

ČASOPIS

PRO

KATOLICKÉ DUCHOWENSTWO.

WYDÁWÁN

OD

KNJŽECJ ARCIBISKUPSKÉ PRAŽSKÉ

KONSISTORĚ.

DEWÁTÝ ROČNJ BĚH.

Swazek druhý.

W PRAZE 1836.

W knjžecj arcibiskupské knihtiskárně, řjzenjm W. Špinky.

Divina operatio, si ratione comprehenditur, non est admirabilis; nec fides habet meritum, cui humana ratio praebet experimentum.

S. Greg. hom. 26. sup. Evang.

I. POGEDNÁNĀJ.

1. *Náboženstwj počestného toliko muže.*

Od

Jakuba Beera,

řádu křižownického s čerwenau hwězdau čestného komendátora,
doktora sw. Pjsma, a cjs. král. professora.

Proslowo.

U weliké řadě oněch usudkůw, kteréž se pronášegj, prwé nežby wyšetřeno bylo a wyskaumáno, důwodné-li gsau, čili nedůwodné, stogjt i ono do-
twrzowánj: že *docela lhostegné gest, k gakému náboženstwj se kdo přiznáwá, gelikož gest při tom počestným mužem.* Předsudek tento panuge netoliko mezi mnohými z lidu newzdělaného, ozýwát se i z úst mnohých učených. Kdyby ale tauto domněnkau wšecken lid nadchnul, gistěby králowstwj Božjmu, od Krista na světě založenému, wětšj ugma se děla, nežli násilným pronásledowánjm w prwnjch křesťanských stoletjch; a nepřjtel dobrého, kterýž se často pod záwogem angela

swětěl ukrývá, lež co prawdu wychwaluge, a náruživostem lidským podušku pohodlnau podestýlá, w kratinkém času dobylby sobě neyslawnějšho wjtězstwí nad Cjrkwj Páně, kdyby se wúbec dle této zásady gednalo. Poněwadž ale práwě za našich dnů tato zásada wždy wjce přjzniců načázj, nebudeť newhodno, auplněgi wyswětłiti otázku o *domnělé postačitelnosti tak nazwaného náboženstwí počestného muže*; oč se w přjtomném pagednánj pokusiti hodlám:

Předmět našeho wyšetřowánj wstaujť do náležitěho swětla, když po předeslaném *wymezenj pogemu* téhož náboženstwí, *důwody oboge* — netoliko z nichž prawý křesťan gemu 'odporowati musj: nýbrž i ty, kterýmiž ge wyznawač geho zastává — slušně uwážjme; *prameny*, z kterýchž záhubné učenj toto vyplýwá, wynagdeme; a *prostředky* udáme, gimíž se uchrániti lze před nákazau swodné domněnky této.

I. *Wýměr náboženstwí počestného muže.*

Náboženstwí dle prawého slowozpytu ¹⁾ gest přiznávánj se ku všem poměrům (čili wazbám),

---

1) Náboženstwí, gakoby řekl: při všem, co činjš, měg zřetel na *Boha*, tak aby wúle twá se sgednocowala s wúlj Božj, a tudy gednánj twé takořka z *Boha* pocházelo. W tenže smysl běře se latinské *religio*. *Diximus nomen religionis a vinculo pietatis esse deductum, quo hominem sibi Deus religaverit et pietate conjunxerit, qua servire ei ut domino et obedire ut patri debemus. Lactant. Instit. div. t. iv. 28, 3. S. August. de vera religione c. 55.*

w nichž k Bohu stojme. *Poměrowé* tito gsau buď bezpostřednj, buď postřednj; onino gsau sami sebau zřetelnj, tito uzawjrajg w sobě wšecky poměry, w kterýchž ku swému bližnjmu a k ostatnjm tworům stojme, a kterýmiž se Božstw s námi spogila; bych tak řekl, k sobě nás zawázalo. Tyto poměry opět gsau tak spořádány, že ge člověk buď pauhým swětlem vlastnjho rozumu poznati a dowoditi může, anebo ge poznává teprwa bezpostřednjm ponaučenjm Božjm (zgewenjm), kteréž opět postředně na milliony giných lidj můž býti rozšřeno. Přiznávánj se k těmto poměrům gest buď theoretické, gelikož ge náš rozum co gestotné přigjmá, nebo praktické, gelikož se dle nich naše myšlenj a gednánj řidj. Aučel téhož theoretického a praktického přiznávánj gest poswěcenj a oblahoslawenj člověka.

K úplnému wyrozuměnj všeho wyswětlen buď geště pogem „čest“ a odtud odwozené „počestný.“

Čest se zakládá w přjzniwém usudku o ceně člověka, kterýž se progewuge smýšlenjm, slowy a ginými znamenjm. Gelikož usudek tento buď od nás, buď od giných, buď od Boha pronášen býti může, trogj čest vlastně se rozeznává; a *počestný* w úplném významu téhož slowa gmenuge se ten, o němž se přjzniwě saudj. Kdo si gest ale swědom, že následkem swé osobnj nábožnosti před dotčeným trogjm saudem přjzniwého posauzenj zasluhuge, zagisté k neydokonalejšjmu

náboženstwěj se přiznává, anoť i neylepšj náboženstwěj staupencům swým slawněgšj odplaty dáti nemůže, leč této. Slowo „počestný“ připaušť také giný wýznam, w kterémž se obyčegně běre, anañ gest řeč o náboženstwěj počestného člowěka. Wyznamenáwáí muže, o kterémž se pro geho přj-snau swědomitost w plněnj gistých powinnostj lásky a sprawedlnosti, ctný usudek od giných pronášj. A pročež *náboženstwěj počestného muže* wyložiti se dá, *co praktické přiznáwáanj se k takowým článkům sw. náboženstwěj, kteréž požadugj gistau shodnost zewnitřnjho se chowáanj k našemu bližnjmu.* Pozorugeme-li pak zewrubněgi bytost téhož náboženstwěj, gakož se w žiwotě woznawačů swých progewuge, následugjcjmi geště známkami záhadný problematickýpředmět náš aupněgšjho wyswětlenj nabýwá.

Woznawači téhož náboženstwěj pokládaj zewnitřnj skutek, pokudž na widitelné tworstwo působj, za dobré samo; kdežto dobrota skutku ge-diné od záměru a úmyslu člowěka záwisj; mimo to kłamau se tjm, že náboženstwěj a ctnost záro-weň gsau, gakoby se matka od dcery ničjmž nedělila; domnjwaj se také, že člowěk od sebe sám, přirozenau toliko mocj s to gest, aby swatému zákonu a weškerým powinnostem powoláanj swého zadost učinil; ničehož tedy nechtěgj wě-děti o tom, že člowěk od narozenj k dobrému nestatečný gest a djtkem zlosti, že duchownj pomoci potřebuge, a že tato pomoc w Cjrkwi Kri-

stowě se mu podává; ty a těm podobné články vymazány gsau z obsahu gegich náboženstw; z powinnostj pak náboženských w užšjm smyslu neznagj, leč ty, gegichž wykonáwanj newyhnutelnau gesti w ýmjnkau k zachowánj dobrého gména mezi spoluobčany; nebo ctné gméno, a chwalná powěst před swětem gest a zůstává poslednjm aučelem a prwnj pohnútkau wšeho gednánj gegich. Gestliže nabyli chwály před swětem, hlas lidu gim zároveň gesti hlasem Božjm, a tudy se domnjwagj, že wykonali wšecker, co rozum a swědomj od člowěka žádá.

II. Důwody, že nepostačitelné gest toto tak nazwané náboženstw početsného muže.

Ano gsme slownj a wěcnj pogem téhož náboženstw něco auplněgi rozwinuli, nebudeť nám za těžko, uwěsti důwody, genž stogj na odpor postačitelnosti gehu, a sice přede wšjm z ohledu gehu *wyznawačůw.*

A) Nezměnitelný gestiž zákon od Boha samého do srdce každého člowěka napsán pjsmem newyhladitelným, že toliko mrawy šlechetnými opravdowého štěstj sobě zaslaužiti můžeme. Dobrota mrawnj ale pocházj ze žiwé wjry w Boha a w gehu swaté slowo; On ten neyswětěgšj gj sám gest při wšem smeyšlenj a gednánj netoliko welebným wzorem, nýbrž i také žiwau pohnútkau, kteréž se raděgi podwoluge, nežli surowému rozkazu, kterýž gi zewnitřně pohánj; a genom w přibližowánj se k neyswřchowaněgšjmu důwod

nacházj wznešené důstognosti swé a rukogemstwj spasenj swého. K takowéto výšce mravnj do- broty a blaženosti „náboženstwj počestného člo- věka“ nikoho z wyznawačů swých powzněsti ne- může. Neboť ono se dobře srownává :

1. Se surowostj a zdiwočilostj srdce, na ge- hožto powaze mravnj buď cena, buď bezcennost člowěka se zakládá. Gelikož smýšlenj a gednánj naše zřegnosti nabývá, podléhati může lidskému posauzenj, chwały neb hany docházeti; a genom tenkrát, když twar zewnitřnjho skutku neskaleným gest wýlewem pramene swého, i srdce člowěka buď přjzniwě, buď nepřjzniwě od giných můž býti posuzowáno. Wšak nenj-li to možná, aby člowěk prawé powahy swého. srdce ukryl před ginými? aby se lidem na oko stawěl přjtelem ctnosti, anež w srdci geho sedmerá ohawnost ge uhnjzděna a pekelnau lichwu prowadj? aby od lidj byl ctěn a chwálen, anebo snad dokonce aby celé člowěčenstwo s podiwenjm naň patřilo, an blaho- slawených duchů řadowé na wysostech králowstwj nebeského nad geho duchownj spaustau pláčj? aby swé gméno Mausolaea slawnějšjmi památnjky na swětě učinil nesmrtelné, anež gest předce wy- mazáno z knihy žiwota, a w pekelných propastech při ďábelském posměchu se prowolává? Když přjtel tak nazwaného „náboženstwj počestného muže“ při swém mravnjm wynasnažowanj giné pohnůtky nezná, leč chwálu sauwěkých lidj a wážnost potomstwa; srťce geho nicméně při všem

wynášenj a wychwalowánj lidském zdřwočilé a spustlé můž býti, podobno hrobům zbjleným, kteříž se lidem zdagj powrchu krásnj, ale wnitř gsau plni kostj umrlějch a nečistoty. (Mat. 23, 27). On pečuje o uljčenj marné zewnitřnosti wjc, než o ušlechtěnj swého srdce a o zaurodněnj semena dokonalosti, kteréž do něho Bůh nasjti ráčil; zdánliwost mu gest skutečnostj, mjsto čistého úmyslu spokoguge se toliko zewnitřnjm činem, nedbage o to, zdaž Božský obraz, kterýž na sobě nese, čistoty, krásy a stkwělosti nabýwá; a proto skrytau náružiwostj zrage w bugném srdci geho neřest, o které giž pohanský básnjk zpjwal: „Zbraně diwěgšj bugnost rozhostila se, a mstj se na světě přemoženém;“²⁾ a okterěz slawného Řjma neyslawněgšj řečnjk takto twrdj: „Nenj žádné nešlechtnosti a žádného zločinstwj, k gehožto wywedenj neskrocená bugnost by nepoháněla.“³⁾ Kdo z wnitřnjch důwodů nenj pamětliw dokonalegšj swé přirozenosti, wůle geho, anať se opjrá genom o zewnitřnost, snadno na bezcestj zablauďj; čj srdce krom marné pochwaly před swětem, giného žiwněgšjho pokrmu nezná, na neyweyš prudkého wypuknutj náružiwosti swé se wystřjhá, ostatně při tom zžjragjcej oheň u wnitř bude rozněcowati, který aě zwolna, konečně předc geg stráwj; ne-

2) Saevior armis luxuria incubuit, victumque ulciscitur orbem.
Lucan.

3) Cic. in Caton.

neboť jeho život podobný učiněn gest cestě, kteráž směruje ku skrejšjm zavedenj, w nichž ohavnost spuštěnj se uhnjzdila. Deyme však tomu, žeby se wyhnul témuž nebezpečnému úskalj, ano žeby se všemožně přičiňowal, powinnostem lásky a sprawedlnosti k bližnjmu učiniti za dost: nedostává se předce

2. we všech okoličnostech žiwota *účinné pohnútky* mrawnjmu gednánj geho. Cjl, ku kterémuž chwátá, gest opuštěnjm a činům geho zároveň pohnútkau, a sluge „lidská chwála.“ Uznánj lidské takořka wjtr gest, wúlj geho pohybugjcj, a kam tento wěge, tam směrujeť i gednánj geho. Čest. zůstává owšem mocnau pohnútkau, a blaze tomu člowěku, kterýž se o to zasazuje, aby se neylepšjm wěku swého zaljbil. „Šlechtná horliwost — pège gistý weliký básnjk — milostj nebes sstaupila dolů, aby lidské pokolenj zahřála, pozdwišla, a ustawičně plage we šlechtné duši leskem neywelebnějšjm. Od welikých a po sláwě prahnaucjch duchůw zákony maudré dány a umy swaté wynalezeny gsau ; tauha po cti znepokogila předně klid wlastence, a prsa bogownjkowa učinila zdj brannau státu.“ ⁴⁾ Bázeň před hanau potlaďuge diwá vypuknutj náružiwosti, a snaha po wážnosti u giných udržuge zewnitřnj chowánj w mezich slušnosti. Proto giž Seneka, slawný onen

---

⁴⁾ Young: Love of fame sat. 7. w. 121 a násl.

pohanský mrawokaratel radil: „Duše někoho měg, gehož by se tak bála, aby gako pod geho dohljženjm gednala.“ Gešto ale tento prostředek o *sobě sám ku wnitřnj* mrawnosti člowěka newede, tedy i slabost a ničemnost geho zgewuge se w těch přjpadnostech, w nichž powinnost obětj takowých od nás požaduge, kterých žádné cizj oko lidské newidj; když takové ctnosti konati máme, gegichž ceňa docela wypadá, negsau-lisaukromně wykonány; když se i s dobrau powěstj a dobrým gménem odwážiti máme, aby weliké, celému obecnstwu prospěšné djlo bylo dokonáno. Protož onen farisegský kněz a lewita necitelně pomínuli ubohého raněného na paušti, poněwadž tam žádné cizj oko milosrdnau gegich snahu milostným pohledem nebyloby odměnilo, a žádný lidský zwěstowatel chwálu gegich nebyl wytrubowal. (Luk. 10. kap.) Dokawad nebeský Učitel náš za času widitelného obcowánj swého neslýchané diwy a zázraky činil, dokawad po všech kraginách Israel-ských gednosworná téměř rozléhala se powěst: „Prorok weliký powstal mezi námi, a Bůh nawštjwil lid swůg!“ — mnoho měl uředlnjkůw, mnoho přátel, poněwadž gasnj paprskowé geho sláwy swětlem swým osloňowali každého staupence: anož na ohawném dřewě pněl, z něhož dle obmezených pomyslůw gegich žádná sláwa se nezárila, ode všech téměř byl opuštěn. Kdo nechwalnau toliko ctižádostj a marnau sláwau poháněn býwá, slabý, ano i neschopný gest k pod-

níknutj takových činů, kteréž by statnj mužowé wykonali i tenkrát, když by gim z toho před swětem bana pocházela. 5)

Wšak negenom *slabá*, nýbrž i *negistá* gest pohnůtka cti. Kam se klonj štěstj, tam se klonj lidu přjeň; kdo komu prospěšným, tomu ten přjtelem; 6) a lid szudjwá nazwjce, gak se muge namane, neyméně dle prawosti. Gak rychle následowalo na radostné „Hosiannah“ wztěklé „Ukřižug!“ Šlechetná cti milownost a bázeň před hanbau předešla by arci mnohému wýstupu, kdyby čest z gedné strany lidská srdce wůbec wjce dogjmala, a na druhé straně kdyby zkaženost mrawů nebyla takowá, že gisté neprawosti, na mjstě zaslaužené hany, čest a wážnost zdagj se přináseti, u př. sauložnictwj; akdyby lidem nebylo lze, w předstawách swých tak daleko poblauditi, že se gistými (bych tak řekl) w módu uwedenými hřjchy, i kdyby se gich nebyli dopustili, z marné chtiwesti zaljbiš se giným, honosj a wychloubagj; gakož to i sw. Augustin we swém wyznánj s welikým studem o sobě sám wyprawuge. 7) Člowěk tedy, kterýž při gednánj swém giné pohnůtky nemá, leč marné oti před swětem, kterýž se ne-

5) *Conscientia satis fiat: nil in fama laboremus: sequatur vel mala, dum bene merentes.* Senec. de ira 13. cap. 41.

6) *Vulgus amicitias utilitate probat.* Ovid. II. de Ponto eleg. 3.

7) Cf. Wahrheiten für alle Stände, besonders für Studierende Von B. R. Hoy. Sulzbach 1825. S. 101.

sprawuge pomyšlenjm na wěčnau, nezměnitelnau sprawedlnost, a kterýž se pachtj wjce po tom, aby se lidem zaljbil, nežli swrchowanému nad hwězdami, a než aby sobě dobyl poklidu swědomj: člověk tento, prawjm, podobný učiněn ge děcku, kterýmž nesčislné zmjtagj newrlosti; anebo lodi, nemagjcej žádného správce, kteráž silným proudem uchwácena, buď na ostré úskalj, buď do nebezpečných wjřů bezwolně hnána býwá; anebo abych slowy Kristowými se wygádril, on se podobá třtině, wětrem se klátcej. Kdo swým vlastnjm saudcem gest, kdo sebe samého we wážnosti má, štjť se podlého gednánj, poněwadž ge widj býti nehodaé swé důstognosti; hanbj se křiwolakými cestami — pochlebenstwjm, přetwarowánjm a ginými prostředky — dopljžiti se toho, čehož prawem požadowati může; a nedostane-li se mu toho, an přjmau cestau kráčj, pehaněn-li gest dokona a potupen na mjstě zaslaužené přednosti: dobré swědomj postačitelna mu gesti náhradau, a geho šlechetné srdce wj, gakby si newšjmalo posměchu a uplaceného posuzowánj swých nepřátel. *) Takowéto statečností pohřešugeme však w podobných přjpadnostech u wyznawačůw dotčného náboženstwj; a giž to welikan gesti záwadau, že gich ani k prawým mudrcům, a tjm méně k prawým křestanům připočjsti nemůžeme. „Pra-

---

*) Cf. Dr. F. Ehrenbergers Charakter und Bestimmung des Mannes. 2. Aufl. Eberfeld 1822, S. 396.

wá a maudrá welkodušnost, (dj Cicero,) saudj, že šlechetnost w skutejch se zakládá, a ne w sláwě; a chce raděgi *býti* než *zdíti se* kněžnau. Neboť kdo na domněnku nezkušeného lidstwa se wáže, nezasluhujeť mezi velké muže *býti*. počtena.“⁹⁾ A geden z nejoswjcenějšich cirkewnjch učitelůw, dokonalý znatel powahy lidské, swatý Jan Zlatoustý dokládá: „Facile a justitia deviat, qui in causis non Deum, sed homines formidat. Huic timor peccandi differt facultatem, non avertit voluntatem. Unde etiam quos suspendit a crimine, avidiores reddit ad crimen: et aestuat animo, quousque perficiat, quod cogitat, malum.“¹⁰⁾ Genom když rozum náš oswjcen gestí swětlem žiwé wjry w Boha, tenkráté genom srdce naše rozajtj se láskau ke všemu, co swatého a Božakého gest; napotom w srdci našem skryté gádro bytnosti spanilegšj pronikne i u prostřed krutých bauřj wětru sewernjho — genž gsau trápenj tohoto swěta — tělesnau powrečnost, a přinese weskromné tichosti ovoce hognost pro žiwot wěčný. Swědomi gsauce wznešeného ustanowenj swého, pokušiteli, i slawné koruny obětugjcjmu, a šlechetnau srdnatostj odpowjme: „Odegdi, satane, neboť psáno gest: Pánu Bohu swému se klaněti budeš, a gemu samému slaužiti.“¹¹⁾

---

9) Offic. I. 19.

10) Hom. 16. in varia Mat. loca.

11) Mat. 4, 10.

3. Gako se nasledownjkům dotčeného náboženstwj „počestného muže“ postačitelné pohnůtky nedostává, aby se uchránili před zdiwočilostj srdce, a powzbuzeni býti mohli k mrawným skutkům, gichě powinnost a powolánj požaduge; *takti prostředek chybj gim, kterýmž by ztraceného poklidu swé duše nabyli.* Gestliže nebe, kteréž posud žehnalo weškerým gegich počjnanjm, čer-nerauchých nagednau se zaháj do chmur, a oni tam, kde w naděgi sprawedliwé uznalosti nemálo dobrého rozsjewali, snad genom hložj uštípačných pomluw sbjratí budau: čjm pobauřený poklid swé mysli opět wyzjskagj? čjm se ozbrogj proti ocháblosti, kteréž se nynj gegich duše zmocňuje? čjm udušj w útrobě vznikagjcj úmysl, že budaucně dokona žádnému podniknutj ku prospěchu obecnstwa času a sjly obětowati nebudau? Každý pramen, z něhož gindy gegich wůle potřebnau k obtjžněgjm činům čerpala posilu, wyprahnul až na dno; poswátň balsam, kterýmž utiskowaný Bohomil u prostřed prawých, křestánských spolubratřj se zotawuge a okřjwá, a tonaucj na wlnách osudného jezera wděčnau pjseně prospěwuge Pánu, buď dokona gim neznámý gest, anebo neohťegj wěřiti w moc geho léčitelnau. Na mnohem wětšj mdlobu stůně též náboženstwj, když geho wyznawač na sebe uwalil těžkau winu hřichůw skutečných, a náhnětkem swědomj poškwřeného poklid geho duše zrušen gest. Kde nagedme pod sluncem tak šťastného člowěka, kterýž

by ještě byl nepocítil potřeby odpuštění hříchů? Rychleji než květný prásek z kalíšku milostné růže, rozfoukán bývá něžný květ newinosti bauřemi věku mládeneckého; kohosagdemo, kterýž by omu čarownau spanilost, genž nám tak vhodnau činj dujinku angelského newinňátka, až na dospělého muže neporušenau byl zachowal? O každém člověku platj dřjwe neb pozděgi slovo swatého apoštola: „Djme-li, že hřechu nemáme, sami sebe swedjme, a prawdy w nás nenj.“¹²⁾ Shleďán-li pak gest každý člověk co hřjšnjk, každému se dáwa za winu, že zlým swobody užjwánjm ustanowený od Boha pořádek a sauměrnost mezi widitelným a newiditelným swětem přewrátíl, čjnz se wywinula nesmjrná řada záhubných následkůw, gegjžto délky nikdo přehlédnanti nemáže. Požjwáme-li darůw Božjeh až k nechutenstwj a zpřiměnj; plýtwá-li mrhač magetnostj swan; klade-li w zástawu smilnj swan powinnost a důstogenstwj, čest, zdawj a bláhe rodiny swé pro hanebrau rozkoš několika okamženj; zahrnuge-li pomlouwáť debrau powěst swého bližnjho černostrašným stjnem: nebýwá-li tjm přewrácen všecken pořádek, gegž ustanowila Božská prozřetelnost? a newztahugj-li se truchliwé následky této přewrácenosti až na neyzázšj potomstwo? Koli-krátkoli k wlastnjmu zahanbenj přeswědčenosti nabýwáme, že každý hřich w mrzkosti swé zplo-

---

12) 1 Jan 1, 8.

díl množstvjí glajch hřichůw; a kolikrátkoli hřimá w útrobě našj ta otázka: Kým gsem býti mohl, a co gsem? tolikráte nás swjrá cit našj nehodnosti před Bohem, a swědomj hřibné doléhá tjjž nesnesitelnau na ubohau duši. Takowýmto-li wědomjím sauzemj gme, sám rág bude nám peklem, a oheň téhož pekla zachrwáj nás plameny tjm. gjzliwěgjmi, ójm patrněgi bude nám, že negsme s to, vlastnj mocj zbawiti se téhož trapného břemena; a pocit této mdleby wětšjmi swjrá mukami člowěka, než pocit nešťstj samého. Toho newyhnutelně shledati musj každý wyznawač dotčeného náboženstwj na sobě sám, kdykoliw opravdowě přemějšj, gak srdce geho gesti spořádáno; ale zároveň bige mu ta prawda w oči, že w okresu náboženstwj swého naskrze nenj postačitelného prostředku, gjmžby horáčnosť newázaných náruživostj mohla býti w srdci geho uhašená, a wědomj spáchaných hřichůw z mysli wymazáno. Neboť chwátá-li do šjrého pole, aby pohledem na krásnau přírodu nabył ztraceného poklidu swé duše: spatřenj sauměrné a wnadné krásy gegj tjm bolestněšj mu zasazuge ránu, anto we zreadle přírody wsudé genom swau vlastnj nepřirozenost spatřuge; hledá-li u wyraženj bo- drého společenstwa ukonejšiti hlodagjcjho čerwa swědomj: bezděčně zkašeti musj, že mu hořce chutná každá rozkoš okresu společného, anto prawé zřjdlu radostj, kteréž se preyšj člowěku we vlastnj útrobě, u něho gedem hřichůw napuštěno

gest; chce-li cestowánjm do dalekých kragin mezy poklady wěděnj a uměnj lidského zakljnati swěho kazimjra: i w tom brzínke se přeswědčj, že marná byla snaha geho; neboť kamkoli se pouchýlj, mstitelná Lutice w zápětj za njm, a w geho duši se rozlěhá slowo, kteréž řekl Hospodin skrze ústa proroka Isaiáše: „Bezbožným nenj pokoge!“¹³⁾ „Před Bohem nikam neutečeš, leda k němu!“ Chce-li konečně pewným předsewzetjm naprawenj žiwota zhladiti starau wisu hřjchůw, a giž giž powstáwati počjná: ay tu mu zastáupj cestu onano hrozná bezpečnost, že člowěk sice *hřešiti*, ale polepšenjm toliko že s. to nenj se *rozhrěšiti*; tato bezpečnost odnjmá gemu wšecku naděgi, a nedá gemu, aby wešel do swatyně pokoge duchownjho. Neboť zahálkau zmařeně hodiny wolagj i za horliwým ginak pracovnjkem: „newrátjme se!“ slzy utiskowané gjm newinnosti po letech geště wolagj k němu: „nikdy nebudeš, moci dokona setřjti nás!“ a ged pomluwy, ach! ten se wždy dále rozljzá, a sweřepj w okresech wždy rozlehlegjch, byt by se i proměnil pomluwač w neyhorliwěg-žjho chwalitele ctnosti. Při neylepšj wůli negsme s to, zastawiti pokrěky námi spáchaného hřjchu; a starý dluh stogj, i když přestal dlužnjk předešlý auhrnek zwětšowati; a gakkoli bychom se přičinili, zanedhawše gednau powinnešj swých,

¹³⁾ Isai, 48, 22.

neunaweným zápasem proti hříchu zdokonaliti na sobě obraz Boží, ku kterémuž stvoření jsme, a tak zasloužiti sobě místa mezi blahoslaweným měšťanstvem královstwj nebeského: vlastnj um nás děsiti bude zdrcugjejm nálezem: hřjsnjče, kterýž gsi byl, pro tebe tam nahoře nenj žádného stanu, sblad prwé, můžeš-li hřjch s geho následky, ušit aby se odestalo, co tebau zawiněno gest, a potom přigda, wegdi do pokoge blahoslawených. Rozhodnuto gest tedy, že pro toho, genž se wýhradně přiznává k náboženstwj počestného muže, nenj žádného postačitelného prostředku, gjmž by wyplatil starý dluh hřjchůw, a ztracený poklid duše opět zjskal; a geho srdce zůstává bezečtné tak dlauho, dokawád — zásadám swým newěren — k tomu se neobráť, o němž w knize žiwota čteme: „Kristus, poněwadž zůstává na wěky, wěčné má kněžstwj. Odkudž f. spasiti může wěčně ty, kterjž přistupugj skrze něho k Bohu, wždycky gsa žiw k orodowánj za nás.“ „A nenj w žádném giném spasenj. Neboť nenj giného gména pod nebem dáno hdem, skrze kteréž bychom měli spaseni býti.“ ¹⁴⁾

4. Musjme-li na každého staupence „náboženstwj počestného muže“ autrpně pohlédati gjž proto, že nemá, čjmby nabył poklidu ztraceného: nemůžemeť geg pokládati ani za rozumného ani za blaženého z té přjčiny, *poněwadž se wzдалu-*

¹⁴⁾ Žid. 8, 12. 25. Skut. 4, 12.

ge od pramene nečistých radostí. Pramenem radosti člověku bývá všechno, co k ukogej, od samého Stvořitele vstjpených pudůw přispjvá. Čjm pudové tito čistšj gsau, a čjm šlechtnějšj předmět, k němuž směřuj, tjm čistšj a člověka tjm hodnějšj gest radost, kteráž z ukogejtěchže pudůw anebo z dosaženj téhož dobra vyplývá. Mezi tyto wznešenějšj pudy, gegichž ukogej člověka neyhodnějšj radost přinášj, náležj i pud poznávánj; a mezi všemi předměty poznánj lidského nenj důstognějšjho a důležitějšjho nic, než Bůh a poměry, w kteréž se tworstwem wůbeč, a s lidským pokolenjm zvlášť wstaupiti ráčil. Proto gest náboženstwj, giž co pramen lidského poznávánj, přehogným zřjdem radostj, člověka neyhodnějšjch, což i o dotčeném „náboženstwj počestného muže“ platj. Neustálj náskytové nových a nových důwodů, že Bůh gest všemohaucj, neskončeně maudrý a dobrota věčná, gakowých nacházj djlem w knize přirozenosti, djlem w letopisech paměti lidské, poskytuwj citům geho stálaw potrawu čisté a rozumné nábožnosti duši pak geho stálé a wždy nové potěšenj; onť takořka s Bohem obcuje, každým krokem, gjmž na zemi Páně staupá, obgewugj se mu nové důkazy moci a maudrosti Božj; aniž pak umdlj, zewnitřnj tato šwedectwj newiditelné přjtomnosti Božj w těchto stále se obnowugjcjch a střjdagjcjch formách rozgjmati, práwě tak, gakož geg neumdljwá, dlauho ztraceného přjtele po prwnjm

shledánj často a wždy častěji widěti, a denně s njm rozmłauwati; ano každé obnowenj wraucné city srdce, radostj opogeného, tjm wjce roznjtj. Pomněme u př. na zbožného neméně, alebrž i maudrého zpytatele tagemstw Božjch, zaznamenaných w knize přirozenosti, na welikánského ducha Newtonowa. Když proniknul přehustau raušku, kterauž se přjroda ukrýwala, když neylepěgšj a neyprudšj w přjrodě žiwly w gegich dráze rozumem swým pogal a pochopil, když se wznášel w neskončených rozlehlínách nadwětrné prostory wšehomjra, když giné swěty wyskautmal za dráhami našj slunečnj saustawy, a přišel na zákon, gjmž wěčný twůrce wšecky swěty do wěčného pořádku uwedl: tu plesalo srdce geho blahau rozkošj, kolena geho se bezwědomě skláněla před neyswrchowaněgšjm, a to bylo gemu radostj welekrásnau, štěstjm newyslowitelným, že maudrost a mocnost a lásku Božj we hwězdné knize negenom sám čjsti, nýbrž i bratřjm swo-gjm w plamenném tomto pjsmě poukázati mohl.¹⁵⁾ Takt shledali všickni, genž se užjwánjm swého rozumu a pozorným widitelných a newiditelných wěcj rozgjmánjm k poznánj Boha powznášeli, w tomže poznánj newyprahnutelné zřjdlu neyčistjch potěšenj, a srozuměli se s gistým důwtipným a zbožným básnjkem, řkaucjm:

¹⁵⁾ Cf. Lord H. Brougham: Gott und Unsterblichkeit — aus d. Engl. Leipzig 1836. S. 136.

Chceš-li Bohu za vši radost díky vzdátí,
Nezbude ti času nad bédami lkátí.¹⁶⁾

Wyznawač „náboženstwj počestného muže“ nachází i w letopisech paměti lidské netoliko hognau potravu pro swúg rozum, nýbrž i widj, že historie neunawenau gest chwalitelkynj prozřetelnosti božské — zámysly neyswrchowaněgšjho odhalugj se před geho žasnaucejm duchem, a útroba geho čistau, wědeckau radostj se naplňuje.¹⁷⁾

Gakož ale to všecko ctitelům „náboženstwj počestného muže“ rádí připauštjme, takí na tom musjme státi, že křesťan, w úplném wýznamu gména swého dotčených rozkošj wědeckých w plněgšj mjře požjwá; zároveň pak že we hlubinách křesťanské maudrosti oswjcená geho wjra přicházj k pokladu neyswětěgšjch prawd, gichž wědomostj spatřuge Boha w newjdané; ano i wšeccko tušenj přewyšugjcej welebnosti a sláwě; a k pokladu, w němž složeny gsau léky ku zhogenj duchownjch neduhůw a k dosaženj žiwota spásitelného, léky, gakowěž se genom w řjsi milosti nacházegj, gakowých bys w lůnu přjrody nadarmo hledal. U wěrném uznáwánj oněchno prawd a w požjwánj těchto swátostj zakládá seale práwě

¹⁶⁾ Friedrich Rückerts gesammelte Gedichte 2. Aufl. Erlangen 1836. S. 24.

¹⁷⁾ Memoire pour l'histoire de sciences et des bons arts. 1748.

hogné zřídlo radostj předřstogných, kteréž toliko blahoslavenstwjm nebeřtanůw přewýšeny býti mohou. Twůrce přjrody gest pánem i řjše milosti, a on chtěl od počátku, aby se obě zároveň wywinowaly a stegně rozmáhaly. Nikde se pak nezgewuge djlo milosti u wznešeněgřjm a welebeněgřjm swětle, gako w děginách křestanstwa, Práwem dokládal geden z neyoswjceněgřjch učitelůw cjrkewnjch: „Byřby tento plán i nebyl w nebi ponawřzen, bylřby zagisté neypěkněgřj, na kterýž lidé na zemi připadnauti mohli; a byřby Kristus nebyl Bohem, bylřby neylepřj a neywěřj mezi všemi lidmi.“¹⁸⁾

Doswědčuge-li nám historie pokolenj lidského před Kristem, w gak strařliwých temnostech ohledně wěcj neydůležitěgřjch pohřženo bylo člowěčenstwo: spatřugeř křestjan, kterak úsawitu přicházegjcjho swětla Bořjho tyto mrákoty ustupowaly, až posléze wýchodem téhož welebného slunce — genž gest Kristus Ježjs, rozplašeny gsau; ukazuge-li nám historie před Kristem, gak zlé wšeho druhu a gména z nezřabořstwjm wzřřstalo a zmáhale se na okrsku země, a gak ubohé člowěčenstwo hynulo gjm: spatřugeř křestjan, kterako nynj swět spanilegřj twářnosti nabył, kterak k potěřitelnému zwěstowánj přidáwáno bylo

¹⁸⁾ Bergier in Abtmann's *Kofn-Sybillen der Religion* 4. B. S. 148. Grätz 1828.

potěšitelnějším, a ku spasitelnému spasitelnějším ústav přistoupil; to všecko vidj křesťan sestawané w pořádku neypěknějším, co nepřetržitau řadu drahocenných perel, anať se od prwnjho slibu, kterýmž se Hospodin rodičům prwnjm w rági zawažal, až na Krista Ježjše táhne, a že na tutěž historickau dobu se připjná, w njž na druhé straně duchownj bjda, z hrjchůw se wywinugcej, truchliwý wzala swůg počátek. ¹⁹⁾ A pročež gakož znělo za starodáwna radostným hlaholem, že Spasitel *přigde*: znjť po všecka stoletj křesťanská hlaholem tjm radostnějším, že *přišel*. ²⁰⁾ Bez-Ustawičná wánočnj tato hymna, uwádj všecky nezwučnosti w životě křesťana w pěkné sauhlasj; neboť on uznáwá Krista Ježjše negenom co učitele prawdy, zakladatele nowého, gediné prawého náboženstwj; nýbrž on geg také ctj co Spasitele swěta, kterýž nám zgewil tagemstwj od wěkůw uložené rady Hospodinowy, že lidstwo bleskem gasnosti Božj ozáreno býti má; kterýž ale také zároveň gest blesk sláwy a žiwý obraz podstaty Otce swěho; kterýž dokonal weliké djlo stwořenj swěta milostiplným djlem wykaupenj, a kterýž swau spasitelskau močnost a účinnost dokazuje na všech, genž upřjmným srdcem wěřj w ne-

¹⁹⁾ Cf. Herder Briefe über das Studium d. Theol. u. s. sammtl. Werke zur Rel. u. Theol. Th. 13. S. 219. ff. — Hengstenberg Christologie des A. T. Berl. 1829 - 32. 2. B.

²⁰⁾ Tit. 2, 11. I. Jan 4, 9.

skončenau záslužnost geho, za nás obětowané, lásky.²¹⁾ Křesťanstwo nenj tedy oswjcenému křesťanu pauhým uđilištěm k obgasněnj velikých pogemů, nýbrž a to přede wjím mu gest ústawem spasenj, kde Kristowým prostřednictwjm neyđůležitějšj potřeba našeho srdce ukogena, *zđštitá a ochrana přetle wšjm zlým*: před hrjchem, smrtj a peklem; *sja a pomoc ke wšemu dobrému*: k wjře, naděgi a lásce ód Otce swětel nám udělowána gest. W nebeské blahotwornostj této, gakož se w pozemském žiwotě našem zgewuge, záležjt vlastně podstata a bytost křesťanstwj. Gak neskončeně wznešenějšj gest wyloženy pogem tento sprosté a liché domněnky, gakowanů magj o křesťanstwj staupenci tak řečeného „náboženstwj počestného muže“! a gak nesmjrné bohatstwj radostj wědeckých w sobě uzawjrá! W každém ělowěku ctjme swědka lásky Božj, neboť na každém se chce zgewiti blahotwornost Ježj-šowa; každé wolánj milosti, kteréž zýwá buď nás, buď giné, nowým nám gesti poselstwjm wěčné lásky, a kdykoli w duchownjch potřebách swých ze sedmera pramenů milosti wážjme, znamenáme, že nežádá Bůh smrti hrjšnjka, nýbrž aby všickni, genž wěřj *w Syna*, měli žiwot wěčný; ²²⁾ a kdy-

21) Ist beides nicht gleich gross: der Welt ein Schöpfer sein, Und eine Welt, die fiel, vom Falle zu befrein? Lichtwer.

22) Cf. Ueber die höhere Ansicht vom Christenthume D. C. Ackermann „das Christliche in Plato u. in platon. Philosophie.“

Hamburg 1836. S. 223 - 229.

Koliv od Pána z duchownj mdloby wzkrjseni, a k dobrému powzbuzeni býwáme, powzbuzujeme též giných, sdělugeme s nimi plnost duchownjho života swého; a pronikla-li s našjm spolupřičiněnjm milost Božj negenom naše srdce, nýbrž zanjceno-li gest námi nebeské swětlo i dušjm posawáde sedjcmj we tmách, gich-li gsme poswali a powzbudili, aby w potřebě swé se obrátily k Pánu, by pomoci a spásy u něho shledaly: řjm gsme zagisté pripravili sobě i angelům nebeským radost newyslowitelnau;²³⁾ ano wšecky ostatnj radosti, kterýchžbychom mimo to na poli wědeckém a uměleckém w hogné mjře sobě wydobyli, zdagj se nám u přirównánj onoho, wše přesahugjcjho poznánj Ježjše Krista, malicherné genom, a tu se swatým Pawlem, stegným citem opogení gsauce, woláme: „Ty wěci, kteréž mi byly zisk, položil gsem sobě pro Krista za škody. Nýbrž wšecky wěci domajwám se škodau býti pro wywýšenau známost Ježjše Krista Pána swého, pro kteréhož gsem wšecky wěcf položil za škodu, a mám gako za legna, abych Krista zjskal.“²⁴⁾

B) Nepostačitelnost „náboženstwj počestného muže“ z ohledu blaha domácjho.

Wyswjta-li z podotčbného, bez gakých duchownjch wýhod býti musj ohledně osoby swé

²³⁾ Luk. 16, 10. Jak. 5, 19. 20.

²⁴⁾ Filip. 3, 7 a 8.

ten, kterýž po wylaučenj všech positiwnjch učenj a ústawů křesťanských, tak řečeného „náboženstwj počestného muže“ toliko se držj: zároveň zřegmé gest, gakých nehod toto, w každém e. hledu nepostačitelné náboženstwj i domácímu bla- hu přinášj. Nikolív sice twrditi nechci, že w každé rodině, kde se přiznávají rodiče k témně náboženstwj, newornosti pochodeň ustawičně pla- ge, wnitřnj nepokog že, trhá wazby manželské a aynowské lásky, a že nešťestj w tisjceré postavě newyhnutelně tam rozhostěno gest. Ay, kdoby tomu odpjral, že přirozené gakési dobrosrdenstwj, že pocit slusnosti, že i forma zewnitřnjch a obec- ných náwykůw, že nezměnitelné heslo: „gdí na čest,“ anebo i prozřetelné rozpočjtánj a uwáženj následkůw, z toho, onoho pocházegjgich, a těm podobné věci aužegi spogowati mohau manžely, mjtí ge k tomu, aby se wespolek ctili, milowali, pomocnau sobě podávali ruku; powzbuzowati gich, aby sgednocenau silau a kroky zárownými spě- chali k cji společnému, aby se opjrali proti bau- řjm žiwota, radosti wěku swého sdjleli, djtky swé aby giž záhy pozorné činili na to, co slusného gest, aby ge učili rozeznáwati mezi právem a ne- právem, mezi dobrým a zlým, a na to wšude hleděli, aby dobré bylo wykonáno. Nicméně wšak připustiti nemohu, žeby „náboženstwjm počest- ného muže“ křesťanstwj naskrze bylo nahraženo, anebo zbytečné učiněno; a žeby blaho takowých rodin, kteréž se w žiwotě swém řjdgj duchem

Ježíše Krista, a nepohnutelně stojí na každém jeho svatém církevním ustanovení, nestálo na mnohem vyšším stupni, než rodin oměch, kteréž mimo přirozené světlo lidského rozumu a mimo pohnůtku cti, žádné vyšší moci neuzagj, žádným vznešenějším pravdám newěří, žádných důstojnějšjch prostředkůw ke ctnosti neuzjwagj.

Požehnaný křesťanstwa ukazuge se na rodinách právě křesťanských již na stupni domácího oltáře, anot si podáwagj ruce k věčnému sňatku. Ne bez úzkosti opáustj stydlivá panna domow swých rodičů, odrjka se prwnějšjho zamilowaného stawu, a s celou osobností swau oddáwá se muži wolenj swého. Bytby geg sebe wěhlasněgi byla zkaužela a powahy geho sebe opatrněgi wyskaumala: nemůže se mu přede ginak, než úzkostliwým a sklččeným srdcem oddati; neboť newj, zdaž w tomto sňatku budoucnost gj wje dobrého, či zlého, wje radostj či žalostj pripravuge. A manžel má všechnen swůg budoucý žiwot obětowati swé manželce, zvláštnosti a slabosti gegj trpěliwě snášeti, anebo šetrně napravowati, w potřebě a chorobě býti gegjm zastupitelem a těšitelem, rádcem a pomocnjkem. Když ale gednau dal swé slowo k věčnému sňatku, gak úzkostliwě hřdá w nastáwagjcej swůg žiwot! Wsak eyhle přicházj k těmto nastáwagjcm manželům kněz Páně, aby před oltářem Hospodinowým a před obrazem umučeného Spásitele sňatek srdcj gegich k nerozlučitelnému sňatku zaswětil, potwrdil ho swátostj a nebeského gim

sdělil požehnání. W zewnitřnjm znamenj, w kterémž se zasvěcenj sňatku manželského dokonáwá, widj nowj manželé, že gich život skutečně gestj zůstáwen zvláštnj ochraně nebes, že milost Božj na nich zgewena a oslawena býti chce, a plně této wjry wstapugj křesťanstj manželé do nowého života, tělesné žádosti potřizugj wládě rozumu, a čistj gich nešwatý oheň powáženjm, že křta gogich gsau chrámom Ducha swatého; a potkátk ge kdy gaktá nehoda, duše gegich potěšena a posilněna býwá nepochybna wjrau, že pod ochranou Božj i protiwenstwj tohoto života k dobkému slaužj; pakli radost w domě gegich milostný awág rozwinula stánek, zároweň oba plesaj, oba z gego dnoho kalicha pigj rozkoš, kterýž se gim podává. Swátostj gsauce posilnění, pňau se k nebesům w obapólném obgetj dušj swých, co dvě kmenowitých cedrůw na hoře Libanon, genž kořeny swé slaučené a silně w zemi zakotwené magj, wsgednocenau silau wzdorugj bauřjm života, a wólj sobě, bude-li gim kdy padnauti, aby zároweň klesli.

Gakož hned při uzavřenj sňatku manželského křesťanské náboženstwj přogewuge swau blahau mocnost: takť se ugjmá křesťanských manželůw, dokawáde sňatek gegich na zemi trawá. Křesťanská wjra podává gim neypěkněgsjho wyswětlenj, gakby porozuměli životu swému a poznati, dle gakých prawidel práce powolánj gegich neysnáze a neybezpečněgi wykonány býti mohau; učenj

prawdy a ústawy spasenj, gichž půwodem gest Pán Ježj, rukowětj gsau gim a podporau we wšech, welikých i malých případnostech žiwota. Swětle křesťanské wjry oswjcenj gsauce nežalugj na lidský osud, když metlami těžkými go slehá; neboť kde nepochybná wjra žige, že ani gedinky wlas s hlavy nesegde bez wšle Božj, a že ač nepochopitelnj saudowé Božj gsau, wšickni nás předce wedau k spasenj duchownjmu, tam slyšeti nebude žádného rauhanj; wedo-li se gim dobře, prawá mrawpust žádného mjsta nedá rozpuštělému wese-
lj; zhažná-li poswátňj oheň na oltári domácj pobožnosti, z nōwa ho rozněcugj plamenem chwalo-
zpěwů weregnych a slawnych služeb Božjch, přidawagj naň wonného otege, dobytého ze čtenj nábožnych knih, anebo přečte wšjm a obzwláštňe užíwánjm oněch prostředků, které Kristus Ježj k našemu poswěcenj ustanowil. Tjm duše gegich nabýwá nowe žiwosti a nowe sjly k wyko-
nánj šlechetnych skutkůw, a oblečeni gsauce w o-
děnj Božj, wědj, gakby odolati mohly w den zlý a we wšem dokonalj státi,²¹⁾ až sklesnau do ná-
ručj toho, kterýž z ničeho k žiwotu ge powolal, kterýž dokonané gegich djle k welikým a tagem-
ným dučelům swým obrátj, a wjtěžnau palmu wěč-
ného odpočinutj gim podá.²²⁾ Tak spořádán gest

²¹⁾ Efes. 6, 13.

²²⁾ Cf. Spieker Andachtsbuch, und die Religion unserer Väter.
S. 301. ff.

domácj život všude, kde se manželé při všem smyšlenj a gednánj swém křesťanskau wjrau sprawugj. Doweďe-liž téhož i „náboženstwj počestného muže?“ Bázeň před hanau a toužebnost po cti před swětem, pilně rozpočítaný užitek, neboli potřeba vlastajho prospěchu přitocau genom: tenkrát stáau blaženost manželím, když tito chwálibej citowé Ježíšowým náboženstwim pěstowaná budau; ale každý z podobněajch citů chowá w sobě skrytý ged, kterýž se dosti brzo přegowj zhaubnými aučinky swými, nebdj-li nad njm křesťanský duch, a škodnau-li geho prudkost nepotlačuge; 24) naproti tomu, gedná-li se o tiché, nesátné a saukromné wykonánj powinnostj lásky, které často welikých obětj požaduge, a od něhož domácj blaho, a kolikrát, wýhradně genom od něho záwisj, tu onyno city přjliš slabé gsau a nepostažitelné, Pomněme na bolesti srdce materského, ana stogj u lůžka, na němž milené dítko se smrtj zápasj; pomněme na trápenj manželčino, anať se dowjďá, že manžel přišel we zlou powěšť, a tjm že upadla celá rodina w nebezpečénstwj, na mizinu uwednau býti; pomněme na starost manželowa, au widj, že choť neduhem nezhogitelným wadne a chřadne. Držj-li gegich srdce — ginak ohladná — pospolu toliko zewnitřnj slušnosti zákon, mo-

---

24) De l' education progressive ou Etude du cours de la vie par Madame Necker de Saussure, chap. 7.

zná, že manželowi bude úřad a sláva před světem na několik okamžiků náhradou za to, co doma nerád pohřešuje; manželčin ale život sklesne, ga-ko klesá břechtan odwinutý od kmene svého, když vidí, že není upřímné lásky v srdci manželově, kteráž jí někdy téměř na rukou nosil. ²⁵⁾ Uchrá-
nj-li pak „náboženství počestného muže“ o sobě
samu manžela před ustydnutím věčné slíbené lásky?
nebude-li ten, kterýž se bezvýmjnečně podrobil
ustanovením cti, nebude-li věnowati své srdce dru-
há, třetí osobě, kdyby dovoloval návyk takové-
mu rozdělení srdce při živobytí pravé manželky,
an vnady gegj uwadlé gsau? a kdyby nepokládá
toho svět za bezectné, s kolika osobami smilně
věsti život, gelikož by gich nagednau za manžel-
ky nepogal? ²⁶⁾ A zdaž nezasadí, odtud pošlá

²⁵⁾ Wege zum Glauben, oder die Liebe aus der Kindheit, v. J. C. Biernatzki. Altona 1835. S. 188.

²⁶⁾ Dle výkladu gistého zkušeného zpytatele lidské povahy, znj
žesté přikázání v takových rodinách, kde se modle cti
přináší všechna obět, následovně: „Nerozlučug weřegně a
pohoršenj důstognějšj společnosti manželský sňatek, ginak
čič, cokoliw tobě libo, genom saukromně a s ušetřenj
weřegně powěsti; *dewáté a desáté* přikázání vykládá se
v ten smysl: Nepožádáš, co hanebného gest, anebo co gest
pod twým důstogenstwjm, coby před světem gměno twé
sněžilo, coby tobě nenáwist, anebo i *dokonce* u saudruhů
twých *posměchů* způsobilo; neboť wysmánu býti neyvětšj ne-
žitšj gest, které w důstogenstwjm postaweného člověka potkati
může — ginak všeho požadowati a pod záwogem práwa
sobě přiwlastňowati můžeš.“ Theodor Schwarz über reli-
giöse Erziehung. Hamburg 1834. S. 21.

žárliwost, tento bodawý trn na růži manželské lásky, srdci ubljženému přebolestnau ránu? zdaž ge nestráwj skrytým hořem a diwokým hněwu plápoľem? anebo zdaž ge nezawede k žiwotu takéž hanebnému?

Pohledněme geště na wychowánj djtek, kteréž w takowých rodinách wzrůstaj, kde se wjc na powrchnj slušnost, než na mrawnj dokonalost hledj. Djtky se podobagj zrcadlu, w němž mrawnj sporádanost rodičů a wychowatelů nezměněnau widjme. Neslyšj-li djtky z úst swých rodičů giněho nic, než: „*co tomu lidé řeknau?*“ nikdy pak negsau k tomu wedeny, aby daly na to bedliwě pozor, gak se *Bůh* při tom, onom skutku *prostředkem našeho swědomj prohlašuge?* samo sebau se wyrozumjwá, že poznenáhla i ony toliko úsudkem lidským, co swrchoňwaným a ney-swětějšim zákonem we všem gednánj a opauštěnj swém se řjdití budau, a — weta gest po prawé křesťanské ctnosti, která z čisté lásky k Bohu wyplýwá; weta gest po swědomité wěrnosti u wykonánj powinnostj swých, kteráž tratj raděgi wšecky poklady tohoto swěta, než aby trpěla škodu swé duše; weta gest po newinnosti mrawů, kteráž se bogj gediným toliko nečistým dechnutj m žádosti nezřjzené welebnau stkwělost k obrazu Božjmu stwořeně duše zakaliti; weta gest po takowěto přjsné swědomitosti. Přigdau-li k tomu geště zlj příkladowé se strany rodičůw a přjbuzných; zanedbány-li gsau domácj pobožnosti, ni-

kdy-li rozmlauwáno o swaté wůli Hospodinowě, a zapomenuto-li, že we všem záwisjme od swrchowáného Ředitele osudůw lidských: truchliwj nástinowé tito Boha spustlého srdce dosti zřetelně zrcadlití se budau i w útrobě dětěňj; a tenkrát i zde řekne maudrý Sirach: „Nediw se tomu, nebude-li o tebe dbáti dcera twá!“²⁷⁾ a prostopášně djtky budau činiti wymlwnu swau rozpustilost slowy prostopášné cjsařské dcerky Julie: „Zapomjná-li otec můg Augustus, že cjsařem gest, mo- hu také zapomenauti gá, že geho dcera gsem.“ Tak se mstj na rodičjch vlastnj wina, že gednau přeslechli hlasu Páně: „Nechte maličkých, a nebraňte gim gjti ke mně, nebo takowých gest králowstwj nebeské.“²⁸⁾ Giž dětěňj srdce pocituge potřebu a neurčítau gakausi taužebnost, o saudech Páně, a o cestách, gimíž zázračně wodj pokolenj lidské, zwěděti něco wjc, než co smysly tělesnými pochopiti, anebo co lidským rozumem, buď si gakkoli wzdělaným, postihnauti se dá. Gestliže taužebnost tato se docela neukogj, anebo genom welmi nedokonale, žiget owšem ubohé djtko, nikoliw ale w duchownj oné garosti, blahém rozmaru a stálém potěšenj, které gest následkem ukogenj žádostj lidského srdce. Necwičj-li duše wšecky mocnosti swoge, zwláštj zane-

---

²⁷⁾ Syr. 26, 14.

²⁸⁾ Mat. 16, 14.

dbána-li gest mocnost k wěřenj náboženskému, kteráž w djtěti záhy procituge, a kterauž wěk autlý před ginými vyniká: upadne w gednostrannau gakausi chudobu, tak že ani sama uhodnauti nemůže, čeho se gj vlastně nedostává. Taktě chtěl-liby kdo wychowati labuť na suchu, uwidj, anať bude brzy nepokogná a rozgitřená, brzy schlijplá a tichá, upadne w tesknost, bude chřadnauti a peřj gegj sežloutne; nagde-li kde gakuu kalužinu, požene se do nj, neboť nepowědomá gakási taužebnost potáhne gi do téhož mokrého žiwlu, proň znamená se býti stwořenau, a wznešený tento pták bude si libowati w nečistém bahně. Wšak nechať puštěna gest na tekaucj wodu, nechať w čistých praudu wlnách tělesné mocnosti gegj omladnau, a w několika dnech se gj nawrátj lesknaucj bělost peřj, libá, wznešená podoba a weliká hbitost we všem pohybowánj. Wynikáť owšem labuť mnohými vlastnostmi w pokolenj swém, ale genom na wodách, neboť vlastně tam gi přjroda umjstila.²⁹⁾ Laskawý čtenář řekne u sebe sám, že w podobenstwj tomto wyobrazena gest dušinka djtěte, prahnaucj po studnicjch wjry. Zbraňug autlému wěku, aneb odrůstagjcej mládeži, aby u pramenu samospasitelné wjry neuhášela swau prahnaucj žjzeň, poháněg gi toliko na suchých pjsčínách lidské cti, uť gi zwykati

²⁹⁾ Necker Saussure loc. cit.

zewnitřnjm toliko. udlidlám chowánj zákonného : a ona bude přinucena všelikým nečistým bahnem nerozumných bludů swau žjzeň zaháněti, nezážiwný tento nápoj způsobj w srdci gegjm nechutenstwj ke všemu dobrému : a tak zagisté twau newážnau rukau z polowice giž gest podkopán základ blaha domácjho.

C) Záhubnost wyplýwagjcj z téhož náboženstwj na blaho celého státu.

Gelikož gsme se přesvědčili, gak škodliwé gest tak řečené „náboženstwj počestného muže“ blahu gednotliwých rodin, snadno se dowoditi dá, *k gaké záhubě celému státu slaužj.* Djtky gsau nastáwagjcj swět, budaucj wlast, sjmě nowých rodin; stát ale z rodin záležj, gichž audowé buď pořádnost a mrawnost pěstugj, anebo roztrušugj mezi obecenstwem giskry swáru a newěrnosti, a gelikož těmi neb oněmi zásadami se řjdj, státu buď k podpoře, buď k záhubě slaužiti mohou. Kde w domácnosti panuge duch prawého křestanstwj, kde swědomj platj wjc, než posuzowánj swěta, tam panowati bude wěrnost a láska k wlasti, a stát bude se moci we všech přjpadnostech spolehnauti na nezištňau, obecného genom blaha wyhledáwagjcj přičinliwost swých občanů. Kdyby ale stát genom z takowých rodin záležel, kteréž by wýhradně genom slaužily modle

„náboženstwj muže počestného,“ a kteréž by ni-
 žehož sobě nedělaly ze skutečného přestaupenj zá-
 kona, když by nebylo se co obáwati trestů sprawedlno-
 nosti přjsné: ó gak strašliwá chmúra, plna ble-
 skůw neyzhaubnějšjch wznášelaby se nad ubohau
 zemj takowau? Wládne-li rodinami gednotliwými,
 na gegichž stálosti zemské blaho se zakládá, sle-
 pá wášeň a domněnka falešné cti: nepřiprawuge-
 li se tjm nebezpečenstwj a newyhnutelná téměř
 záhuba celému obecenstwu? — Mnozj daufagj,
 maudrým zákonem dogjti swornosti měšťanské,
 mjru a obecného prospěšenstwj; i nechceme od-
 pjirati tomu, že weledogemné gest působenj zá-
 kona na mrawnj spořádanost národu. Za blaho-
 slawenau tedy pokládána buď každá země, kteréž
 se těšj z maudrých zákonodárcůw. Přicházj-li
 prawá maudrost od Boha, platj-li geště podnes
 wýpowěď Hospodinowa: „Skrze mnekrálowé kra-
 lugj, a ti kteréž práwa ustanowugj, sprawedliwé
 věci nařizugj:“⁸⁰⁾ může-li pak o *maudrých* zá-
 konech gaká zmjnká býti tam, kde se nezaklá-
 dagj zákonowé wůbec na wýslowné wůli Božj? kde
 prawidlem gest, že zákonowé zemšty od přjsnosti zá-
 kona mrawnjho pouchýliti se mohau? A buďte si nařj-
 zenj zemská sebe maudřegšj, nebude-liž wěděti lidská
 schytralost, gakby se gim wykrautila, anať nedržj na
 uzdě lidskau zwůli bázeň před Bohem?⁸¹⁾ — Ginj

⁸⁰⁾ Přjsl. 8, 15.

⁸¹⁾ „Dowoleno ti gest, pjše Theodor Šwarz w podotčeném mj-
 stě, co plnomocnjku poručenstwj prodłużowati, abys až do

slibugj sobě wšeho požehnánj od nowých ustanowenj, gimíž se prameny zewnitřnj mohowitosti rozmnožugj, wýlohy umenšugj, tělesné radowanýky zmnohonásobňugj, a tjm wšjm obšťastněnj obecnstwa dosahuge. Nezapomjná-li se ale při tom na onu důležitau prawdu, že wšecká *zewnitřnj* ustanowenj bez pořádku *wnitřnjho* člověka dřjwe neb pozděgi musegj býti na ruby obrácena? a že genom pohledem na Boha stálý wnitřnj pořádek zachowán býti může? Což tedy o takowých ustanowenjch držeti máme, kteréž wždělány gsau na základu: „že zemstwu do náboženstwa ničehož nenj“? a nebudau-li moci lidé pod takowauto wládau o welikém štěstj mluwiti, že nebyli co pauhá čjsla čjtáni, a že se s nimi toliko dle wášníwé ljbosti a zwůle nenakládalo? a buďtež si pramenowé bohatstwa gegich sebe četněgšj a sebehogněgšj: možná-li, aby trupelný poklad tento o sobě sám, bez Boha, srdci gegich prawau blaženost působil? — Ginj opět zakládali wšecku swau naděgi šťastné zemstwa trwalosti na strašli-

---

konce wýročnj wýžiwu měl, genom se postihnauti nedey we falešných aučtech a podvodu patrném: gsi-li práwnjm zastupcem něgaké pozůstalosti, dowoleno ti gest, lichwiti s cizjm přjgmem; a poručnjkem gsa, proč bysi peněz sirotčenských dle ljbosti neužjwal, a pod záwogem práwa mohowitosti a statku gegich si nepřiswogowal? genom wšecko w pořádku buď černé na bjém, když skládati máš aučet wrchnjmu poručenskému auřadu. Tam-li se to srownáwá, wšecko dobře gest.“

wé přewaze chrabrých oděnců a branného wogska. Nesprawedliw a zároveň i newděčnj byli bychom, kdybysme nechtěli uznati, že mnohá zábuba obmyslená autokem nepřátelským, brannau mocj překažena, mnoho newolj a různic, kteréž se kwasily w zemstwu samém, ochrannau bedliwostj wěrného wogska giž potlačeno gest. Kdyby ale wěškeré pluky ozbrogených těchto hagitelů práwa z takových lidj sestaweny byly, kteréžby mimo náboženstwj počestného muže o giném newěděli, zdaž bychom se nemuseli tázati s Juvenalem: „Kdo tedy bude strjci samé strážce?“ (Quis ergo ipsoa custodiet custodes?) Což může gich zawazowati, aby zkaušeli swau chrabrost genom we službě sprawedlnosti? co může gich zdržowati, aby slopau wášnj omámeni gsauce, nezurili proti swé vlasti? Udržj gich na uzdě složená toliko přjsaha? Bez náboženstwj w užtjm smyslu tratj wšeccka přjsaha swau platnost, a giž mnohý staupenec „náboženstwj počestného muže“ zrušil staré přjsahy, a newým sebe zaklínánjm zwětěl swau winu, gelikož se to bez ugmy zewnitřnj počestnosti dělati dalo. Ó gak prawdiwá tedy gest wýpowěď sw. Otce Augustina: „Blaženost obce tu nestogj, kde zdi se zhůru pnau, a mrawové kle-sagj. Wjce však aulinnost bezbožných démonů, nežli pečliwost opatrných (i ozbrogených) mužů u wás (Řjmanů) wyzjskala.“²²⁾ Zewnitřnj pewnost

---

²²⁾ O městě Božjm kn. I. Kap. 33.

při nedostatku moci mravné tak dlouho genom může ochranu poskytnouti, dokavad silnějšj na ni nepřigde. Z té příčiny již moudrý Pláto se prohlásil: „Základ státu gest náboženstwj;“³³⁾ že ale tento mudřec, kterýž dle gednosworného swědectwj swatých učitelů cjrkwjných předmluwu na Ewangelium křesťanstwa psal, neměl na mysli pauhé „náboženstwj počestného muže,“ dowozugj všecky spisy geho.³⁴⁾ Již sama přirozenost „náboženstwj počestného muže“ přinásj to s sebou, že toliko gj žádná řjše dlouho obstáti nemůže, poněwadž swé wyznawače genom k opatrnosti we-de, nikoliw ale k čisté mravnosti, an genom tau-to blaho zemj státi může; kterážto prawda i w letopisech swětských i we swatém pjsmě potwřzena gest. Historie, maudrá tato učitelkyně lidského pokolenj, zwěstuge nám na každém téměř listu swých letopisůw, že toliko we gménu Bo-žjm wzdělaná řjše pewný základ má, a že genom všemocnostj Geho, který všem wěcem žiwot a trwanliwost uděluje, proti zewnitřnjm idomácjm bauřjm můž býti ochráněna; že naproti tomu onano měšťanská gednota, pocházegjcij toli-ko z bázně před zákonnjm trestem anebo z ne-bezpečné přewahy mocnárstwj sausednjho, w krát-kosti se roztrhugé, poněwadž gest pauhými ná-

33) Plato de republ. I, 4.

34) Cf. Dcr. Kapp. Erziehungslehren Platos oder dessen praktische Philosophie. Minden und Leipzig, 1833.

hodnotmi slaučena. Nadarmo hledáme na mapě světa ony říše, kteréž z prwnějšjho stawu swaté bázně Božj nagednau přeskočily do stawu powrch-nj toliko počestnosti, a s tjm zároveň na Boha zapomenuly. Gako wjtr suchý lupen se stromu utrhuje, takť ge zahladil Hospodin zástupů. Když israelský národ od Boha prawého se odwracel, nechybělit ani genu staupenci „náboženstwj počestného muže;“ však když wyhynula w srdcích gegich žiwá wjra w Boha otcůw gegich, pohlceni byli gsau dŕjwe od národu Assyrského, a napotom mocj Řjmskau gako lehké pléwy rozptýleni gsau do všech končin světa. Však i u těch národů, kteříž se klaněli bohům cizjm, gegichž náboženstwj nebylo nic, leč peřestá tkanina bágék, báchor a zádumčiwých powěstj, proukazowala se wjra, že člowěk od wyššjch mocností záwisj, gako strážný duch; s tau, ač nedokonalau wjrau ale zmizela také stará přjmost a wěrnost, a uljčená wybraušenost zewnitřnjho mrawu nebyla s to, nahraditi wnitřnj poswěcenj srdce nábožného. Gak mile weškerá tagemstwj náboženská a učenj o bozjch u Řeků se stalo předmětem pauhého wyraženj, a gak mile rozpustilý důwtip gegich básnjků woliti směl wjru otcowskau za cjl swých ausměšků na weřegném diwadle — rázem odkwětl tento, ginak uměnjm a wědami welmi wzdělaný národ; rekové geho okrádali obecnu pokladnici, mudrcové geho bili falešné penjeze, a zanášeli se otrawowánjm, a národ byl konečně přinucen, pod-

robitl se cizjmu králi.³⁵⁾ Cos podobného widjme i na swětowládném Řjmě. Dle gednosworného swědectwj neyslawněgšjch děgepiscůw geho přestaupil starý Řjm po wywráčenj Karthaginy, nikoli poznenáhla, nýbrž rázem ode ctnosti k neprawostem. Toho však nebylo tak dalece přjčinou poraženj někdegšj sokyně, nýbrž zlým šťastj užjwánjm vzniklá bohaprázdnost.³⁶⁾ Pročež wolal neyslawněgšj z básnjků řjmských, ohledem na truchliwé následky spustlosti náboženské, ke swým kraganům: „Řjmane, nadarmo gsi negednau čjtal ehyby swých předkůw, newzděláš-li opět zpuchřelé chrámy, neozdobjš-li obrazy, černým prachem učazené.“ „Gá sám gsem málokdy a nedbale bohům se klaněl, anoť mň nesmyslné wěděnj mámilo, co učitel podvodu musjm nynj zpět weslowati, a hledati dráhy opowržené.“³⁷⁾ Důkladněgšj pak, než tyto hlasy historie, zagisté nám gest wýpověď Spasitelowa, poněwadž wyšla z úst Božjch, a za přjčinu oněch pronešena byla, genž vlastně byli učitelowé a přestaunowé „náboženstwj počestného muže.“ S ohledem na sektu farisegskau, kteráž zdánliwosti dáwala wšudy přednost před bytnostj, potagmo zžjrala gměnj wdow a sirotkůw, při tom ale předce obhágila powěšť gměna počestného, dj Pán k swým uředlnjčkům: „Nebude-li

³⁵⁾ Srow. Ducha a následky reformacj.

³⁶⁾ Lív. h. I. 2. c. 1. Velej. Paterc. I. 2.

³⁷⁾ Horat. I. 3. oda 6. I. 1. oda 28.

hogněgšj sprawedliwost waše, nežli zákonnjků a fariseů, newegdete do králowstwj nebeského. Zrušil-liby kdo gedno z přikázanj neymenšjch, a užil-by tak lidi, neymenšj slauti bude w králowstwj nebeském.“²⁸⁾ Anot tedy pauhé „náboženstwj počestného muže“ dle wýpowědi samého Boha wylučuge od králowstwj nebeského, společného cjele weškerých žádostj našich; a negenom na každého wyznawače, nýbrž i na geho rodinu a stát wůbec tak zle působj: žádný rozumný člověk nebude wjce pochybowati o nepostačitelnosti a nepřipustitelnosti téhož, we swých aučincjch tak záhubného náboženstwj.

(P o k r a č o w á n j).

---

2. *O Racionalismu čili zlém užjwánj rozumu u wěcech wjry.*

Od

Vincencia Zahradnjka,

faráře w Křešicjch.

An řeč gest o wjře křeštánské, wěděti slušj, že wjra křeštánská,^e sama o sobě wážená, nic nenj giného, než sebránj prawd náboženských, Bohem

---

²⁸⁾ Mat. 5, 19. 20.

daných a osvědčených, neb výpověď Božj chválených a potvrzených. Mluwjme-li naproti tomu o rozumu, mjnjme buď tu duše moc, kteráuž poznáváme, saudjme a zawjráme, a ku zvláštnjm vědomostem přicházjme, anebo všechny ty a takové známosti, kterýchž gsme nabyli ne slowem neb swědomjm Božjm, nýbrž vlastnjmskauřánjm a přemýšlenjm. Rozumem sice poznáváme, že se Bůh zgewil, a prawost mnohých zgewených věcj bychom rozumem poznávali, i kdyby se Bůh nikdy nebyl zgewil: tjm se ale nikdo nerozpakug a nemyl. W této přjčině weškeren rozdjl dwau oněch věcj toliko na důwodech ležj, gimíž rozum ku poznánj prawdy weden býwá. Průpovědi, toto učj Bůh, ono ale učj rozum, — tento vlastně magj smysl: Rozum náš prawost toho poznává zgewenjm Božjm; prawost onoho ale poznává ze sebe samého.

Giž pak slowo *racionalismus*, genž w theologických školách w obecné užjwánj přišlo, na rozum sice čili na poznawacj neb mysliwau moc duše našj se wztahuge, ale wadné a zlé užjwánj rozumu u věcech křesťanské wjry wyznašenává. Tjm samým ale, že *racionalismus* gest chybné a zlé užjwánj rozumu u věcech náboženských, musj i také prospěšné, prawé a náležitě užjwánj rozumu we věcech wjry mjsto swé mjti. *Racionalismus* gestiť owšem weliké poblauženj, a gelikož z wášniwé gakés náklonnosti, z pýchy, wůbec pak ze zlé wůle pocházj, gest i weliká neprawost:

smysl ale těch, genž o rozumu w křesťanské wjře nic slyšeti nechtj, užjwánj geho za gakés kacjrstwj pokládaj, smysl těch gest rovně bludný a křiwolaký, a má-li kořen we zlé wůli, rovně hrjšný a neprawý. Učme se prawé a náležitě užjwánj rozumu we wěcech wjry znáti, aby nám vlastnj powaha, bludnost, škoda a půwod racionalismu tjm gasněgi do oěj swjtily.

I.

Komu se Bůh vlastně zgewil? Ne-li tworům, kteréž on sám rozumem obdařil, a skrze rozum nad zwjřata powýšil? Na gakau moc duše našj se Bůh s přewzácným darem zgewenj swého obrátil, ne-li na tu, kteráž wše bez rozdjlů uměnj pěstj a chowá, totiž na rozum? Nenj-li to rozum, kterýž zgewenj božské přigjmá, chápá a držj? Rozum tak pocházj od Boha, gakož i wjra křesťanská od něho pocházj, a čemu nás Bůh přirozeným swětlem rozumu učiti ráčj, tomu gistotně zgewenj geho neodporuge. Rozum gest swětlo, kteréž zgewenjm Božjm ne shasnuto, nýbrž rozmnoženo bylo; rozum se od zgewenj Božjho pokorně uđj, za to ale od něho wjce zostřen, wzdělán a oswjcen býwá. Co zgewil Bůh, to wħod gest rozumu, což ale pauhý rozum vlastnjm rozeným swým swětlem bludno a škodliwo býti poznáwá, to tjm samým nikoli od Boha zgeweno býti nemohlo. Gestliže náboženské prawdy Božským swědectwjm

potvrzené, gsau spolu také prawdy, gež i přirozený smysl náš gednák úplně dosahuge, gednák aspoň z částky a poněkud stjhá a poznává: tedy prawdy tyto dwogj základ a pewněgšj podporu magj, žiwěgšj a silněgšj swětlo wypauštěgj, a dwognásob, bych tak řekl, božská gsau. Rozum slaužj božskému zgewenj, na druhé pak straně božské zgewenj rozumu prospjwá; gedno s druhým spogeno gest tak, že bez ugmy a škody od sebe roztrženo býti nemůže. Ale však potřebj gest, bych důwod, že křesťanský člověk rozumu užjwati gest powinen, částečněgi rozebral a wyložil.

Rozum to gest, kterýž člověka ku wjře křesťanské wede, w nj ho potwrzuge, a to při něm působj, že s celau dušj gest křesťanem. Rozumem poznáváme, že to, což z něho samého wážití nám lze, k swatému a blaženému žiwotu nikoli nepostažuge; rozumem skaumáme, cobychom při slowu — božské zgewenj neb wýpowěd Božj, vlastně mysliti měli, gak a pokud newiditedlný Bůh s námi a k nám mluwiti, a wůli swau nám zgewiti může; rozumem chrápeme, že zgewenj Božj gest neydražšj dar, kterýž nám udělen býti mohl; rozumem celé nabýwáme gistoty, že se Bůh opravdu zgewil, a w skutku ústy Ježjše Krista k nám mluwil; rozumem poznáváme, že toliko učenj křesťanské katolické cjrkwge gest celé, čisté a neporušené učenj Kristowo. Wjra katolického křesťana gest owšem nezaslaužená, za-

darmo daná milost Božj: zdali nás ale Báh práwě skrze žiwé dělánj a gádrné působenj rozumu ku wjře křesťanské nepřiwádj? Má-li hlawa naše býti ljnau a temnau, aby pak milost Božj wjru křesťanskau do duše nám wléwala? Řjmský theolog Jan Bossius o této wěci tento pěkný saud wynesl: *Etsi spiritus Dei, potestate illa suavissima, qua abundat, inclinandorum cordium, possit in iis constantem dogmatibus religionis catholicae assensum formare: tamen ad prodigium tam insigne manum, ut ita dicamus, perraro expedit. Quamobrem necesse est, ut ratio aditum paret fidei, aut certe liberet, quantum potest, ab impedimentis, quibus obstruitur. Romae 1759. Institut. theol. Lib. I. c. 6. n. 4.*

Když gsme wšak již wstaupili do swatyně wjry křesťanské, opět rozum býti musj wúdcem našjm. Rozumem gsme poznali, že křesťanstwj katolické gest zgewenj Božj, a rozumem tolikěž poznáwáme, coby k wjře katolického křesťana náleželo. Rozum nepředpisuge, coby w cjrkwí Ježjše Křista wěreno býti mělo, ale rozum ukazuge wše to, eož křesťanům ku wěrenj předepsáno gest; rozum se rád od zgewenj božského učj, ale nerad by si od koho namluwiti dal to, což nenj od Boha zgeweno. Kdo newěřj s rozumem, kdož neskau má, coby w skutku katolickému křesťanu ku wěrenj bylo předloženo; ten á takowý snadno weliké bludy za slowo Božj pokládati může. Tak

ku příkladu náboženšty třestjkowé to mjwagj za wjru Božj, což gim horká obraznost gegich mamiwě namjta; tak i negeden giž za prawdu božskau pokládal to, což přjliš měkkau a rozmazanau duši gehu w rozkošném gakéms rozčilenj kolébalu. Na swětlet ležj, že hlawa, kteráž si beze wšeho užjwánj rozumu křestjanskau wjru swau objrá, tjm samým bludna gest hlawa a přezlau sewřjna nemocj, nemocj, kteráž proto gest ta neyžalostněgšj, poněwadž wšemu lékarstwj odporuge, a k nezhogetelným nemocem patřj. Karel Denina, geden z neywzdělaněgšjch theologů minulého stoletj, o těch, genž při hledánj prawd křestjanských nechtj nasledowati rozumu, s pochodnj předcházejcjh, toto gest napsal: *Neque mihi animus est, quorumdam haeticorum deliramenta refellere, qui a theologicis disciplinis rationem omnem ablegare et rejicere conati sunt, quique hoc ipso, quod rationis usum tam temere et inique condemnant, satis significant, frustraneum esse, si quis velit cum illis ratione agere. Exterminant enim quodam modo sensum humanitatis, et hominem ab homine auferentes, nullam sibi reliquam faciunt viam, qua possint ab errore ad meliorem sententiam deduci.* (De studio Theologiae. Taurini 1758. Lib. II. cap. 2.)

Protestanti se od nás nedělj tak zwláštnjmi učenjmi, gako pramenem, z kteréhož učenj swé wážj. Oni wšechno stawj na důstognosti a wážnosti pjsem swatých, žádného giného prawidla

wjry nepřigjmagjce, od kteréhožto hrozného blu.lu kdyby pustili, hned by se vše gich protestanstwj zbořiti a rozprášiti muselo. Gak ale ku hlawnj obraně wjry katolické s protestanty bogowáno býti má? Zdali hned a přede wšjm giným wýpowěďmi všeobecné cjrkwě? Oni gi nemagj za neomylnau, a učenj gegjmu co lidským nálezkům se směgj. Zdali pjsem swatým? Oni našemu pjsem wýkladu mjsta nedáwagj. Zdali učenjm swatých otců? Oni si swědectwj swatých otců newšjmagj. S protestanty na straně katolické předkem rozum bogowati musj. Rozum strhnauti musj lupiny s očj gegich, aby poznáwali, že pjsmo swaté, a wůbec žádná dokonce kniha základem božského zgewenj býti nemůže; rozum ge přesvědčiti musj, že Ježš Kristus neomylnau zarazil cjrkw, a tjmto samým prostředkem a žádným giným o to se postaral, aby náboženstwj geho po wšecky časy w úplnosti a čistotě zachowáno bylo, a žádné oprawy, žádného tak řečeného reformowánj ewangelického nepotřebowalo. Až gednu protestanti rozumem, rozumem řku, od našich přemoženi budau tak, že gednu, swatau apostolskau a všeobecnau cjrkw přigjmau za učitelkyni swau, a i biblj gegjmu wýkladu podrobj, až gednau rozum wnitřnj krásu, spanilost a nevyššj cenu wjry katolické protestantům w silném swětle před oči postawj: pak zagisté i od swatých otců, od sněmů a zborů, od papežů a biskupů, a od všech prawoslowných theologů katolických

se učiti začnau, a všeho protestanstwj, kteréž samo w sobě gest ta neyhubenějšj wěc pod nebem, s úsměchem se odřeknau. S tjm tedy přestrojím mečem, gegž nám rozum do rukau dává, proti všem protestantům do pole táhněme. Tauto rozumem skytnutau zbranj tjm gistégi nad nimi swjtzjme; poněwadž oni na rozumu náramně mnoho zawazugj, a tak rozumnými chtj býti křesťany, že práwě proto na nowau bludnau cestu přicházegj, a racionalismus hlawy gegich opogil a opanowal.

My katoličtj křesťané wěřiti máme, což nám neomylná cjrkew k wěřenj předkládá. Zdali ale ku poznánj toho, což nám cjrkew k wěřenj předkládá, nepotřebujeme rozumu? Zdaliž to, což ten neb onen učený katoljk napsal, gest giž smysl a učenj cjrkewe katolické? Cjrkew nám arci podává biblj swatau, spisy swatých otců, sněmownj nálezy a ustanowenj, listy papežské, katechismy, brewiář, mešnj knihu a podobné spisy, w kterýchžto prawý a vlastnj smysl gegj gest wyložen: zdali ale i nerozumec, i ten, kterýž se mysliti bogj, z dotčených pramenů čisté učenj cjrkewe a prawé slowo Kristowo wywážj? Dobrý katolický theolog musj býti uředlnjkem cjrkewe, ne ale lecgakýms, ne hlaupým a nemotorným, nýbrž wtipným a důmyslným, kterýž vlastnjho ducha gegjho ostře a autle chápati umj, a gak ona co učj, dokonale rozeznává. Co gest smyslu cjrkewe odporno, to gest owšem blud a kacjrstwj,

neb aspoň průpověď, bludu podobná, pohoršlivá, pobožnému uchu protiwná, neprávě wyslowená nebo zle zněgjcj: zdaliž ale cjrkew všeco giž úplně wyměřila, rozhodla a ustanowila? Negasau-li mnohá učenj gegj podobná klubku, kteréž se wjce i wjce rozwinowati může? Zdaliž to, což nenj hotowým článkem wjry, proto samé wjře katolické odporuge? Starý, slawný theolog, Petrus Annatus, Congregationis doctrinae christianae generalis praepositus, prawj: „Dogma catholicum generice et late sumptum triplex esse potest, videlicet imperatum, liberum et toleratum, et ex his solum imperatum est fidei dogma. Dogma catholicum liberum est quaecumque doctrina, quae est talis, ut neque sit de fide, [neque fidei nociva, et de qua tenenda vel non tenenda est libera cuique in ecclesia facultas. Dogma catholicum toleratum nihil est aliud, quam doctrina illa, quae talis est, ut non sit de fide, neque satis notorie, contra fidem, et haeretica, quia nondum ab ecclesia damnata.“ (Apparatus ad positivam theologiam, Venetiis 1744 Tom. I. Lib. I. artic. 7.) Týž Annatus tudjž na toto mjsto dokládá: „Dico non omnia fidei dogmata, seu non omnes fidei veritates, sed solas principales et primarias esse articulos fidei proprie dictos, caeteras vero minus principales et secundarias improprie tantum, quatenus reduci possunt ad aliquem ex articulis fidei, proprie dictis.“ Toto-li ale w nižádnau pochybnost bráti se nemůže, gisto gest, že každý, kdož

chce hodným býti theologem, ostrého smyslu a důvtipného rozumu potřebuje, aby se w pravý smysl cirkwe náležitě wprawował, učenj gegj čistě rozwinował a rozkládal, toho pak, kdož poněkud ginak smýšlj nežli on, proto hned za bludaře neměl,

Některé prawdy wjry křesťanské, čili některá učenj, Bohem zgewená, té gsau powahy, že se i z rozumu wywěsti a gako giné filosofické prawdy dokázati dagj. Nenj-li giž potřebno, neb aspoň welmi užitečno, aby theologowé ty a takowé prawdy skutečně i z rozumu dokazowali? Nebudau-li pak prawdy tyto každému dwognásob milé, wzácné a drahé? Zdali tjm zřetedlnějšj a spolu i mocnějšj a aučiniwějšj se nestanau? Gsaut sice w křesťanské wjře i tak nazwaná tagemstwj, čili prawdy, přirozený smysl nář přesahagjckj tak, že se nikoli filosofickým způsobem dokazowati nedagj, ku přjkladu, že Bůh gest trogosobný, že se Syn Božj wčlowěčil (wtělil), že cirkew gest neomylná, že Ježjš Kristus w oltárnj swátosti gest přjtočen. Co ale tu gest nad rozum, nenj giště proti rozumu; vyššj učenj wjry s ginými prawdami wýborně se snášegj. Nenj-li to ale welmi prospěšno, ukazuge-li se alespoň protestantům a lidem vyššjho wzdělánj, že tagemná učenj wjry katolické s rozumem dobře se srownawagj, a že, by křiwa byla, nižádný mudřec prowěsti nemůže?

Rozum z wjry křesťanské přjčinu k negednomu užitečnému rozgjmánj bráti, a učenj gegj giž

w ten giž w onen pořádek uwáděti, a giž z té giž z oné strany oswěcowati, rozbjрати a wáziti může. Nemá-li se ale dotčeným způsobem rozumu u wěcech wjry giž proto pilně užjwati, aby se ostril a wzděláwal? Slowo Božj nám dáno gest pro potřeby wezdegšjho žiwota našeho; prawdy wjry křesťanské mysl nasi těsiti a pokogiti, wůli pak k dobrému nachylowati magj. Chceme-li ale z Božjho zgewenj wšechen možný užitek táhnauti, tak gako pilná wčela z každé bylinky ssáti unj med: nenj-li na neyweyš toho potřebj, abychom oko rozumu pilně zatjnali w prawdy křesťanské, na wšechny možné přjpadnosti žiwota swého ge obraceli, a úplně skaumali, gakbychom skrze ně duše swé lepšj, blaženěgšj a dokonalegšj učiniti mohli?

Wjra křesťanská nás sama k tomu zawazuge, bychom w swatyni gegj užjwali rozumu swého; ona sama nás učj, že kdo nechce býti křesťanem oswjceného rozumu, tjm samým nikoli nenj dobrým křesťanem. Božský zakladatel wjry našj negednau z powěděnj starozákonnjch přjhodné zawěrky [wedl, [Mat. 22. 41; 19, 6; Luk. 20, 38), negednau na ptactwo nebeské, na polnj kwj-tj a na podobné přirozené wěci ukazuge, lidem oči rozumu otwjrál, aby Božské prawdy z úst geho vycházegjcej, tjm snáže chápali. Pawel apoštol na každé téměř stránce listů swých rozumuge, a wýslovně napsal: „Rozumná budiž služba waše,“ (Řjm. 12, 1.) A opět dj: „Wšeccko zkuste, a což

gest dobrého, toho se držte.“ (I. Thes. 5, 21.) Tak nazvané disciplinárny věci w katolické cirkwi toliko uznánj a prozřetedlnosti papeže a biskupů gsau zůstaweny, w kterémžto ohledu weliká práce rozumu gegich se ukládá. Wjra křesťanská posléz i rozum a swědomj gednoho každého za zvláštnj pramen mrawnjch prawidel a zákonů wystawuge, a tudy vše mrawoučenj, srownáwá-li se s rozumem, za swé vlastnj učenj přigjmá, a vyššj, bych tak řekl, ráz gemu udělugе. (Filip. 4, 8.)

Poněwadž užjwánj rozumu we věcech wjry katolické gest gednák welmi hogné, a welmi daleko a hluboko sáhá, gednák welmi důležitо, potřebno a na wysost užitečno gest: protož negen kazatelé z rozumu k lidem mluwj, nýbrž i zvláštnj w katolické cirkwi se nacházj uměnj, kteréž vše náboženstwj mudreckým čili rozumenským způsobem předkládá, a theologij se gmenuge. Swatj otcowé cirkwe našj gsau prawj theologowé, to gest, filosofičtj aneb mudrětj učitelé wjry křesťanské, gakož i každý giný učitel náboženstwj tjm lepšjm a dokonalejšjm gest theologem, čjm obratněgi rozumu užjwá. Učenost gest znamenjm wýtečné paměti, ne ale wýtečného rozumu, pročez i neyučenějšj theolog, neswjty-li z toho, což pjše, mnoho rozumu a mudreckého uměnj, vlastně se nikoli za prawého a dokonalého theologa mji nemá. Melchior Camus, wysoce učený Dominikán a biskup Kanarienský, tjm cele byl ugištěn,

an tato důležitá slova gest napsal: „Quid interest, ratione animi sublata, non dico inter rusticum et theologum, sed inter theologum et pecudem, aut saxum et etiam truncum, aut quidvis generis ejusmodi? Nam philosophia et omni ratione disputandi sublata, cum fide sancta rusticitas manet. Rationem si a theologia amoveas, theologia ipsa et rem amittit et nomen.“ (De locis theol. Lib. 9. c. 4).

II.

Z toho, což gsem ke chwále užjwánj rozumu w křesťanském náboženstwj powěděl, sauditi by se mohlo, že téměř ani možná nenj, by se rozumu u věcech wjry neprávě a se škodau něgakau užjwalo. Gisto nicméně, přegisto gest, že se rozumu we wjře křesťanské zle užjwati může, a právě toto zlé užjwánj rozumu gest ta chyba, kteráž se *racionalismus*, čili mudřiwost, přemudřelost neb rozumnictwj u věcech wjry nazývá.

W čemž *racionalismus* vlastně záležj? Podstata, wěc a gádro slowa toho gest takowé užjwánj rozumu we wjře křesťanské, kteréž zgewenj Božjmu gest na ugmu, a na swědectwj Božjm málo zakládá neb nič. Racionalismus křesťanské náboženstwj powážuge tak gako každé giné uměnj, genž toliko rozumowánjm staweno a strogeno býwá; racionalismus i u věcech wjry rozumu celau uzdu pauštj, a rozum stawj nad

swědectwj, Bohem samým wynešené; racionalismus w křesťanském náboženstwj všecko bez rozdjlu hlawně a předně před saudnau stolicí rozumu táhne, rozumem všecko stanowj, gedná a wyměřuge, rozum neobmezeným právem a kráľowskau mocj panowati nechává.

Rac onalismus s naturalismem w bljzkém sice přjbuzenstwj stogj, nicméně předce podstatně od něho se dělj. Naturalista, čili člowěk, genž na tak nazwaném přirozeném náboženstwj přestává, na náboženstwj, z pauhého rozumu wáženém, rowně také pauhého rozumu se držj, a geho toliko swětla následuge: ale naturalista giž pauhým náboženstwj swého wyznánjm křesťanské wjře, gakož i každému positivnjmu, na něj wáznosti spoléhajcjm náboženstwj se na odpor stawj. Naturalista swobodně wyznává, že nenj a nechce býti křesťanem, a že každý na omylu gest, kdož se o něm domnjwá, žeby wěřil, gako wěřj křesťané. Racionalismus upřjmo proti křesťanstwj neboguge, a nechce býti w tom nářku a domněnj, žeby křesťanské wjře nepřál, a a nj se nesnášel. Racionalista prawj, že i on gest křesťanem, a sice lepšjm, nežli gsau ginj, zwláště pak ti, genž rozumu we wěcech wjry na trůnu seděti nedopauštěgj. „Naturalismus a rationalismo differt eo, quod ille omnem Dei efficaciam in religionis cognitione cum certis hominibus communicanda, ideoque omnem revelationem, qualemcumque, plane rejicit.“

(Wegscheider institut. theologiae dogmaticae. Halae 1817. §. 12, Pag. 28.)

Dle zdánj mého negedna kniha náboženská, od katolických autorů psaná, racionalismem páchne. Gakýs kaplan i při weřegněmskaumánjškolnj mládeže, dětem, z katechismu práwě odpowjdgjcm, odpjral, stoge na tom, že Ježjś Kristus w oltárnj swátosti ne tělem, nýbrž gen dušj a božstwjm gest přjtomen. Tento kněz katolický racionalismem byl porušen, ač toho gisté při sobě neznamenal. Nicméně rozumnictwj u věcech wjry, zwláště u protestantů německých, vládu a panstwj obdrželo. U protestantů racionalismus se wyljhl, a přemnožstwj hagitelů nalezl; u protestantů giž těmněř bez počtu psáno gest knih, racionalismem dokonce proniklých. Doktor a professor Wegscheider dogmatickau theologii swau, swrchu poznamenau, naprosto na základu racionalismu postavil, a protož přjkladem swým nám zřetedlně ukázal, gak si racionalisté vlastně počjnagj. Wegscheider giž sice přiwozuge i smysl těch, genž prawj, že Bůh i prawdy zgewiti může, nad chopnost lidského rozumu postawené, ale hned spolu dokládá, že týž smysl mnoho odpůrců nacházj, a ti že se racionalismu držj, „utpote qui rationalismus, summa rectae rationi auctoritate vindicata, ex hujus principiis revelationem opinatam supernaturalem djudicat et constituit.“ §. 12. Nezapjrá sice, že se Bůh zgewiti může, a skrže Ježjše Krista opravdu se zgewil, ale slowu: zgewenj božské, zwláštjn

dává smysl, řka: „Religio revelata continetur complexu rerum, secundum naturam evenientium, quibus providente Deo, nonnulli homines prae caeteris excitati sunt ad verae religionis principia cognoscenda eaque aliis tradenda. Quaecumque vero cum ejusmodi religione revelata conjuncta fuerint narrata miraculosa atque mysteria, ad origines naturales et cognitiones humanae veram indolem revocanda sunt.“ §. 12. Naproti tomu mudrcťwj čili filosofii na wysost welebj, a weškero Božské zgewenj gj podrobuge, řka: „Nulla religionis alicujus positivae doctrina homini cultiori potest probari, nisi ad sanae rationis praecepta, ceu ad lapidem Lydium prius exacta fuerit.“ §. 15. Pro tu přjčinu také w celé swé dogmatice tak řečeným tagemným učenjm wjry křesťanské žádného mjsta nedává, a ač mnohá přiwozuge, nicméně we zvláštňj epikrisi každému se na odpor stawj. Tak ku přjkladu trogosobenstwj Božj a Božstwj Kristowo těmito slowy odsuzuge a zamjtá: „Cum alius doctrinae typus, dogmati illi de trinitate et incarnatione plane contrarius, idemque cum sana ratione optime conveniens, diserte traditus sit in libris sacris, secundum quem unum verum Deum solum adorandum et a Jesu ipso adoratum, et Jesum Christum, qui vel post obitum e terris homo simpliciter appellatur, ut legatum ejus cognoscere jubemur, Deo, ipsum legante, longe inferiorem: non est, quod hunc ipsum purioris doctrinae christianae typum sequentes, trinitatis

dogma ad ea referre dubitemus, quae justa auctoritate certoque fundamento careant, ideoque ut iis ab omnibus christianae religionis assectatoribus fides habeatur, postulari non possit.“ §. 93. Z tohoto mjsta se spolu také widj, že racionalista biblj sice přiwozuge, ale za knihu, nad giné lidské knihy wywýšenau, gj nepokládá, a gedno potud wýpowědi gegj má za prawé, pokud se s wýpowědmi rozumu srownáwagj. Což racionalista má za prawo, to má za prawo ne pro swědectwj biblj, nobrž pro důwody, z rozumu wyňaté; biblická mjsta přiwadj gediné proto, aby se widělo, že i ginj tak smýsleli a wěřili, gako on.

III.

Rozum gest neywzácněgšj dar, od Boha lidem udělený, a w náramném, strašliwém bludu by postizen byl ten, kdožby rozumu zamjtal proto, by dobrým býti mohl křesťanem. Mimo tento důwod racionalisté k obhágenj rozumnické theologie giných geště přiwozugj. Superintendent Kannabich, geden z neyhorliwěgšjch racionalistů, k obraně racionalismu toto přiwozuge: „Rozum byl dřejwe než biblj, a rozum teprw biblj poznati, a gak půwod tak i wážnost gegj ustanowiti musel. Gakby tedy rozum mohl býti slepým služebnjkem biblj, gešto sám biblj se všemi prawdami gegjmi stwořil a způsobil? Děláme-li z rozumu swého služebnjka, tedy nás každý swůdce oklamati, a

rjci nám může: To musjš wěřiti, to musjš činiti, to uěj Bůh, to rozkazuge Bůh! Prawdať sice gest, že rozum blauditi může: ale i biblj blauditi může, poněwadž od lidj psána gest, kterjž swé vlastnj důmysly a rozumy za božské wnuknutj pokládati mohli. Powěrečně si biblj wážjme, wjceli ona platj nežli rozum. Nesmj-li člowěk rozumu swého užjwati: gak učenj Ježjsowo chápati a posuzowati má? Má-li učenj Ježjsowo přjčiny rozumu se strachowati? Nenj-li rozumno: proč k němu příkládáme wjru? Pakli gest rozumno: proč bychom ho rozumem skaumati neměli?“ (Kritik alter und neuer Lehren der christlichen Kirche, dritte Auflage 1805. S. 45 — 47). A dále týž Kannabich prawj: „Činjwá se rozdjl mezi přirozeným a mezi zgeweným náboženstwjm. Zdaliť ale i zgewené náboženstwj, gelikož rozumem poznáno býwá, nenj přirozeným? Možná-liť bychom i takowá učenj náboženská přigjmali, kteráž se rozumem postihnauti nedagj? I kdyby Bůh sám wyššj některé prawdy oznamowal: předcetby tyto prawdy rozumné býti, a s rozumem se srownáwati a z něho wážiti musely.“ S. 81. Nechtě ale racionalisté gakkoli mudrugj a rozumugj: smysl gegich předcet gen welmi bludný gest a nemotorný.

Rozum gest saudcem a králem, pokud zgewenj Božj hledá; nalezl-li ho ale: proč by se zpěčowal, spasitedlné učenj od něho přigjmati? Před swatynj wjry křesťanské rozum úplné má wobody, a gak se gemu samému widj, si počj-

nati může; když ale do této swatyně již wkročil: nenj wjce samowládným pánem, nýbrž vyššjho učitele poslauchati musj. Co rozum, sám sobě ostawený, poznává, to gemu i Bůh swědetwjm swým chwálj a potwrzuga. Zgewenj Božj přirozenému náboženstwju uděluje wětšj hodnoti a wáhy. Zdaliž ale Bůh, když gednau mluwiti ráčj, i takowá učenj wywěsti nemůže, kterýchžby rozum, sám sobě ostawený, nikdy byl nenalezl? A zdali člowěk nenj powinen, an Bůh mluwj, pokorně poslauchati? Nenj-li náležito, by se nižšj rozum od vyššjho učil?

Naturalista se pauhého rozumu držj, a swobodně wyznává, že křesťanem nenj a býti nechce; pro tu přjčinu má pewnau a ustanowenau powahu swau, a každý wj, gaký gest, a coby od něho očekáwati mohl. Za gakého ale člowěka mjti máme racionalistu? zdali se pauhého přirozeného náboženstwju držj? On nás ugištuga, že nenj naturalistau, alebrž božské zgewenj že přigjmá. Zdali tedy gest křesťanem, a vše to ochotně wěřj, což Bůh skrze Krista zgewil, a což všeobecná cjrkew geho již osmnácte stoletj wěřj? Takowýmť křesťanem on nenj. Neb on si z učenj křesťanského náboženstwju některá toliko objrá a oblibuje, ostatnj ale, kterýchž rozum geho nechápe, má za pobožnau sprostnost, za mámenj a powěru, za bludy a důmněnky temných stoletj. A i to, což tak gako ginj křesťané wěřj, nemá tak gako oni za prawdu hlawně a předně proto, že to Bůh o-

swědčil a potwrdil. Což on má za prawdu, to držj proto, že to rozumem swým prawo býti, poznáwá, a toho by se držel, i kdyby se Bůh nikdy byl nezgewil. Nenj-li tedy racionalista dle ugištowánj swého následownjkem přirozeného náboženstwj, a nenj-li také dle skutků swých prawým křesťanem, gakož gsau ginj: čjm tedy gest? Podiwnýmť gest člowěkem; člowěkem, kterýž sám sobě nerozumj; člowěkem, kterýž křesťanem býti chce i nechce; člowěkem, kterýž z křesťanského náboženstwj žádného gednák užitku netáhne; člowěkem, kterýž naturalistau gest, ale křesťanem se gmenuge.

Racionalista prawj, že rozumným gest křesťanem, ale těžko ustanowiti, kdeby mu rozum seděl a kde křesťanstwj. On se honosj, že následuge i přirozeného swětla rozumu i božského zgewenj, gesto swémyslně gedno s druhým mjsj a plete, tak že se žádný w prawý a vlastnj smysl geho wprawiti nemůže. Chlubj-li se, že gest rozumným křesťanem: zdali všickni ostatnj křesťané gsau nerozumnj? Prawj-li, že geho náboženstwj ne na pauhém zgewenj Božjm, nýbrž i na poznánj vlastnjho rozumu gest postaweno, a že toliko tomu odpjrá, což gest proti rozumu: tedy nám ostatnjm křesťanům, mage nás za nerozumné, welikau křiwdu činj, poněwadž i my u wjře užjwáme rozumu, a nic nemáme za prawo, což rozumu odporuge. Myslj-li ale, že proto gest rozumným křesťanem, že nepřigjmá tagemných učenj,

kteřáž rozený smysl náš přesahuj: tedyby považiti měl, že my přijmámj a držemj tagemných učenj negednáme proti rozumu, poněwadž máme neysilněgšj důwod prawosti gegich, totiž swědectwj a wyřčenj samého Boha.

Ti rozumem se wynášegj křesťané skutkem dokazugj, že myslj nemotorně, a rozumu welmi špatně užjwagj. Prawj-li, že swědectwj Božj samo o sobě a bez důwodů, z rozumu wzatých, žádné prokazugj moci nemá: tedy w hrozném, rauhawém bludu wězj, poněwadž na to, což mluwj Bůh, nic gistěgšjho pomysliti se nedá. Prawj-li pak, že swědectwj Božj samo o sobě, a beze všech giných důwodů, k osvědčenj prawdy postačuge: tedy welmi nesmyslně gednagj, a sami ssebau gsau w hrozném odporu, poněwadž tagemná učenj, ač Bohem osvědčená, zamjtagj gediné proto, že z rozumu prawost gegich dokázána býti nemůže. Prawj-li posléz, že Bůh zgewenj swým toliko tak nazwané přirozené náboženstwj k lepšímu rozhlášenj a ku wětšj wáze a důstognosti přiwěsti chtěl: tedy powinni gsau dokázati, že přirozené náboženstwj postačuge, a že nám Bůh, nad to, což rozum náš vlastnj swau mocj poznává, neb aspoň dosáhnauti může, nic wjce swým zgewenj dáti nemohl, anebo nechtěl. To racionalisté dokázati nikoli nemohau, a protož smysl gegich, že zgewenj božské vlastně gen přirozené náboženstwj gest, k wyššj hodnosti přiwedené, bludným zůstává.

Bystrý Lessing, kterýž se sice zewnitř ke protestantům hlásil, ale chatrnost a bjdu protestantstwj neyzřetedlněgi ukázal, hrdé racionalisty těmito slowy mrská a porážj: „Bylo-li-by zgewenj Božj možno a potřebno, a které náboženstwj by nepochybně bylo od Boha zgeweno, to rozum toliko ustanowiti může. Dává-li se ale tomu mjsto, že se Bůh zgewiti mohl a musel, a wyhledáno-li gest prawé zgewenj Božj: tedy to rozum spjše za nowý důkaz prawdy geho nežli za odpor protiněmu držeti musj, nacházj-li w něm věci, kteréž chopnost geho přesahagj. Kdo tagemných, nepochopitedlných učenj ze zgeweného náboženstwj swého wyhlazuje, tení by beze wšj ugmy a škody wše vyššj zgewenj na stranu odložiti mohl. Neb gaké to gest zgewenj, kteréž nic nezgewuge? Dosti-li gest na tom, gméno-li se podržuge, gesto se wěc zamjta?“ (Lessings Werke 5. Thl. S. 26.)

IV.

Racionalismus gest wěc, swrchowaně nemotorná; racionalismus gest cesta dokonce křiwá; racionalismus gest tjm wětšj blud, čjm wtipněgšj ginák gsau ty hlawy, kteréž se gjm opogily. Ten pak přehrozný blud, w kterémž racionalisté wězj, gest spolu blud přewelmi zlý a škodliwý.

Zgewenj Božj gest neywětšj dobrodinj, lidem prokázané: racionalista ge ale práwě tjm, že se mi-strem geho dělá, náramně zlehčuge. Racionalista se neučj z Božjho zgewenj, nýbrž rauhawau ga-

kaus opowázliwostj předpisuge, coby zgeweno býti mělo. Zgewenj Božj gest vlastně swědectwj, kterýmž Bůh náboženská učenj pečeti a potwrzuge: ale racionalista Božjmu swědectwj wšeckutéměř wážnost odgjmá. Rozum člowěka nenj a nemůž býti rozum wznešeného serafa; rozum člowěka gest obmezený, mdlý a často blaudjcy: ale racionalista na tomto rozumu wše postawuge. Wyššj rozum Božj skrzě zgewenj našemu nižšjmu, nedostatečnému rozumu přispěl: ale racionalista lidský rozum s božským rozumem na témž stupni postawuge, anobřž lidskému nad božským dáwa předek, učedlnjka dělage učitelem. Zgewenj Božj podpjrá náš lidský rozum, nebezpečenstwj škodných bludů nás zba- wuge, a wše, což nám wěděti gest leč prospěšno leč potřebno, nám w známost uwádj: ale racionalista lehkomyšlně na gádko a podstatu božského zgewenj sahá, platnosti a aučinliwé moci mu ugj- má, a práwě w neyhlawněgšj stránce se na od- por stawj. Křesťanské náboženstwj, zahrnujce w sobě i přirozené náboženstwj, wjce nás učj, než pauhý rozum učiti může, a wúbec gak ob- sahem tak i wzácnostj swau wše přirozené ná- boženstwj znamenitě přewyšuge: ale racionalista tak gest na myslj slep, že i we swatyni kře- štanstwj nehledá křesťanské wjry, nýbrž gen přirozené náboženstwj tam nacházj. Gako nám zgewný nepřjtel nenj tak nebezpečen gako ten, kterýž se přjtelem našjm stawj: tak i žid, ma- hometán neb milownjk přirozeného náboženstwj

křesťanské wjře nikoll tak neškodj, gako racionalista, falešný přitel gegj. Racionalista wjře křesťanské, bych tak řekl, na duši sahá, a to, což má neylepšjho, laupežnau rukau gj béře. On wyššj swětlo shasjná neb pod kbelec stawj, aby swětélko vlastnjho rozumu gehu tjm patrněgi se ukazowalo; on tagemstwjm křesťanské wjry cizj dáwá rozum, a tak dlauho ge krautj, natahuce, mačká a hladj, až w nich nic nezústáwá, než to, což i mdlý rozum bez božákěho swědectwj poznati může; což on w tágemných učenjch křesťanské wjry necháwá, anebo weč ge přetwořuge, to sice gest rozumu dokazatedlné, ale nikoli wjce Bohem zgewené, nikoli křesťanské.

Racionalista sobě samémn škodj, sobě samému w cestě stogj. Děsiti se musj, když mu na oči leze, že w nižádné starobylé knize křesťanské rozum nad mluwau Božj nepanuge, a že nowěgšj teprw theologowé, zwláště protestanštj, rozum nad náležitost wypjnati začali. Welice ho to nepokogiti musj, čige-li, že se křesťanem sice gmenuge, ale nenj, nenj aspoň takowým, gacjž ginj gsau a byli po wěechny wěky minulé. Poznáwáli vlastnjm zkušenjm nedostatečnost přirozeného náboženstwj: tedy ho to při rozumnictwj gehu přebolestně būsti musj, že sám Bůh toto nedostatečné náboženstwj negen státi nechal, nýbrž i vlastnjm swědectwjm potwrdil. Racionalista s ginými prawoslawnými theology w stálé rozepři žiw býti musj, a žádné téměř knihy, w njž vlastnj, prawý

a čistý duch křesťanstwí gest wygádfen a gasně proslowen, beze žluči čjsti nemůže, nýbrž vše, čjm křesťančtěgšj gest, tjm wjce ho mrzeti musj. On si cestu theologických rozgjmánj swých zbytečně přjkrau, bodlawau a twrdau činj. Co se mu nad rozum wywýřeno býti zdá, to by předce za prawdu přigjtí musel proto, že to gest od Boha zgeweno, a že to ku přjkladu biblj w zřetedlných slowjch předkládá. Aby to tedy za prawdu mjtí nemusel; namáhá se ukázati, že to nenj od Boha zgeweno; což aby provedl, diwně se wrtj, pjsmu swatému a giným pramenům wjry křesťanské hrozné činj násilj, a tjmto obyčegem pro obhágenj gednoho bludu w sto giných se zapljtá. Racionalismus i také zlau pýchu a nádhernost w srdci zbuzge. Kdo zagisté vše, i to neylepšj, což wj, gediné dūmyslu swému přičjtá, a každého, kdož i Božjm wýmluwnostem wěřj, má za sprostáka, genž vlastnjma očima nehledj, a mysliti se bogj: ten newyhnutedlně zpyšněti, a nad mjru se sobě samému ljbiti musj.

A zdali racionalista neškodlj i giným? Nenj-li gim rozumnickau hrdostj swan! a opowážliwým toho zamjtánjm, což gim swato gest, k welikému pohoršenj? Můž-li s nimi w dokonalém býti společenstwí cjrkewnjm? Negsau-li to racionalisté, genž u wěcech wjry za našich časů weliké různé zbudili? Negsau-li i racionalisté tjm winni, že za našich časů mnozj u wjře náramně wlažni gsau. Zdali spisowé gegich negsau prawé blu-

diště, kterýmž se ledva neybystřegšj hlavy beze ško dy prodrati mohau? Zdali tjm, že často úsměchů užjwagj mjsto důwodů, negednau wšj spasi- tedlné wjry z duše newyrážegj? Přirozeně nábo- ženstwj wětšjmu počta lidj se dokonce nehodj, poněwadž málo kdo k rozumowanj dosti má wtipu, přjležitosti a času. Poněwadž giž racionalismus i sprosté lidi od bezpečné cesty, kterauž ge wyššj slowo a wážnost wede, odrážj, a k marnému mu- drařenja domněnkowanj gim chuti a odwahy dodává: protož sprostým zwláště lidem z chladného, hubené- ho racionalismu náramná škoda pocházj. — Mnozj wůbec na rozum newražj, a welmi mnoho gim na tom záležj, aby lidé byli hlaupi a neumni, a málo saudili, málo přemýšleli, i to neynesmyslněgšj slepě wěřjce. Užjwánj rozuma dle řeči gegich gest půwod wšeho zlého pod nebem. Těm a tako- wým lidem každý racionalista marným swým mu- dráctwjm pěknau dáwá zástěru, že pak směle wolati mohau: „Wizte, gak oškliwý gest rozum, gaké bludy z něho se rogj, gaké neřesti z užj- wánj geho pocházegj!“

V.

Z toho, což gsem až potud o racionalismu powěděl, snadnoť sei půwodowé geho poznati mo- hau. — Gakož gsem wyše ukázal, u wěcech ná- boženstwj pilně se má rozumu užjwati, a chatrným, přechatrným gest theologem, kdož spolu bystrým

a gadrným nenj myslitelem. Mnohá theologická kniha gediné proto za nic nestogj, že w nj gest mnohó učenosti, ale málo rozumů. Tau přjčinau lehkó pogjti mohlo domněnj, že u wěcech wjry na rozumu wěcko dokonce záležj, a že rozum hlawnjm gest wůdcem theologa. Peněz lidé práwě proto, že gich welmi potřebugj, a náramně mnoho gimí způsobiti mohau, často nad slušnost milugj; a nad mjru gich gsau žádostiwi. Rowně tak mnohý; wida, že bez užjwánj rozumu nikdo nenj dobrým křesťanem, tjm méně pak dobrým theologem, na rozumu přjliš zawazowati začal, a w tom se ustawil domněnj, že w křesťanském náboženstwj nic nenj nad rozum, a že ani možná nenj, bý theolog, rozumu užjwage, z mezej slušností wykročil.

Proč ale teprw snad w druhé polowici předešlého wěku racionalismus se wyskytl? Proč za starých časů nebylo slýcháno, by kdo celau wjru křesťanskau na pauhém rozumu byl stawěl, a nic nepokládal za prawdu, Bohem zgewenau; cožby se i z rozumu, bez ohledu na božské swědectwj, dokázati nedalo? Dle zdánj mého w minulém stoletj w hlawách německých theologů přeweliká se stala proměna, a nikdý drjwe tolik a tak horliwě skaumáno a psáno nebylo. Nicméně až posawáde málo která hlawa zřetedlně myslj, málo který wše, což pjše, úplně wyswětlowati, částečně rozbjratí a s přjslušnau určitostj stanowiti umj.

Tomu na odpor mnozj třeštiwau gakaus, temnau, hrawau a, bych tak řekl, nefilosofickau fi-

losofii sobě obljblí. Diwno-li tedy, že se we hlawách, zmateně a tmawě mysljcejch, racionalismus wyljhl? Diwno-li, že gim vlastnj powaha božského zgewenj gest neznáma? Diwno-li, že nepoznawagj, pokud prawost toho, což se z rozumu dokázati nedá, giným způsobem dostatečně provedena býti může? Gakož se racionalismus ze zamodrčanj některých hlawnjch wěcj, k náboženstwju patřjcejch, narodil, a pomysly se držj, genž až posawáde dosti rozwinuti, wyměreni a wygasheni negsau: tak ho logická bystrost a náležitě zřetedlnowánj každé potřebné wěci gistotně zase umořj a zapudj.

Giný a sice weliký půwůd racionalismu gest tak řečený naturalismus. Mnozj angličtj, francauzštj a němečtj filosofowé w srdcjch wše božj zgewenj potupili, a gakož w skutku křesťanské wjry nenáwiděli, tak i perem weliký proti nj pozdwišli bog, plnými ústy hlásagjce, že nepowěřiwým lidem dosti gest na přirozeném náboženstwju. Křikem gegich zwláště u protestantů mnohý se dal omámiti, a učiněn byl prawým naturalistau, ale pro swůg auřad, pro swau s křesťanskau cjrkwj společnost a giné přjčiny nechtěl gmjn býti za nekřesťana. Přemnohým welemnoho na tom záleželo, aby se sice gen přirozeného náboženstwju drželi, předceř ale s dobrým swědomjm křesťany se nazýwati mohli. Těm a takowým racionalismus na neyweyš whod přigjtí musel, ukázaw gim, gak křesťan naturalistau, a naturalista křesťanem

býti může. Dívno-li tedy, že se všickni racionalismu s velikou vášní a náruživostí chytili, a co nevybornější věc nad každý jiný theologický system ho vynášeli?

Z toho se ale vídj, že racionalismus i z gaks nezřizenosti srdce pocházej. Křesťanské náboženství velebí pokoru, a kdo pravým gest křesťanem, nemůž býti než pokorným, poněvadž to nelepší, což vj, Bohu přičítá, ne vlastnjmu skauánj, a rozum svůj vjře, čili vyššjmu zgevenj, podrobuje. Naproti tomu racionalista všechny známosti své má a mjtí chce ne od Boha, od Krista a od cirkve geho, nýbrž ze sebe; což on vlastnjm rozumem svým vyskaumal a našel, to prý gednau i Kristus v oswjceném rozumu svém našel, a slepému světu předkládal. Racionalista tedy můž vysoko o sobě smýšleti, a kdo rád gest pyšným, s celou dušj racionalismu se uchopuje. Racionalista se kolébá v rozkošném domněnj, že pominulá stoletj v hustých powěrách byla postižena, on ale že z temnotj hrubých bludů šťastně wywázl, on že sám bystrý má wid, gesto jinj lidé až posawáde velmi slepi gsau. Racionalismus pyše srdce geho pochlebuje a lahodj, a protož ho on co nejmilejší dětátko obraňuje, a život svůj by proň nasadil. Pod ochranau racionalismu pyšné, opowážliwé srdce podlé své libosti si počjnati může; co křesťanstwj naprosto zapowjdá, to racionalismus pod wymyšlenau nějakou pěknou barwau powoluje; ratio-

nalismus negedné náruživosti dáwá potravu, a rozpuštilosti mravů statným gest obrancem. Až tedy mezi lidmi wjce bude pokorné, mjrné, unjžené mysli, wjce čistoty a šlechtnosti mravů : pak zagisté racionalismu mezi nimi ubýwati bude, a naposledy zhola přestane.

---

3. WYKLAD

na Eusebia Caesaregského historie cjrkewnj, knihy IIItj kapitolu XXV. s ohledem na ustanowenj sněmu Tridentského o pjsmech swatých.

Od

Dra. W. Kozelky,

kněze řádu křižownického s čerwenau hwězdan, c. k. Professora uměnj biblického N. Z. na vysokých školách pražských.

(P o k r a č o w á n j).

II.

Přesvědčenjm, že Eusebius ne giné, ale ty samé knihy gmeny pjsem sw. N. Z. gmenowal, kteréž i my tak nazýwáme, zatmělost kapitoly nadřečené nenj geště docela osvětlena. Nowá powstává otázka tato : *Na kolik trjíd dělil knihy, kteréž gmenuge, a gaký byl toho dělenj základ ?*

Odpověď na tu otázku nenj tak snadná, gak by se na prwnj pohled snad zdálo; neboť i mu-

žowé, učenostj nad mnohé wynikagjcj, nehrabě se w nj srownawagj. Aby se patrný důkaz toho podal, někteřj se zde uwedau, a napotom se o to pokusjme, coby se odpovědjtj mělo. Tedy :

1. Dr. Jan Bohum. Eichhorn²²⁾ prawj (na str. 50) : „In beiden Verzeichnissen (mijnj zde mimo Eusebia též staršjho Origena) *scheint* als Grundsatz zum Grunde zu liegen : „Was wirklich von Aposteln geschrieben ist, das gehört zu den christlichen Religionsurkunden.“ — To wšak gako-by we wěci nesnadné na wahách byl, změnil na str. 55, kdežto pjše : „ὁμολογουμενα waren ihm zugleich *ενδιαθήκα*, sie waren von der Kirche in ihre Sammlung aufgenommen und dadurch allgemein für ächte Schriften der Apostel anerkannte Bücher.“ — Byl-li základ dělenj swrchu práwě udán, proč se zde o něm gináče mluwj? Neboť : „wirklich von den Aposteln geschrieben“ — a : „allgemein für ächte Schriften der Apostel anerkannt“ — nenj totěž. Mohlať zagisté kniha, od někerého ze sw. Apoštolů sepsaná, ode mnohých sice uznána býti, u giných ale, pro gisté přjěiny odporu nacházeti. — Trjdy pak, na kteréž Eusebius knihy w oné kapitole gmenowané děl, uwádj Eichhorn (na str. 54) čtyři, totiž :

1. ὁμολογουμενα (pjšma gednomyslně uznaná),
2. ἀντιλεγόμενα (kterýmž se odporuje),
3. κολα (podvržená) a

---

²²⁾ Einleitung in das N. T. 4ter Band. Leipzig 1827.

4. kacjrská. — Ohled však nage na kapitolu 31., kdežto Eusebius gen tři pjsem třjdy počjtá, poznamenal: „Doch kann darüber gestritten werden, ob er nicht in beiden Stellen einerlei Eintheilung befolgte.“ A tak nás k usudku určitému a gistému nepřiwádj.

2. *Dr. Wilh. Mart. de Wette*³⁹⁾ určitégi proneš swé smýšlenj (§. 24) takto: „Er (Euseb.) theilt die neutestamentlichen Bücher in 3 Klassen:

I. Klasse: allgemein als ächt apostolisch und zur Sammlung des N. T. gehörig anerkannte Schriften, a t. d.

II. Klasse: solche, welche nicht mit allgemeiner Übereinstimmung als ächt und apostolisch gehalten und zum N. T. gerechnet, jedoch von vielen geachtet und gebraucht und in den Kirchen vorgelesen wurden, unter welchen die Briefe Jacobi . . . . der 2te und 3te Johann. *den ersten*, und die Thaten Paulus . . . . . und Lehren der Apostel *den zweyten Rang* einzunehmen scheinen.

III. Klasse: ungereimte und gottlose Schriften, welche als von Ketzern erdichtet in keiner Hinsicht auf einen Platz im N. T. Anspruch machen können.“

Tázeme-li se, gak o základu dělenj tohoto

---

³⁹⁾ Lehrbuch der historisch kritischen Einleitung in die Bibel des Alten und Neuen Testaments. 2. Aufl. Berlin 1829. 1. Theil. —

smeyšlel de Wette, zřetetedlně nám toho sice nepowjdá; nicméně z toho, co o knihách prwnj a druhé třjdy prawj, poznati můžeme, žeby na otázku tu nemohl gináče odpowědjti, než takto: Der Eintheilungsgrund bei Eusebius ist der verschiedene Grad der Uibereinstimmung in der Anerkennung gewisser Bücher als ächter und apostolischer und zur Sammlung des N. T. gehöriger Schriften.

3. Mezi Katoljky slowútný *Dr. Jan Leon. Huĝ*²⁴⁾ podlé známé učenosti a ostrowtipnosti swé nemálo wýborného napsal o kapitole této Eusebia caesaregského. Z ohledu totiž na *základ dělenj* takto smeyšlj Huĝ: — Eusebius půwodně poukázati mjnil, která pjsma gsau *ἐνδιαθηκαι γραφαι* a která *οὐκ ἐνδιαθηκαι*, t. g. která se w zákon kladau a která ne.“ — A potud (w gistém ohledu) práwě smeyšlj. — Dále wšak saudj takto: Zaznamenaw Eusebius knihy třjdy prwnj (*ὁμολογουμενα*) — gakoby na ten dělenj základ byl pozapomenul, — podlé giného základu w dělenj swém dále pokračowal, rozeznáwage totiž tri rozličné třjdy, *ὁμολογουμενα* (pjsma prawá, čili vlastnj neb nepodwržená), *ἀντιλεγουμενα* (pochybná) a *νοθα* (podwržená); rozpomenuw se wšak opět na půwodnj aumysl swúg, dvě třjdy poslednj w gednu zase spogil, nazýwage gi *των ἀντιλεγουμενων* (třjdau po-

²⁴⁾ Joh. Leon. Hug, Einleitung in die Schriften des N. T. 3. Aufl. 1826. Theil I. §. 20.

chybných), a tak zmatek v pořádku učinil. Ano dále ještě mu napadlo dělení, v kterémž se i na knihy kacjrské ohled brával, a proto přidal i třjdu knih kacjrských a bezbožných. — Tak saudj Hug. Nemohu mu ale, ač rád při této příležitosti wyznávám, že geg pro objřnost a hlubokost uměnj u velké mám vážnosti, v této věci přisvědčiti. Nelze mi tomu dáti, aby Eusebius, — genž na počátku této kapitoly dosti patrně ukazuje, že s pilnou pozornostj k dělenj pjsm na rozličné třjdy přikračuge, — w gednánj o věci, kterauž sám za tak důležitou uznává, takorka dijmage, po málo slowech na půwodnj aumysl swůg byl pozapomenul.

4. *Dr. Girj Hermes*, podobně nám podal pagednánj o nadřečené kapitole.²⁵⁾ Však i geho gednánj poněkud gest zatmělé, proto že *dosti ostře* nepoukázal, gakého dělenj základu se Eusebius držel. Dle toho, co na str. 222. lit. a. b. čteme, zdá se, gakoby byl saudil, že Eusebius při tomto dělenj ohled měl na to, gsau-li pjsma ona wůbec gakožto od Apoštolů sepsané knihy uznána, aneb ne. Zdali i on právě w té věci saudil, nynj se ukáže. —

Abychom ale na otázku z počátku oddělenj tohoto postawenau zřetedlně a důkladně odpowě-

---

²⁵⁾ Einleitung in die christkatholische Theologie. Zweyter Theil. Positive Einleitung. Erste Abtheilung §. 88. — Münster 1834.

děti wstawu byll, wědětí neyprwé slušj, na gaké trjdy rozličné knihy obsahu náboženského za času Eusebia, a giž drjwe w cjrkwí katolické se děljlwaly. — Mohau se práwě čtyři trjdy počjtati; totiž:

a) Knihy, které se ode všech *gednomyslně za swatá, božská pjsma* uznáwaly; proto že podlé stegného přeswědčenj všechněch od mužů, duchem swatým zvláště oswjčených byly sepsány. 26) Těchto knih užjwalo se gako *psaného* základu učenj cjrkwewnjho — mimo tradicj —; a proto se také nazýwaly *βιβλια κανονικα* aneb *κανονιζομενα* a *γραφαι κανονικαι*, t. g. pjsma, kteráž za prawidlo slaužj. 27) Poněwadž se za tau samau přjčinau u shromážděnj lidu křestánského při službách božjch weřegně čjtáwaly, byly též nazwány *δεδημοσιευμενα βιβλια*, a *δεδημοσιευμεναι γραφαι*, a latinsky: *scripta*

26) Sw. *Theofil Antioch.* w knize II. k Antolikowi pjše: „Gakž nás učj *pjsma swatá*, a všickni *duchem swatým* puzenj, z nichž Jan prawj,“ a t. d. (kap. 22.) — *S. Irenaeus* gemenuge *pjsma božská* (proti kacjřům kn. II. kap. 27, 1.) — *Klemens Alexandr.* (Strom. VII. p. 761.) o nich pjše: „podlé *Duchem swatým wdechnutých pjsm*;“ a ginde (Paedag. I. p. 106.): „*Duch swatý* skrze *Apošfola* prawj.“ — *Tertullian* w knize o trpěliwosti kap. 7. „*Duch Páně* skrze *Apoštola* wyřknuł.“

27) *Origenes* (prolegom. in Cant. Canticor.) a sw. *Jaroljm* (proleg. in Proverb.) prawj, že gsau: „*ad auctoritatem faciendam.*“ Onen užjwá slowa *κανονικα* (wiz též *Klement. Alexandr.* Strom. III. p. 453.) — *Sw. Irenaeus* (proti kacjř. kn. III, kap. 11. 1. a IV. k. 35. 4) obsah gegich gmenuge *prawidlem prawdy.* — *Tertullian* proti *Murcion* IV, 5. a g.

publica, aneb *publicanda*²⁸⁾, t. g. písma, která gakožo psanj pramen učenj křesťanského a gako prawidlo wjry a žiwota weřegně se četla.

b) Knihy, kteréž mnozj na stegný stupeň s knihami třjdy prwněgšj kladli, magjce ge pro tutěž přjčinu, gako ony, za *swaté*; o kterýchž ale nebylo takowé gistoty, gako o prwněgšjch, nýbrž zde neb onde se pochybowalo. Proto se onich užjwalo gmen: *ἀμφιβαλλομενα*, *ἀντιλεγόμενα*, a podobných. Tak se dělo k. p. s *druhým psanjm sw. Petra*, s *druhým a třetjm sw. Jana*.²⁹⁾

c) Dále knihy, kteréž sice pro užitečný swig obsah u wážnosti byly wůbec, ano zde neb onde i u shromážděnj lidu křesťanského při službách božjch weřegně se čjtaly; ale poněwadž se wědělo, že negsau půwodu apoštolského (aě spisowatelé některých nebyli známi) — mnohem wjce než knihám třjdy druhé se jim odporowalo. Tak se stalo k. p. prwnjmu listu sw. *Klementa řjmského*, tak i knize nazwané: „*Pastýř*“, kteráž, dle swědectwj starých mužů cjrkewnjch, sepsal Hermas.³⁰⁾

²⁸⁾ *Origenes* Comment. in Matth. 27, 9. — Anonym. Roman. apud Murator. Tom. III. Antiquit. ital. p. 853. —

²⁹⁾ *Origenes* u Eusebia (kn. VI. kap. 25.) o sw. Petrowi prawj: „Geden list ode všech uznanj zanechal, bud' že i *druhj*; nebót o tomto se pochybuge (*ἀμφιβαλλεται γαρ*),“ — a dále: „Zanechal (Jan) psanj krátké; bud' že i *druhé a třetj*, kteráž ale ne wšickni za geho wlastnj magj.“ — Wjce o tom w oddělenj čtwrtém. —

³⁰⁾ O psanj sw. *Klementa* poznamenal Eusebius (H. C. II, 15)

d) Konečně knihy, o kterýchž w cjrkwí swaté wúbec známo bylo, že nepocházegj od Apoštolů aneb giných, tak gako oni, duchem swatým zwláště oswjcených mužů, — kterýchž půwod ale spolu djlem neznámý a gako skrytý byl, a které, gakožto knihy škodliwé ani weřegně u shromážděnj křesťanů při službách božjch, ani w domácności čjsti se nepowolowaly; pročeg ge ἀποκρυφα, occulta, occultanda, t. g. takowá, genž skrytá gsau a zůstati magj, gmenowali.)

že w mnohých obojch křesťanských weřegně se lidu čjtalo (διδρασοειμενη). Stegné skoro wáznosti měla kniha: *Pastýř* nazwaná, gakž swědčj *Eusebius* (III, 3.) a *neznámý spisowatel starj řjmskj* u Muratori (Antiq. ital. Tom. III. p. 853), kterýž, ačkoli psanj sw. Judy, o němž někteřj téhož času (ku konci druhého, neb z počátku třetjho stoletj) pochybowali, mezi ona pjsma klade, genž se weřegně čjsti magj — o pastýři tom zřegně prawj, že užitečné gest sice čtenj, mezi ona pjsma ale že nepatřj. Tak by sotwa byl psal, kdyby se kniha ta na některých mjstech nabyla s pjsmy swatými weřegně čjtal. — *Origenes* také, gak sobě knihy té wážil, ukazuge (Comm. in ep. ad. Rom. Opp. T. IV. p. 644.) řka: „kterážto knjžka welmi užitečná se mi zdá, a gak se domnjwám, wdechautjm božjm sepsaná.“ Na giném wšak mjstě (Homil. VIII. in Num. Tom. III. p. 294) dj: „W knjžce *pastýře*, *pakli se komu zdá*, pjsmo to přignantí.“ Z čehož poznáwáme, že mnozj za času geho o knize té nesmejšleli zcela gako on. — *Sněm Laodicejskj* (can. 59) nařjdl, aby se w chrámjch nečtly knihy giné mimo pjsma swatá (κανονικα) nowého a starého zákona. Což podobně důkazem gest, že i giná pjsma se zde neb onde weřegně čjtal. —

²¹⁾ Tjm gménem ge nazýwal *Origenes* (Proleg. in Cant. Can-

A) Giž tedy, cestu magjce připravenau, k odpovědi k otázce swrchu postawené překročiti můžeme. A neyprwé sice na prwnj djl gegj ohled wezmeme. *Na kolik tedy třjď dělil Eusebius knihy, které gmenuge?*

Dwě třjdy gedenkaždý, kapitolu tu štaucj, lehkou rozezná, — prwnj a poslednj, aneb třjdu pjsem gednomyslně uznauých (*των ομολογουμένων*) a pjsem kacjrských, bezbožných; neboť prwnj třjdu dosti ostře sám spisowatel děl j öd třjdy následugjčj těmito slowy: „*a tato gsau gednomyslně uznaná,*“ — podobně i poslednj třjdu dost patrně odděluje od předněgšjch tjm, co o nj hned z počátku pjše, gakož i gmény, gimiž pjšma w ni náležegjčj gmenuge. O to setoliko gedná, zdali mezi těmito postawil *dwě*, čili *gen gednu* třjdu.

Mohloby se zdáti, že *dwě*, a sice *gednu gménem pochybných* (*ἀντιλεγόμενα*) a *druhau gménem podwržených* (*νοθα*). Tak by byly wesměš čtyři třjdy pjsem, *gednau řadau položené*. Tomu však připustiti nelze, pohlédneme-li pozorněgi na *wlastnj sloh řeči*, postawené mezi *popsánjm třjdy prwnj a poslednj*. Eusebius totiž, počjnage *pisowati třjdu druhau*, nazývá gi *gménem των*

---

ticor. — Comment. in Matth. Opp. T. III. p. 36 et 465) — A giž *Klentens Alexandr.* (Strom. I. III. p. 487 a sw. *Irenaeus* (Adv. haeres. I, 20.) gmenugj *ge ἀποκριφα και νοθα*. — Sám Eusebius užjwá o nich slowa *ἀποτα παντη* (gimž se dokonce mjstá dáti nemá) *και δυσσεβη* (a bezbožná. H. C. III, 25.) a *παντελως νοθα* (H. C. III, 81.) —

ἀντιλεγόμενων (pochybných, aneb těch, kterýmž se odporuje) — na to uwádj pjsma w ni patřj-cj (psanj sw. Jakuba a Judy, druhé sw. Petra, druhé a třetj sw. Jana) — a potom, gakoby nowau třjdu gmeňowal, prawj: *ἐν τοῖς νοθοῖς κατα-τεταχθῶ* (mezi podwržené ať se klade); že ale těmito slowy nemjnil počjti popsánj třjdy nowé, od druhé třjdy tak se děljcj, gako se druhá děl j od prwnj, ukázal sám přiloženým slowjčkem *καὶ* (také, též), kterýmž ta pjsma, gežto *νοθα* (podwržená) gmenuge, w gednu třjdu spoguge s pjsmy, gež pod gménem *ἀντιλεγόμενα* (pochybná) uwedl. Ano, gakoby co neypatrněgi na gewo dáti chtěl, že ne giné, nýbrž takowéto mjněnj měl, poskončeném wypočtenj kněh, gménem *νοθα* (podwržená) nazwaných, taktó dokládá: „*ταῦτα μὲν πάντα των ἀντιλεγόμενων ἂν εἴη* (tato tedy *wšecká* z těch *gsau*, gimž se odporuje),“ kterýmižto slowy opět *νοθα* (podwržená) s dřjwe wypočtenými *pochýbnými* (*ἀντιλεγ.*) w gednu, a sice w *druhau*, gménem *ἀντιλεγόμενων* nazwanau, třjdu zawjrá.

Tri tedy pjsm třjdy, poznamenal Eusebius w kapitole této. Abychom tak saudili, požadugj, mimo důwody nynj ponawržené, i giná slowa téhož spisowatele, kteráž se w geho cjrk. hist. dá-le, ku konci kapitoly 31. nacházegj. Tam, chtě skončiti wyprawowanj swé o Apoštoljch, podobně tři pjsm náboženských třjdy poznamenal, řka: „Sestawil gsem tedy, co we wědomost naši přišlo

o Apoštoljch i časch apoštoljských a o pismech swatých, kteráž nám zanechali, podobně i o těch, kterýmž se odporuje, která ale w mnohých obcích křesťanských ode mnohých veřejně se čtou, konečně o těch, genž *docela poduržena gsau*, a s prawau wjrau apoštoljskau se nesrownáwagj.⁶⁶ Zde se ty samé tři pjsem třjdy počjtajj, gako gsme ge swrchu poznali.

Spolu však pozorowati slušj, že druhau třjdu Eusebius w kap. 25. nepostawil tak prostě, gako prwnj a třetj, ale rozwrhl gi na dvě; neboť djl knih w nj položených gménem *νοθα* poněkud odlaučil od pjsem, kteráž na počátku třjdy té uwádj. Rozdělenj tedy, kteréž učinil, gest následugcej:

1. Gednomyslně uznaná pjsma (*ὁμολογουμενα*.)

2. Pochybná } *a.* pochybná, známá však mnohým.
                   } (*ἀντιλεγόμενα, γνωριμα ὅων πολλοις*).
                   } *b.* podwržená — (*νοθα*).

3. Ta, kterýmž se dokonce mjsta dáti nemá, a bezbožná (*ἀτοπα παντη και δυσσεβῆ*).

Ohlédneme-li se na dřjwe podotknuté čtyři třjdy, na kteréž se knihy obsahu náboženského za starých časů děljawy, patrnó gest, že Eusebius zde třjdu, swrchu literau *a.* poznamenanau postawil též na prwnj, a třjdu *d.* podobně na poslednj mjsto, třjdu pak *b.* a *c.* že w gednu spogil, spolu však gakýs rozdjl knih, w tuto třjdu položených, že poukázal. A gaká byla přjčina takowého uspořádánj? Dwogj následugcej. Za gedno wšecky knihy třjdy druhé w tom sobě byly podobny, že

w cjrkwí u wáznosti byly, čjmž se od pjsem třjdy třetj rozeznáwaly ; neměly však takowau wáznosti mjru, gako knihy třjdy prwnj, a proto ge nepoložil ani do oné, ani do této, ale do zwláštnj třjdy prostřednj. Za druhé pak i mezi sebau se poněkud rozeznáwala pjsma třjdy této prostřednj: některá pro welkau známé wáznosti swé mjru bljže stála knihám třjdy prwnj, nežli ostatnj, a proto poddělenj třjdy učiniw Eusebius, ona postawil zpředu, a ostatnj od nich oddělil gménem *σοφα*. —

B) Tak nás pozornost na sloh řeči a ohled na starý způsob dělenj pjsem náboženských, přiwedly k odpovědi na prwnj djl otázky, kterauž se zde objráme. Giž nám k druhému djlu přistau-piti možno. *Gaký tedy byl dělenj toho základ?* Neyprwé zde připomenauti slušj, že se zde nege-dná o to, nač by snad Eusebius nepřjmě a po-středně byl ohled bral, ale o to, nač *přjmě* a *bezprostředně* zřenj měl při swém dělenj. Gsauť pak o tom domněnj rozličná, a ta nynj, gak by se o nich sauditi mělo, skaumati budeme. Tedy

1. Snad měl Eusebius ohled na *páwod oněch knih wíbec*, t. g. snad w prwnj třjdu postawil ony knihy, o kterýchž auplná gistota byla, že gsau prawá a vlastnj pjsma těch mužů, kterýmž se připisugj, — w druhau pak třjdu ony, o kterýchž se z této strany méně neb wjce pochybo-walo, a w třetj ty, které se w cjrkwí gednomy-slně za podwržené měly? Tak bychom sauditi mohli, wklauce, že některé knihy třjdy druhé gme-

nuge *νοθα* (podvržené), a naproti tomu písma třídy prwnj nazýwá *ἀληθεις και ἀπλαστους γραφας* (prawa a neporušená, čili nepodvržená písma), a dále, že knihy třídy třetj w kapit. 31. gmenuge *παντελως νοθα* (docela podvržené). — Nicméně nemalé gsau těžkosti, genž takowému domněnj na odpor stogj. Některé se ukážj njže pod čjslem 3.; hlawnj a neypatrněgšj se zde uwedau. Druhou částku knih třídy druhé nazýwá Eusebius *νοθα* (podvržené) a mezi nimi gmenuge *pastýře Hermowa*. Zdaž se domnjwal Eusebius, a podobně i ginj starj, žeby knihu tu nebyl sepsal Hermas, ale že mu byla podvržena? Tak ani Eusebius ani ginj starj spisowatelé cjr. nesmejšleli.⁸¹⁾ Nelze tedy gméno *νοθα* w takowém smyslu bráti, nýbrž sauditi musjme, že w giném smyslu ho zde

⁸¹⁾ *Klem. Alex.* (l. I. Strom. edit. Paris. p. 344) píše: „Prawj pastýř, angel pokánj, Hermowi.“ — A dále: „Božj mocnost, kteráž Hermowi we zgewenj mluwila“ — a (l. II. p. 360) „Dj we widěnj Hermowi mocnost, genž se mu zgewila.“ — *Origenes* (de princip. l. I. c. 3.): „W knize, pastýř nazwané, kteráž Hermas sepsal.“ — *Tertullian* (de oratione c. 12.): „Onen Hermes, gehož písma wúbec pastýř se gmenuge.“ Starý spisowatel řjmský (wiz poznamenánj 30.) „Pastorem vero nuperrime temporibus nostris in urbe Roma Hermas conscripsit.“ — *Sw. Jaroljm* (in Catalogo): „Hermam — — asserunt auctorem esse libri, qui apellatur pastor.“ — *Eusebius* pak sám knihu tu prostě nazýwá pastýřem (III, 25) — Toliko o to nebyla, gak se zdá, u starých pewná gistota, zdali spisowatel knihy té byl Hermas onen, o němž sw. Pawel zmjnknu činj k Řjm. 16, 14, čili ginj muž téhož gména. (*Euseb. H. C.* III, 8, *Origen. Comm. in ep. ad Rom. Opp.* T. IV.)

užjwal Eusebius. Gestilže ale to slowo ne w takowém, ale giném smyslu bráti třeba gest, podobně igménó *ὁμολογουμενα*, proto že onomu na odpor gest postaweno weslohu kapitoly té, nemůže prostě, přjmě a bezpostředně wyznamenáwati tolik co: „pjsma od těch sepsaná, gimž se přičjtagj.“ —

2. Snad tedy ohled bral na půwod Apoštolský pjsm poznamenanych, a gmenowal *ὁμολογουμενα* ta, o kterýchž auplná gistota byla, že od Apoštolů pocházegj, *ἀντιλεγόμενα* pak a *νοθα* ona, o kterýchž se z té strany pochybowalo? — Ani tak saudití nelze, Mohli bychom poukázati na ewangelium sw. Marka a Lukáše a na skutky apoštolské, kterážto pjsma, ač nebyla od Apoštolů, ale od pomocnjků apoštolských psána, nicméně mezi *ὁμολογουμενα* posadil. Nechceme však tohoto důwodu proti onomu domněnj užjwati, wědauce, že starj spisowatelé cjrkewnj ewangelium sw. Marka tak, gakoby Petrowo, a ewang. sw. Lukáše podobně, gakoby apoštolské bylo, sobě wázili. ³²⁾ — I zde dosti bude opět se ohléd-

---

³²⁾ *Tertullian* (adv. Marcion. IV, 5.) pjše: „Marcus quod edidit evangelium, Petri adfirmatur, cujus interpres Marcus.“ — Podobně *Papias* (u Euseb. H. C. III, 39). — *Origenes* (Euseb. VI, 26.) — *Sw. Jaroljm* (ep. 150. ad Hedib. c. 11.): „— beatu Petru Marcum (interpretem habuit), cujus evangelium Petro narrante et illo scribente compositum est.“ A ginj. — Taktěž skoro o ewangelium sw. Lukáše smeyšleli.

nauti na *pastýře Hermouu*. Knihu tu w druhau třjdu (*των ἀπιλεγομενων*), w třjdu pjsem *pochyb-
ných*, a sice těch postawil Eusebius, kteráž spo-
lu *νοθα* gmenuge. Zdali snad proto tak učinil,
žeby se bylo *pochybowalo*, apoštolského-li gest pů-
wodu, čili ne, anebo žeby gi byl kdos některému
z Apoštolů, gako by od něho pocházela, chtěl *pod-
wrhncuti*? To zagisté žádnému ze starých mu-
žů cjrkewnjch na mysl nepřišlo.³³⁾ —

3. Na giný tedy dělenj toho základ mysliti
slušno. Nalezneme-li takowý, ku kterému by nás
sám Eusebius wedl, a při kterém by těžkosti, nad-
řečenému domněnj dwogjmu na odpor stogjcej, od-
padly, znamenjm to bude, že gsme se na prawau
cestu obrátili, a prawdu nalezli. A diwné gest
to, že mužowé, genž wěc tu skaumali, tak málo
ohledu brali na *nápis* kapitoly této, na kterýž
neyprwé zřenj swé obrátjme. Gest pak následu-
gjej:

Sw. Ireneus (III, 1.) poznamenal, že Lukáš ewangelium se-
psal, které sw. Pawel hlásal. — *Tertullian* (adv. Marc.
IV, 6.) „Lucae digestum Paulo adscribere solent. — *Ori-
genes* (u Euseb. H. C. VI, 25.) — *S. Jaroljm* (de viris
illustr. c. 7): „Quidam suspicantur, quotiescumque in epi-
stolis suis Paulus dicit: *Juxta evangelium meum*,“ de Lu-
cae significare volumine, et Lucam non solum ab apostolo
Paulo didicisse ewangelium, qui cum Domino in carne non
fuerat, sed et a caeteris Apostolis.“ — Poslednj djl slow
sw. Jaroljma potwrzuge samo ewangelium swatého Lukáš^e
(kap. I, 1 — 4).

³³⁾ Wiz poznamenánj pod čjal. 30. a 31.

Περὶ τῶν ὁμολογουμένων θεῶν γραφῶν, καὶ τῶν
μὴ τοιούτων, — t. g.

„O pjsmech, genž se gednomyslňě za božská
(swatá) uznáwagj, a o těch, genž takowá negsau.“

I ze samého nápisu tohoto patrno gest, že Eusebius neměl mjnňenj ukázati, která pjsma w prawdě od těch mužů wůbec pocházegj, gimž se připisugj, a kteráž ne, — gakož i že nebral přjmě a bezpostředně ohledu na půwod gich apoštolský; nýbrž ponaučiti že chtěl štaucjho, která pjsma se za *swatá N. Z. pjsma*, a sice podlé gednomyslňěho swědectwj weškeré cjrkwě swaté uznáwala, a která ne,

Ohled tedy jna *swatost* pjsem, čili na onu vlastnost, pro kteraú, gakožto pjsma duchem swatým wdechnutá, psaným pramenem a pravidlem učenj cjrkwenjho se stala, byl základem dělenj toho. Na ten základ zřenj mage tři uspořádal třjdy, gednu těch, genž gednomyslňě za pjsma swatá, a proto w zákon patřejj, se měla; druhau oněch, genž z té strany méně neb wjce w *pochybnosti* byla, a třetj takowých, genž se w *ejrkwí* gednomyslňě z počtu swatých *wywrhowala*.

Nápis ten nezáležj owšem ze třj, ale gen ze dwau djlů. W druhém ale djlu geho prawj Eusebius: „a o těch, genž takowá negsau.“ Slowy těmi pohodlně se mohly dwogjho druhu knihy poznamenati; za gedno takowé, kteréž se sice za swaté uznáwaly, ale ne bez odporu, tedy ne gednomyslňě, — a za druhé ty, genž se docela

neuznávaly, ale gednomyslně za neswaté se měly. O těch i o oněch práwě se řjci mohlo, že *negsau takowá* pjsma, gako pjsma w prwnjm nápisu toho djlu ponawržená. A že tak slowům Eusebiowým rozuměti se má, ukazuge obsah kapitoly, pod tjm nápisem postawené.

Když nám takowým způsobem Eusebius wědomost dáwá, které knihy N. Z. za časů starých gednomyslně za swaté se měly a w počet pjsm N. Z. se kladly, a dále, o kterých knihách, za našich časů w zákoně nowém postawených, tenkráté pochybnost byla: owšem spolu také, ačkoli *nepřjme a postředně*, w známost nám uwádj, kteráž pjsma za času geho za pjsma apoštolská byla uznána, a o kterých se pochybowalo, gsau-li apoštolská čili ne. Neboť stařj učitelé cjrkewnj genom takowá pjsma přjgjmali za swatá, o kterýchž wěděli, že pocházegj od Apoštolů aneb od mužů, duchem swatým, tak gako oni, zwláště oswjcených. ²⁴⁾ O kterých to wúbec známo

---

²⁴⁾ Wjz poznamenánj pod čjsl. 26. — Přidej: *Tertull.* (contra Marcion. IV, 2): „Constituimus imprimis, evangelicum instrumentum *Apostolos auctores* habere, quibus hoc munus evangelii promulgandi ab ipso Domino sit impositum; si *et apostolicos*, non tamen solos, sed *cum apostolis, et post apostolos*, quoniam praedicatio discipulorum suspecta fieri posset de gloriae studio, si non assistat illi *auctoritas magistrorum, imo Christi*, quae magistros Apostolos fecit.“ — *Irenaeus* (adv. haer. I. III, c. 1.): „Non per alios dispositionem salutis nostrae cognovimus; quam per eos, per quos Evan-

a gisto bylo, ta se gednomyslně za swatá uzná-
wala, a o kterých někteřj to wěděli, ginj pak
buď newěděli aneb z gakýchkoli přjčjn w pochyb-
nost brali, ta i z ohledu swatosti w pechybnost
přišla.

Pocházj ale nápis ten w prawdě od Eusebia?
Nepřipsal ho snad pozděgi někdo giný? A nenj
tedy wšecko, co gsme z něho wywedli, docela
neplatné? — Nemáme ničeho, proč bychom se do-
mnjwati měli, žeby nepocházel od Eusebia. A
kdyby i bylo proč pochybowati, giné geště přj-
činy nás o základu dělenj tak, gak se nynj stalo,
sauditi nutj; a sice:

α) W textu kapitoly nacházj se poznamenánj,
genž s oným nápisem, dle smyslu, se srownává
tak, žeby geg, kdyby i snad neměl býti půwod-
nj, nahražowalo. Eusebius totiž, dokončiw wypo-

---

gelium pervenit ad nos, quod quidem tunc praedicaverunt,
postea vero *per Dei voluntatem* in scripturis nobis tradide-
runt, *fundamentum et columnam fidei nostrae* futurum. — —
Quibus si quis non assentit, spernit quidem participes Do-
mini, spernit autem et ipsum Christum Dominum, spernit
vero et patrem etc.“ — *Origenes* (Homil. I. in Lucam.)
„Matthaeus quippe et Marcus et Joannes et Lucas non sunt
conati scribere, sed *spiritu sancto pleni scripserunt* evange-
lia. — Ecclesia quatuor habet evangelia, haereses plurima,
— Sed in his omnibus *nihil aliud probamus*, nisi quod ec-
clesia, i. e. quatuor tantum evangelia recipienda.“ — A
na giném mjstě (De princip. Praefat.): „Quoniam ille liber
(doctrina Petri) inter ecclesiasticos non habetur, et osten-
dendum est, quia *neque Petri est scriptura, neque alterius*
cujusquam, qui spiritu Dei fuerit inspiratus.“ —

čtenj pjsem třjdy druhé, prawj, že měl mjněnj ukázati rozdjl mezi pjsmy, kteráž gsau vlastnj, neporušená a gednomyslně uznaniá (*τας ἀληθεῖς καὶ ἀπλάγους καὶ ἀνομολογημένας γραφάς*), a těmi, genž w zákon se nekladau, ale w pochybnost berau (*τάς οὐκ . . . ἐνδιαθήκους, ἀλλὰ καὶ ἀντιλεγόμενας*). — Potřebj však gest, poznamenánj to bedliwěgi skanmati, aby se ne powrchně, ale práwě o smyslu geho saudilo. Pohlédněme tedy neyprwé na prwnj geho djl. Prawj w něm: „*A gednomyslně uznaniá.*“ Z ohledu gaké vlastnosti nazýwá ge uznaniá? Co máme w mysli doložiti k slowu uznaniá? Snad: „*gakožto vlastnj;*“ neb „*gakožto neporušená?*“ To spisowatel sám o nich giž zwlášť a zřegmě řekl. Něco giného tedy má se k'slowu tomu přidati; a sice: „*gakožto w zákon patřjcy.*“

Tak tomu sám Eusebius chce, gakž widěti gest z druhého djlu poznamenánj toho, w němžto naproti knihám w djlu prwněgšjm podotknutým postawil pjsma w zákon nekladená, ale w pochybnost braná. Nač tedy u dělenj tom přede wšjm giným ohled měl? Na swatost pjsem, pro kterau gakožto psané pravidlo učenj křesťanského — t.g. gako knihy, zákon w sobě obsahujcjcj — w sbjrkku pjsem N. Z. se kladlo. — Prawjť owšem také o pjsmech třjdy prwnj: „*wlastnj a neporušená.*“ Že však na tuto vlastnost ne gako na základ dělenj zřenj měl; nýbrž gako na vlastnost, pro kterau se pjsma ta za swatá měla, — tedy gako na přjčinu, na které sám onen dělenj základ byl

upewněn : ukazuge nám druhý djl onoho poznamenánj, w němžto o takowé vlastnosti žádně zmjny nečinj. Prawj w něm toliko : „w zákon nekladená, ale w pochybnost braná. Anebo se snad magj slova : „w pochybnost braná“ potahowati na swrchu postawená slova *wlastnj a neporušená*, — gakoby byl rjci chtěl : „pjsma, o nichž se pochybuge, gsau-li půwodu apoštolského, a nebo gsau-li od těch mužů sepsána, gimžto se přičjtaj, a gsau-li spolu neporušená?“ Tomu nám nelze dáti, za gedno proto, že Eusebius knihy třjdy druhé, o kterýchž i tuto mluwj, gak se giž swrchu dokázalo ⁸⁵⁾, ne w tom smyslu gménem *ἀντιλεγόμενα* gmenowal, gakoby pochybno bylo, pocházegj-li od Apoštolů, aneb wúbec od těch, gimž se připisugj, čili ne. . . Mimo to nemohlo spisowateli neznámo býti, že některé knihy třjdy této druhé (gako psanj sw. Jakuba, Judy, druhé Petrowo, a druhé a třetj Janowo) we mnohých sbčjch Křesťanských za swaté se měly. ⁸⁶⁾ Nemohlě ge tedy prostě *οὐκ ἐνδιαθηκούς* gmenowati, gako by se dokonce w zákon byly nekladly. Tak by proti swému wědomj a přeswědčenj byl gednal. Byloť potřebj tedy k slowům *οὐκ ἐνδιαθηκούς* něčeho přidati, aby čtaucj wěděl, že se magj ne prostě, gak znj, nýbrž w mjrnějšjm smyslu tomto bráti :

⁸⁵⁾ Wiz Oddělenj tohoto lit. B. pod čjsl. 1. 2.

⁸⁶⁾ Wiz Oddělenj I. čjsl. 7 . . 10. a poznamenánj pod čjsl. 18

„Ne wûbec w zákon kladená pjsma, ale djlem méně, djlem wjce w pochybnost braná.“ Pro tyto přjčiny, gakož i proto, že sám Eusebius slo-
wa *ἀλλὰ καὶ ἀντιλεγόμενας* postavil hned po slo-
wech *οὐκ ἐνδιαθηκούς*, slušj ona ne ginam než na
tato potahowati, a s nimi w onen mjrněgšj smysl
spogiti. Bylyť mu tedy knihy třjdy druhé: *ἀντι-
λεγόμενα*, *pochybné*, z ohledu na swatost; a sice
buď proto, poněwadž se o nich (gako o pateru
swrchu gmenowaných psanj) pochybowalo, pochá-
zegj-li, čili nepocházegj od oněch mužů, duchem
swatým zwlášťe oswjcených, pod gegichžto gmé-
nem známy byly, — buď pro ginau přjčinu, o
kterěž se pod znamenjm β) gednati bude. Pročež
nesaudjme bez důkladných důwodů o pozname-
nánj [swrchu položeném, udáwagjce smysl geho
s nadřečeným nápisem se srownáwagjcej, takto:
„Mjnil gsem rozdjl ukázati, rozdjl mezi knihami,
kterěž gsau vlastnj, neporušené a gednomyslně za
pjsma zákonnj (čili swatá) uznané, a mezi těmi,
genž se nekladau wûbec w zákon, ale na odpo-
řjch gsau.

β) Gešťe gedenkráte k pastýři Hermowu se
obratme. Kniha ta postawena gest w třjdu druhau
(pochybných), a sice w onu částku třjdy té, kteráž
gménem *νοθα* (podwržená) od prwnj částky gegj
oddělena gest; z čehož poznáwáme, že se gj wjce
odporowalo, nežli knihám w přednj částku té třjdy
položeným. Nepochybowalo se ale, — gakž swrchu

giž dokázáno s') — apoštolského-li gest původu, čili ne, anebo, w prawdě-li od Hermy pocházej, čili od giného. Proč se gj tedy odporowalo, a to mnohem wjce nežli listu sw. Jakuba, Judy, druhému sw. Petra a druhému i třetjmu sw. Jana? Příčinu toho nám ukazuge historie cirkewnj. Ačkoli wůbec uznána byla kniha ta za pjsmo Hermowo, a u deseti welké wáznosti gi měli mužowé cirkewnj; nicméně málo kdo byl, kdo by tomu byl swolil, aby se w takowé uctiwosti měla, w gake byla pjsma swatá. Sám Origenes gen gaksi nesměle, gakoby se byl měl co obáwati odporu ze strany mnohé, domněnj swé o nj, žeby wdechnutjm božjm sepsána byla, pronesl.³⁸⁾ Ano byla i ku konci čtvrtého stoletj geště mnohým docela neznáma, a zase ginj gi i tupili a zawrhowali.³⁹⁾ Odpor silný těch, genž přesvědčeni byli, že spisowatel knihy té ne-

37) Wiz Oddělenj tohoto lft. B. čjsl. 1. a 2. s poznamen. 31. —

38) Wiz o tom všem poznamenánj pod čjsl. 30.

39) Sw. Jaroljm (in Catalogo) o knize té poznamenal: „Appellatur pastor, et apud quasdam Graeciae ecclesias publice legitur. Revera utilis liber, multique de eo scriptorum veterum usurpaverunt testimonia, sed apud Latinos pene ignotus est.“ — Tertullian (Lib. de pudicitia c. 10): „Scriptura pastoris, quae moechos amat.“ — A (cap. 20): „Pastor moechorum apocryphus.“ — Že negenom přjnsnj Tertullian o té knize takto saudil, widěti gest i z toho, co sw. Jaroljm (Lib. I. in Habacuc, ad cap. 1, 14) pjsje: „Ex quo liber ille apocryphus stultitiae condemnandus est, in quo scriptum est, quendam angelum, nomine Tyri, praeesse reptilibus. [Narázj tjm na pastýře kn. I. Widěnj 4. kap. 2).]

byl duchem swatým takowau mjrau obdařen, gako byli Apoštolé Páně, a proto zbraňowali, aby se w zákon nekladla, a w počet pjsem swatých nebyla takořka *podwržena*, — nemohl býti Eusebiowi neznám. Klada gi tedy w pjsma, genž na odporjch byla, a nemage k tomu přjčiny z giné strany, nemohl toho pro ginau, nýbrž gen pro tu přjčinu učiniti, kterauž gsmo zde udali. Pročež nowým to důkazem gest, že u dělenj knih w kapitole této přjmě a bezpostředně na gích *swatost* buď wúbec uznanau, buď méně neb wjce w pochybnost branau, ohled měl. ⁴⁰⁾

⁴⁰⁾ Že Eusebius slova *ὁμολογουμένη* (gednomyslně uznaná) a proto i gemu na odpor stawených slow: *ἀντιλεγόμενη γραφή* (w pochybnost brané pjsmo) ne pokaždé w stegném smyslu užjwal, widěti gest z H. C. kn. III. kap. 16., kdežto o listu sw. Klementa řjmského prawj: *Τούτου δὴ οὖν τοῦ Κλήμεντος ὁμολογουμένη μία ἐπισολή φέρεται.* (Tohoto tedy Klementa *gednomyslně uznaný* list geden znám gest).“ Co chce řjci slowem „*gednomyslně uznaný*“? Nic giného, než: „*gisté vlastnj*, čili *w prawdě od něho pocházegjci*.“ Tak nás sám wyučuge w kn. III. kap. 33, kdežto list ten opět: „psanjm *gednomyslně uznaným* ode všech (*ἐπισολὴν ἀνωμολογημένην παρα πασιν*) nazýwá, dále ale giné knihy naprotě němu stawj, o kterýchž píše, že ge někteřj pod geho gménem na swětlo pronesli, t. g. gemu podwrhli. Kdyby w kapitole, o kteréž se swrchu gednalo, slovo *ὁμολογουμένα*, gakožto gméno pjsem třjdy prwnj, totéž znamenalo, bylby Eusebius psanj sw. Klementa w nj také musil postawiti. Nepostawil ho tám ale, a tjm na gewo dal, že slowem *ὁμολογουμένα*, gakožto gménem třjdy prwnj, nemjnili pauze tolik řjci, co: „pjsma *gednomyslně uznaná* za vlastnj a za nepodwržená, nýbrž že na ginau vlastnost w tom ohled

Nežli k oddělenj třetjmu pokročjme, na to nám geště pozornými býti slušj, co Eusebius o knize: „Zgewenj sw. Jana“ w této kapitole napsal. Položil gi w třjdu prwnj, spolu wšak také w třjdy druhé částku druhau, a tam i tu přidal slova *εἰς φανερά* (zdá-li se, ljbj-li se). Podiwná to w prawdě wěc. Byla-li kniha ta gednomyslně uznána, proč i w druhau třjdu, ano i w druhau třjdy té částku, gest položena? Byla-li ale w pochybnosti, proč w prwnj třjdu spolu gest postawena? Bylť snad Eusebius na wáhách proto, že počet swědků starých, kterjž pjsmo to uznávali, nebyl wětšj než oněch, genž mu odporowali? Bylo-li to, bylby gi musil postawiti mezi *ἀπιλεγόμενα* (pochybná) k listům sw. Jakuba, Judy, druhému sw. Petra, druhému a třetjmu sw. Jana. — Prawdě mnohem podobněgšj zdá se mi býti domněnj, že Eusebius sám knihu tu za vlastnj plod sw. Jana Apoštola, a proto za *swatou* měl, a za tau přjčínau do třjdy prwnj položil; poněwadž ale nechtěl docela toho tagiti, že gj některj odporugj, postawil gi spolu w třjdu druhau. Důwody, pro kteréž tak smýšljm o tomto geho gednánj, ukáži w oddělenj IV. tohoto pogednánj.

(D o k o n ě e n j).

---

bral, — na vlastnost, kterauž psanj sw. Klementa se nerownalo pjsmům třjdy oné prwnj — totiž na *swatost* pjssem gednomyslně uznanau. —

4. O p ř j s a z e.

Od

Jana Valeriana Jirsjka,

faráře Mlnického.

K powinnostem pastýře dušj náležj také wyučowánj těch, kterjž, obesláni gsauce od práwomocnosti, přjsahu skládati magj. Magjce maudrý ohled na důstognost, swatost a wznešenost této wěci, nařizugj občanské zákony w mnohých zemjch, by ty osoby, genž přjsahu skládati magj, prwé poslány byly k swým řádným pastýřům, a od nich tomu učeny byly, co k přjčině této přeswaté wěci zřj. I cjrkewnj zákonowé kladli powždy duchownjm pastýřům toto wyučowánj za weledůležitau powinnost, a mámeť k tomu negeden rozkaz od těch, kteréž „*Duch swatý ustanowil, aby spravowalí cjrkew Božj.*“ Skut. Apošt. 20, 28. Wěc pak sama w sobě gest tak důležita, že welikau tohoto wyučowánj potřebu každý sám od sebe snadno musj poznati.

Mluwil by ale u wjtr pastýř dušj, by mluwil o přjsaze, prw než swému učenj o přjsaze Boha za základ položil, a slowa geho, gakkoli zdrawá a gadrná, neměla by předce žádaucjho aučinku, a to tjm méně, má-li wyučowati lidi, o kterýchžto poněkud mysliti se dá, že Boha a wlastnosti geho práwě ne-

znagj. Swatost přjsahy stogj toliko Bohem, akdo Boha neuznáwá za bytost všudy přjtomnau, všewědaucj, všemocnau, neyswětěgěj a na wysost sprawedliwau, tomu také přjsaha nic giného nenj, než gakékoli giné obyčegné a prosté utwřzowanj aneb zapjranj. Sučenjm o Bohu musj tedy duchownj pastýř začjti, mage sprostému a málo wycwičenému člowěku prawý o přjsaze smysl wštjpitj, chce-li, by geho wyučowanj mělo pewný základ, a owoce dobrého přineslo. Za tau přjčinau následugcj předesláno budiž rozgjmánj.

Ú w o d.

Bůh gest! „*Neboť w něm žiwi gsme, a hýbáme se, i trwáme.*“ Skut. Apošt. 17, 28. A „*chwała geho nad nebe a zemi.*“ Žalm 148, 14. Newjš-li to, člowěče, k obrazu geho s tolikerými dary a milostmi stwořený, a k žiwotu wěčnému powolaný: tedy „*ptey se howad, a naučj tebe, a ptactwa nebeského, a oznámj tobě. Mluw zemi, a odpowj tobě; a wyprawowati budau ryby morské. Kdo newj, že všecky tyto věci ruka Hospodinowa učinila?*“ Job 12, 7 — 9.

Gako ale stawitel zná to stawenj, kteréž u-stawil: rovně tak a mnohem lépe zná a wj Bůh všeko, co stwořil; zná a wj i neytagněgšj a neyhluběj srdce twého myšlenj, a protož toho všewědaucjho, mluwil-libys někdy neprawdu, dopustil-libys se lži něgaké, neoklameš nikdy. Aneb neměl-liby ten wěděti, kterýž člo-

wěku oko do hlavy zasadil? Neměl-liby ten slyšeti, genž ucho stwořil? —

Bůh, kterýž všecko stwořil, všecko také zachowává. Nemohlby ale na všech mjstech a všecko působiti, kdyby všude přítomen nebyl. Nenjt tedy mjsta w celém světě, kdežby Boha nebylo. Protož také sám o sobě prawj: „*Zdaž gá nebe a země nenaplňugi?*“ Jer. 23, 24. A protož také před twářj geho nikde se neskrýgeš, neboť „*gesliže wstaupjš na nebe, tam gest on, pakli wstaupjš do hrobu, přítomen gest, wzměš-li křjdra swá na úswitě, a bydleti budeš w končinách moře: i tam ruka geho dowede tebe, a držeti tě bude prawice geho.*“ Žalm 138, 7. Wjš-li ale, že Bůh na všech mjstech gest přítomen: se wjím možným snaženstwjm o to se starey, abys tu úctu gemu prokazowal, kteráž ney-swětěgšjmu náležj, abys nikde a nikdy ničehož se nedopauštel, coby přeswatau a předústognau welbnost geho mohlo uraziti. Nebo Onť, gsa bytost ney-swětěgšj, wšelikau bezbožnost a neprawost má w oškliwosti, a chice, bys i ty swatý byl, 3. Mogž. 11, 44., a „*sprawedliwý we všech cestách swých: a swatý we všech skutcjch swých.*“ Žalm. 144, 17.

Ó bys to všecko dobře uložil na mysli swé, a mohl se tak swého budaucjho wystřjci zahynutj! Nebo urazil-libys ohawnostj tau Pána toho ney-swětěgšjho, kterýž gsa sprawedliwým saudcem žiwých i mrtvých „*gednomu každému podle skutků*

geho odplacuge,“ Mat. 16, 27., w gistotě wěz, žeby tě přjsnostj swau dostihl, a gsa wšemocným, wččně wěkůw zahladil.

Toho pak Boha wšudy přjtomného, wšewědaucjho, neyswětěgšjho, sprawedliwého a wšemocného bys ty člowěče rozhuěwal a urazil, kdybys někdy mluwil neprawdu, kdybysi se někdy lži něgaké dopustil, kdybys snad dokonce přisahal křiwě. Pomni tedy, že dřjw neb pozděgi složjš tuto bjdnau, porušitelnau schránku nesmrtedlné duše swé do tmawého studeného hrobu, a postawjš se před saudnau stolicí Božj, bysi přigal, což gsi zaslaužil. Coby pak tobě *„platno bylo, bys wšewěcken swět zjskal, duše pak swé škodu trpěl?“* Mat. 16, 26.

I.

Co gest přjsaha?

Křesťan, mage wždy na wysost prawdiwým býti, nemělby vlastně swé smýšlenj nižádným giným důkazem oswědčowati, leč pauhým a prostým wyřčenjm, že tomu tak gest, což ústa geho pronáregj. Protož ctný a šlechetný člowěk wúbec prawdy šetřj a k slowu swému stogj i bez přjsahy. Nicméně i ten a taký může někdy něgakau wášnj sewřen a oslepen býti, a prawdiwosti swé newěrným se státi. Ale wšak maohdykrátě giným welmi mnoho na tom záležj, by se wšemožně tjm ugistili, prawdu-li někdo mluwj. Stogj snad

tom statek, čest anebo život bližnjho. Žeby tedy to neb ono prawo bylo, to někdy lidé ginák poznati nemohau, leč osvědčenjm takowým, na kteréžto aby spoléhati mohli, žádagj, aby člowěk Boha za swědka bral, a Bohem se dal ku wyznánj prawdy pohnauti. Děge-li se to tak, gakž to w obecném obchodu, ač welmi neprávě a hřjšně, w užjwánj gest, u přjkladu, když se řjká: *Bůh wj, že mluwjm prawdu; na mau duši; ať gsem wěčně zatracen,*“ gest to *sprostá*, obyčegná *přjsaha*. Skládá-li se způsobem slawným a před práwem, kteréž nás tau přjčinau obeslalo, slowe pak práwnj a *slawná přjsaha*. Může se netoliko austně, nobrž i *pjsemně* přjsahati, pak ale austnj přjsaha gmenuge se *tělesná*, pro rozdjl od pjsemné. Gakž pak koli slawně přisahagjcj, mage ku wyznánj prawdy i času i pohnútek dosti, té neywětšj dopaušj se ohawnosti, prawdy-li předc nemluwj: nicméně i ten, genž sprostau přjsahu činj na wěc neprawau, též welikého dopaušj se hřjchu, poněwadž rovně gako onen w základ dáwá duši swau, a Boha bére za swědka. A tak tedy přjsaha gest *neyslawněgšj způsob lidského swědectwj, dokládánj se Bohem, anebo bránj Boha za swědka, že prawdu mluwjm*. To platj také o té přjsaze, kterauž se něco přislibuge. Nebo kdo slibuge, a sice upřjmě, ten gako každý giný prawdu wyznává. Nicméně wúbec se dělá rozdjl mezi přjsahau *potwurzujcj* a *zaslibujcj*. Prwnj gest ta, kterauž se něco za prawé neb nepra-

wé prohláŝuge. Druhau prawj býti tu, kterauž se něco přislibuge, k. p. když auřednjk, saudce, wogák přisahá, že auřad swúg, službu swau wěrně konati bude.

Přisahagcjc béře tedy Boha za swědka, aby se mu uwěřilo, že prawdu mluwj, a podrobuge se samochtě sprawedliwému a přisněmu saudu a trestu Božjmu, kdyby ginák mluwil, než myslj. Nápadně gest přjsaha i také prawý náboženský skutek a gakési wyznánj wjry našj, kterýmž dáwáme neyhlubšj uctiwost a wážnost k Bohu na gewo, wyznáwagjce wjru swau we wšewědaucnost, prawdiwost, swatost a sprawedlnost Božj, a wola-gjce toho wšewědaucjho, neyswětěgšjho, sprawedli-wého a wšemocného Boha za swědka swých slow, na důkaz, že prawdu mluwjme. Gako bychom řekli: Bože, genž gsi wšudy přjtomen, genž gsi wšewědaucj, a genž wšeccko widjš a žznáš, widjš, znáš a slyšjš také mne. Ty zpytugeš srdce a neytagněgšj myslenj moge, a pročež ode mne oklamán býti nemůžeš. Před lidmi se někdy skrýti mohu, před tebau nikdý! Ty neyswětěgšj nenáwidjš lež a neprawdu, ty w swé sprawedlnosti lháři a křiwopřjseznjku neodpustjš, a pročež ať wšemohaucj ruka twá mne dostihne a potře, nemluwjme-li prawdy, aneb nemjnjme-li splniti, co slibugi!

II.

Gestli dowoleno přisahati?

Chtěge Pán Ježš člowěka k té dokonalosti

a swatostí' opět powýšiti, s kterauž stwořen byl, a z kteréž bohužel hřjchem wypadl, chtěl také tomu, by geho wyznawači a následownjci ku potwřenj swých řečj žádných giných prostředků potřebni nebyli, leč pauhého gich wyřčenj. Tau přjčinau neměliby křesťané nikdy a nikterak přisahati, nobrž gegich osvědčenj měloby býti: „Gest, gest: ne, ne.“ Mat. 5, 37. A toľby owšem důstogněgi slušelo na křesťana! Nicméně poněwadž lidé někdy prawdy nemluwj, a přjsaha k bezpečnému osvědčenj prawdy gest welužitečná a potřebná: dowoleno gest, by lidé přisahali. Neb má se za to, že nenj možná, by člowěk, předstawě sobě žiwě na mysli Boha všewědaucjho, všudypřjtomného, neyswětěgšjho, sprawedliwého a wšemocného, w tomtěž okamženj {prawdu zapřel, a nestihlého pána nebe a země slawným způsobem wyzwal, by swědkem byl mrzkého hřjchu geho. Owšemť gest to welice smutná wěc, že takowého přeswatého prostředku gest potřebj, a že se lidem wůbec a wždycky uwěřiti nemůž, leč berau všewědaucjho a sprawedliwého Boha za swědka. Kdyby byli všickni lidé, gacj magj býti, kdybychom všickni okowy hřjchu nebyli swázáni, nebyloby žádných přjsah potřebj, postačiloby řjci: Gest, gest; anebo: ne, ne, a rukau dánj utwrdiloby slowo naše. Poněwadž ale lidé tak často lhau: potřebjť gest, aby prawost toho, což ústa gegich wyřkla, přjsahau ztwrzowali.

Domnjwali se sice někteřj, že nenj dowoleno

- přísahati, gešto Kristus Pán prawj: *Slyšeli gste, že řečeno bylo starým: Nebudeš křiwě přísahati: ale splnjš Pánu přjsahy swé. Ale gáf prawjm wám, abyste nikterak nepřisahali, ani skrze nebe, nebo trún Božj gest: ani skrze Jerusalem, nebo gest město welikého krále: ani skrze hlawu swau budeš přísahati, nebo nemůžeš gednoho wlasu učiniti bjlého, nebo černého. Ale bud řeč waše, gest, gest: ne, ne, což pak nad to wjce gest, to od zlého gest.*“ Mat. 5, 33 — 37. Ale wšak těmi slowy chtěl Ježjš gen řjci: Wždycky máte prawdu mluwiti, aby se wám vždy bez přjsahy wěřiti mohlo. A pak nemluwj zde Spasitel o přjsaze, kterauž prawomocnost w čas potreby žádá, nýbrž mluwj o tom lehkomyšlném a bohaprázdném přisahánj, kteréhož lidé i w obecném obchodu a často pro nepatrné maličkosti we zvyku magj. Tu a w takowých přjpadnostech owšem řeč naše má býti: „Gest, gest: ne, ne;“ tuž Boha za swědka bráti, a Bohem se dokládati, gest negen zbytečno, nobrž i hřjšno, gešto proti druhému přikázanj běreme gméno Božj na darmo. Posléz nemluwj zde Spasitel o přjsaze *skrze Boha*, nobrž mluwj o přisahánj skrze nebe, zemi, Jerusalem a hlawu, kteréž židé často w užjwánj měli, a o němž smýšleli, že působenj a následků prawé přjsahy nemá; a to a takowé přisahánj toliko zapowjdá Pán Ježjš gakožto wěc, kteréž od židů často k podvodu užjwáno bylo. Totěž platj i o slowjch Apoštola swatého Jakuba:

„Přede všemi pak věcmi, bratři mogli, nepřisahajte, ani skrze nebe, ani skrze zemi. Bud' pak řeč vaše: Gest, gest: Nenj, nenj.“ Jak. 5, 12.

Že tomu tak gest, widj se z toho, že předrahý Spasitel sám gednau před knjzaty kněžskými a všj radau, otázán gsa před Bohem žiwým, gesti-li Kristus Syn Božj, ač ne týmž způsobem, gakowýmž se před právomocnostj našj přísahá. a však nicméně předce slawně přísahal, že gest. Mat. 20, 63. Podobně také Apoštol swatý Pawel častěgi w listech swých Boha za swědka béře, Řjm. 1, 9. Filip. 1, 8. 1. Tessal. 2, 5. 10., a dále prawj: *„Gá pak Boha za swědka беру na swau duši.“* 2. Kor. 1, 23. A na giném mjstě wece: *„Bůh a Otec Pána našeho Ježjše Krista, kterýž gest požehnaný na věky, wj, žeť nelhu.“* 2. Kor. 11, 31. Neyposléze w listu k židům wyswětluge užitek přjsahy, mluwě o nj, gakožto o věci, kteráž ku porownánj přj a saudů welmi přjslušna gest, řka: *„Lidé zagisté skrze wětšjho, než gsau sami, přísahajj: a k potvrzenj všeliké rozepře gegich konec gest přjsaha.“* Žid. 6, 16.

III.

Kdy gest dowoleno přísahati?

Pro ty wýš podotknuté přjčiny každý vlastnjm saudem nagjtí může, že křesťan bez hřjchu

může přísahati. Poněwadž ale přjsaha gest swatoswatau wěcj, protož k nj swatě buď přistupowáno. Nebuď tedy nikdý přísaháno, leč

1. když lidé slowům našim wjry přiložiti nechtěgj, pokud Bohem se nedokládáme, anebo spasenj a blaha duše w základ nedáwáme,

2. když prawdy ginák nelze se dowědjti, a

3. když to wrchnostnj zákonowé wyměřugj.

W těch a takých přjpadnostech negen dowoleno, nobrž i prikázáno gest, přjsahu složiti, kterauž tjm ochotněgi skládati musjme, čjm wjce na našem swědectwj záležj, Nebo často na osvědčenj našem wšecker se postawiti musj, a ležj na něm čest, gměnj, zbožj a žiwot druhého, a zhřešili bychom proti lásce k bližnjmu, kdybychom přísahati nechtěli.

Naproti tomu ale každé přísahánj u wšednjm obcowánj gest nekřesťanské, hřjšné a bohaprázdné. Tuť „*buď řeč waše, gest, gest: ne, ne: což pak nad to wjce gest, to od zlého gest.*“ Rowně tak ohawnost gest, přjsahau se zawazowati k něčemu, co samo w sobě gest zlé, neprawé a zapowězené. Takowá přjsaha netoliko nic newáže, anobrž chtěl-libys podlé nj učiniti, zwětšil a rozmnožilbys hřjch a neprawost swau.

IV.

Gak se má přísahati?

Dowoleno gest přísahati za weledůležitau přj-

činau, když gsme k tomu od právomocnosti obe-slání, a když na swědectwj našem všeecko se postawiti musj; nicméně, aby přjsaha prawa byla, a přísahajcjj sám na swau hlavu věčného zatra-cenj neuwalil, musj dobře před očima a na pa-měti mjtí slowa Duchu Božjho, řkaucjho ústy pro-roka Jeremiáše: „*Budeš přísahati wěrně, prá-wně a sprawedliwě.*“ Jer. 4, 2.

1. Kdo tedy na něco musj přísahati, nech ať prwé náležitě k tomu se pripravj. Chtěg se tedy prwé na Boha žiwě upamatowati, a tu wěc, na kterauž přísahati máš, na swé mysli wáze tlj-
we přewáziti. Wšecken hněw, všeecko záštj i wše-cku zistnost a časných statků žádost musjš ze srdce swého wypuditi. W knize „Kazatel“ prawj Duch Božj: „*Nemluw nic wšetečně, aniž buď srdce twé rychlé k pronášenj řeči před Bohem. Nebo Bůh na nebi, a ty na zemi.*“ Ekleziastik. 5, 1, Pakli se z powinné Bohu uctiwosti warowati má-me všech dokonce řečj, gimiž se gméno swrcho-waného Pána nebe a země zlehčuje: tjm wjce přísahajcjj na to [problédati má, aby k řečem neprawým a lživým Boha nebral za swědka. Ma-ge tedy přísahati, wezmi w uwáženj, co činiti chceš; waž u sebe swatost a wznešenost přjsa-hy, a nahlédni do swého srdce, můžeš-li s dobrým swědomjm na předloženu wěc přjsahu složitj, aneb čigeš-li se dosti silným býti, splniti, co přj-sahau přislibugeš. Pomni, že za swědka wzy-wati budeš wšewědaucjho, wšudy přjtomného, ney-

sprawedliwějšho a všemocného Boha, a že geg gakožto saudce a mstitele zlého na sebe wolati budeš. Pomni, že před twářj toho, kterýž „*zlytuge srdce a zkušuge ledwj*“ Jerem. 17. 10., prawdu wyznati a osvědčiti máš, a že ti to nebude bez trestu přezřeno, dopustjš-li se lži. Pomni, žebys křiwau přjsahau Boha sprawedliwého na sebe wyzwal, Boha žiwého, „*w gehož ruce hrozně gest upadnauti*.“ Žid. 10, 30 - 31. A protož ozbrog také srdce swoge proti všemu strachu lidskému, na paměti mage, že „*wjce slušj Boha nežli lidj poslauchati*.“ Skut. Apošt. 4, 19., a wšelikau hrěšnau náklonnost, kterážby tebe k zapřenj prawdy swěsti mohla, z něho wypuď. Uwaž také ty následky, kteréžby pogjti musely z lehkomyslně přjsahy twé. Wšecko štěstj a blaho bližnjho můž tebau na zgewné wydáno býti nebezpečenstwj! Příklad toho máš na swatém Janu Křtiteli, co přjsaha bez náležitěho rozmyslu složená způsobiti může. Dcera Herodiády zaljbila se Herodesowj; i pročež přjsahau zasljbil, gj dáti, začby ho gen požádala. Ale ona prw napomenuta od mateře swé, řekla: „*Dcy mi zde na mjse hlawu Jana Křtitele*.“ Mat. 14, 8. A tak padla nesmyslnau, nerozvážliwau přjsahau hlawa neywětšjho Swatého mezi syny lidskými.

2. Mage k úplnému osvědčenj, že něco prawo gest, přjsahu skládati, wiziž, abys byl gist, že prawdu wynášegj ústa twoge. Ginak bys přisahal proti swému wědomj a swědomj, wydáwalbys

negisté a pochybné za gisté a prawdliwé, lhalbys a ke lži swé bral bys geště přes to wšecko Boha neyswětěgšjho za swědka, a nápadně prohřěsilbys se welice negen proti bližnjmu swému a proti celé společnosti lidské, kteráž bez wěrnosti obstáti nemůže, anobrž i proti Bohu samému.

3. Mage na něco přisahati, musjš prawdliwé mluwiti; nesmjš užjwati nižádných dwogj smysl magjcejch slow; nesmjš se nikterak přetwarowati; musjš býti prázděn wšj false, lsti a wšeho podvodu; nesmjš nic chtjti podržeti za sebau; nesmjš se s něčjm tagiti; nesmjš žádné tagné wýmjnky dělati, a nesmjš lstiwé a podwodně wyhýbati se slowům a smyslu předřizeného saudce swého, nobrž musjš w tom smyslu slowa bráti, w kterémž on ge bére. Což gestliže neuložjš na swé mysli učiniti, staneš se pokrytcem, lhářem a podwodnjkem před Bohem wšewědaucjm, budeš swatých wěcj užjwati k zlému, zlehčjš Boha, a přisahati budeš křiwé.

4. Mage přisahati, měg mysl swau na Boha obrácenau, a zpomjney na toho wšudy přjtomného a wšewědaucjho Pána, gehož oko na tebe hledj, a gehož ucho tebe slyšj. Ať se ale také, gesti-li přjčina přjsahy twé prawá a sprawedliwá, pozdwihne a potěšj duše twoge tau myslénkau, že Bůh swrchowaný s libostj na sprawedliwého a wěrného člowěka hledj, že s zaljbenjm i na tebe zřj, a že buda přisahati s dobrým wědomjm a swědomjm, s slušnau k Bohu uctiwostj, *wěrně*,

práwně a spravedlivě,“ týmž způsobem gméno Božj na zemi oslawjš, zákon občanský vyplnjš, prawdě swědectwj a spravedlností průchod učinjš. Ginák ale že máš před sebau Pána a krále swého žiwota, Boha *wšemocného*, kterýž tebe w okamženj wniweč uwesti a do věčného ohně uwrhnauti může; že máš před sebau Boha *wšewědaucjho*, gehož plamenné oko proniká i neyhlubšj srdce twého hlubokosti; že máš před sebau Boha *neyswětěgšjho*, kterýž všecko zlé nenáwidj, genuž každá lež gest ohawnost neywětšj; že máš před sebau Boha *sprawedliwého*, kterýž s neuprositedlnau přjsnostj meč a hromy w swé ruce držj, a ty, genž se mu rauhagj a geho neyswětěgšj gméno zlehčugj, trestá a zatracuge. Poslěz opět a opět uweďiž sobě na paměť, že máš před sebau Boha, kterýž wšemohaucjm gest, by tebe buď spasil anebo zatratil. Ty a takowé věci přemjtey na myslj, mage přjsahu skládati, a zagisté nebudeš pak lehkomyšlně aneb dokonce křiwě přisahati.

V.

Gaké řády se při přjsaze zachowáwogj?

Swatost a wznešenost přjsahy žádá, by se slawně, vážně a důstogně skládala. K tomu gsau gistj řadowé ustanoweni, kterjžby nikdý neměli býti opuštěni, poněwadž gsau hlubo kéhowýznamu, a negen činěnj přjsahy slawněgšj a welebněgšj

činy, ale také w přísahajcjm zbožné, spasitedlné city budj. An se má přísahati, postavj se na stůl dvě hořjcjch swjcj, a mezi ně kříž s obrazem ukřižowaného Spasitele. Tyto věci negsan zde bez přčiny, nobřz swatý a hluboký magj wýznam. Hořjcj swětlo gest obraz radosti Božj, kteráž prawdy wěrnému přjteli wěčně swjtiti bude. Ale wšak gestit také obraz nehasitedlného ohně pomsty Božj, kterýž křiwopřjsežnjka gednau pálti bude. Kříž s obrazem ukřižowaného Spasitele má přísahajcjhо upamatowati na toho, kterýž se k tomu narodil, a proto na swět přišel, aby swědectwj wydal prawdě.“ Jan 18, 37., a kterýž pro prawdu wydal sebe na kříži w oběť krawawau. Nynj předwolá prawomocnj, gakožto služebnj Božj, gakožto zástupce práwa a prawdy, a gakožto wykonawatel Božj sprawedlnosti toho, genž má přísahati, uwáděge mu krátkau, a wšak gadrnau řečj na paměť swatost přjsahy. Na to wyložj mu smysl slow, genž gádro a podstatu přjsahy obsahuj, a posléz dá mu wýstrahu, by křiwě nepřisahal, předstawě mu wšemage obráčené na saudce, na hořjcj swjce, a na obraz Ukřižowaného, gakožto ten, na gehožto swědectwj wšeccko se postawiti musj, prawda, saud i nález. Má osvědčiti neysslawnějšjm swědectwj, že wěc, kteráž wyznal, a kteráž ginák nadarmo se wyšetřuge, zauplna se s prawdau srownáwá.

Gakoby řekl: Wy lidé newjte, gak se ta neb ona wěc má, a nemůžete se nikterak prawdy dopjdi-
ti; gá ale mohu wás ze všech pochybnostj wy-
westi, nebo gát to wjm úplně, důkladně a na
wlas. Přitom gmenuge se vlastnjm gménem a
přjgměnjm na znamenj, že gméno swé a gméno
swých dětj zhanobj, zohawj a ze cti zlaupj, gest-
liby úplnau prawdu neřekl. Posléz pozdwi-
hne prwnj tři prsty prawice swé wzhůru, a wy-
gádrjw zřetedlně přednět swé přjsahy, dj: „*K
tomu mně dopowádhey Pán Bih Amen.*“

VI.

Co gest křiwá přjscha?

Když přisahám, beru Boha za swědka, že
prawda gest, co powjdam, a že následowně také
splnjm, pakli něco slibugi. Přitom wolám toho
nestihlého Pána a krále nebe a země slawně a we-
řegně sám na sebe, by všemi tresty swé wšemoc-
né ruky mne pokáral, a mau duši wěčně zatra-
til, kdybych prawdy nemluwil anebo učiněného sli-
bu nesplnil. Prisahal bych ale křiwě, kdybych
dokládage se Boha něco proti swému wědomj a
swědomj slawně a weřegně za prawdu wydával,
aneb lež prawdau činil; kdybych od prawdy něco
ugal, aneb k nj něco přidal; kdybych wědomě
něco zamlčel, aneb úmyslem něco nepatrného zwět-
šil; kdybych při slowjch, na kteráž přisahám, na
něco giného myslil; aneb kdybych těm slowům,
kteráž mně soudce předložil, giný dáwal smysl a

wýznam. Týmž a takowým způsobem dopastil bych se křiwé přjsahy, kteráž gest Bohem slawně a weřejně doswědčená lež.

VII.

Hřjch a trest křiwé přjsahy.

Zdá se, gakoby ani možná nebylo, by člowěk křiwě přisahal; nebo gestit to hřjch neyohawněgšj a neyhrozněgšj. Křiwopřjsežnjak hřešj proti bližnjmu, proti sobě, a proti Bohu, a časných i wěčných trestů winným se činj.

1. Hřešj proti bližnjmu, neboť přestupuge druhé přikázanj lásky, kteréž slowe: „*Budeš milowati bližnjho swého, gako sebe samého.*“ Mat. 22, 39. A wšak on swau křiwau přjsahau mohowitost, dobré gméno a žiwot bližnjho swého na zgewné wydává nebezpečenstwj. On urážj, zamucuge a bolestnými ranami bige swého bratra, Kristem spoluwykaupeného, téhož Otce na nebesjch magjcjho, a k tomu též žiwotu wěčnému powolaného. Krade mu negen statek, ale i čest, kteráž nad stříbro a zlato má člowěku býti dražšj. On gest-neyukrutněgšj nepřjtel celé lidské společnosti, neboť ohawnau a smělau rukau trhá wšecky swazky, genž lidi obapol wjžj; kazj a rušj štěstj a pokog celých rodin, a tau přjčinau wšjm právem může se o něm řjci: *Hrob otewřený gest hrdlo geho, gazykem swým lstiwě činil, ged libých*

hadů pod rty geho. Setřenj a neštěstj na cestách geho: a cesty pokoge nepoznal.“ Řjm. 3, 13. 16. 17. Ty pak škody, kteréž křiwopřjsežnjku bližnjmu swému způsobil, gsau často nenabytné. Neb kdo gest sto, by druhému čest, auřad a gměnj, anť gednau ztraceny gsau, zase nawrátíl? Aneb kdo gest sto, by mrtwého do žiwota zase powolal? Z té přjčiny ale také lidská společnost nepromjgj křiwopřjsežnjku hanebných skutků geho, nyhrž wzkládá naněg wšecky tresty. Tak u p. zrušenj wěrnosti, kterauž poddanj swému mocnáři sljbili aneb pozdwiženj proti práwjmu zemskému řizenj trestá se hrdlem a smrtj. Gak přjsně trestán býwá wogjn, kterýž swůg praporec, na kterýž přisahal, opustj, známo gest wůbec. Ti, genž w poslé něgaké rozepři a w běhu práwnjho sandu křiwě přisahajj, býwajj odsauzeni na lešenj (prattýř) a do žaláře, podlé okoličnostj i na dwadcet let, anobrž na čas celého žiwota.

2) Křiwopřjsežnjku hřešj také proti sobě. Gestli giž gednoduchá, prostá lež podlé maudrého Siracha „*zlé pohaněnj gest na člowěku*“ 20, 26: čjm mnohem wjce zohyzditi musj člowěka lež a newěrnost přjsahau utwrzená? Tjm způsobem člowěk rozenau hodnost swau zatemňuje, důstogenstwj swoge zlehčuje, a obraz Božj w sobě rušj. Takowý člowěk tratj wšecku čest a poctiwost; nemůže se mu wěřiti, a něco dobrého od něho očekawatí. Anobrž každý o něm domýsletí se musj, že gest schopen wšeho zlého. A protož

také se ho štjť každý , geg nenáwidj, gjm pohrdá. Takový člowěk odřjká se tolikéž všech těch útěch, které plynau z newyważného zřjda swatého náboženstwj , zahazuge swéwolně a nesmyslně od sebe všecku radost, všecken pokog, všecco štěstj a požehnánj i tohoto wezdegšjho žiwota. Neboť slyšj-li geště gen poněkud hlas swědomj swého, dautná-li geště wsrđci geho gen gedna giskřička wjry w Boha: nenjť možná, by spokogeny a utěšený měl žiwot. Giž to pomněnj: Každé slowo w Otčenási, kteréž se modljm, odsuzuge a zatracuge má křiwooprjsežná ústa a tu proklatau ruku, kterauž gsem w bezbožnosti swé pozdwiłł wzhůru, — přigjmánj neyswětěgšjho těla Páně gest mně bjdnému ne k žiwotu wěčnému, alebrž k odsauzenj a zatracenj, — owoce z drahodrahé krwe Kristowy, smrt Páně gsau pro mne nadarmo, -- to vše musj křiwooprjsežnjku všecku radost a spokogenost kaliti, kaboniti, rušiti. A by uspalé swědomj geho na čas mlčelo, však probudj se z dřjmoty té hřjšné a smrtedlné gistě, probudj se w čas bjdy, strasti a těžkosti, probudj se dozagista w hodině smrti geho, a pekelnými mukami giž zde na zemi geg trápití bude. W této weliké hodině přibližugcj se smrti, při spatřenj temných bran wěčnosti a nastáwagcejho brzkého hrozného saudu Božjho bude-li geg moci modlitba k Bohu, genuž se rauhał a posmjwal, potěšiti? Bude-li moci všecca sja a blahoděgnost swatého náboženstwj . geg pozdwiłłnauti? Budau-li moci všickni lékowé spasiťedlné wjry Kristowy rány srdce geho zhogiti a

zléčiti? Ta myšlénka: Gá gsem Boha a wšecky geho vlastnosti upřel, Bohu swému se posmjwal a rauhal, a zlostně a bezbožně ho k trestu na sebe wyzwal; a nynj „zahynutj děditi budu“ Eklešastik. 20, 27; má duše má býti wěčně zatracena, wšemi mukami pekelnými trápena, do temnostj zewnitřnjch a neyhlubšjch uwržena, a wěčně wěkůw mučena a trápena bez naděge wykøupenj, — tahle myšlénka, řku, připrawiti musj křiwopřjsežnjka o wšecken pokog, o wšecku útěchu srdce.

3) A wšak křiwopřjsežnjk hřešj proti Pánu Bohu. Syn, kterýž swého otce udeřj, otce toho, kterýž ho zplodil, zasluhuge, by s Absolonem powěšen byl za wlasý swoge na strom, a proboden kopjm. Dcera, kteráž matky swé nectj, a té se posmjwá, pod gegjmžto srdcem gest ležela, zasluhuge, aby sičjčjch hadů a geštěrů byla kořistj. Ale wšak daleko ohawněgšj gest, čehož se křiwopřjsežnjk dopaušť. On, to bjdné stwořenj, pohráwá Bohem a Stwořitelem swým, a gemu, tomu swému Pánu a králi všemohaucjmu, takořka do očj se posmjwá; neboť upjrá geho wšewědaucnost, domnjwage se, že může Boha gako lidi oklamati; upjrá geho swatost a sprawedlnost, mage za to, že před Bohem wše gedno, prawdu-ličili lež mluwj; a upjrá geho všemocnost, an myslj, že ho ruka Božj dostihnauti nemůže. Srdce swého ohawnost, wjry a náboženstwj krowem zastřenau, schytrale skrýwá; neboť w témž okamženj, anť Boha má na gazyku, a geg za swého

swědka béře, a se stawj, gakoby w něho wěřil, gemu se klaněl a kořil, upjrá ho w srdci swém, aneb zlehčuje geho neyswětějšj gméno. Wolá Boha za swědka, a wšak s ohyzdnau smělostj rád by ho udělal sobě podobným swědkem křiwým a falešným. Kdo gest, genž by se nehrozil tohoto dábelského skutku? Hrůza gde po čłowěku, ani na to genom pomysl! — Křiwopřjsežnjk widj před sebau hořjcj swjce, kteréž geg pamatowati magj na neuhasedlný oheň pomsty Božj, kterýmž Bůh lháře a křiwopřjsežnjky pálití a trestati bude: a nicméně w tomtěz okamženj lhářem a křiwopřjsežnjkem se stává. Widj před sebau obraz ukřižowaného Spasitele, kterýž krew a žiwot swůg dal, by geg wykaupil: a nicméně srdcem i ústy zapjrá swého Wykupitele, zapjrá ho a zrazuge gako Jidáš, a nehodným se činj všeho owoce wyplýwagjcjho z předrahé krwe geho. On dj: „*K tomu mně dopomáhey Pán Bůh. Amen.*“ Těmi slowy prosj Boha, by mu swé swaté pomoci, swého nebeského požehnánj w žiwotě, při smrti a po smrti udělil, bude-li mluwiti prawdu. Naproti tomu wzywá Boha, křiwě-liby přisahá, aby mu ani w tělesných ani w duchownjch nepomáhal potřebách, nýbrž by geg opustil, sobě samému ostawil, zawrhl, zatratil wěčně: a nicméně w tomtěz okamženj lže, křiwě přisahá, křiwopřjsežnjkem se stává! — Může-li tedy wětšjho zločince býti we swětě nad křiwopřjsežnjka? Nenj-li zgowný zrádce a ruhač Božj? Protož se o něm řjci může, což

Pán Ježíš o swém zrádci powěděl, řka: „*Dobré by bylo genu, by se byl nenarodil člověk ten.*“ Mat. 26, 24. A však dá-li se Bůh, genž všemi swěty włádne, a hromy stworil, od swých posmjwati tvorů? „*Nemylte se,*“ wece duchem Božjm nadšený Apoštol, „*Bůh nebýwat posmjwatn.*“ Galat. 9, 7. Tau přjčinau také ten, genž prawil: „*Nebudeš křiwě přísahati we gměnu mém.*“ 3. Mogž. 19, 12., doložil také: „*Nenechá bez trestu Pán toho, kterýž béře gméno geho ku lži.*“ 2. Mogž. 20, 7. A protož křiwopřjsežnjku a králi Sedeciášii dal wylaupiti oči, Jerem, 49, 7., a protož Antiochus, rauhaw se Bohu, udeřen byl od Boha neuzdrawitedlnau ranau, tak že čerwi lezli z těla geho, a že ani sám giž smradu swého sněsti nemohl. 2. Machab. 9.

Zdůvěrek.

Giž při paučém pomyšlenj na křiwau přjsahu trne duše, swjrá se srdce, wlasý na hlawě wzhůru wstáwagj, a hrůza obcházj toho, kdož všeho citu geště neztratil. Ó by tedy každý se gj wystráhl, uwodě sobě na pamět, gak welice by se proti bližnjmu, proti sobě a proti neyswětěgšjmu Bohu prohřešil, kdyby se gj dopustil. Ó by nikdy nebyla slyšena křiwá přjsaha, a by byli všickni přísahagjcj pamětliwi toho, což činj, nepykali by pak swé záhuhy wěčné! Člowěče, genom gednoho máš Boha! Toho pak Pána a Stwořitele swého při přjsaze béřeš za swědka, a woláš ho na sebe, by pomstil neprawosti twé, gestlibys prawdy nemluwil; pomni tedy opět a opět, co činjš. Člowěče,

genom gednau umřeš! K té smrti swé den po dni se bljžjš; wiziž tedy, gak tam nahoře obstogjš! Člowěče, genom gedno mášj nebe! Wěz wgistotě, že tě mine, křiwe-li přisahati budeš. Člowěče, peklo gest, gest „*ohelj, kterýž nehasne*“, Mark. 9, 43, a z něhož žádného nenj wykaupenj! Kdo se mu zadává, ať chce uwážiti, co činj. A protož nepřisahey nikdy, leč

1) znáš swatost, důstognost, působenj a následky přjsahy.

2) Nepřisahey za nepatrnau přjčinau; raděgi malau strp škodu, než abysi přisahal.

3) Nepřisahey, negsi-li úplně přeswědčen, že gest prawda, což prawdau býti slawně wyznáš. Pomni, gak snadno oči a uši se mýlj, a gak často i paměť býwá newěrna.

4) Nedey se, mage přisahati, nižádnau wášnj a naružiwostj podtrhnauti, sewřiti a oslepiti.

5) Wiziž, že křiwanu přjsahau negen sebe, nobrž i bližnjho swého zkaziti můžeš, a protož hotow buď raděgi umřjti, než mrzkau lež před Bohem a před lidmi za prawdu wydáwati.

Neyposléze měg po wšecken čas žiwota swého slowo Božj na paměti, řkaucj: „*Hospodina Boha swého bati se budeš: geho se přidržeti budeš, přisahati budeš we gměnu geho*.“ 5. Mogž. 10, 20. A „*budeš přisahati wěrně, práwně a sprawedliwě*.“ Jerem. 4, 2.

5. Naděje cirkwe katolické w Ewropě.

Od

Josefa Horčice,

kanownjka w Staré Boleslawi.

Gakkoli katolická cirkew za dnů našich w smutném zdá se býti stawu, tak že wěrnj a horliwj katoljci z toho se welice rmutj, nepřátelé gegj ale tomu se radugj, však nenj předce beze wšj naděge, a má při sobě gako kdy gindy, což gi nad wšecky tohoto swěta útoky pozdwihuge. Aučinliwosti gegj kladau se z mnohých stran, i z takowých, z kterýchžby spjše měla býti podporwana, mnohé a na okamžik nepřemožitedlné překážky. Zdá se, žeby ani nemohla žiwota swého dáti na gewo, aniž giným ho zdjleti, gsauč tak přjliš zde a onde sewřena. A však obrátjme-li zraky swo-ge k wšemocnému a prozřetedlnému Bohu, a pozorugeme-li mnohé a radostné wěci, kteréž se za našich časů děgj, tau se ukogjme naděgj, že cirkew katolická nepřestane nikdy blahoděgně působiti na lidi. Anobrž že gako po přestálém krupobitj obilnj klásky se opět pozdwihugej, a země zúrodněná tjm hogněgšjch wydává užiteků: rowně tak že i cirkew katolická po přestálých protiwenstwjch býwalé swé moci a sláwy opět nabude, Takowau naděgi poskytuje negen to, což se w celém swětě děge, nobrž zwláště i to, což se w Ewropě za

dnů našich přilázj. To zřegmě uwidjme, pozorným—li okem znamenitěgšj země neb státy ewropegské progdeme, a uwážjme—li, *co dle nyněgšjho politického stawu gegich, a gich neynowěgšjch změn cjrkew katolická má k očekáwánj.*

Gako ale w čas zbauřeného moře plawcizřetel swüg k prwnjmu správci neb řediteli magj: tak i prawowěřjcy křesťané w čas smutných i radostných přjhod cjrkewnjch k prostředku gednoty, k Řjmu patřj, odtamtud dle wůle Páně pomoci očekáwagjce. Protož i my řjmským neb papežským státem počátek pagednánj tohoto činjme.

Papežsko. Nelze sice zapřjti, že bauře politické našich wěků i tuto zemi zachwátily, a že tyto časnézálezitosti, dokawáde se docela neusporádagj, i všeobecného řjzenj cjrkewe poněkud se dotýkagj; nicméně přiswědčj každý wlády papežské znatel, že čjm lépe w časném ohledu papežstwj a papežsko se mjtí bude, tjm lépe a blahoděgněgi že též působiti bude wesměs na katolictwj. A zdali diwu, že w zemských záležitostech řjmský stát za ginými na zpět pozůstal? Kdo powážj, kteraké poplatky w poslednjch wálkách země tato všeobecnému nepřjtelu zaprawiti musila, a gakými těžkými ranami od roku 9 — 14 nyněgšjho stoletj nawštěwowána byla; koho nenj tagno, že Řjmu za předešlých wěků w přjčině

obecného řizenj cirkwe přispěwky ze všech zemj přicházely, odtamtud opět na všeobecné duchownj potřeby odcházegjce, a že to pozděgi přestávalo i přestává; kdo s myslj nespustj položenj země a powahu Řjmanů k práci těžké negápných, a že tu ač uměnj krásná kwetau a vysokého stupně dosáhla, promyslu gako w giných zemjch dosawádenj, kdo ty a takové okolnosti na swémysliwáze přewážj, ten a takowý pozná také, že gako tělo po dlouhé nemoci zemdené, byby sebe lepšjm lékarstwjm bylo podporowáno, nagednau zdrawjm neoplývá: rovně tak že i země papežská nagednau okráti nemohla, a to tjm méně, an i sami poddanj poslednjm pozdwiženjm tomu neywětšj překážku učinili. Že ale tamnj řizenj, zwlášť Geho Swatost Papežská *Řehoř XVI.* opravdowě o to se snažj, dle možnosti a sjly lidské wšecj nepořádky i w zákonech přetrhnutí, doswědčugj wydanj motu proprio 10. Listopadu roku 1834 zákonowé pod názwem: *Regolamenti legislativi e giudiziarj degli affari civili.* Že i cizj dobruu radau Papežsko nepohrdá, mohlby doswědčiti c. k. rytjř Segrebondi. Gestli Řjm sám s sebau se objrage i na cizozemsko nezapomněl, a swými pastýrskými listy k obecnému upokogenj zemj přispjwal, gako w negedné nowěgšj záležitosti se stalo: kdo bude, genž by nenahljžel, že po uwedeném w domácnosti pořádku celau swau snažnost k tomu mjti bude, by všeobecný pokog w ostatnjch zemjch wykwetl wšem lidem dobré wšle,

čjmž i cjrkew zwelebenj swého dogde. Djtky nemohauce se srownati mezi sebau, smjřj se, když hlasu otcowa uposlechnau: tak i národové křesťanstj w swých nedorozuměnjch tehďáž se srownagj, když hlasu všeobecného Otce slyšeti budou. Gako za starodáwna tento smjřliwý hlas toho Otce nebem ustanoweného s prospěchem, gak historie swěta swěďčj, slyšán býwal od národů, genž se pokořili, an w také hodnosti postaweného, wěkem, učenostj a zkušenostj wýtečného náměstka Kristowa slyšeli: podobně i za našich časů pokog a gednota nastane, a w lúně materském cjrkewe naleznau gi národové, když prostředku té gednoty wážnost a uctiwost powinná zase nawrácena bude. Že pak prwnj sjdlo křesťanstwa katolického a gehu widitedlná hlawa té wážnosti potřebné opět nabyła a nabýwá, z toho lze uzavřjti, gak blahoděgně na všeobecnost w cjrkewnjch záležitostech působiti bude, a gak mnoho skrze to lidstwo w duchownjch i časných wěcech zjská.

Gako papežský, tak i ostatnj *státy wlaské* prawého katolického křesťana naděgj naplňugj, že čjm dále tjm wjce člowěčenstwo w katolickém náboženstwju a skrze ně i we všem dobrém prospjwati bude. Nyněgšj *Neapolitanský* král nejen všeho, co k blaženosti wezdegšj awých poddaných napomáhá, horliwý milownjk gest, ale i w duchownjch wěcech, těch totiž, genž člowěka nad tuto zemi pozdwihugj, všem za přjklad slaužj. Nedáwno w městě hlawnjm Neapuli wyzdwi-

žený klášter u Lateránu, Ježš a Maria nazwaný, opět pozdwihl, což o duchu geho katolickém swědčj. A aby žádný o tom nepochybowal, prohlásil se skrze swé ministerium we weřegných listech, že ač zlepšiti staw swých poddaných ze všech stran, kde toho potřebj bude, úmysl geho pewný gest, od pořádku však řizenj zemského od swých slawných předků zděděného nikterak že neustaupj. To že se poněkud i na cjrkew katolickau, na gegj duchownj žiwot a práwa wztahuge, každý se domyslití může.

W témž smyslu zemj swých sprawugj král *Sardinský*, w gehožto mocnárstwj důmyslný zastupce wjry katolické, hrabě Maistre, swětlo swěta spatřil, *welkowéwoda Toskanský*, *Modenský*, a *arciwéwodkyně Parmenská*, od nichž gak se zdá, cjrkew katolická všeho, čehož k zwelebenj gegjmu potřebj, může se nadjti.

Rakausy. W řjši rakauské z mnoha národů rozličných řečj spogené řizenj zemské wjce patriarchálnj gest než mocnárské, a ač takořka celý swět zbauren byl, zde, co se vlády týká, žádné změny se nestaly, aniž s přispěnjm nebes se kdy stanau. W takowýchto zemjch mocnár mjstodržcj Božj gest, náboženstwj we wážnosti býwá, a poddanj sebe sprostějšj dobře wědj, co gest to mocnár právem božským, kdyby se gim to i z hluboka newyložilo; — poučení gsauce, že pro Boha a pro swědomj mocnosti swětské podrobeni býti máme. Mocnár rakauský přednj příklad ge-

stiť nábožnosti, a podřizenj toho následugj, neb ne bez přičiny dj přjslowj latinské: „Přikladem králowým se celý swět řidj.“ Zde tedy procjrkew a wjru katolickau negen nenj nebezpečenstw, ale spjše rok po roce widjme, že w tomto státu se wše což k prawému gegjmu prospěchu slaužj, zawádj, a gestliby i který zákon z předešlého wěku gj a kanonickým gegjm práwům odporným býti se zdál, ginému přiměřeněgšjmu ustupuge. To doswědčugj ústawy znowa uwedené, to duchownj rády w samém sjdelnjm městě řjše rakauské pozdwižené, to neynowěgšj zákony aniz indiferentismem, aniz duchem cjrkwie nepřjzniwým zapáchagj. Gak dobro cjrkwie katolické w Pánu zesnulému cjsari a králi *Františkowi* na srdci leželo, negen sám weřegně se mnohdykrátě prohlásil, ale i skutkém na gewo dal, když gak maudrým tak mocným způsobem pozdwiženj w zemjch papežských před několika lety powstalé udušil, a k uwedenj tam pořádku napomohl. Že pak po šlepěgich swěho slawného Otce, gehož heslem sprawedlnost byla, i Geho c. k. Milost nyněgšj náš země pán kráčj, nápodobně negen slowa ale i skutky dokazugj. Aniz se řjci smj, že w tomto mocnárstw, gakkoliw se wjra katolická hágj, giné wjry se potlačugj; ale [zde i wolnost náboženstw swé prowozowati nekatoljkům se propůgčuge. Tjm méně se twrditi může, že w tomto státu wědomosti a uměnj se nezwelebugj, což kdoby namjtati chtěl, toho krácký přehled škol a ge nawštěwugjčjch ze lži by winil.

Ano z ohledu ústawů naučných i pro neyněžšj třjdy lidu, ani ty nazwané neyoswjceněgšj řjše mocnárstwj rakauskému se nedagj přirownati. Zde se pokračuge gistau prostřednj cestau, kteráž we všem tak i w řjzenj zemském zlatau nazwana býti zasluhuge, a neypřjměgi k cjli wede. Za tau přjčinau prawj katoljci i cizozemštj mimo Řjm k Rakausům swé oči obracugj, odtud zwelebenj cjrkwě očekáwagjce

Prusy. Známo wúbec, že po šťastně skončených poslednjch wálkách znamenitá část katoljků připadla k mocnárstwj pruskému, tak že {nynj we wjce než polowici této řjše katolická cjrkwě panuge. Král wěkem imaudrostj ctihodný zaslaužilé duchowenstwo bez rozdjlů wjry sobě wážj, gako nedáwno pana Jubilanta, katolického biskupa Trierského, i giné biskupy řády rytjřskými poctil. I nemalé si zásluhy zjskal o cjrkwě katolickau, že na dlauhé prosby tu newolnost zrušil, gjžto wogsko katolické zawázáno bylo obřadům cjrkwěnjm protestanským přjtomno býti; také i přispjwánjm k zwelebenj chrámů katolických a wzdělánjm nowych. Mnohé ale udalosti srdce prawých katoljků dosawáde žalostj naplňugj. Wyzdwiženj kláštera cistercienského Neuzelle w Lužici roku 1817; — odstraněnj mužů učenostj slowútných, genž protestanti bywše wjru katolickau přigali, gako D. Filippus; — nařjzenj, že u wogště má nekatolický kazatel před knězem katolickým práwo oddáwati, kdyby i ženich i newěsta katolického náboženstwj byli — ta

smutná prawda, že n. p. we Westfalsku, ač katolický fond dostatečný, mnohé katolické osady chrámu nemagj, gešto nekatoljci na počet slabšj i wjce w gednom mjstě gich magj; — wedenj škol že swěreno gest zcela protestanským předstaweným, a katoličtj biskupowé od něho že gsau wylaučeni, — (abychom wjce takowých zkrácenj nepřipomjnali) nestrannému pozorowateli swědčj, že u mnohých alespoň wjra katolická nenj z těch oblíbených. A předce za našich časů wzdělánj, lidskost, přjklad giných řjšj, ano i zdrowá politika žádá, by se s katoljky ne-li laskawě, aspoň sprawedliwě nakládalo. Ó gak weliké zásluhy by Prusko mohlo sobě wydobyti o wjru katolickau w těch kraginách, kde před časy wrchu swé sláwy došla! Aníž se obáwati za našj doby dworu řjmského, s njmžto, gak zgewně pruský ministr a wyslanec *Hardenberg* wyznal, tak lehce gest gednati, a kterýžto i we swém slowu stogj. Než od sprawedlnosti krále pruského a geho rádců gest se probudaucnost lepšjch wěcj pro naši cjrkew nadjti.

Dotýkagjce se ostatnjch států meňšjch s německau řjšj spogených, gistiti můžeme, že tu neydrjwe racionalismus způsobil u wjře lhostegnost, a sem i tam i newěru, a když náboženstwj zgewené kleslo, snadno bylo, ge docela sobě podmaniti. Honosj se sice oswětau a swobodau, ale zrowna z ohledu těch neyswětěgšjch wěcj, wjry a swědomj se týkagjcjch newolnost a nucenost působj. Často owšem slyšjme nekatoljky si stěžo-

wati na nesnášeliwost katolickau, nicméně skorem wždy protestanti w katolických zemjch lépe se magj, nežli katoljci w protestanských kraginách.

Tato slowa wjce neb méně dagj se wyložiti o *Hannoweru*, *Wirtemberku*, *Welkowýwodstwj Hesském*, a *Bádensku*, kde ač konkordáty s římským dworem se uzavřely, cjrkwí katolické kolikeré překážky w cestu se kladau, že w nebezpečenstwj gest, swau zákonodárnj moc w duchownjch wěcech (autonomii) ztratiti.

Neysmutněgšj přitom gest to, že sami katoljci howot žádostiwj k tomu přjčiny podáwagj, tak že se tu naplňuje prawda pjsém, domácj že býwá často neywětšj nepřjtel domu. Tak nazwané kapitoly *Offenburská*, *Siegmaringinská*, a *Rotwilská*, podaly arcibiskupu Frýburskému žádost o reformacj cjrkwě, tjm nic dobrého, gak známo, neobmýšlegjce. Co i nemalého zármutku w srdci prawých katoljků plodj, gest ta zkušenost, že w tak nazwaných sněmownách neb komorách w zemjch konstituěnjch wěci cjrkwě a wjry katolické se týkagjce k rozsauzenj podáwány býwagj mužům, genž článků wjry katolické neznagjce, spjše tisjcerými předsudky proti nj pogati býwagj. To ale při tom všem nemálo potěšitedlnu gest, že ač tento duch w Německu panuge, předc se wystugj muži, genž wážnost cjrkwě katolické poznawše, bludu se odřekli, a gj se přidrželi; negen sprostj, ale i wznešenj a učenostj znamenitj, gako

dotčený *D. Philipps* a *Ferdinand Eisenach*. Tuto radost nemálo zvýšuge ta okoličnost, že w samých sněmownách zástupců národů gakkoli cjrkwí odporugjcjch, osoby se nalézagj i mezi laiky, genž se wšj neohroženau srdnatostj práwa cjrkwě katolické zastáwagj, k zahanbenj tamnjch 'odrodilých kněžj katolických, gakož w sněmowně nižšj *Wirtemburské swobodný Pán z Hornšteynu*, a w *Sasské* prwnj sněmowně zemských stawů králowský princ *Jan*, a P. biskup *Mauermann*, ač ne s žádaným wždy prospěchem.

Bawory. Zde negen widjme wědy a uměnj rozličného druhu pod mocnau rukau krále, genž sám ctitel a znatel wěd gest, rozkwétati, ale i katolické náboženstwj silnau podporu na něm a geho oswjceném domu nalezá. Kde mocnář wzhleden wjry a poswátných wěcj tak se zachowáwá, gako nám wyprawowal tento theologický časopis o něm, když duchownjho k nemocnému chwátagjcjho potkal; kde král se swým komonstwem i takowé cjrkwewnj památky, gako gest gitřnj o wánocjch, wykonáwá, a gako na swau králowskau osobu zapomjnage, na zelený čtwrtek dwanácti kmetům nohy myge: tuť náboženstwj wzrůstu nabýwá, takowé přjklady působj blahoděgně na obecnost, zwlášťe pak prawý katoljk nad nimi w duchu swém plésá. Že pak tato nábožnost netoliko zewnitřnj gest, ale hlubokého základu w srdci má, dokazugj mimo giné udalosti w Bawořjch i klášterowé, genž se tu, gakkoliw duchu minulého wěku odporné, křjsj a obnowugj. Negen milosrdné sestry sw.

Vincencia w hlawnjm baworském městě uwedeny gsau, alebrž, gakž známo i z tohoto časopisu, w městě Augspurku na mjstě ústawu studij u sw. Štěpána klášter benediktinský zřjzen gest, gehožto opatem zwolen byl p. Huber, býwalý učený bibliotekář w Babenhauze. Tu i stawenj krásných katolických chrámů Páně w duchu cjrkwepřipomenauti slušj. To wše gestitř důkazem, že w Bawořjch wjra katolická neuhasila, ale swaté náboženstw jže se den po dni zwelebuge.

Belgie. W tomto nowě powstalém králowstw jgediný přjklad w celé Ewropě za našeho wěku gest, že gako w půlnočnj Americe tak i zde cjrkw katolická, gakož i wyznawači giných náboženstw júplně swobody požjwagj, tak sice, že wládě nepřislušj se mjchati do náboženských záležitostj. Gak katoljci té wolnosti užjwagi, i anglické nowiny „Times“, w této wěci zagisté nestranné, doswědčugj, kteréž negednau giž wyznaly, že ač katoljků w Belgii wjce gest, než wyznawačů giných wěr, a ačby i wládu zemskau na swau stranu přiwěsti mohli, wšak dosawáde gen na swau sjlu se spoléhagjce, bez ubljženj giným, ze wšj moci toliko k obecnému pokogi přispjwagj. Powaha liberálů belgických straně katolické wzdogjcgjch neywjce se na gewo dala při založenj katolické uniwersity w Maljně, a při roztržkách, kteréž z ohledu weřegného diwadla sřjzenjm zemským měli. Tehdáž dokázali, gak i z listů obecnstwu podaných patrnó bylo, že wzhledem nábo-

ženstwj w mělkosti a w zlehčowanj giných podobagj se Voltairowi; wzhledem filosofie že wězj w materialismu osmnáctého stoletj; s strany politikyže newázanost a nemrawnost swobodnostj nazýwagj. Zdagj se býti toliko schopnj k rušenj, nebo se gim lbj to bořiti, co ginj wzdělali, zapomjnjagje, že každé stawenj žádá aučele, aučel ale mjry a meze, kteréžto stawiteli swaté býti múnj. Při takowémto gich počjnánj může se gistiti, že katolictwj zde i nad njm swjtězj, a swé záležitosti k prospěchu swé cjrkwě zřjdy. Giž nyj se tu ta prawda opět ztwrzena spatřuge, že kde katolické duchowenstwo w swém aučinkowanj neyméně skráceno gest, tam negenskoły, ale i rozličné dobročinné ústawy, kláštery a řehole znouu powstáwagj. Když se tyto věci děgj za krále protestanského Leopolda, nač se těšiti můžeme, až zgeho potomků země z wětšj částky katolická i swého katolického krále mjti bude? Teď giž wjra katolická zde gest upewněna a wkořeněna, že ani duch z Francauz sem wanaucj, ani obogj sněmowna belgická, ani tamnj ministerium gegjch práw a swobod tak lehce wywrátiti nemůže.

Holandy. W tomto králowstwj panugjcgjo náboženstwj nenj; každému wolno přiznawati se k gakémukoliw. Proto také mimo *reformowané*, k němuž se wětšina obywatelů přiznawá, mnoho wyznánj wjry zde se nalezá. *Katoljkůw* neywjce gest w sewernjm Brabantu; a nezdálo se dřjwe, žeby se gim bylo přjliš přálo. Ač w kon-

kordátu roku 1827 dvě biskupská sjdla pro Nizozemsko ve *Wéwodowě Lesu* (Bois le Duc, Herzogenbusch) a *Amsterdamě* wymjňena byla, předce toliko Vikář apoštolský po mnohých odstraněných překážkách ustanowen gest w osobě pana z *Wykerslothu*, kterýžto co swětjcy biskup holandský uznán a přigat gest. Nic však méně se tu wjra katolická welmi rozmáhá. Počet katoljkůw giž se udává na třetinu všeho obywatelstwa. Na mnohých mjstech se opravugj chrámy katolické, na giných znowu stawj. W *Roterodamu* powstali dwa nowj, tak i w *Leydě*. W *Hágu*, kde giž čtyři katolické kostely máme, katoljci obmýšlegj nowý wystawěti. W *Delftu* a w *Klaardinku*, kde od časů reformacj žádných katolických kostelů nebylo, nowé tam spatřiti lze. Kdo z prawowěřjcyh by nad tjm wšjm nezaplesal! —

Šweycary. Ačkoliw zde wjra katolická za předešlých časů ochranného mjsta před nepřátely nalezla, widěti předce gest, co tak nazwaný Liberalismus za našj doby může, a gaké zmatky působj. Neb ač cjrkew katolická tak pewně stogj, gako welikánské hory té země, každý však katoljk za prawdu dá, že i ona na čas potlačena, ano i z wětšjch kragin wypuzena býti může beze ztráty swého nadánj božského. K tomu se směřuge w této zemi i w těch kantonech, kde počet katoljků wětšj gest, než giných wěr wyznawačů, gako w *Solothurnu* a *Fryburku*. Nebo mocnosti swětské w takowém duchu tu gednagj, že pohoršení

dávající, samy nespokojenost lidu, zvláště kněžstva budj. We východnjm djlu země, zvláště od úmrtj zásluhami wznešeného knjžete biskupa *Rudolfa z Boul-Sauenšteynu*, býwalého druhdy našeho probošta Wyšehradského, Jan nepřátelům cjrkwě co něgaká pevná hradba na odpor stál, důležitosti katolické w takowau se obrátily stranu, že málo přjzniwé čáky pro naši wjru spatřiti gest. Zde mnoho nowot milownjků, genžby wše staré rádi zwiklali, a na rub obrátili. Zde gest mnoho politických a náboženských sekt, zvláště nowěgšj Momier nazwané; což nowým důkazem, že gak mile se kde od prostředku gednoty cjrkwě odtrhnau, samé strany powstáwagj, a to dotud, dokud opět se k gednotě newrátj. Toť sama přirozenost káže i wěčnj zákonowé mrawnj.

W *Lucernu*, kterýžto kanton býwal hlawau katolictwuj w té zemi, wrchnost swého cjrkwě nepřátelského ducha gewj neustálým nařjkánjm sina řjmský dwúr, — potlačowánjm klášterů, kde dosawáde mládež z darma wychowáwána byla; — zawáděnjm škol řečených *paritetických*, kde mladý lid katolický záhy od wjry sweden býwá.

Gen ta naděge tu zbýwá, že země, z njžto wyšel *Miller, Haller, Geiger*, a kteráž má takowé biskupy, gako za našich dnů gest *Basilegský*, welmi prozřetedlný, a *Lausanský*, horliwý gako biskupowé prwnjch stoletj, wjře katolické zhynauti nedagj. To tjm méně, gešto gádro lidu dosawáde prawowěrně gest, a bez přiwolenj lidu tak sna-

dno znamenitější změny se tam státi nemohau. Alespoň gsme nedáwno tu radostnau nowinu slyšeli, že poslednj bauře proti katolictwj, zvláště proti tamnjmu katolickému duchowenstwu powstalá — utichla. Než obraťme se od této z částky katolické zemi k giné, kdež spasedlné cjrkwí našj wětšj naděge wykwetá, a to gest

Weliká Britanie. W této řjsi také udalosti katolictwj přjzniwé se stáwagj, že tytýž ne tak běhu přirozenému připsati, ale spjše ruku Páně w nich uznati musjme. Neb přirownáwagjce to, co se tu nynj pro wjru katolickau děge, k předešlému wěku anglické intolerancj, zázraky a diwy tu spatřugeme. W neynowějšjch zeměpisech se udáwá, že teď giž katolictwj wyznáwá wjc než čtwtina obywatelůw spogených těchto králowstwj.

Obrácej na wjru katolickau negen mezi sprostými, ale i wznešenými tak často se tu stáwagj, že si gich málo lidé wšjmagj, proto že přečastá gsau. Angličané katolické náboženstwj ochotně přigjmagj. Negasu indiferentisté, gako z wětšj částky němečtj protestanti, nýbrž prawdu wěrně a horliwě hledagj. Gen potřebj gest tuto gim předložiti a záclonu předsudků odstraniti, kterauz gim gich duchownj předstjragj, i hned snadně prawdu připauštěgj a gj se zcela oddáwagj a zaswěcugj. Takowé příklady widěti na Lordowi *Bristolowi* a *Spenserowi*, kteřj pustiwše naděgi k pomjgegjcjm wěcem, přistaupili ku katolictwj. Šerif Londýnský, gednu z neypřednějšjch hodnostj w městě

hlawnjm zastáwage, gest katoljk, a weřegně se swým kaplanem k swé wjře se zná.

Nowé kaple a kostely po celé řjši k nemalému rozhorlenj a nechuti mnohých protestantů powstáwagj, ano mnozj k biskupské cjrkwj se přiznáwagj k stawenj gich napomáhagj. W Londýně má býti giž pět chrámů katolických; nedáwno tam stawěli krásný a prostranný kostel katolický w okrsku Regents-Park nazwaném. W *Bermondsey* bljž Londýna roku 1834 položil biskup a apoštol-ský Wikář *Bramston* základ k nowému kostelu.

W *Brightonu* bez pochyby giž katolický kostel gest dohotowen. Nápodobně i w *Prestonu* pěkný chrám s věžmi i s křížem powstáwá. W *Stramfordu* 15. Unora 1834 nový kostel byl k službám Božjm odhodlán; tak i w mjstech *Bolington*, *Manchester*, *Redith*, *Bilston* a *Hartlepol*. W měsji Mági téhož roku swětili kostel nový w *Newcastle*. Mezi *Hastingem* a *S. Leonardem* koupili kus země k wystawenj kollege a kostela. Před 30 lety geště kdo tam mši sw. slaužil, měl hrdla odsauzen býti; nynj z wětšj částky ty zemské zákony, gimiž podporowánj katolických ústawů bylo zapowěžjno, gsau wyzdwiženy. Lidé ze všech stawů negen wjru katolickau, ale i kněžstwj na se přigjmagj, a napotom tjm wjce k zwelebenj wjry katolické přispjwagj. Aníž mocnost swětská s to gest, toto chwalné přičiněnj zameziti. Co za takowými přjčinami k prospěchu cjrkwě sw. se stalo, udáwá nám geden tamnj cjrkewnj list od

roku 1834 takto: „Anĝličany a Walesy magj roku 1834 — 423, a Skocie 74 chrámů katolických; tedy Anĝličany a Walesy od roku 1824 (za 10 let) o 65, a Skocie od roku 1829 (za pět let) o 23 wjce gich nabyła. Mezi anĝlickými hrabstwjmi následugjcj magj neywjce katolických kostelů. Lancaster 87, York 52, Stafford 25, Northumberland 19, Midlesex 19, Warwick 14, Durham 14, Hampshire 12 a Lincoln 11. Gedině w hrabstwj Ruttlandském a Huntingdonském se nenalezá žádné katolické kaple. Walesy gich počjtagj 8, a 6 z 11 hrabstwj, w něž se toto knjžetstwj děl, nemagj naprosto žádné. W Skocii zdá se wjra katolická swé hlawnj sjdlo mjti w hrabstwj Invernesském a Banffském, neb w prwněgšjm 17, a w druhém 12 katolických stánků Božjch se udává. Tak nazwanj reformowanj magj w celé Anĝlii, Waleském knjžetstwj a Skocii gen 46 modlitebnic.“ —

Dle giného udánj podiwenj hodné rozmnoženj tu katoljků takto poznati lze. W Londýně n. p. bylo roku 1819 — 79,380 katoljků a

— 1826 — 133,100, tak že nynj-w Londýně wjce katoljků gest, nežli w hlawnjm městě wšeho katolického křestanstwa, totiž w Řjmě.

W Manchestru, kde nowý katolický chrám ke cti sw. Patricia se wystawěl, bylo

roku 1772 toliko 22 křtů katolických,

— 1830 giž 1687 — —

W Liverpulu 1806 — 584 křtím katolických
1830 — 2115 — —

Dle wypočtenj dissenterowé t. g. wšickni, genž se k anglické neb tak nazwané wysoké cjrkwí nepřiznawagj, magj w Anglicku 8,000 kostelů, a biskupská cjrkew toliko 2232.

O Skotech gsme nedáwno w gednom bohoslownjm časopisu neslýchané wěci četli. Roku 1834 přišlo do *Edinburku* gedenácte klášternjch panen, kamž ge katolický biskup powolal. Tato udalost byla znamenitá nowina w zemi, w njž co takowého wjce než dvě stě let wjdáno nebylo. Ty dobré sestry co neylaskawěgi byly přigaty, a do kláštera uwedeny. Muži, ženy, děti, bohatj i chudj, kazatelé wšech sekt, nawšětewugj klášter sw. Markety. Mnohé wznešené protestanské rodiny žádaly o přigetj swých dcer do kláštera, by tam wychowány byly. Kaple gest mistrným djlem dodělána.

Podlé těch dotčených zpráv aspoň třetj djl obywatelů od tamnj panugjcj cjrkwě giž odpadl; a nemalý se dosawád na ni činj útok, tak že w několika letech se bezpochyby seřjtj. Ginowěrci gi proto gea dosud držj, že gi za hlawnj hráz proti katolictwj magj, obáwagjce se, kdyby ta byla stržena, wjra řjmská žeby se po celé řjši gako rozwodnila. Tak i nepřátelé mocnost, kteraužto se i proti gich wůli rozširuge a gegj šťastnau bu-
daucnost uznáwagj! —

Přjčina přirozená tohoto klesánj wysoké an-

glické a powýšenj katolické cjrkwé, gestliže od nadpřirozené totiž sprawedlnosti božské, genž se i po stoletjch na gewo dáwá, mysl odwratjme, gestit nestegnost přjgmů protestanského tamnjho duchowenstwa. Neb w Angličanech a Walesjch gest 4361 duchownjch, kterjžto méně než 150 lib. sterl. magj; 2626 nemagj žádného farnjho domu, a 21813 magj pronagaté přjbytky ročně za 2 — 3 lib. strl.; — co zatjm děkanowé a probostowé gegich po 300,000 lib. sterl. ročnjch přjgmů požjwagj, služby duchownj nekonagjce. Ano w čas té hrozně poslednj nemoci cholery geden z anglických protestanských arcibiskupů zapowěděl farnjkům pastory k nemocným powoláwati, a těmto zapowěděl cholerau nakažených nawštěwowati, by sebe a rodin swých nenakazili!

K poznánj wáznosti cjrkwé katolické nemálo přispěli učené spisy p. *Millnera*, historický p. *Linğarta*, a neynowěgšj theologický p. *Tomáše Moora*. Wznešeněgšj Angličané bez pochybности na swých cestách, zwláště w Řjmě, předsudky stranu wjry katolické odložili. To wše uwažugjce, dobrotiwost, maudrost a mocnost božskou welebiti musjme, že po tolika letech protiwenstw cjrkw katolická w anglickém mocnárstwj wolněgi oddychá; o wychowánj mládeže gegj wětšj péče se wede, a pomalu práwa swého sprawedliwého dosahuge, — tak že předpowězenj, Angličany že budau neypředněgšj a neylepšj řjšj ka-

tolickau „*Anglia convertetur*,” k wjře se giž podobá.

Iry. Následkem těchto změn w britském mocnárstwj, stala se roku 1829 pro Iry udalost podiwenj hodná, tak nazwaná *emancipacj*. Gako někdy Israelité z tuhé poddanosti egypské, tak Irštj ode gha anglického, gjmž po tolik časů se-wřeni byli, oswobozeni gsau, t. obrželi politická práwa, přjstup do národnjho zástupnictwa a ke všem státnjm auřadům. Což přirownáme-li k pronasledowánj Irska a katolictwa za předešlých jwěků, nemůžeme ginak, než podiwiti se tomu. Tuto emancipacj tak mocně žádala dobrá stránka vzdělánj našich časů, že ani ministerium Wellingtonowo nebylo w stawu gj odepřiti, tjm méně přjtomné neb kterékoliw giné gi odwolati. Byl pak giž swrchowany čas, že Irům katolickým měšťanská práwa nawrácena gsau, neb se tu 7 millionů katoljků, a gen geden as million protestantů nacházj. Dosawáde sice všech prospěchů z toho swého wyprostěnj wyplýwagjcjch nepožjwagj; zdá se ale, že Angličané přestanau býti Irům macechau, a že gako ze wsazeného gadýrka wzroste strom, tak že časem z této emancipacj zkwete sláwa cjrkwě katolické. Alespoň gsme giž roku 1834 slyšeli, což prwé wzhledem této země neslycháno bylo, že k přednjm důstogenstwjm w anglickém králowstwj powýšeni byli i katoljci, což nám opěť dobrau naděgi o budaucnosti cjrkwě katolické dáwa.

Francauzy. Tato země, w njžto cjrkwě katolická někdy tak zwelebena byla, a kdež tolik mužů u-

žených a horlivých biskupů gi spravowalo, nynj w samé strany rozdělenu gest, z kterýchžto geden druhau opanowati chtjce, málo která wjře katolické náchylna gest. Zdá se, že gakož gsmewiděli při Angličanech, gak se schyluge k wyplněnj průpowěď „Anglia convertetur,“ i druhá polowice té průpowědi „Gallia pervertetur“ bez wyplněnj zůstati nechce. Wětšj částka obywatelů francauzských wjry se spustiwiši, w newěře, tělesnosti a chtiwosti časného zisku pohřžena gest, tak že na mjstě starobylé nábožnosti, bezbožnost a neprawost tu sjditi widjme. Gedněm každé náboženstwj gednostegno gest; druzj k čemu wyššjmu ani se wznesti nemohauce, ge docela zawrhugj; ginj konečně trpjce cjrkwew rádi by gi na způsob starých parlamentů opanowali. Zwlastě deputowanj (poslanci) národu nepřátelského ducha proti cjrkwewi gewj, a mezi nimi tak nazwaný tiers parti obzwláštnj nenáwist proti njchowá, k zlehčenj cjrkwewi giných způsobů užjwage nežli Voltairowých, neb tito gsau zastaralj.

Než i při těchto mrákotách a pomatenosti lidu potěšitedlné gest, že i tu hwězdičky naděge pro cjrkwew, k njž wjce než $14/15$ obywatelů náležj, počjnagj wyswjtati. Samo řizenj zemské zdá se, že wjrukatolickau podporuge, poznáwagjc, že gen pomocj náboženstwj pokog w zemi uwesti a udržeti lze gest. Král w tom gestiti všem za přjklad se swau nábožnau rodinau, gakož také přjslušj na *neykřesťanštěgšjho* krále a *prworozené-*

ho syna cjrkwe. Duchowenstwo tamnj, biskupowé i kněžj, z wětšj částky vzdělanj, dobročinnj a milowánj hodni gsau. Přeskoda Abbé de la Menais, že na té cestě, na kteréž počal tak horliwě wjru katolickau zastáwati, až do konce nesetrowal a tak hluboce klesl! Cjrkew mohla mjti w něm gednu z neywětšjch ozdob nyněšjho wěku. Chrámy Páně plněgěj gsau než kdy gindy, tak že Montlosier, Pér francauzský, tu opět widj Jesuity a kongregacij wětřj. Lid sám poznává giž potřebnost wjry a wychowánj mládeže. Ano mnozj vzdělanj toho národu w sněmownách i we weřegných spisech wyznali, čeho se Francauzům nedostává. Wzhledem mrawného žiwota úcta k Bohu a plněnj powinnostj, kteréž k Němu máme, pokogný domácj žiwot, rozšafnost rodin, prawá filosofie a prawá swoboda. To vše zase gen prawé náboženstwj dáti může. Deputowaný francauzský, gménem *Jouffroy*, weřegně prawil, že přjčina hlawnj nesgednocnosti w této zemi základ swůg má w zlehčeném křesťanstwj—léku prý ale proti tomu dosawád žádný nenalezl!

Z toho widěti, že i tu, kde zdrog všeho nepokoge a swáru ewropegského gest, cjrkew katolická newyhynula, ale zdrawé kořeny zachowawši, z nich poznowu mocně a slawně pučeti počjná. Muži, gako nyněšj parjžský arcibiskup *Pán z Quelen, Chateaubriand*, an nedáwno k nowé pozdwižené powěstné benediktinské kongregacij sw. Mau-
ra přistaupil, a ginj gsau cjrkwe podporau i okra-

sau. Ano i wěhlasný *Talleyrand* činj prý milosrdné skutky křesťanské, a k faráři we Valenčei zvláště laskawě se má, gen aby se mu poslednj cti po smrti neodepřelo. Tak mocně působj náboženstwj na přednjho diplomata w Ewropě — při bljzké geho smrti.

Španiely a Portuřaly. Gakkoli nyněgšj hlawa cjrkwě, Geho Swatost papežská Řehoř XVI neohrožené gestiř mysli, we wyššj pomoc daufage, předce žádná země geho otcowského srdce tak nezarmautila, gako tyto dvě řjše. Neb zde před nemnohými geště léty wjra katolická i s trůny mocnářskými na wždy zdála se býti upewněna, a tito dwa národové u wěrnosti k hlavě cjrkwěnj s ginými gako o záwod běželi: a hle změnamí nenadálými zwjítězil liberalismus, s njm uweđená konstitucj, a s tauto přemnoho záhubných katolictwj udalostj. —

Co tam kněžstwa zlehčeno, klášterů wyzdwiženo, co klášternjků přeukrutným způsobem zawražděno a duchownjch statků rozprodáno: to nám i tento náš láskau vlasteneckau zawedený a tauž pěstowaný časopis wyprawowal, a ginj nám dosawáde wypisugj. Zdá se opravdu, pozorugeme li rozličné přjběhy, že i národové magj swé periody třeštěnj, gako gednotliwj lidé. Třeštjk zapomjnage na Boha, swůg rozum, swau hodnost i swůg vlastnj užitek, i těch neywzácněgšjch wěcj nešetřj, ano we swém wzteku ranjcj rukau swau swých přj-buzných se dotýká, i často krew proléwá: podob-

ně i národové, když gich gistá zšljenost pogme, i ty neyswětěgšj wěci, rozličné památnosti, kteréž nábožnj předkowé nemalau snažnostj po mnohá léta zakládali a ošetřowali, rušj, a neypěkněgšj djla lidská i Božj rukau wandalskau bořj, nechťjce se upokogiti, dokud potokowé krwe lidské netekau.

W Portugaljch stalo se giž roku 1834 ponawrženj, by duchownj statky rozprodány byly; odhad byl 57000 liber sterl., ač si mnozj 11 milionů liber sterl. přislibowali. Takowý prodag gestitř rána tjm bolestněgšj pro prawé katoljky, gešto tjm, gak zkušenosť učj, nebýwá státu, leda na okamženj, spomoženo, důchody kněžstwa w negistotu a w nebezpečenstwj mnohonásobné, a cjrkew sama o swau podstatu přicházj, a napotom zcela od státu a geho milosti takořka žiwa býti musj. K tomu katoljk za prawdu má, že každé gměnj, i cjrkewnj a klášternj nedotknutedlné gest, gelikož w něm rozdjlu nezná, a každé nenáležitě osobowánj takowého zbožj za důkaz klesagjcjho mrawnjho stawu powažuge. Stát může sice žádati oběti něgakého gměnj w přjčině obecne potřeby, gakož w skutku od dáwných časů kostelowé i klášterowé w čas newyhnutedlných potřeb takowé oběti přinášli: však lépe gest státu samému z mnohých stran, když chrámy a řehole w dobrém stawu setrwagj, a takowé přjspěwky přjtomně i budaucně poskytowati mohau, než když náhlým gich zrušenjm na wšeccky časy se o ně přjprawj. Aníž takowé počjnánj požehnánj Božjho přinášj, ba na opak widjme z sta-

ré i nowé historie, gak často Bůh pro také ne-sprawedlnosti a krew newinně wylitau rozličné tresty a rány gak na gednotliwé lidi, tak na celé národy sesjlá.

Gaký to podiwenj hodný rozdjl mezi Skocij a Španiely! W prwnějšj zemi, kde zarputilost protestanská tak dlauho panowala, powstáwagj katolické kláštery, a w té druhé, kde katolictwj na neyvyššj stupeň horlenj wystaupilo — způsobem, za něgž by se i protestanti styděli, klášterowé se rusj. — W Portugaljch ten prodag statků duchownjch stal se zrowna w neděli. To za paměti lidské poneyprw, co ten zaswěcený den tak weřegně a gako naschwál zlehčen byl. —

Než katoljk wěrný i při těchto smutných přj-hodách w swé naděgi neklesá, nýbrž w Hospodina se důwěřuge očekáwá, že i tyto strastné udalosti konečně, kdyby se to i tau dlauhau cestau gako w Britském mocnárstwj státi mělo, k zwelebenj cjrkwě poslaužj. W této naděgi geg posilňuge to uwáženj, že giž potřetj gest, co tak nazwaná liberálnj strana s násiljm konstitučnj vládu w Španieljoh uwesti chce, a že giž po dwakráte se to nepodařilo, aniž se s gistotau řjci může, zdaliž ta třetj zkauska bude šťastnějšj a podařenějšj? Kdo může určití a předpowědjti, které z bogugjc jh stran konečně wjtězstwj zawjta? Kdo w Španieljch poněkud zběhlý newj, že lid nižšj třjdy wjře katolické i gednowládě dosawad náchylnějšj gest nežli konstituej, newida blažených následků těch

nowěgšjch státnjch změn. Sotwa se také tamnjmu řjzenj zemskému podařj, pořádek a pokog w zemi uwesti bez pomoci a dorozuměnj cjrkwě. Deyme také tomu, žeby cjrkwě geště déle tam násilj trpěla: kdož newj, že gestiť ta vlastnost gegj, když neywjce potlačena býwá, tehdáž že swau nebeskau stránku neyskwělegi na gewo dáwá. — Wzhledem Portugál se naděgeme, že snad gako w Belgii, tak i tam ten neynowěgšj sňatek mladé králowny k uwedenj a utwrzenj pokoge napomůže.

Rusy a Polsko. I w tomto — welikém mocnárstwj po mnohá giž léta gewj se nepřátelský duch proti cjrkwě, a snad i to poslednj pozdwiženj Polska nedůwěru k národu polskému i k geho wjře rozmnožilo. Tudy gsme slyšeli o mnohých překázkách, genž se katolickému kněžstwu u wykonáwanj auřadu gich činj; o zrušenj tolika katolických ústawů a klášterů, o konfiskacj duchownjch statků, a o přjhodách těmto podobných. Wzdělánj ale nyněgšjho wěku, kteréž se skrze lidskost dokazuje, powaha mjrná a sprawedliwá mocnáře ruského — a přeswědčenost, že gen zapomenutjm všeho, co se stalo, šetrnostj nábožného ducha Polanůw, a mjrněgšjm nakládánjm s tamnjm duchowenstwem základ k smjřenj a k budaucjmu štěstj obogjho národu se položitj může, — tu potěšitedlnau naděgi w nás wzbuzugj, že i zde práwa cjrkwě katolické budaucně hágena a zachowáwana budau. A hle, na ponebj katolickém giž tu widěti třpytjcej se hwězdičky! Roku 1833, 23 Srp-

na položen byl úhelnj kámen ku katolickému chrámu w Moskwě, a cjsař 50,000 rublů welikomyšně k tomu obětował. Na nowé uniwersitě w městě Kiewě založené, gest i geden duchownj katolického wyznánj ustanowen. K ústawu milosrdných sester sw. Kazimjra we Warsawě darowan byl statek Lbičko nazwanj. Dům pro sirotky u Ježjška tamž opět otewřen. K tomu zádaucjmu cjlj swau učenostj a swými ctnostmi přispěti může katolické duchowenstwo, gehožto okrasau byl primas katolický Bohuš Sestřencewič, uměnjm wýtečný a nedáwno w Pánu zesnulý.*) I to samé spogenj Polska s Rusy k poznánj wážnoiti ejrkwe katolické napomůže. Rusowé w obcowánj swém s Polany den po dni wjru katolickau wjce poznagj, předsudky o nj, nedůwěru k národu i k geho wjře složj, až přigdau tišastnj časowé, že dle půwodn a řeči k gedné slowanské čeledi přináležejce, budau také gednoho srdce i gedné wjry.

Norwegy — Šwědy a Dány. Gako w krajinách k půlnoci ležjcejch slunce nebeské méně než w polednjch naši zemi oswěcuge a zahřjwá, tak i wjra katolická w těchto gmenowaných rjjsjch skrowněgi swých papreků rozesjlá. Ano we Šwědjch staw katoljků tak smutný gest, že od roku 1784

---

*) Psal knihu podruhé giž w Berljině tištěnanu pod názwem: *Recherches historiques sur l'origine des Sarmates, des Rascavons, et des Slaves, et sur les Epoques dela conversion de ces peuples au Christianisme.* 4 vol. 8. w Berljině u P. A. Ashera.

neustále klesá, a nebude-li pomoci z cizozemská k obávánj gest, že tam wjra katolická zcela zmi-zj. Giž prý dle úsudku gistého důmyslného a šle-chetného muže katoljků si tam méně než těch ne-rozumných tworů wážj.

Zuáma ale gestit wúbec dobročinnost katolj-ků w podporovánj ústawů k rozšjřenj wjry řjm-ské katolické. Takové pomoci může se nadjti apoštolský wikář *Wawřinec Studach*, *) dwornj katolický kaplan we Šwédjch, kterýžto welikomy-slně wyhynutj tam wjry katolické se opjrá.***) Au-čele swého tjm spjše dosáhne, gešto staupenci Lu-therowi w těchto zemjch dáwno se giž od zásad náboženských gjm wyřčených uchýlili, a sami pro-testanti tam uznáwati počjnagj, že nawrácenj se k cjrkwí katolické gestit gediný prostředek k zacho-wánj křesťanstwj. Tak filosof *Atterbom*, profes-sor w Upsale we swých spisech snažj se dokázati, že maudrému člowěku nic giného nezbywá, než woliti mezi neznabožstwjm neb katolickým nábo-ženstwjm; třetj věci prý nenj. Gaké owoce tam protestantismus nese, wyprawowal nám nedáwno w gednom spisu muž, genž w těch zemjch cestu ko-nal, dokládage, že tam w den Páně celau obec horkými nápogi spítaw, a wjce té němé twáři než-li obrazu božjmu podobnau shledal.

Turky. To býwalo, gak wúbec známo, hlawnj nepřjtel křesťanstwa, a ten mocný a ně-

*) Bral se minulého roku měsice Čerwence přes Prahu do Wj-dně, by i po mocnárstwjm rakanském podpory došel.

***) Spowědnjk králowkyně, rozené princešky baworské.

kdy tak zuřivý nepřítel, před kterým se celá Evropa třásla, nyní tak seslábl, že tak řka od milosti mocnářů křesťanských živ gest, ba ani v své vlastni říši bezpečen není. Gak mnoho zjškáno giž tjm, že tak statného před časy protiwnjka gména křesťanského není se co báti? Mocnáři ewropegšty gednagj welkomyslně, a coby někdegšjho svého auhlawnjho nepřitele do Asie zahnatí měli, skrze vzdělanj geg sobě rowného učiniti chtěgj. Že *Sultan Mahmud* není nepřítel ewropegských mrawů, a že těmito cestami wjra naše spjše než zbranj do Turek přjstupu nalezne, kdoby chtěl pochybowati? Pročez widjme, žese i tu několik let katolické stánky Božj stawj, ano i katoljci giž služby u dwora tureckého zastáwagj. 6. Čerwence 1830 * založena byla stolice arcibiskupská armenská w Konstantinopoli; nedáwno wystawěli katoljci chrám Páně patriarchálnj w Galatě, neykrásněgšj ze všech, co gich ginowěrci w tureckém hlawnjm městě magj; stál dwa milliony. Známý *Duz-Oglu* z katolického armenského rodu za dozorce sultanowa pokladu roku 1834 byl ustanowen. Gak i w kraginách asiatských Tureckému žezlu podrobených, zwláště na hoře Libanon wjra katolická se zmáhá, ač to sice do toho pogednánj nepatřj, wyprawuge nám *P. Lamartine*, deputowaný francauzského národu, we swých cestopisech.

Řeky. Řekové dáwno měli poznati, že gen spogeni gsauce s katoljky samostatnost politickau

i náboženskau udržeti mohau. Antžby kdy w takowau odwislost byli přišli, gako minulé léta se stalo, kdyby se od západnj cjrkwě nebyli odtrhli, wěrněgi gj po boku stojce. Bez pochyby té smutné a dlauhé zkušenosti užigj, a s řjmskau stolicj se spřjznj. Neywjce k tomu přispěti může gich nyněgj kral *katolický* Otto, pošlý z králowského baworského domu, kterýžto, gak gme swrchu powěděli, tak nábožný gest. Minulost nás učj, co skrze krále i králowny krozjřenaj wjry katolické se stalo, a budaucnost nám ukáže, co skrze katolického krále wzhledem wjry Řeky zjskagj.

Kdo to všecko, co gme o všelikých státech ewropegských z ohledu politického stawu a geho aučinku na staw náboženský, zvláště katolický powěděli, nestranně na mysli powážj, nenjt možná, aby prozřetednosti božské w tom nepoznal. Nebo vše, co i neyauhlawněgj nepřátele proti cjrkwě wymyslili a nastrogili, konečně k gegjmu dobrému se obracuge. Indifferentismus, genž wětšj částku Ewropy opanowal, dobrau gj půdu připrawil, z njtžto užitky sem tam giž wydawatipočjná. Nyněgj liberalismus wjře našj na mnohých mjstech cestu klestj, a k wjtězstwj gegjmu napomáhá. I ty za našich časů obljbené konstitucj, ač wúbec gsau cjrkwě na odpor, předce nebyly bez prospěchu pro ni, nebo gedna, gak gme widěli, k emancipacj katoljků nápomocna byla. Nelze tu pomlčeti, gak i hrozná poslednj nemoc Ewro-

pu nawštwiwiši k poznánj wáznosti wjry katolické
 přispěla. Neb tehďáž i dosawáde takowé diwy
 lásky, dobročinnosti a sebe obětowanj působila, že
 i nepřátelé gegj to swědectwj gj dali, že žádná
 giná wjra pro tak strastné časy se nehodj, gako
 katolická, kterážto co anděl s nebe člowěčenstwo
 těšila a sjlila, tjm swúg božský půwod doswěd-
 čugjc. Mocnářowé i ti, kteří saudj země (Žalm
 2.) porozuměgj, že cjrkew katolická neywjce k u-
 pokogenj národů přispjwá, genž co matka wšecky
 pod ochranu přigjmá a k gednotě wede. Náro-
 dowé, genž se bauřj a marné wěci přemýšlegj,
 podrobj se Hospodinu a Pomazanému Geho (Žalm
 2.), poznawše, že k swé wezdegšj i k budaucj bla-
 ženosti pewný položj základ, když se uchopj ká-
 zně Hospodinowy. Gako slunce po zapuzených
 mračnech w swé kráse a sláwě se ukazuge, tak
 i cjrkew katolická po přestálých bauřech nyněg-
 šjho wěku Ewropě swau milostnau twář ukáže, s
 nj se smjřj a k rozwedenj wšech nesnázj napo-
 může. Wykwete pokog, gako nám geg předpo-
 wjdali starozákonnj proroci. Tať gest naděge
 prawého katoljka, kterýž gi owšem ne na lidech,
 ani na přirozených udalostech, ale na Bohu sa-
 mém zakládá, přeswědčen gsa, že kdyby cjrkew
 i z Ewropy wypuzena byla, w giných djlech swěta
 sjdla nalezne, a Ewropa bez nj w pustiny se o-
 brátj. K této důwěrnosti powzbuzuge katolického
 křesťana i sgowenj Božj, ugišugjc, že zakladatel
 cjrkew gj swau pomocj a milostj nikdy neopustj.

Imy se — Bůh dá — za našeho wěku vyplněnj toho
w našem djlu swěta dočekáme, neb ne nadarmo
prawil Pán: „A gá s wámi gsem po wšecky dny
až do skonánj swěta.“

---

6. *Hymny cjrkewnj.*

Od

Karla Winařického,

faráře w Kowáni.

W nedě li prowadnj.

O gitř nj.

Aurora coelum purpurat.

Na nebi plane dennice,
W powěťkj rozlehá se ples;
Z wjtězstw lid se raduge,
Zuřj peklo přemožené;

Neb ten neystatečněgšj král
Z podzemnj smrti geskyně
Swobodnau Otců rodinu
Wywádj na swět žiwota.

Gehožto hrob spečetěnj
Strážců mnohý ostřjhal daw,
Slawj ted' wjtěz wjtězstw,
Smrt zamknuw do tmy hrowů.

Ustaňte pláče, slzenj,
 Ostawte hoře, zármutek ;
 Žiw ge smrti podmanitel,
 Angel wolá ozářený :

Wěčná ty naše bud' radost,
 Beránku welikonočnj,
 K nowému žitj zrozené
 Zbaw nás usmrcugjcjch win.

Bud' Bohu Otci chwála, čest,
 I Synu, genž ze hrobu wstal !
 Též Duch swatý, Utěšitel
 Blahoslawen bud' na wěky.

Na den wstaupenj Páuč.

O gitřnj.

Acterne rex altissime.

Od wěků králi neywyššj
 A wěřjcjch Spasiteli,
 Gemuž neymocněšjmu smrt
 Se wjtězowi poddala,

Giž k gasným wstupugeš hwězdám,
 Kam na nebi i na zemi
 Odewzdaná powolala
 Tě włáda wšeho stwořenj.

Trogj by tworstwa bytuosti
 Nebešťanů, pozemčanů
 I pekelnjků před tebau
 Pokorně kolen skláněly.

Trnau widauce angelé
 Osud lidu obrácený ;
 Hříšné tělo čisto tělem,
 Tělem Božjm, mocným Bohem.

Ty buď nášjm potěšenjm,
 A w nebi stálau odměňkau;
 Genž wládna swěta oborem
 Radošť zemskau přewyšugeš.

Prosíme tě upěnlivě,
 Odpusť nám winy wezdegšj,
 A smysly wzhůru powyšug
 Milostj swaťu swrchowauau.

A náhle pak až w oblacjch
 Slawný zgewjš se saudce náš,
 Promina trest zaslaužený
 Dey ztracenáu nám koruuu.

Ježšji, tobě sláwa buď,
 An wjtěz w nebe se wracjš,
 S Otcem i se Swatým Dúchem
 Buď chwálen na wěky wěků:

*S w a t o d u š n ě .**O nešpořjch.**Veni Creator Spiritus.*

Zawjfej duše twóřcej,
 A srdce naše nawšjwiš,
 Naplň milostj nebeskau,
 Které stwořil gsj, útroby.

Geštos nazwán Utěšitel
 A Boha neyvyššjho dar,
 Žiwý pramen, oheň, milost
 A duchownj posiluňj.

Ty sedmerým štědrý darem,
 Otcowy prste prawice,
 Ty prawdo otcem sljbená
 Cizjm učej gazykům,

Oswětli mysli mrákotu,
 Našich do náder lásku wleg.
 A těla zemského mdlou
 Vyššj posilni podstatou.

Zažeň od nás nepřjtele,
 Stálý wygedney nám pokog,
 A gestli sám nás powedeš,
 Wyhnem se všechněm šauhonám.

**Tebau, dey, bychom poznali
Gak Otce rovněž i Syna,
A věřili, že od obau
Ty od věčnosti pocházjš.**

**Bud' Bohu Otcí sláva, čest,
I Synu, genž ze hrobu wstal,
Téz Duch Swatý, Utěšitel
Blahoslawen bud' na wěky !**

II. OZNAMOWATEL.

A) LITERATURA.

1. Christ-Katholische Liturgik, zunächst zur Ansübung für Pfarrer und Kapläne des Weltpriesterstandes in der abendländischen Kirche, mit Berücksichtigung der in den österreichischen Staaten, dem Königr. Böhmen und der leitmeritzer Diöcese insbesondere über die katholische Liturgie bestehenden Verordnungen. Von Ant. Adalb. Hnogek, emeritirten Professor der Pastoral am theologischen Institute zu Leitmeritz nunmehrigem Dechante in der königl. Leibgedingstadt Melnik. Erster Theil. Prag 1835. In der fürsterzbischöflichen Buchdruckerei unter der Leitung des W. Špinka. 8. S. VIII. 952. Pränumeračnj cena 2 zl. na stžjb., krom prenumeracj 2 zl. 30 kr. w stžjb.

Weliká to práce, práce mnohých let, práce, negen oznámenj, nýbrž i chwály na neywejš hodna, Co wůbec dobré, výborné, klassické knihy dělá? Wtip, pilnost enthusiasmus a šlechetná duše, čistý aumysl, slaužiti

pravdě, pravdu pak lidstvu. Že již autor náš gest bystrým myslitelem, to nám z knihy jeho gasně swjtj do oěj, a že s pilnostj a snáhau pracowal, a ku práci té měl horké srdce a prawénadšenj ducha, to gsem gú sám fastěgi ho w Litoměřicjch nawštjwiv, pozorowati měl pýjležitost. I to posléz gistau gest prawdu, že wýš oznámená liturgika z čistých wyšla rukau, to gest, že pan Hnogek neypoctiwějšjm úmyslem ku wydánj spisu swého byl ponuknut.

Máloť máme knih, prawě uměleckých, tato ale liturgika opravdu k scientifickým plodům ducha náležj, a nepochybně prwnj gest liturgikau, kteráž uměnjm (Wissenschaft sensu objectivo) zwána býti může. Uměnj gest hlawnj hlediště, z kteréhož tato práce sauzena býti musj, bychom úplně welikau cenu gegj pozuali. Populárnjch liturgických spisů, to gest takových, w kterýchž se o liturgii toliko něco podává, a buď z historické, nebo z wzdělawatelné a praktické strany poněkud a z částky se považuge, máme welmi mnoho, takové ale liturgiky, kteráž gest uměnjm, to gest, wšecko napořád, což k liturgii patřj, w logickém pořádku wykládá, ze všech stran oswěcuge, wáží a skaumá, a následowně na základu positifnjch zákonů, historie a čistého rozumu gest postawena, takové liturgiky nám dle saudu mého krom pana Hnogka nikdo geště nepodal. Populárnj spisowé, gsauli ginák zdrawau ducha a srdce potrawau, chwály gsau hodni, umělečtj ale negen chwálu ale i podiwenj zasluhuj. Náš wysoce ctěný autor w prwnjm swazku liturgiky swénám podává ne celau katolickau liturgii, nýbrž gen neyobecnějšj částky gegj, což on „Vorschule der christkatholischen Liturgik genenke: ale i ten prwnj swazek náramně weliké bohátstwj wěcj w sobě zdržuge, a prótož dewět wet a třw a padawé stran wětšjho okláwa

řijá. Giž z toho každý souditi může, že každá kniha, kteráž tak jako kniha antora našeho uměleckau gest, w prawdě obrowským gest djlem, ka kterémuž neobyčegná důmyslnost, učenost a pilnost náležj, a kteréž práwě pro welikau na ně wynaloženau moc a sjlu duše cjtěnj actiwesti a podiwu w nás zbuzuge.

Gedná pak výborný náš spisowatel we swém předběžném uměnj (Vorschule) křesťanské katolické liturgiky po krátkém úvodu o tom, což se slowem liturgie mjnj, o podstatných vlastnostech liturgického zákona neb pravidla, o konci, ku kterémuž liturgie měj, o idealu neb o nevyššj pomyslitedlné dokonalosti liturgie, a o tom, pokudž se katolická liturgie naše s wystaweným obrazem neydokonalegšj liturgie srownáwá. Potom we čtyřech hlawnjch rozwrzch mluwj o liturgických osobách, o liturgických wěcech, o liturgických časech a posléz o takových činech liturgických, kteréž ne-li při wšech, tedy aspoň při mnohých poswátných obsluhách mjsto magj. Každý hlawnj rozwrh w podržzené paragrafy, každý paragraf w podržzené menšj stránky se rozpadá. Což se dle zákonů logických do wětšjch a menšjch oddjlu níždnau měrau wprawiti nedalo, to se w připogených poznamenánjch a přjdawejch předkládá. Při tak bohatém a z wětšj částky positifnjm uměnj, gakýmž gest liturgika cirkwe našj, logické rozwrženj, sanstawa, pořádek a nižšjch stránek pod vyššj podbjránj gest náramně těžká práce, ostrowtipný autor náš ale tak pravidelně wšecke sestawil a spedřadowal, a k tomu wše, což propowjdá, tak určil, ustanowil, potwrdil a zdůkladnil, že se každý knihy geho čtenář negen liturgice, nýbrž poněkud i prawomyslu nebo myslitelstwj naučiti může. Pečliwým ostrjhanjnjm logických pravidel celý tento spis neywětšj možné

gasnosti a důwodnosti dosáhl, a na neyweyš prospěšným gest učiněn.

W učeném tomto a s plným rozmyslem strogeném spisu každý owšem o liturgii katolické wjce nalezne, nežli očekáwal, a liturgickým ustanowenjm cjrkwe našj se negeu podiwj, nýbrž také pozná, gak přjčínau liturgie wše, i to neymenšj, prozřetedlně gest nařženo, a gak welmi toho gest potřebj, aby každý duchownj správce liturgických zákonů a řádů pečliwě zachowáwal. Což se o gedné každé wěci, kteráž k liturgii náležj, geu powědjti může, ku přjkladu o chrámu a wšech napořád wnitřnjch i zewnitřnjch djlech geho, o oltáři, o kazatedlnici, o zpowědlnici, o zwonech, o kalichu, o burse, o korauhwjch, o swjcnecch a lampách, o kropenkách, o sedáncjch u oltáře, o wšech částkách kněžského raucha, o mešnj knize, o sbjrkách nedělnjch a swátečnjch epištol a ewangelij, o breviári, o obrazjch a sochách, o swatých ostatecjch, o wodě, wjnu, chlebě a swjčkách, o neděli, o swátecjch wšeho druhu, o času welikonočnjm, o oktawjch, o dělánj křjže, o poklonách, o bitj w prsy, o spjnanj ruk, o swětle a kaděnj, o užjwánj swěcené wody, o zwoněnj, o modlitbách, zpěwjch a hudbě, o wystawowánj neyswětěgěj swátosti a o přemnohých giných, — to wšecko na swém přjhodném mjstě nalezneš, a přeswědějš se, že bystrý spisowatel na nic důležitěho nezapomněl, a nic newynechal, o čemby kdo něgaké zpráwy w knize geho hledati mohl. Poněwadž pak liturgika z wětšjho djlu positivnjm gest uměnjm, protož pečliwě přiwozuge mjsta, slaužjcej za důwod, že to i ono w katolické cjrkwí opravdu gest uwedeno, schwáleno a nařženo. A aby každý znáti mohl, pokadby to, eož w cjrkwí našj k liturgii patřj, bylo potřebno, prospěšno a náležito: protož o wnitřnj ceně liturgických řádů a ústawů, kde se

koli dobrá k tomu stává příčina, zdravě a důkladně rozumge. W tomto ohledu nenj slepým všeho chwalitelem, plewu od zrna pečlivě odmjtá, všeco všestranně skaumá a wážj, vlastnj swúg o tom i onom smysl swobodně předkládá, a kde mu všeho, což mnohým a bedliwým přemyšlenjm o liturgických věcech wyskaumal a nalezl, dle ušlechtilé žádosti srdce široko wyložiti lze nebylo, tu aspoň něco nawrhuge a přednášj, by wtipný čtenář w duchu geho dále kráčetj, a což on mlčenjm pomínul, toho se pak sám domyslitj mohl. Negednau se mu příležitost naskytla, o chudé, suché, nedostatečné liturgii protestantů mluwiti, on nicméně nikde nenáležitým způsobem nepolemisuge, tak že i každý protestant, záležj-li mu na poznánj prawdy, knihu geho s potěšenjm a s užitkem čjsti může.

Mnohý spisowatel liturgické řády cjrkwě našj podiwě wykládá, mystický gakýs gim dáwá smysl, a wúbec z neprawého hledistě ge powážuge. Domyslný ale autor náš všeco přirozeně wykládá, a prospěšnost každého liturgického řádu, kterauž on přiwozuge, i w skutku se při něm nacházj. Poněwadž pak každý kněz obecné liturgické řády, i kdyby se mu nezdáli býti bez wady, předo zachowáwati gest powinen, dokudž knjžata cjrkwě giného cos neustanowj: protož autor náš zwláštj o to má péči, by ukázal, že i při tom, což w nowěgšjch časech horliwost mnohého katolického spisowatele proti sobě zbudilo, negedna dobrá stránka se nacházj, a že i to s dobrým swědomjm zachowáwati se může. Tuto wšj chwály hodnau pečliwost ukazuge zwláště tu, kdež o užjwánj latinské řeči při službách Božjch gedná. I to ke cti geho powěděti musjme, že se we spisugeho neobyčegná láska k cjrkwě katolické a milostná prawoslawnost (orthodoxia) dáwá na gewo, prawoslawnost, kteráž ač s gedné strany

přijma gest, nicméně má tesklivého a nepřijemného do sebe nemá, a mnohým, jenž domnělou orthodoxij sobě a jiným dělají žluč, za příklad sloužiti může.

Tjm, že s obzvláštnj pilností slova jiných spisowatelů přiwozuge, w knihu geho s hognějšj důkladností přišla i rozkošná rozmanitost, kteráž s panugiej w celé práci geho gednotau výborně se srownává. Tatáž přiwedená od něho mjsta také gsau důwodem, že o liturgii katolické přemnoho četl, to neylepšj, což jinj mužové o nj poznamenali w duchu swém zažil, prawý a čistý smysl ejrkwe katolické při liturgických řádech pochytíl, a že následowně nemluwj jen jako u wjtr, nýbrž na pevném stawj základu, a wěcem, o nichž ku prospěchu duchowenstwa psáti sobě umjnil, dokonale rozumj. Kdyby byl chtěl méně býti upřjmným, by wjce sláwy zvláštnjho wtipu dosáhl, gistéby byl těch cizjch pramenů, z kterýchž mnohé a pěkné pomysly wybral, obyčegem jiných mravných spisowatelů negmenowal.

Celý tento w obsahu bohatý, výborně spořádaný, a gasau, určitau, wážnau, ausečnau a gadrnau řečj psaný liturgický spis i welikau praktičností nad jiné spisy téhož druhu znamenitě se wznášj tak, že ho gisté každý čtenář, buď on kdo buď, s oswjecnějšim a bohatějšim rozumem z rukau swých odložj. Tiskarské chyby autor sám pilně opravowal, ač všechněm wadám a nedostatům, negsa bytem w Praze, kdež práce geho tisknuta byla, wstřjce wygjtj nemohl. Dehládám posléz, že weliká kniha tato, u přirownánj k kupecké ceně jiných spisů, welmi lacino se prodává. I na druhý giž ohlášený djl výborné liturgiky této 2 zl. na stříbře u autora samého na Mělnjce a w každém knihownjm skladu w Čechách se předplacugj.

Vincenc Zahradnjk.

2. *Cjrkew řjmská katolickú prawau gest cjrkwj.* Kázanj, kteréž w pražském loretském chrámu Páně konal, a rozšřřené nynj s přehledem poslaupnosti papežů a biskupů českých, též tohoto králowstwj weškerého duchowenstwa, i kostelů, kaplj a klášterů, ku prospěchu Gjtčinského ústawu chudých wydává J. M. Sidon, učitel náboženstwj na e. k. gymnasium Gjtčinkém. W Praze 1836. U Tomáše Tábora u sw. Anny, w býwalé Sommerowské knihtiskárně. Ob-sahuge 52 stran welikého oktawu. Cena 20 kr.

Poctiwý náš P. Sidon wj, že kázanj nesmj býti wěc-mi přeplněno, wj ale také, že což se na způsob kázanj tisknuté lidem do rukau dává, od řeči, kteréž se austně s kazatelny přednášj, znamenitě gest rozdjlno. Protož také když austně hlásal prawdu, že gedno katolická cjrkw gest prawau cjrkwj Kristowan, krátkosti hleděl a ausečnosti, když ale práci swau k tisku strogil, z dobrých přjčin gi rozšřřil tak, že se z gedné této tisknuté řeči geho snadno čtyři učiniti mohau. Až pak to kázanj, kteréž w ústech hlásagjejhо nikoli nád slušnost dlauhé nebylo, nemálo rozšřřil: nicméně se uchował zlého mra-wu těch, genž chtějce něco šjře wyložiti, toliko slowa a řádky počjtajj, ne pomysly a věci. P. Sidon kázanj swé, přjhodným ho rozšřřenjm, wěcnatěgšj a důkladněgšj učinil. W gadrném, wážném exordium dj: „Gedno toliko a gednostegno gest učenj Ježjšowo; nemůže tedy než gedna wjra, a následowně také gedna toliko prawá cjrkw Ježjšowa býti. Gsau wšak nynj shromážděnj mno-há, zborowé mnozj, společnosti mnohé, z nichž gedna každá gméno prawé křesřřanské cjrkw si přiwlastňuge, hlasně wolagje: U nás gest prawda! Nuže, který spolek různých křesřřanů nazweme prawau cjrkwj Kristowan? Čtweroč gest znamenj, kterýmiž, gak giž prwj cjrkwjnj sněm, gmenowitě Nycenský, wynesl, prawau cjrkw Je-žjše Krista od giných rozeznati můžeme. Prawá cjrkw Ježjše Krista musj býti gedna, swatá, apoštolská a wše-obecná, čili dle řeckého wýznamu katolická.“ Giž pak w prwjnjm djlu řeči swé welmi důkladně ukaznge, že čtwerо znamenj prawé cjrkw Kristowy toliko při té cjrkwj se nacházj, kteréž od starobylého, slowátného města Řjma gméno, řjmská cjrkw dostala. Prwjnj djl má čtyři podborné neb podržzené částky, a druhý djl rovně

čtyři menší částky čtá. W druhém tomto djlu z prawdy, w prwnjm důkladně prokázané, praktické závěrky weđe, a sice tyto : „Stále a ochotně věřme, což Kristus učil, a což cjrkw, genž přispjwánjm Ducha swatého nikdy chybiti a blanditi nemůže, ku wěřenj nám předkládá, nechť gest w pjsmě swatém psáno neb nenj; wjru swau ústy a skutkem wyznáwejme; gedenkaždý dle mjry sjly swé k zwelebenj a rozšjřenj té cjrkw přispjwey; wšickni Boha za oswjcenj wšech w temnosti bludu wězjcjch wraneně prositi máme.“

Giž z předloženého rozwrhu kázanj P. Sidona se widj, že w něm gest logická spráwnost, kteraužto wšickni učitelowé kazatelského uměnj po zřetedlnosti za hlawnj ctnost kázanj pokládaj. Gest pak kázanj tote negen logicky sestaweno a uspořádáno, nýbrž má w sobě také swětlo, důwodnost, mjrný oheň, žiwost, a w druhém zwláště djlu i praktičnost. Hodno gest, by zwláště w těch krajinách vlasti našj, kdež protestanti obýwaj, lidem do rukau dáwáno bylo, aby se s radostj drželi cjrkw katolické, a w nešťastném čase, w kterémž na prawo nerozum a powěra zuňj, na lewo ale newěra se šklebj, a nepobožnost posmjwá, u wjře a bohomyšlnosti posilněni byli.

I čeština, kterauž psána gest wýborná řeč tato, weliké chwály zasluhge. Nebo nenj to ta šilhawá, špinawá, na neywejš protiwná čeština w cizjm kabátu, nýbrž prawá, vlastnj, swětlá, gadrná, přjgemná čeština, kterauž psawali stařj Čechowé, a za dnů našich pjšj ti, genž starobylých spisů českých pilně čtjagj. Mnohý spisowatel tohoto wěku našeho českých sice slow užjwá, a pravidelně ge ohéba a skloňuge, ale tak ge spolu wáže, gakž se to s vlastnj powahau české řeči nikoli nesrownává. Tjmtó způsobem vzniká třetj gakás řeč, kteráž ani německau ani českau nenj, nýbrž w prostředku mezi gednau a druhaul kulbá, a literaturu českau negen nie nezwelebuge, alebrž spjše gj kzlehčenj slauzj.

Vincenc Zahradnj.

3. Řeč duchownj u příležitosti slavného posvěcenj znowu wystaweného hřbitownjho chrámu Božjho Tě-
la na Winici, ginák na hoře Oreb w Třebechowic-
jch, kterau složil, a w tom chrámu dne 20. Zářj
1835 vlastencům swým přednesl Jan Hawelka, ka-
plan Dobrušský. W Praze w kněžecj arcibiskupské
knihtiskárně, řízenjm Wenceslawa Špinky. S. 19.

Pan Hawelka oznámeným tjmto gediným kázanjm pěkné dary ducha, a neobyčegnuu kazatelskau umělost wygewil. W djlj prwnjm k rozgjmánj obral sadu: „Co nás sem dnes přiwedlo?“ W druhém ale djlj chce od-
powědjti na otázku: „Gak chrám tento poswětjme?“ A
wgaký medle rozum znj prawidlo neb základnj sada ce-
lého kázanj? Řečiti chce wúbec „o oné radosti a spa-
sitedlném plesánj, kteréž nad tjmto znowu wystaweným
domem Božjm pocitugeme.“ Chwáljm wše, což hodný
autor w prwnjm i w druhém djlj podává, to ale chwá-
liti nemohu, že weškeren obsah tento w dotčeném roz-
wrhu, rozwrh pak we wysloweném thema náležitě pogat
nenj. Chybné to wyslowenj předmětu a rozwrhu gest
bez odporu wada, ale dle sandu mého gediná wada toho
ginák powedeného kázanj. Řekl bych, že to gest gen
chybička, kdyby i na pauhém způsobu wyslowenj před-
mětu a rozwrhu welmi mnoho nezáleželo. Prostředkem
thema posluchač chápati a pamatowati musj djly řeči,
prostředkem djlj pak wše ostatnj. I to má swé mjsto,
že se skrže položenj a rozdělenj na celau kazatelskau
řeč drahně swětla rozléwá. Pro tu příčinu thema a
rozwrh každého kázanj neywětšj logické určitosti po-
třebuge.

I čeština pana Hawelky přjslušnau měg chwálu; ač
se w řeč geho tito waduj způsobowé mláwenj wlaudili:
„Wšecko pomazánjm olegem poswęceno bylo; Šalomaau
na hoře Moria rownau bohabognostj, gakož i s sláwau
wystawěl chrám; naše zwědawost spogena gest s lauže-
njm po naučenj; chrámowé ten magj potah na hroby;
tjmto gsem co pozwaný kazatel djlo swé z ohledu této
swatyně Páně dokonal.“ Žeby se mjsto „Duše“ wlast-
něgi říkati mělo „Duchu swatý“ giž starý náš Komenský
kdesi poznamenal. — „Žádám wšeho dobra odměnitele,
aby i sebe menšj dar bez odplaty nenechal.“ W odpj-

racjch sadách tu, kdež nenj spolu infinitivus, pravidelněgi se klade genitiv, k. p. Nenechal daru bez odplaty; nechťel — žádný dar bez odplaty nechati.“ — „Bože, posvěť dům ten k slávě gména twého.“ Stařj by byli gistotně řekli: Gména swého. — „Kdož může obydlj pro Boha dosti vykrášliti?“ Stařj Čechové při otázkách k slowci „kdo — který“ nikdy nepřiwěšowali onoho ž; gakož tomu naodpor w celé bratrské biblj tu, kdež se u-žjwá potahugjcy qui, quae, quod, ono ž wšude se nachá-zj. Našiby psali: „Muž, který nechodj; strom, který wydává owoce; pléwy, které rozmjťá wjtr.“ Bratrská biblj ale klade: „Muž, kterýž nechodj; strom, kterýž wydává owoce; pléwy, kteréž rozmjťá wjtr.“ Žalm. 1. Nikoli na tom nestogj smysl můg, žeby starobylá čeština, zwlášťe pak čeština bratrské biblj, té, kteréž i nyněgšj protestanti užjwagj, a gegjhož textu wýborný náš Faustin Procházka při wýkladu biblj swé gest užil, giž na wrchu dokonalosti byla: to nicméně gisto gest, že češtinau starých Čechů poznamenána gest cesta, na kteréž otcowský náš gazyk wzděláwán a ku wyššj dokonalosti weden býti má. Náš Jungmann a wšickni klassičtj naši spisowatelé čisté swé češtině od starých se naučili, a za celo twrditi mohu, gakož gsem giž wyše podotknul, starých spisů českých kdož pilně nečjtaj, ti že ne ku prospěchu, alebrž ke zkáze a porušenj literatury české pjsj. Na wěcech sice wjce záležj nežli na řeči: ale i neywýborněgšj wěci málo prospjwagj neb nic, nelze-li nám mylnau, nemocnau řečj k nim přistaupiti. Kdož obzwláštňe poněmčile pjsje, ten bolestně trhá mozek český, swé pak práci wšj téměř ceny a hodnosti ugjmá.

Znamenám posléz, že k gadrnému a práwě probuditedlnému kázanj pana Hawelky připogeno gest nastjněnj onoho chrámu Páně u Třebechowic, a wypodobněnj obrazu, kterýž na welikém oltáři w témž domu Božjm se spatřuge. Gest k tomu tolikéž přidána pjsěň, kteráuž ušlechtilý náš P. Karel Winařický k slawnému posvěcenj onoho chrámu Páně složil, a kteráž za přjklad slaužj, gakby se nábožné pjsně pro lid strogiti měly.

Vinc. Zahradnjk.

4. *Mentor* neboli šlechetný vůdce k blaženému životu. Od Silvia Pellika. Z wlašského gazyka přeložil Josef Černý, Administrator u Karmelitánek na Hradčanech. K prospěchu Hradčanské školky. W Praze tiskem Jana Host. Pospjšila 1835. 8. S. 118. Cena 20 kr.

Mnoho gest na světě dobrých, pobožných, křesťanským smyslem vedených lidí, ovšemť wjce nežli zlých a bezbožných: ale tak mjrůných a tichých, tak správných a ušlechtilých, tak Bohu a ctnosti oddaných dušj, gakož gest duše wlašského hraběte Silvia Pellika, gestit welmi máld. Kdoby ale s welikau dychtiwostj nečetl, což takowé duše pjšj? Kdoby nežádal znáti to, což wplynulo z duše takowé, gakaž má Silvio Pelliko? Před dwěma léty gsem w německém přeloženj toliko částky ze spisů Pellikowých četl, ale giž z toho gsem poznal, že tento znamenitý wlašský básnjk přeautlau má mysl, a gakausi měkkaunkau žalnost, kteráž se obyčegně gen w slowanských, gen w anglických neb dokonce gen w ženských srdečch nacházej. Silvio Pelliko w neykrásněgšjm kwětu swého žiwota z neywětšjho lidského štěstj přišel w neywětšj lidské neštěstj, přišel na Spielberg, do kriminálnjho wězenj, w kterémžto se deset let trápiti musel. Těžkošti panty sewřeného, hrubým sukнем oděného, bjdně žiweneho kriminalisty autlá duše onoho hraběte tisjekrát wjce cjtiti musela, než duše obyčegných lidí: on ale, co newinná, milostná děwa při wšem trápenj swém na žádného se nehněwal, a w mukách swých s neywraucněgšj láskau za lidi se modlil. To gest ten muž, z gehožto pera wyšel ten mrawoučný spjsek, gegž nám šlechetný náš nebožtjk P. Černý w přemilau otcowskau řeč naši přeložil, pan Pospjšil ale s nemalau ctj a sláwau českého knihárnictwj překrásně wytiskl; ač bychom přáli, by méně omylů tisku bylo zůstalo.

Nepodává nám pak Silvio Pelliko obšjrné moráli w škrobené košili po pansku choděj učenosti školské; podává nám něco lepšjho, zdravěgšjho a užitiwněgšjho, podává nám smysl wtjpné hlavy swé o rozličných důležitých wěcech, ku příkladu o lásce k lidem, k vlasti a k rodičům, o přátelstwj, o uměnj, o wolenj stawu, o bezženstwj, o wážnosti a šetrnosti ženskému pohlawj dlužné, o ženské milosti, o manželském stawu; o lásce ot-

cowské, o bohatstwj, o wáznosti k nešťastným, o wljdnosti, o pokoře, o udatenstwj a o wznešeném smyslu při smrti. Což pak zvláštnjho poznamenánj hodno gest, Silvio Pelliko w mravnjm onom spjsku swém mluwj o Bohu, o náboženstwj mluwj w tomto welmi profánujm čase, w kterémž mnohé ginák dosti vzdělané srdce všecko spjše cjtj, než to, co cjtj prawý nábožnjk, což cjtj křesťan, což swatá wjra lige do duše. Z úst srdečného, prawau laskau zahřitého swětského pána onoho ljbezně znj moral, kterauž on ne sprostým a newzdělaným, nýbrž umělym teliko lidem wznešených stawů, zvláště pak mladým, předkládá. Silvio Pelliko mluwj o milowánj rodičů, bratrů a sester, přátel a dětj, mluwj o milowánj vlasti, mluwj wůbec o milowánj lidj, o milowánj těch, na kteréž kdyby newrazil, žádného diwu by nebylo. Ale předobrotiwé, měkké, wřele milugjcej srdce geho nikoli nejn rozmazané, zženilé a slabé. Láska se dobře srownává se zmužilau srdnatostj. Tentýž Silvio Pelliko, kterýž lasku hlásá, kteráž se pro dobré giných obětuge, a kterýžby rád saulidi swé wj zbytečné bolesti zbawil, hlásá tolíkěz křesťanskau udatnost.

„Bez udatenstwj giné ctnosti státi nemohau. Udatným bud', abys egoismu swého přemohl, a dobře činiť byl w stawu; udatným bud', aby leniwost panstwj nad tebau neprowozowala, a možná tobě bylo, všech poctiwých úmyslů twých w skutek uwáděti; udatným bud', abys mohl hágiti vlast, a ty, gež milugeš, opatrowati; udatným bud', abysi odpjratí mohl zlým přjkladům a nesprawedliwým ausměškům; udatným bud', abysi nemoci, nedostatek a mnohotwárnau bjdu bez chaulostiwého hořekowánj trpěti mohl; udatným bud', abys stále dychtiti mohl po dokonalosti, které člowěk zde na zemi dosáhnauti sice nemůže, předce ale wznešeným úkazem swatého ewangelium wyhledáwati musj, nechce-li se wj důstognosti swé zbawiti. Nechať swůg statek, swau čest, swé žiwohytj gakkoli milugeš: předce hotow býti musjš, wše w oběť dáti powinnostem swým, gestliže od tebe této oběti žádaj.“ Gát se wěru klaujm té duši, kteráž při neywětšj tichosti a autlotě tak weliké má sjly a udatnosti.

Ze tedy nebožtjk náš P. Černý pilnost swau wynaložil na přeloženj tak wzácné knihy, knihy plné bystrých poznamenánj, plné zlatých zrnec maudrosti žiwota, plné wznešeného, prawě křesťanského smyslu, tjm sobě radost

nebeskou učinil větší, a sám si jako na hrob svůj čestný kámen památný položil. Právě ale, než tuto práci svou naprosto vypilovat a vyhladit mohl, poddati se musil všemohajícímu Pánu života a smrti, kterýž ho dle nezpytatelné rady své mimo vše nadán na onen vyšší svět povolal. Nalézá-li se tedy v českém překladu jeho zde onde nějaký nedostatek, ne genu to buď přičítáno, nýbrž neljostné smrti, kteráž mu ku podání nám dokonalejší práce času nenechala. - Ale však nikdo nemysl, žeby snad přeložený jeho bylo nečeské, plno protiwných germanismů. Dle saudu mého wady v českém překladu jeho gsau té powahy, žeby i v každém jiném gazyku byly wadami. Každý pomysl, má-li čtaucjmu gasně do očí swjtiti, úplně wypracowan, a tak propowědju býti musj, by se od jiných úplně dělil a rozeznával. Každá průpowěď měg určitý swůg smysl, a od jiných ostře buď odseknuť. „Slovo, — láska křesťanská, — má wzuešený wýznam, ale neméně wzuešený gest smysl prawé lásky k člowěčenstwu, a gakkoli ho mnozj Sofisté zle užjwagj, swatau předce zůstává.“ S. 23. Tyto průpowědi gsau neswětlé, a těžko se čtenář w prawý smysl gegich wprawiti může. Co ale gest přjčinau, že dotčené průpowědi nezřetedlný magj rozum? Prawj se w nich, že slovo gest wýznam, že láska má smysl, a že mudrlanti smyslu toho zle užjwagj. Německý překladatel dj: „Das Wort christliche Liebe ist ein staunenswerthes Wort, aber auch das der Menschenliebe, obgleich viele Sophisten es gemissbraucht haben, ist ein heiliges.“ Toto německé přeložený půwodnjho textu gest owšem swětlegšj českého našeho, ale předce ono staunenswerthes Wort patrným gest pohřeškem mluwnickým. Žádné slovo, gelikož slowem gest, užasnutj našeho hodno nenj, nýbrž to, což w mnohém slowu, co gádro, gest zawinuto, cjtěnj úzasu w nás wzbuzuge. Gá bych byl ono mjsto tjmto spůsobem zčeštil: „Zatřásti se musj duše naše, au slyšj slovo: Láska křesťanská; ale i slovo — láska ku wšechněm lidem swato gest, ač ho negeden mudrák zneuctil.“

Swrchu položený mjsto o křesťanské udatnosti, dle mého smyslu zčeštné, P. Černý takto přeložil: „Bez udatnosti nenj žádné ctnosti. Udatným buď w přemáhánj swého soběctwj a u wykonáwanj dobročinnosti; udatným w přemáhánj lenosti a u prospjwanj w počestných snažnostech; udatným w obhagowanj vlasti a w zastáwanj

blížnjch proti wšelikým protiwenstwjm ; udatným w odpj-
 ránj zlym přjkladům a křiwým ausměškům ; udatným w
 snášenj nemocj, nedostatků a sauženj bez malomyslného
 bédowánj ; udatným w tauženj po dokonalosti, w kteréž
 sice zde na zemi dospěti nelze, však netaužjme-li po nj
 dle wznešeného slowa swatého zgewenj, wšecku šlech-
 nost a cenu ztratjme. Gakkoli drahé ti gest twé gměnj,
 čest a žiwobyťj : hotow buď pro powinnost se gj odwážiti,
 kdyby této oběti na tobě se pohledáwati mělo.“ S. 114.
 Toť a ono wýš přiwedené mjsto gsem proto s připoge-
 njm vlastnjho zčeštěnj zde položil, abych we dwau přj-
 kladech ukázal, w čem vlastně práce českého překlada-
 tele dle zdánj mého onde i onde chybná gest.

Překladatel má ostře chápati smysl autora swého,
 dostihl-li pak rozumu geho, týž geho rozum beze wěj te-
 sknosti w gazyku swém co neywlastněgi a neyzřetedluněgi
 wyslowowati má. Latinjk ku přjkladu prawj : *Philosophia
 theoretica, philosophia practica*. Giž pak P. Černý smy-
 slu slow těchto práwě newyložil, an napsal w předmluw-
 ce ku spisu Pellikowu : „Poučná filosofie a wykonaná
 filosofie.“ I w Markowě logice praktická průpowěď ne-
 práwě wykonnau průpowěďj se nazývá. Neb praktická
 průpowěď gest ta, w kteréž se nacházj slůwko „to máš,
 tos powinen, to tobě přjslušj,“ ku přjkladu : Powinen gsí
 pracowati, a protož se poučnau, rozkazowacj anebo powin-
 nostnau gmenowati může, gakož každý giný úsudek, ge-
 hožto kopula newyznamenává něgaké powinnosti, theoret-
 tickým čili prostě poučným zwati se může. Ale však la-
 tinské slowo *praxis* naproti slowu *theoria* znamená též
 tolik, co české naše užjwatedlnost, a prawj-li se ku přj-
 kladu : *Praktisches Handbuch*, mjnj se tjm takowé poučo-
 wánj, kteréhož se hned užjwati může. *Theoretisches
 Handbuch* na druhé straně gest takowá kniha, kteráž
 prawdy něgaké toliko skaumá a wáží, na to ale, gakby
 se gich užjwati mělo, nic nehledj ; w tomto smyslu ne-
 gedna kniha, ač powinnosti, prawidla žiwota neb rozka-
 zowacj úsudky, *propositiones practicas*, obsahuge, nic-
 méně theoretickým mrawoučenjm, *theoria morum*, slauti
 může. Mluwj-li se o praktické filosofii naproti filosofii
 theoretické : wždy se mjnj ten djl mudrckého neb vlastněgi
 rozumenského uměnj, kterýž o powinnostech člowěka ge-
 dná, anebo sličným mrawům nás poučuge. Praktická fi-
 losofie owšem nás ctně kouati učj, proto ale wykonnau,

konacj, konawau neb dokonce wykonanau filosofij zwána nebud! Pri této příležitosti z prawé péče o čest a prospěch českého gazyka dokládám, že se mi přemnoho nowě utvořených slow českých, ku příkladu: Pogem, poznětj, Begriff; wěda, nauka, Wissenschaft; čilost, der äussere Sinn; kladné bohoslowj, positive Theologie; srostitě, in concreto; potah, Verhältniss; měšťanosta, Bürgermeister; prwek, elementum atd. nic dokonce neljbj. Slowo pogem ku příkladu českéť owšem gest, ale zewnitř toliko s německým Begriff se srownáwá; což Němci sensu objectivo, bez ohledu na poznánj naše, mjj slowem Begriff, toho nowé naše pogem nikoli newyznačuje. Nerci, že pogem gest to, což w slowu něgakém, bez ohledu na poznánj naše, gest pogato; neb we slowjch pogaty gsau wěci, a protož německé slowo Begriff, die Sache an sich, českým slowem wěc wykládati se má. To logika može, kterauž giž přepisugi, až na zřetel prokáže.

Vincenc Zahradnjk.

5. Doštěpená Zahrádka djtek dobrých, obsahujcej w sobě wyswětlenj některých článků prawé, čisté a dokonale wjry Kristowy. Od Vincencia Zahradnjka, Mladoboleslawského. W Praze 1836. Nákladem Wáclawa Špinky, 12. stran 48, cena 4 kr. str.

Nic nemáme proti tomu, když oddělenj bratřj naši protestanštj to náboženstwj křesťanské, kteréž podle smyslu swého pokládaj za prawé slowo Božj, beze wšj překážky hlásaj, anobř milujce ge co bratry swé w Kristu radugeme se z toho, plného-li pokoge požjwajce spokogenně mezi námi žiwi gsau. Nečinj se jim též nižádné překážky, bránj-li swau wjru i gazykem spisowným. Nicméně tautěž láska křesťanskau, kteréž rozněcuge nás, měliby i oni býti rozžžati, a předkládajce swětu swé učenj, neměliby katolickau wjru a katolickau cirkew zlehčowati a w neprawé, křiwé podežřenj dáwati. Takého hrjchu dopustil se pan Salatnay, kazatel slowa Božjho w Chlebjch.

Wydal totiž na světlo knížku pod názvem: „Zahrádka dítěk dobrých,“ w kterémžto spisu negednu ránu katolíkům wseknuł. Owšem byla tato knížka i w tomto našem Časopisu právě wážena, a byli bychom gisté na tom giž přestali, ani slůwka wjce w přjčině té věci nepromluwjce, kdyby tento spisek páně Salatnaye byl toliko w rukau protestantských našich bratřj zůstal. Než „Zahrádka“ geho brzo zde a onde w rukau katolického lidu sprostého se nalezla. Tak se i mně samému přihodilo, že gsem tuto knížku u gednoho swého školnjho djetě katolického spafil. Bez pochyby se to i giným duchownjm bratřjm udáło. Gednomu-li gest dowoleno křiwiditi: musjř druhému dowoleno býti se hrániti. Za tau přjčinau zdáło se býti slušné a sprawedliwé, by naše dobré djetky katolické do něgaké giné „zahrádky“ uwáděny byly, do zahrádky takowé, w kteréžby w skutku „owoce zdrowé a dobré“ se předkládáło. Welikau takowéhožto spjsku potřebu, kterýžby naše djetky katolické na zahawky w giných „zahrádkách“ se nacházegjcz pozornj učinil, uznali mnozj duchownj pastřřowé. A wšak na tom pořád zůstáwalo, až pak k žádosti děkana a wikáře Wepřeckého, pana Petra Geřábka, a k proshám mogjm se skloniw sepsal welebný a welectěný pan farář Zahradnj w několika pěti dnech onu wýše řečenau dobruu, krásnau a „doštěpenau zahrádku dítěk dobrých,“ kteráž giž minulého roku tiskem měla na světlo wygiti, ale teprw letos wycházj. Slowe „doštěpená zahrádka,“ a dobře se tak nazřwá; nebo pláňat tam nenalezneš, ale samé štěpné stromowj, kteréž umělá a mistrná ruka Zahradnjkowa zraubowala a zočkowala, a sice rauby a očkami wzatými ze samých dobrých a zkušěných owocných stromů. Protož tato „zahrádka“ krásně kwete, ljbeznau wydává wůni, gemnými potěšuge barwami oko, a zdrowým očerstwuge owocem duši. A wšak nediw se tomu; nebo země w této „zahrádce“ nenj špatná a hubená, nobřz tučná a hluboká, gest na wýslunj prawého slowa Božjho swětla, gest na wolném powěťkj, kde duch Páně wolně a swobodně wěge, gest swlažena čistými a zdrowými wodami, a konečně wjž škody, wšech zhaubných přjwalů gest uchráněna. Aneb alych zgewněgi mlawil, učenj, kteréž w této knížce se přednášj, proto gest zdrowé, prawé a čisté, poněwadž wzděláno gest a ustaweno na *prawém* slowě Božjm, a na té

čirkwi, o nǝžto Jezš Kristus řekl, řo ĝi brány pekelné nepřemohau.

W dobře zřizené zahrádce má wšecko swé přiměřené, prawé mjstečko. Kde wařiwobýwá, nebýwá kwětin. My gsme ale widěli gednu „zahrádku,“ w kteréž gako w směsici wšecko napořád wyhozeno bylo. Tam negeden karafiát stál u prostřed zelj, abřž zahawky a kopřivy spařfili gsme na negednom mjstě, kteréž ginak dobrým stkwělo se kwjřm. W rozkošné „zahrádce“ ale našeho Zahradnjka nie nenj, cožby oko uráželo. Tamř gest wšecko zryto a wzděláno, w slušném pořádku wysazeno, a w řady a záhony rozděleno. Takých krásných záhonů poseřých dobrým semenem gestř tam třináct. Aneb abych ĝiř docela wšeho podobenstw nechal, dotčená knjřka rozwrřena gest na 13 částek, w kterýchř se gedná o „wřře wůbec, o čirkwi obecne, o pjsmě swatém, o giných knihách nábořenských, o swátostech wůbec, o swátosti křtu, o swátosti břřmowánj, o swátosti oltárnj, o hřřchů odpuřřěnj, o ctěnj swatých, o pobořných řádech a ceremonijch, o meřnj oběřř,“ a přjleřřitý „zawěrek“ to wše ke konci přiwádj. Často se zřenj běře na „zahrádku“ páně Salatnaye, a w gasněm swětle se ukazuge, w čem tam pochybeno bylo. To pak wšecko tak srozumitedlnau a dogemnanu řečj se wyprawuge, ře ani ten neysprostřřj člowěk, ba ani to autlé řkolnj djtě nemůře si stěžowati, ře ĝj nerozumj. Gako pak „zahrádka“ páně Salatnaye rozwrřena gest na otářky a odpowěři, rowně tak i tato naše „zahrádka“ gest uspořádana.

Cena ĝeřj gest tak lewná, ře i z tohoto ohledu kařřdy zagistě docela spokogen býři může. Za tau přjčinan a zwlářřě proto, poněwadř se tato knjřka negen wnitřnj wřřbornau swau cenau, nobřř i wyskytlan řasu potřeban sama na wysost schwaluge, mňřme a úplně wřřime, ře welebné duchowenstwo wděčně a s radostj ĝi přjřime, a hogně swěmu lidu swěřeněmu podáwati bude. Hodj se i přewřřborně za odměnu pro řkolnj mládeř, a páni katechetowé dobře uřinj, tauto-li pěknau a lacinan knjřkau řkolářky swé odměňowati budou. Dle sandu našeho nemůř laciněřřjho a wřřak přiměřeněřřjho dárku djkám býři podáno. Protořř tau se kogjme naděřj, ře hogně bude odehřřána. Wzdáwáme konečně učeněmu a welebneřřmu panu spisowateli srdečné djkj swé za knjřku tuto.

Jan Valer. Jirsřk.

6. Lyrické básně od Matauše Fr. Klácela. W Brně, tiskem Rudolfa Rohrera 1836. 8. S. 96. Prodává se za 36 kr. stříbra.

Časopis náš, theologickým se nazývage, básnických plodů gedno potud saudj, pokudž maudrost žiwota k theologii náležj, basnjc ale zlatého uměnj swého ke wšjpenj maudrosti a ctnosti do dušj lidských užjwá. K takowým welebným básnjcům, prawdě slaužjcm a gadrné, zdrawé, lidskému srdci whodné a tjm samým i křesťanské ctnosti, patřj i Klácel, genž nám w swazku, wš poznamenaném, padesáte osm Od podává, z kterýchž, pokud mně sauditi gest propůgčeno, gedna gest wýboruěgšj druhé. Hoden gest, by mu dán byl wě nec, wě nec z rukau vlasti české. Neb práce geho, naprosto půwodnj, mysliwau hlawnu, a těžkau, žalnau mysl progewuge, w čemž prawě vlastnj powaha české duše záležj. Zdaliz mysl prawých Slowanů wúbec při weliké mohútnosti a sjle nemá weliké měkkosti a autloty? Zdali se w básnických plodech Slowanů ušlechtilá gakás melancholie a swatý, bych tak řekl, zámutek negewj? Rakušan má weselé srdce, a rád se směge: Čech myslj, a žalostiwě wzdychá. Zábog w Kralodworském rukopisu, „zamútil se od kragin ode wšech, i zastonal pláčem holubíným; seděl dlawho, i dlawho se mútil.“ Staupil Zábog neynžegi dolů, wzal warito zwučno: „Mužj bratrských srdcej i giskrných zraků! Wám pěgi neynžje z dola pjeň. I gde z srdce mého, ze srdce neynžegi pohřžena w hoři.“ Dáno mu za odpověď: „Ay ty Zábogi, ty pěgeš srdce k srdci, pjeň z středu hoře.“ I klassický náš skladatel pěge srdce k srdci, pěge ody z středu hoře, a při wýtečné sjle nad obyčeg wzdělaného ducha wěru stoně pláčem holubíným, a protož opět prawjm, že se vlastnj powaha české duše w lyrických zpěwých geho zračj.

Lyrický básnjc neljčj wěcj, wně myslj geho se nalézagjcej, nýbrž to, což vlastnj geho mysl pohybuge, na gewo wynášj. Tjm samým ale, že vlastnj swau duši wyléwá, wšeccko záležj na tom, gaká ta duše geho gest, a stogjli citowé geho za to, by ge swětu wyléwal. Náš autor má opravdu bohatau, hlubokau mysl, plnau spanilých citů, plnau ctného ohně, a protož do pokladu duše swé bezpečně sahati, a mocné, probuditedlné ody strogiti mohl.

Moral, genž wělfym, wznešeným citům myslí geho gest základem, nenj protiwná, pokrytská moral nowozákonných fariseů, nobrž moral zdrawého rozumu; moral, rozeným pudům lidského srdce přiměřená; moral, gakauž hlásagj pjsma swatá; pročež i na čelo mnohých Od práwě biblická slova napsati mohl.

Bolj to oswjčeného a poctiwého básnjka našeho, že we společnosti lidské, zwláště w městech, za našich časů mnoho gest hlaupých, galowých forem, genž co těžké olo-wo ležj na dušjch, by se wolně hýbati nemohly, a protož dj:

- S. 7. „Gest mi přjgemná zwolená společnost,
Kdež se srdečnost wygewiř nebogj,
Bez forem úzkých, kde celým se srdcem
Wolno ge smáti.“
- S. 80. „Sewřenj bjdnj galowé do formy
W páře měst marných na žiwot hragj si,
Pauze bezdušné co figurky, směšnj
Přjrody zrádci.“

Nezprzněná mysl a šlechtná pýcha mu bránj, klaněti se modlám, a ctjti něco, což prawé ceny do sebe nemá.

- S. 9. „Praskni, ó harfo má, dřjw nežbys chwálila hanbu.
Před zlobiwau hrlosti pohrůžkau Musa nebledne.
Pěgte si zpěwci ginj, o pozemské pěgte milosti,
Nuřte se, pochlebný wás zautliti hlásek,
Lowte si, lowte milosti.“
- S. 18. „Zardiž se, mocným prawdu zakrywati,
Hrůzau zawázané neb lichotau gazyk;
W mučjrné umři, nežbys wydal
Prawdu za lež, nebo lež za prawdu.“
- S. 20. Pauhý wlas řediwý, wráskowité čelo,
Úřad ozlačený, gméno wypjnowé,
Kauzlo twáři dogemné,
Wtip bez ctnosti nemá ceny.
Mjrau gá ginačj dobro měřjm swěta,
Obrowskau welikost často widj giný,
Trpasljik co mi směšný,
Neb skwaucj se titěrka gest.“

Těžce to nese, že lidé 'za dnů našich, do gakéhos bjdného uměnkárstwj se zamilowawše, od cesty, kterauž

gim welmaudré, dobrotiwé přirozenj božskau spráwau wyměřuge, hrozně se uchylugj, a protož napomjnuá, aby se od ničemných forem a učených hlaupostj obrátili k zdravému rozumu a na rozkošnau cestu přjrody.

S. 11. „Na trúně mocném neb w okowech zrozen
Má hodnost stegně od Boha napsanau,
Co psáno přjrodau, nemůže
Smazati čas ani sja mocných.

Rozmjcené ach zpěwče zalig city,
Neb žiw potagmo w srdci uzawřenés:
Cit, bez něhož mé žitj břjmě,
Ginde ge sen zmateného mozku.“

S. 30. „Čjm wjc forem máš přiwtělených sobě,
Od prawdy twůg duch wjc se zdaluge,
Gen přjměrau ku přjrodnému
Utěšenost duše swau nabýwá.“

S. 74. „Učte bezwinný si žiwot sporádat,
Formy úzkostné galowost shodiwše,
Ke cti nezrušné směle zas powyšte
Přjrody zákon.“

Tentž básnj, kterýž napomjnuá slówanských gino-
chů, aby smilstwjm těla a duše nehubili, vysoko w ele-
swatý sňatek manželský, hněwage se na ty, genž o man-
želstwj potupně smýšlegj, a o každém, genž srdce a ži-
wot swůg s milostnau pannau zdělití sice může, ale ne-
chce, prawj:

S. 68. „Rauhá se božstwj zdar proti přjrodě;
Přjnému wšak ten trestu newyhne se,
Buď ulapj ho hřjch ohavný,
Neb se žiwot proti wj mu žalný.

Třikrát musj mjt, lidstwa nenáwidě,
Kúrau železnau srdce opásané,
Kde, peklu wěrně tjm poslaužiw,
Bez ženy wěsti žiwot samýljs.“

Přiwedenj tito příkladowé spolu ukazugj, že básnj
nás neužjwá prosodie Kralodworského rukopisu, nýbrž
tak nazwané časoměrné se držj. Čeština geho čista gest,
až spolu připomenauti musjm, že se gj na některých mj-
stech swětla a zřetělnosti nedostáwá, ku příkladu na
tomto:

- S. 12.** „Swět gest proměnný, w prostofe a w času,
 Gest w praudu wěčném přjtku, odtoku,
 Wše měu se, okijwey a zas mři :
 Gedno ge bez změny wěčné stegné.
 Neuj pozemském obrazené w oku,
 Pogmaut rozumská snáha newystačj,
 A dúwtipem se nedomyalj,
 Uzře to wjra genom swědomská.“

Na straně pětmejitmé se slova newěstka we dwogjm smyslu užjwá: „Mládenci bugnj! krew nepomařte si w hnusné newěstek bez studu náruči. Od wás požádá neskalený žiwot práwem newěstským panna milostiwá.“ Poctiwá newěsta má owšem zwláštňj swé práwo, ale slovo „newěstský“ se omylem i na protiwnau newěstku wztáhnauti může. Konečně, gakož wytknuto giž w letošňjm časopisu českého Museum Drem. Chmelenským na str. 102, nemjlo nám bylo pozorowati, že na ugmu wýtečné práce swé básnjk mjsty od prawidel pjsemnjho gazyka českého bez potřeby se chýlj, ano i k neplatnému zde onde wokalísowánj proti wšj obyčegnosti se nakloňuge. Kdo prwnj cos takowého zamyslił, nehrubě wnikl do mluwy našj a do žiwota národnjho. Každý pak spisowatel gdaučj tauto cestau, wěziž za gisto, že samochtě naše čtenárstwo od sebe odstrkugeš.

Toto zde z té přjčiny znamenám, abych ukázal, gak welice toho gsem žádostiw, by wýborné, mně aspoň předrahé, a gako ze středu vlastňj mé duše wyňaté básně pana Klácela i bez neyменěj byly poskwrny. Wymjnjme-li Kralodworský rukopis, nikdo se od staročechů básnickému uměňj učiti nesmj, zřjme-li ale na češtinu gegich, zagistéť i neywtipněgěj básnjk za těchto časů našich od nich se učiti a gimí se řjditi musj.

Vincenc Zahradnjk.

7. Uplná knížka pro nemocné, gžto netoliko správcowé duchownj, ale i každý přjtel nemocných, k gegich spasitedlnému vzdělánj a potěšenj užjwati mohau. Druhé nezměněné vydánj. W Brně 1836., w knihkupectwj L. Seidla. 2 djly we welikém oktáwu. Prwnj djl má 405, druhý ale 156 stran. Za 1 zl. 20 kr. stř. k dostánj we všech knikupectwjch pražských.

Naše agenda, *Panis quotidianus*, ku potřebám duchownjm welmi málo poskytuje, a k odpolednj úctě Božj w nj tři toliko litanie s připogenými kratinkými modlitbami obsaženy gsau. Při zaopatřowánj nemocných, neudělu-ge - li se gim spolu swátost poslednjho pomazánj, krom modlitbičky po *Asperges*, vlastně toliko gediná krátká modlitba: *Domine, sancte Pater, omnipotens aeterne Deus, te fideliter deprecamur*, tam předepsána gest. Ale však w této agendě nemůž všecko býti nahrnuto, poněwadž by pak za pohodlný manuálnjk slaužiti nemohla, při křtu ale, při kopulacj, při zaopatřowánj nemocných a giných poswátých službách každý skrownau gedno knížku w rukau držeti žádá. Wogtěch Lewjnský, býwalý děkan w Rožďalowicjch, pod nápisem *Panis quotidianus*, skrowničkau tuto naši agendu podle Řjmského a Pražského rituálu w skutku gen pro pohodlněgšj užjwánj na swětlo vydal, ku vydáwánj giných praktických spisů liturgických nikomu tjm cesty nezameziw. Giž pak dle zdánj mého swrchowaně toho gest potřebj, aby biskupowé naši společným snešenjm vydali agendu, ze třech djlů záležegj; prwnj zawjrey litanie a modlitby při odpolednjch službách Božjch, při požehnánj, w čas wogny, o aurodu zemských plodů, za cjsaře a při rozličných giných přjležitostech; druhý služ při zaopatřowánj nemocných, třetj ale křest, kopulacj, pohřeb a ostatnj od cirkwe předepsané poswáté služby obsahug. Pokud takowé agendy nemáme, wšeligakých giných pomocných knih užjwati nám gest, a kdož ge skládagj, zvláštňj z toho magj zásluhu.

Zvláštňj sobě zásluhu zjskal i negmenowaný autor swrchu poznamenané knihy, poněwadž w nj weliké a snad až přjlišné bohatstwj modliteb, rozgjmánj, a probuditedlných řečj k prospěchu nemocných nahrnul. Prwnj djl psán gest ku poučenj, wzbuzowánj a potěše nemocných, gegichžto nemoc nebezpečna nenj, a držj w sobě: Napomjnánj gak wšeobecná tak i zvláštňjch osob, ku přjklada

bohatého, letitého hospodáře neb služebníka; rozličné modlitby; sbírku potěšitelných prawd, gadrných průpovědí; rozgjmánj o vlastnostech božských, o přítomném a budoucím životu, o smrti a saudu; šestnáct rozgjmánj příhodných mjst písma swatého; čtrnáct rozgjmánj o utrpenjch a smrti Páně; příklady lidj, genž rozličným trápenjm, zvláště nemocmi, obtženi byli, ku příkladu Joba, Lazara, apoštola Pawla a Jana; druhau sbírku modliteb, nemocným příhodných, ku příkladu rannj a večernj, výklad modlitby Páně, o dar trpěliwosti. Druhý menší djt psán gest pro nemocné, gegichžto nemoc gest nebezpečna, a nacházegj se w něm rozličnj způsobowé napomínánj a wzbuzovánj nemocných, aby se w těžkostech swých křesťausky chowali; wzbuzovánj a modlitby při udělowánj swátostj; příprawa k smrti, a sice, když se smrt blížj, životná moc se tratj, a poslednj hodinka bige; modlitby přjstogjcejch za zemřelého; cirkewnj modlitby při udělowánj swátostj w latinském a českém gazyku.

Zřenjm na věci, knihu tuto chwáljm, a sice wyso-ko: ale welmi wyše bych gi chwálil, anobrž bezwadnau, dokonalau bych gi s potěšenjm nazwal; kdyby čeština, kterauž psána gest, spráwněgšj byla a čistěgšj. „Napomínánj pro mladého nemocného; gak dlawo člowěk zdráw gest, spoléhá se na swé zdrawj; za neywětšj starost si to nepokládali, poklady na zemi shromážděti; příkladné myšlenky, z nichžto nemocný potěšitelná napomínánj si wzjti může; rozgjmánj nad slowem u swatého Matauše; gest nad hřjchami nepokogným; napomenutj proti netrpěliwosti; dyť tam gsau přjbytkowé i pro lidé hřjšnj.“ (!) Podobnj nedostatkowé se zhusta w té ginák welmi bohaté a užitečné knize nacházegj, slaužjce za důwod, že na wysost toho gest potřebj, aby se češtj spisowatelé a češtj duchowuj správcowé obzvláštne z biblj swaté a z giných starožitných spisů českých čisté, prawé mluwě české učili, aspoň, než pjšj, s grammatikau se seznámili.

Vincenc Zahradnjk.

8. Rozmlauwánj s Bohem aneb modlitby křesťanky katolické. Druhé rozmnožené vydánj. Pracj Josefa M. Krále, faráře w Branné. W Praze a w Hradci Králowé 1836, tiskem Jana Pospjšila. S. 253. Prodává se na prostém papjře za 24 kr., na poštowském za 40 kr. we stříbře.

Bohatě nadaná modlicj kniha pro osoby ženského pohlawj. Chwáljm zvláště, že w nj mnoho rannjch a večernjch modliteb se podává, a poněwadž ženským psána gest, že se w nj nacházegj modlitby na všechny swátky panny Marie, na den swaté Mářj Magdaleny, Alžběty, Theresie a Kateřiny, gakož i giné modlitby, manželkám, těhotným, šestinedělkám, pannám a wdowám přjhodné. Duch, genž mluwj ze všech modliteb těchto, gestíť duch zdravé, oswjcené, srdečné nábožnosti křesťanské; čeština ale, kterauž psány gsau, nenj na všech mjstech ta čistá, pravidelná, gadrná a ljebná řeč, kterauž stařj Čechové psávali. „Deyž, abych vždy s pohnutým tak srdcem před Tebe se postavila, gako dnes; abych vždy maudřegáj učiněna gsau, wracela se ze swatyně twé do domu swého. Požehney mne, a učíň na všech twých milostech aučastna mne.“ S. 102. Poctiwý staročech by byl napsal: „Dey, by srdce mé, kdykoli se před tebe postavjm, tak hnto bylo, gako dnes; dey, abych s prospěchem w maudrosti ze swatyně twé se wracowala do domu swého. Propůgč mi požehnuánj twého, a učíň mne aučastnu milostj swých.“ Wadnau řečj neykrásněgšj pomysl swětla, gádra a ljebnosti swé potracuge, a protož dokládám: Bratřj, učte se česky, česky ze starobylých spisů českých.

V. Z.

9. Pána Bohuslawa Hasišteynského z Lobkowic Wěk a Spisy wybrané od Karla Winštického, faráře na Kowáni u Mladé Boleslawi. W Praze, w kujžecj arcibiskupské tiskárně, wedenjm Wáclawa Špinky. 1836. S. XLVIII a 228. Cena w tuhé wazbě na poštowském papjře za 1 zl., na weljském za 1 zl. 20 kr. stř.

Ušlechtilý, krásný spis, nechť na wěci, w něm obsažené, na řeč, kterauž psán gest, auebo na papjr, pj-

amo, a impressorskau práci hledjme. Wěcl gsau wýbor-
né, poněwadž zplozeny byly w důmyslné, wysoce učené
hlawě slowůtného Bohuslaw z Lobkowic. O tomto Bohu-
slawowi učený Piarista Adauctus Voigt w knize swé: Ef-
figies virorum eruditorum, tato slowa napsal: Fuit Has-
sensteinus magnum, non Bohemiae modo, cui primo illuxit,
sed totius Europae sidus, tanto illustrius micans, quanto
spissiores erant tenebrae, quae tum orbem litterarium in-
volvebant. Graecas latinasque litteras ad amussim colle-
bat, genusque scribendi, quo utebatur, purissime pro-
fluens ac nativo quodam lepore amoenum aevi ipsius,
barbariem longissime superat. Philosophorum veterum tam
graecorum quam latinorum placita omnia tenebat animo;
nulli tamen pertinacius adhaerebat. Juris tam ecclesias-
tici quam civilis fuit peritissimus, cujus utriusque supre-
ma laurea adolescens Bononiae fuerat ornatus. Sed hano
eximiam doctrinae praestantiam plurimum superabat in-
culcata morum integritas, rarus animi candor, ardentissi-
mus amor patriae, inviolata amicitiae fides ac intrepidus
praesertim in arguendis procerum, ipsiusque adco Wladi-
slai regis animus.“ Kdoby giž z toho, což takowj mu-
zowé píšj, se zvláštj welikau libostj nečjtal. Kdoby
nedychtil po wědomosti wšeho toho, což wtipné, wzdělané,
čisté a gadrné duše gegich myslily a čjtily? Negsau-li
spisowé gegich škola, w kteréž se každý z nás, chce-li
sic maudřym, hodným a blahým člowěkem býti, pilně u-
čiti musj?

Wysoce wzdělaný Bohuslaw z Lobkowic psal wětšj
djlem latinským gazykem, a sice tak čistým, wlastnjm a
ozdobným, že mezi geho spisy a spisy starých klassiků
řjmských zádného zhola rozdjl se nenacházj. Tau přj-
činau gá, byw sačellanem Litoměřického biskupa Hurdál-
ka, chtěge se prawé latině přiučiti, i geho filosofických
pogednánj de miseria humana, de avaritia, de felicitate
gsem četl. Z těchto latinských spisů geho šlechtňý náš
a milowaný P. Winařický překrásnau sbjrk u w českém
wýkladu nám podává, před tjm však na dewětmecjtma li-
stech o žiwotu Bohuslaw Hasišteynského a o wěku, w
kterémž se mu žiwu býti dostalo, důkladně a gemně roz-
právj. Sbjrka sama obsahuge předně listy, potom pak
od stránky 107 až k stránce 204. básně Bohuslaw z Lob-
kowic, k čemuž některá poznamenánj ke spisům těmto

a wýklad starobylých gmen přidány gsau. Listů gest třidcet, z kterýchžto dewětmecjtmý, psaný českému králi, Wladislawowi druhému, a třidecátý třetj, psaný Christannowi o položenj a způsobu města Prahy a o mravech Pražanů, neyobšjrněgšj gsau. Listowé tito gsau negen plni wznešených prawidel mrawů, plni rozumu a maudrosti, plni mnohowážných úsudků o rozliěných politických, náboženských a literárnych wěcech, nýbrž i wzácny pramen historie české, zwláště pak cjrkwunj. O náboženstwj, o cjrkwj řjmské, o stawu duchownjmu a o náboženských odporjch a různicjch wěku swěho mnoho negen wyprawuge, nýbrž i saudj, a tudy skaumatelům české historie wýborně ukazuge, gakby některé přjhody onoho wěku považowány býti měly.

Z důležitých listů těchto gedem z kratšjch zde kladu: „Bernardowi Adelmannowi. Z Hasišteyna 6. Prosince 1507. „Wyrozuměl gsem z listu Twého, že rmautě se pro mrawy lidj bezbožných, welmi se bogjš o cjrkw swatau. To mi nenj wděk, ale nábožná Twá mysl se mi lj-hj. Než co činiti? Mám-li léku příkládati na tu bolest, sám, gak gsem ondy psal, w podobném hoři postawen, čili s Tebau raděgi slzy proléwati, abychom, když ginák nemožná, pláčem si poněkud zármutku ulewowali? Neb chwalitebno-li a čestno, pohnutu býti pro nehody vlasti a rodičů: muohem chwalitebněgi bude, hořekowati nade strastmi cjrkwě, ano giž tak daleko došlo, že od paty až do hlavy ochurawěla. Ale buď co buď, onen nemohl meyliti se, kterýž prawil: Petře, modlil gsem se za tebe, aby nezahynula wjra twá. A sw. Hilarius dj, že cjrkwé práwě tehďáž wjtězj, když raněna, a se zwelebuge, když opuštěna býwá. Zagisté když gi tolikero nátisků a bludarstwj přemoci posud nemohlo, i wěku našeho porušenost gj nezkazj. Cheme-li wšak uznati prawdu, k dobrému našemu se děge, že Otec neydobrotiwěgšj, ač hněwán tolikerymi neprawostmi, neodgjmá nám milosrdenstw swěho, alebrž gako děti nezwedené kárage, chce, abychom raděgi k sobě přišli, než zahynuli. Neb gako železo neužjwané rzj stráweno býwá: tak i lidé, nebýwagj-li doháněni častěgšj metlau, nesetrwagj w powinnosti. Kězbychom tolikými nehodami poučeni se napravili! Než newjm, proč wždy raděgi Faraona, než Dawida a Pawla následugeme, a mjsto ode gedné ctnosti k druhé, od auhony k

auhoně pospýcháme, tak že gest k obávánj, aby strasti kwapcej na nás nebyly spjše počátek pomsty Božj, než lékové hřjchů našich. Zdráv bud', srdce mogle.“

Z tohoto gediného příkladu se spolu na oko spatřuge, že P. Winařický ducha starobylé, krásné češtiny plně pochopil, a právě klassickau pjše češtinu, což proto zde přiwozugi, aby každý, kdož se čisté, zřetelné, lj-bezné češtině naučiti chce, přeložené spisy Bohuslawa Hasišteynského sobě opatřil, a pilným gich byl čjtatelem. Čjtánj starobylých spisů českých a potom takových, z gegichžto počtu gest i ten výboruý, gegž P. Winařický vydal, sandjm za tak potřebnau wěc, že bez nj literatura česká nikoli žadaucjho prospěchn mjti a slawněho gména u cizogazyčných národů dosjci nemůže. S bolestj tuto wyznávám, že mnohý tak česky pjše, gakoby literatura poskwrnití chtěl, neb dokonce k pohřbenj gegjmu pomocné ruky wztahowal.

Dobrý překladatel neyprw úplně stjhnantí musj to, což autor, gegž překládá, do každé průpowědi swé wložil, potom pak z bohatstwj gazyka, w něgž pomysly autora swého přenásj, uměti musj ta slowa a ty spůsobj mluwenj wybjrati, genž pomysly tyto prawě a čisté wzuamenáwagj. Že giž P. Winařický opravdu takowým gest překladatelem, to negen při wýkladu listů, ale i při přeloženj básnj Bohuslawa Hasišteynského dokázal. Mujm, že latinských weršů nikdo tak wlastně, tak ozdobně, tak plynule a zwučně na česko přewáděti neumj, gak o on, a že k takowé práci nad obyčeg šťastným nadán gest wtipem. Na důkaz toho zde kladu několik weršů z básně: Žaloba swatému Wáclawu na mrawy Čechůw, a sice gak z půwodnjho textu tak i z přeloženj:

— — — — — quippe ruentis

Nullus amor patriae. Nullus qui publica curet
 Ex numero procerum. Satis est intexere vestem
 Auro Sidoniam, satis est gestare lacernam;
 Alite phasiaca stomachum satiare calentem,
 Cretaeo fervere mero; comitante vagari
 Agmine servorum, jucundum ostendere vultum
 Omnibus, et Stygium portare in pectore virus.
 Luxus et ambitio tenet omnia; limine cessit
 Et pudor et probitas; coelos Astraea petivit
 Juncta pudicitiae.

— — — „neb k vlasti hynaucj
 Láska mizj. Ze šlechty nenj, kdoby wěrně se obce
 Zastáwal. Giž dosti na tom, w zlatohlaw-li a šarlat
 Obleženi kráčjme, a wěřiti pláštěm umjme;
 Ze wraucj žaludek skwostnými kogjme bažauty
 A Kretským wjnem; že sluháw obkljčeni heynem
 Stále těkáme, a přjwětiwé wšem twáre gewjme,
 Byřby pekelný ged pokryté utagjwalo srdce.
 Rozkoš a po cti liché baženj wšady wládne; počestný
 Mraw i stud pomínul; přjbužná čistotě prawda
 Wrátila se k nebesům.“ S. 124.

Kdyby češtj literatorowé wjce půwodnjho psali, starobylau češtinau, a když se jim něco přeložiti za podobné widj, překládati uměli tak, gakož nám wtipný a horliwý náš Winařický eklogy Virgilia a spisy Bohuslawu Hasišteynského z Lobkowic přeložil: tudjžby se literatura česká zmáhala, wšudeby byla slawná, a i Němci by se česky učiti začali. Zacelo wjm, že mnohý dostatečnau má gazyka českého wědomost, a dostatečnau zásobu zdravých pomyslů a citů, a žeby genialně a přentěšeně psal, kdyby psal z vlastnj duše swé, giných potůčků si newšjma-ge: ale, nastogte, neznamená wzácného pokladu dušeswé, bogj se pronášeti swau mysl, a z přežalostné gakés nesmělosti učedlnjkem gest těch, gegichžtoby učitelem býti mohl.

Vinceno Zahradnj,

B) ROZLIČNOSTI,

α) Zákony.

Dokončenj zákonů od roku 1835.

Gub. nař. 22. Kwětna 1835. — čjsem 24035.

Geho c. k. Mst. vysokým dekretem od 12 Kwětna b. roku čjso 12111 podle uzavřenj od 8. Kwětna, onen dne 17 Března 1791 čjso 201 §. 2 poč. 7 wúbec wydaný dekret, týkagjej se zamezenj sobotnjch weřegných pobožnostj, w tom změniti ráčila: že nynj tyto pobožnosti, pakli a kde biskupowé za dobré uznagj, i s požehánjm odbýwati se mohau.

Gubern. nař. od 13. Čerwence 1835 čjsl. 33522.

Geho cjs. král. Mst. vysokým dwornjm dekretem, se-slaným dne 27. Čerwna čjs. 1646 s neyvyššjm uzavřenjm od 20. Čerwna t. r. — předloženu otázku: „zdaliby některé proměny wzhledem na ustanowené podpisy kmotrů a swědků do křticjch a kopulačnjch matrik, rovněž i při zapsánj otců nemanželských djtek do křticj matriky k pránj byly“ rozhodnauti ráčila, by dotčené podpisy swědků a kmotrů podle vysokého předpisu 20 Února 1784 i budaucně naporád se stáwaly.

Nacházj-li se při vlastnoručnjm zapisowánj swědků a kmotrů gakási nezřetelnost a neurčitost pjsma, kteráby po čase přjčinu k negistotě a k pochybnostem zawdati mohla: tedy gméno kmotrowo neb swědkowo od osoby zřetelné a znalé pjsmo magjčj (faráře, kooperatora neb školnjho učitele) s připogenjm gehu vlastnjho gména gakož překladatale, zřetelně s připogenjm slowjčka „čti“ připsáno bud.

I našjdila Geho c. k. Mst. aby se gak tuc neb onde we zwyku, budaucně dwa čisté opisy z křticjch a kopulačnj matriky zhotowily, od farářů s originalem srownaly, od vikářů neb děkanů při kanonické visitacij přehlédly, a tjmto způsobem gako hodnowěrné opisy potvrzenj dosáhly. — I nad to se žádá, aby, pakli originál bedliwě ochráněn, *geden* z těchto potvrzených hodnowěrných opi-

sú ordinariátu podán byl, který by rozličnan přjpadno-
stj ztracený druhý opis časem nahraditi mohl.

Zohledu wepsánj otce nemanželského djtěte do kni-
hy křticj G. cjs. kr. Mst. ustanowiti ráčila, by alespoň
w hlawnj věci wše dle stáwagjcjch zákonů se konalo;
— chtěl liby ale otec nemanželský, k djtěti se znagjcj,
bud' to při křtu aneb i pozděgi po křtu pjsemně za
takowého se wepsati, má se gemu toho bez prodlenj
u přjtomnosti duchownjho pastýře a swědků w každém
času powoliti.

Pracsidiálnj nařizenj od 22 Listopadu 1835 čjsl. 8619.

Protože až posud při mnohých školách žádné vlastnj
zahradky založeny nejsau, w kterých by se školnj mlá-
dež prakticky w hleděnj a chowánj owocných stromů cwi-
čiti mohla, z kterých by časem potřebné štěpy pro krá-
lowské a giné silnice, pro weřejné cesty neb prostranstwj,
zahrady poddaných wúbec dostáwati mohly: — nařizuge
se tjmto, by o to všemožně dbalo se, aby při každé škole,
aneb na bljzku přjhodný kus země beze platu škole se
přepustil, ohradil, a dostatečným štěpowjm osázel, čjmy
se podotčeného cjele dosjoi mohlo.

Cjrkewnj zpráwy.

Popsánj krásného oltáře w zámecké kapli w Kunžwartu.

Stalať se giž zmjnká o této kapli w mnohých listech a nowinách domácjch i zahraničnjch, wšecy gi gednosworně chwálily a do počtu neydůstogněgšjch swatjň Hospodinowých kladly; za ten krátký čas, co stogj, nawštjwilo gi mnohomnožstwj osob, učených i neučených, velikých i malých, ze wšech stawů, hodnostj a důstognostj, ano i sám náš neymilegšj země Pán a některj z sausednjch králůw, a žádný gj nemohl dosti wynachwáliti; každý si přál často gi widěti, a pokudž možná, i w dalekých wlastech s přjbuzenstwem sdjleti radost, kterauž se cjtj roznjcenyňm zbožný duch člowěka, w nj přjtomného. Obecnaú túto žádost, kteráž i w zgewné prosby zde onde se prohlásila, pohnut neyoswjceněgšj knjže z Metternichu, ráčil najditi, aby se neyznamenitěgšj částky této kaple mistrnau rukau kamenopisně wyobrazily, a na důkaz geho šetrnosti časopisu pro katolické duchowenstwo obětowaly, z nichž gedna zde připogena gest.

Přede wšjm překwapuge každého oltář swau zvláštňj ozdobaú. Co dle popsánj cizincům nemožné býti se widělo, že totiž při množstwj barew nicméně peřestý neňj, o tom každého přeswědčuge wlastnj pohled, anať dle gednosworného úsudku učených a umělcůw gemným splywánjm shodných barew prawá stogj před očima krása, kteráž se wšechněm sama sebau ljbj. Mimo to uchowáwá nám památnjk tento weliké umělosti neywzácněgšjmi druhy mramoru drahé pozůstatky kostela Swato-Pawelského řjmského, genž od cjsaře Konstantina welikého wzdělán byl; swědkem pak gest i wznešených zásluh Geho Oswjcenosti knjžete Metternicha o Swatost papežskau, Řehoře XVI.

Oltář, *) o gednu stupeň zwýšený nad presbyterium, a o dwa stupně nad ostatnjm djlem kaple, spodem

---

*) Wáží přes 229 centnjřů, w ceně 40,000 wlašských skudi, bez ohledu na to, že neywětšj umělci řjmuťj z wážnosti k swatému Otcí nazwjce darmo pracowali.

zálež z čipolina, totiž dedivého, bělawými a namodralými pruhy prokwětalého mramoru, gjmž i presbyterium dlážděno gest; základnj kámen, oba postrannj slaupy, swršek stolu oltárnjho, mjsto, na němž swjcnj spočjwaj, gakož i celý zadek oltáře wzdělán gest cele z ekberýtu, t. z bjlého wiolowými žjlkami prokwětalého mramoru, kterýž na ploše oltárnj wykládán gest giným mramorem, porto nouvo nazwaným, genž se stáwj něžněgšj a přjgemněgšj siwau barwau; pod oltárnjm kamenem w užšjn smyslu spočjwá na dwau deskách z pěkně černého mramoru, genž Nero antico sluge, sarkofaž (rakew) z mramoru, Rosso antico zwaného, w prostředku ozdoben do bře pozlaceným křjžem. W rakwi této položen byl cjsař Hadrian, nynj pak w nj spočjwaj drahé ostatky swatého Bonifácia, pacholete, mučedljka.

Tento swatý gest dle řjmského způsobu přiođen, na prawé straně stogj u něho popelnice, w lewé ruce držj palmu, rusé kadeře z částky zakřjwaj na čele ránu geho mučedlnickau. Tamže umjstěny gsau ostatky sw. Wáclawa a sw. Prokopa, patronůw českých.

Základnj slaupy, přednj strana oltáře wykládány gsau egyptskau žlatau, z kteréž i swršek oltáře wyrauben gest; z obau stran gsau dwa Cheruhjni, gedon držj w ruce popelnici, druhý palmu.

Podě swjcnj widěti gest s každé strany tři okrauhliny z mramoru čerweného, do ekberýtu zasazené akolem pozlacené, w nichž opěť ostatky swatých se chowaj, k nimž tato authentika přidána gest:

FR. JOANNES AUGUSTONI ORDINIS EREMITARUM SANCTI AUGUSTINI, DEI ET APOSTOLICAE SEDIS GRATIA EPISCOPUS PORPHYRIENSIS, SACRARIUM APOSTOLICI PRAEFECTUS SS. D. N. PRAELATUS DOMESTICUS AC PONTIFICO SOLIO ASSISTENS.

Universis et singulis praesentes nostras literas inspecturis fidem facimus indubiam, atque testamur, qualiter Nos ad majorem Omnipotentis Dei gloriam, Sanctorumque suorum Venerationem de mandato Ismi. Domini Nostri Gregorii Papae XVI. dono dedimus, atque concessimus Sacras Partes ex Ossibus Sanctorum Martyrum, nempe in I. Reliquiario ex Ossibus SS. Clementis, Mansueti, Optati, Justini, Tranquillini, et Aeliodori Martyrum - II. - Ss. Fortunati, Simplicii, Vincentii, Prosperi, Victorii, et Adeodati Martyrum. - III. - Felicis, Benigni, Hermetis, Gemelli, Bonifacii, Romani, et Aucti Martyrum. - IV. - Ss. Aurelii, Vitalis, Alexandri, Blandini, Mercurii, Severi, et Deposimi Setis Martyrum - V. - Juonndae, Coronatae, Fluvientiae, Modestinae, Venerandae et Coe-

Iestinae, ac ex dentis S. Felicissimae Martyrum - VI. Ex ossibus Ss. Concordiae, Restituae Maximae, Severinae, Columbae, et Liberatae, ac ex dente S. Victoriae Martyrum.

Ex authenticis locis extractas legitimeque recognitas quas reverenter reposuimus in sex Reliquiariis ex aurichalco circularis figurae unico crystallo munitis beneclausis et vitta serica coloris colligatis nostroque in cera rubra hispanica impresso sigillo ob-signatis cum facultate illas apud se retinendi, aliis donandi et in quacunque Ecclesia, Oratorio, aut capella publice Christifidelium venerationi exponendi et collocandi. In quorum fidem has praesentes Litteras nostra manu subscriptas, nostroque sigillo munitas, per infrascriptum Secretarium nostrum expediri mandavimus. Datum Romae hac die XIX Mensis Septembris. Anni MDCCCII.

Gratis
Fr. Joann Episc. Phorphyr,

(L. S.) Jos. Can. Palmieri, Secretarius,

U prostřed těchto reliquiářů vystupuje tabernákulum, spodem z červeného světležlho mramoru, svrchu z ubělé, alabastro ricoletto zvaného, w němž se bílé, šedivé a nazlátlé žilky co ratolesti rozbíhají. Na dvířkách tabernákulum vyobrazena gest země, pelikán, anoť svou vlastnj krvj napájí své mladé; na podobenství toto stupí gasnj paprskové; zadu tabernákulum viděti gest jiný druh mramoru, genž sluge porto Venere, zamodralý, w němž se vkusně mjhají žilky zlaté; vnitřek tabernákulum stkwj se zlatem čistým. S obou stran stogj tři místrně udělané swjeny, w poměrné velikosti s knížecjím znakem. Nad tabernákulum spočívá pěkné slaupenj z verte antico vyraubené, kteréž přikryto gest křmsau z mramoru giello antico tmavožluté barwy, po pravé straně stogj swatý Petr, drže w rukau kljče, po lewé straně sw. Pawel, mage w rukau sw. Pjsmo a meč; a mezi těmato sochama vystupuje obraz umučeného Spasitele, kolem něho šest swjcnůw menšjch, vše z bronzu a dobře pozlacené. Na zaduj straně oltáře gest následujcjj nápis:

**GREGORIUS XVI. P. M. ROMÆ ABSOLUTUM INDUL-
CENTIIS DITAVIT ANNO MDCCCXXXII. GREGORIUS
P. P. XVI. AD FUTURAM REI MEMORIAM.**

Quum multae praeclarae sint animi, ingeniique dotes Dilecti Filii Nobilis Viri Clementis de Metternich primi a publicis negotiis Austriae Imperatoris et Hungariae Regis administri, et praesertim religionis studium; quumque plurima atque egregia sint

ipsius Clarissimi Viri in rem Catholicam, atque hanc Apostolicam sedem merita, haud potuimus, quin singularis benevolentiae Nostrae significatione Eum complecteremur. Jure itaque existimantes. Catholicae religionis trophaeum, ac veritatis Christi Fidei argumentum Celsitudini Suae gratum acceptumque futurum, Ei dono mittere constituimus aram ex marmoreis reliquiis combustae Ostiensis Basilicae confectam, cujus in inferiori et antica parte urnam collocari curavimus, in qua asservantur exuviae Bonifacii Martyris e sepulchreto ad Urbem unacum nomine effossae. Quo vero isthaec aramagis magisque in pretio possit haberi, coelestium munerum thesauris, quorum dispensatores esse Nos voluit Altissimus, eam decorari decernimus. Hujusmodi ergo auctoritate confisi concedimus et indulgemus, ut quotiescumque Sacerdos aliquis inibi Sacris operabitur, pro anima cujuscumque Christifidelis, quae Deo in charitate conjuncta ab hac Luce migraverit, hujusmodi Sacrificium animae ipsi plenarie suffragetur. Praeterea eadem auctoritate impertimur, ut singuli quique Christifideles conscientiae sordibus per sacram confessionem ablutis, ac coelesti dape refecti eandem Aram in anniversaria qualibet tum Christi Domini, tum Ejus Matris, itemque Apostolorum Principis celebritate adierint, dummodo pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, ac Sanctae Matris Ecclesiae exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam et remissionem misericorditer in Domino consequantur. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque Praesentibus, perpetuis, futuris temporibus valituris.

Datum Romae apud sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die XXIX Januarii MDCCCXXXIII. Pontificatus Nostri Anno Secundo.

Pro Domino Cardinali

Albano A. Picchoni

Substitutus m. p.

Hæc littera Apostolicis Placetum Regium conceditur.

Vindobonae die 2 da Octobris 1833.

Per sac. caes. reg. Majestatem.

Franc. Schoenach m. p.
Secret. Aulic. et Praeses.

(L. S.)

Mistrně a vkusně vzdělaný, gakož i výborným sestavením mramorů neyzácuěgšjch, drahocenný oltář přizdoben gest obrazem slavného mistra: Petersa. Wypodobňuje swatého Antonjna Paduanského, genuž se zgevože w obláčjch blahoslavená Rodička Božj s božským Synáčkem swým Jezjšem. Chwálen byl tento obraz w mnohých zahraničnjch nowinách, když na odiw byl gest wystawen we Wjdni; wypsati však geho krásu lze gest toliko maljři zkušnému. Nad obrazem gest tento nápis:

C. W. L. P. a METTERNICH RENOVAVIT ANNO MDCCCXXXIII.

W kapli této, naskrze téměř znova vystawené nákladem a péřj Geho Oswjcenosti knjžete z Metternichu, w pěkném spogenj stogj starý jonický stawenj způsob s nowěgšjm wkusem, nádhernostj a gednoduchostj. Kaple sama gest dwadcet kroků dlanhá, dwanácte kroků široká, slušně malowaná, dlážděná mramorem, a ginými okrasami kostelnjmi anprawně a stkwostně přiozdošená.

S obau stran wedau dwoge dvěře do této swatyně; u těch, genž bljže oltáře gsau, zawěšeny gsau w pozlaceném rámě authenticity swatých ostatků, papežské bully, a breve arcibiskupské. U každých dvěřj gest kropenka z neyčistšjho karrarského mramoru; w oratorium knjžecjm, kteréž gednoduše sic, wšak welmi wkusně ozdobeně gest, kropenka gesti střjbrná; na způsob lastury, amethystem, chalcedonem a ginými drahými kameny mistrně wykládaná. Co zwláštjnho a pamětihodného při této kapli se wynacházej, gest, že negenom oratorium, nýbrž i celá kaple k topenj gest. Topenj gest dle nowěgšjho způsobu zřjzené. Nad stolicemi gsau we zdjch tagné průchody, gimíž teplý wzduch do kaple wane.

Záslušnosť i gest, abychem geště w krátkosti učinili zmjnu o giných obrazech, kteréž mimo oltárnj w kapli této gsau. W oratorium na piljři mezi dvěma okny gest obraz předstawugcj Rodičku Božj s malým Ježjškem a sw. Janem Křtitelem, též co pacholátkem malým, držj-cjm w rukau křjž, s obau stran gsau dvě ze střjbra taženě ljlje. W kapli prwnj obraz předstawuge cjsaře Konstantina, ano běře útočiště ke křjži a u něho pomoc nácházej; druhý ukazuge sw. Helenu, anať nalezla swatý křjž; třetj obraz gest podobenstwj pokory Konstantinowy, kterýž za křjž se nikdy nestyděl; čtwtřj obraz předstawuge cjsaře Konstantina na smrtelné posteli, an přigymá neyswětěgšj swátost oltárnj. Konečně w zadu kaple pod kulatým klenutjm, na způsob blankytu nebeského, stogj kúr, gehož okrasau gsau přiměřeně warhany w slohu gotickém stawené.

Breve arcibiskupské wyswěcenj této kaple gest následugcj:

**EGO ANDREAS ALOYSIUS,
DEI et APOSTOLICAE SEDIS**

*Gratia Princeps Archiepiscopus Pragensis, e Comitibus Skar-
bek Ankwicz de Poslawice, (Sedis Apostolicae per Inclitum
Regnum Bohemiae, nec non per celeberrimas Bambergensium, Mis-*

gensem et Ratisbonensem Diocessis Legatus Natus, Suae S. Caesareo Regiae Majestatis Consiliarius intimus actualis, incltyi Regni Bohemiae Primas, insignis caes. Austriaci Ordinis Leopoldi Magnae Crucis Eques, Fidelis Capituli Metropolitanii Ollomucensis Canonice, SS. Theologiae Doctor, Protector Studiorum, nec non Carolo-Ferdinandae Universitatis Pragae perpetuus Cancellarius etc. etc.

Anno post nativitatem Domini Nostri Jesu Christi Millesimo octingentesimo trigesimo quarto die quinta mensis Octobris consecravi Ecclesiam arcis Koenigswarthensis, et altare, ubi repositum est corpus S. Bonifacii Pueri et Martyris, in honorem S. Antonii, et Reliquias Sanctorum Martyrum Wenceslai Regis et Procopii Abbatis in eo inclusi, et singulis Christifidelibus, hodie unum annum, et in die anniversario consecrationis hujusmodi ipsam visitantibus, quadraginta dies de sera indulgentia in forma Ecclesiae consueta, concessi. In fidem hujus solemnem, secundum ritum ab Ecclesia praescriptum, peractae Consecrationis, praesens Instrumentum exaravi, illudque in majus rei robur non solum manus propriae subscriptione, verum etiam Archiepiscopalis Sigilli mei appensione muniri curavi.

Datum Pragae Bohemorum in Residentia Mea Archiepiscopali die 10 mens. April. Anni millesimi octingentesimi tricesimi quinti.

Andreas Aloysius,
Princeps Archiepiscopus m. p.

(L. S.)

W každém ohledu welebná a wzácná kaple tato byla tedy 5. Řjgna 1834 Pánu zasvěcena od neydůstogněgšjho a neyoswjceněgšjho knjžete arcibiskupa Pražského: Ondřege Aloysia, genuž při tomto slawném obřadu assistowali Důstog. P. Wáclaw M. Pešina, kanownjk na hradě Pražském, konsistornj rada, a redaktor přjtomného časopisu; a weleb. P. Jan Büttner, rektor arcibiskupského semináře a kanownjk staroboleslawský; a giných šest a třidcet kněžj, mezi nimiž mnozj byli z řádu premonstrátského kanonie Teplské. Kteraužto slawnost poctil též přjtomnostj swau p. kragický heytman krage loketského a ginj wzácnj hosté. Před posvěcenjm obrátě se k lidu Geho knjžecj Mst. (p. t.) Pan Arcibiskup Pražský následugcj řeč držel:

Rozmilj w Ježjši Kristu!

Swětjme dnes slawnost, kteráž se na božský, Mogžjšowi giž daný zákon zakládá, a ku kteréž nám neyoswjceněgšj pán panstwj Kanžwartského, knjže z Met-

ternichu, země Pána nevyšší kancelj, zbožnau myslj swau dal přjležitost, an u prostřed swých, nevětšjch státnjch záležitostj se týkajecjch pracj horliwě o to pečowal, aby tato zámecká kaple, w nž stogjme, poswěcena byla.

Srdečnau ejtjm radost, že s milostj Duchu swatého wykonati mohu biskupské djlo ke cti všemohaucjho Boha, ke cti blahoslawené Rodičky Božj a všech swatých, a na památku sw. Antonjua, a zároveň swaté ostatky zawřjti mohu do oltáře, pro něž ustanowy gsau, a schránku otewřjti, w kteréž tělo sw. Bonifacia mučedlnjka ležj, a kteréž Swatost papežská Řehoř XVI. mimo oltář z vlastnj pohnůtky neyoswjcenějšmu kujžeti wěnowati ráčil, na důkaz, gak sobě přjkladných ctnostj a nesějslných zásluh wážj, kterýmiž se Geho Oswjcenost nad mnohé giné wýtečným stal, netoliko že gakožto wěhlasný a maudřý státnjk, docela w duchu našeho neyспrawedliwějšjho mocnáře, zrale rozmyšlenými radami blaho společného pořádku, a tudyť i blaho cjsarstwj Rakauského rozmnožuge a zachowává; nýbrž i gakožto prawý wěrjej katolické cirkwe, kterýž pokog a pořádek cirkewnj, genž zwlášť za našich časů u nemalém se wynacházj nebezpečenstwj, proti tagným radám pozemské schytralosti, a proti aukladům neunawených protiwnjkůw sw. náboženstwj hágj a zastává.

Gak bohatau látku k našemu duchownjmu wzdělánj poskytuğj mně tyto nečasté udalosti dnešnjho dne! Nemůžeme-li práwem obrátiti i na sebe slowa zgewenj sw. Jana: „Hle stánek Božj s lidmi, a přebýwati bude s nimi. A oni lid geho budau, a on Bůh gegich s nimi bude gegich Bohem.“ (21, 3.) Wšemohaucj Stwořitel nebe i země zgewil nám sice swau mocnost a maudrost stwořenjm a zachowánjm swěta, zřizenjm tworů všechněch, malých i welikých; neb dj sw. Pawel: „Newiditelné wěci (Božj) od stwořenj swěta skrze ty wěci, kteréž gsau učiněny, když se rozumem pochopugj, spatřeny býwagi; také geho wěčná moc, a Božstwj.“ (Řjm. 1, 20.) Ale tjm wjce a tjm podiwněgi zgewil Bůh swau wěchnau dobrotiwost, lásku a milosrdenstwj newywážitelné skrze gednorozeného Syna swého, Ježjše Krista, kterýž wykoupil nás Bohu krvj swau ze wšelikého pokolenj. a gazyku, i lidu, i národu (Zgew. 5, 9.), kterýž nás poswětil očistiw obmytjm wody skrze slowo žiwota, aby sám sobě učinil slawnau cirkew, nemagjej ani poskwrny ani wrásky, neb cořtakowého, ale aby byla swatá a nepeskwrněná. (Efes. 5, 26, 27.)

Naskrze w neyuzžjm smyslu brána magjř býti slowa prawdy, gimž nás pozorné činj apořtol Páně swatý Pawel: „Zdaliž newjte, že chrám Božj gste, a Duch Božj we wás přebýwá? Gestliže pak chrámu Božjho poskwrnj, zatratj ho Bůh; nebo chrám Božj swatý gest, kterýž gste wy.“ (1. Kor. 16, 17.); a na giném mjstě: Newjte-li, že těla waře audowé gsau Kristowi? (6, 15.); ano knžje apořtolské swatý Petr, kterýž wnuknutjm Ducha swatého Spasitele našeho Ježjše Krista „kamenem žiwým“ nazýwá, kterýž sice od stawitelůw byl zawržen, před Bohem ale přewzácným gest kamenem, — wolá k nám: „I wy, gakož kamenj žiwé, wzdeláweyte se wdám duchownj, kněžstwo swaté, k obětowanj duchownjch obětj, přjgcmných Bohu skrze Ježjše Krista.“ (1. Pet. 2, 5.)

Wyř tedy, Milj w Něm! kterýž, bych se wygáđřil slowy swatého Ignacia mučedlnjka (w listu k Efes. čjsl. 5.), kterýž s biskupem tak spogeni gste, gako sw. Cjrkew s Ježjšem, a Ježjš s Otcem swým, aby se wřecko w gednotě srownáwalo, kterýž (k Magnes. čjsl. 6.) sgednoceni s předstawenými swými, duchownjmi pastýři, genž nad wámi ustanoweni gsau, aby wás učili pravidlům čisté wjry, kterýž gste se dnes, tauže wjrau nadřeni w sprawedliwé lásce, w newinné radosti na mjstě tomto shromáždili, abyste přjtomni byli poswěcenj ode mne giž započatému — rozwažugte w hluboké pokornosti, co sw. Otec Augustin prawj: „Poněwadž gsine, ne předcházejcjni zásluhami, nýbrž toliko milostj Božj stali se chrámem Božjm; wřemožně se přičiniti chceme, abychom byli s to, kljčemi dobrých skutků nebeskau bránu sobě otwřjti. Abyste pak wy sami, gakož i wřickni, genž po nás, i w neyzázřjm wěku shromaždowati se budau na tomto mjstě k modlitbě, k chwále a oslawenj Božjmu, této od swatého Augustina ponawržené powinnosti našeho swatého náboženstwj zadost učinili, abyste se Bohu co čisté nádoby milosti geho předstawowali, abyste hřjch w neywětřj měli ořkliwosti, a w nižádném čase nezapomjnali na swatý Hospodinůw Zákon, aby waře wjra wždy pewněgřj a účiniwěgřj byla nepřetržitým učenjm apořtolským, žiwým slowem Božjm, — aby waře naděge wždy wjc a wjc se zakládala na wzneřená a wřecko pozemské přewyšugcj zasljbenj Páně, aby láska waře pro nebeský žiwot wnitřnj i zewnitřnj silau se zmáhala, aby modlitba waře s modlitbau wěřjjejch na zemi a s modlitbau swatých w nebi sgednocená, gako wonř

zápal wstúpowała k trůnu Neyvyššjho, abyste w neywětšjm skormaucenj, hřjchem způsobeném smutku, pokogem Kristowým potěšeni, a wazeb hřjchů sprostěni byli, amilostj Božj osprawedlněni a poswěceni byli, abyste se radowali z obcowánj s Kristem, a žiweni byli k žiwotu wěčnému prawým tělem geho, chlebem angelským, gednjm slowem byste dokonalj a swatj byli, gakož i Otec wás nebeský swatý a dokonalý gest: — proto, z toho gediného úmyslu, k tomu gedinému cji přjtomný kostel byl stawen, od neyoswjceněgšjho patróna wašeho zwětšěn, a k službám Božjm w každém ohledu připrawen, nynj pak dle předepsaných obřadů cjrkewnjch bude poswěcen; sněř téhož poswěcenj pak gest ten, abyste o swatosti téhož mjsta, o úctě gemu náležejcuj a o potřebě swého wlastnjho poswěcenj se přeswědčili, w přeswědčenj tům byli utwrzeni, a ku spasitelným úmyslům powzbuzeni.

Gestliže nábožný patriarcha Jakob na tom mjstě, kde we snách od Boha byl potěšen, s podiwenjm zwolal: „Zagisté na mjstě tomto gest Pán, a zde gest prawý dům Božj a brána nebeská“: gakauž tedy uctiwostj naplněni býti máme před tjm mjstem, kteréž mezi lidmi skutečně gest stánkem Božjm; na kterémž on skutečně mezi námi tagemně přebýwá, a my geho lid gsme? Naplnila-li weliká welebnost chrám Šalomanůw, w němžto gen podobenstw najš neyswětěgšj oběti byla widitelná, welebnost, že kněžstwo a všickni synowé Israelštj plni swaté bázně padli na zemi, klaněli se Pánu a geg chwálili, poněwadž dobrotiwý gest a milosrdenstwj geho na wěky trwá: gaká welebnost naplnuge teprwa chrám tento, w kterémž Kristus Jezjš sám přjtomným chce býti, aby neustále newyslowitelné swé milosrdenstwj obnowowal, a nám hřjšnjkům bjdným na gewo dáwal.

Měgtež tedy swatyni tuto ponjženým a pokorným srdcem w uctiwosti, nepauštěgte z myslu ona pokaránj a trest, gjmž stjžen byl dle swědectwj sw. Ewangelium oneň, genž se odwážil přigjti na swatbu, kterauž připrawil Král synu swému, nemage raucha swatebnjho; přistupugte wždy ke stolu Páně s prawau, čistau myslj, srdečnuu nábožnostj, učenliwu pozornostj a roznjcenuu tauháu po swém spásenj; obracugte srdecj swých k tomu, cò swřchu gest, kde Kristus sedj na prawici Božj, zwlášť zde budiž obcowánj waše gako w nebesjch, odkud Spasitele swého, Pána Jezjše Krista očekáwáme; hogte rány dušj swých

swátostmi od Krista Ježíše w zákoně nowém ustanowenými, očistugte se od hříchůw prawým pokáním, abyste gednau před sandnau stolicj všewědaucjho Boha z počtu sprawedliwých, a z nebeského Jerusaléma na wěky wylaučení nebyli.

Nynj pak slowy sw. Augustina djky vzdáwemye Pánu, Bohu swému, od něhož každý dar dobrý a obdarowanj dokonale pocházj, a chwalme dobrotiwost gehu neroztržitau a žiwau radostj; neboť on, kterýž dopustil, aby kostel tento byl wystawer gehu neyswětěgšjmu gměnu, oslawil geg také swatými ostatky mučedlnjka swého, který, bych s swatým Ambrozem se wygádril, w důwěrném přátelstwj bude přebýwati s wámi, sám od Krista oswjcený zapuzowati bude od wás temnosti, w těle přebýwagjej duše ochraňowati, s tělem se rozlučngjej přigjmati.

Proste napotom se mnau Boha všemohaucjho a ney-dobrotiwěgšjho, aby wznešeného zakladatele chrámu swého do neydelšj budaucnosti neporušeného zachowal, w plně mjře wyléwal na něho, i na wšecku knížecj rodinu swé požehnánj, a tak aby splácel wšecku, z dobroty gehu wám prokázaná dobrodinj, při nichž neyoswjceněgšj kníže netoliko waše, nýbrž i wašich djtek a wnuků časné i wěčné prospěšenstwj s otcowskau péčj a láskau obmýšlel, zwláštjn pak měl zřenj na rozšjřenj králowstwj Kristowa, Boha našeho, gemuž sláwa, požehnánj a gasnost, a djkůčieněnj, čest, moc i sjla na wěky wěkůw. Amen.

Ř E Ć

při pohřbu

Gegj Oswjcenosti **ANTONIE**

kněžny z LOBKOWIC, rozené hraběnky z KINSKÝCH,
konaná w Raudnici w proboštakém chrámu Páně 8 Le-
dna 1836

od

Josefa Hochmanna,
kaplana w Raudnici.

Zalžbena byla Bohu duše gegj: protož pospjšil gi wywesti z tohoto slzawého údolj. W kn. Maudrosti 4, 14.

Dáwno-li gest tom, co zde w kragině našj rozléhalo se radostné přánj k poswátnému mauželskému sňatku

Gegich Oswjcenostj „Josefu a Antonie“! Dáwno - n gest tomu, co w Beřkowické rowině zástupowě wěrných poddaných propěwowali :

„Zawjtey, dne radosti, dobo krásná!
Genž blaho neseš w naše kraginy,
Nám wzešla tebáu nowá *hwězda gasná*,
Ozařugjc otcowské dědiny — !“

a dnes — co slyšjm? co widjm? gaký cit pogjmá duši mau? W kapli zámecké smutné duchowenstwa pjaně, po náměstj trub a bubnů temné zwuky, na wěži žalné hláhlenj zwonů — co to znamená? Co znamená černý oděw tohoto chrámu, černý oděw kněžstwa, černý oděw přewelikého zástupu tady shromážděného? Co znamená powýšené toto mjsto w rauše smutečnjm? Ach, *shasla hwězda gasná!* Sprchla krásná růže garnj! Nenj wjce mezi námi té autlé, zbožné, dobré duše; nenj wjce kněžny *Antonie!* Mrtwa tuto ležj, co nedáwno krásný měla žiwot; mrtwau ku hrobu doprowázjme, genž nedáwno mezi námi obcowala!

¿ čemu učj nás slawný pohřeb tento?

Slyšté, o tom promluwjm k srdci Wašemu.

Člowěk mjnj, Bůh wšak mēnj. Nic nenj stálého na tomto swětě; wšechna radost geho pomijj co stjn, wšechna sláwa geho co kwjttj polnj. Dnes stogj rozkošný luh w plné kráse swé, ale zjtra mraziwý wětrjk zawěge naň, a hle giž kwět a listj geho přāj, giž se tratj sličnost geho. Tam strnj hrad, onde stkwj se nádherné město: než zachwěge se zem, a pewný hrad se řjttj, město padá. Byli gsau tu lidé, genž si w obrowské postawě wykračowali, ale oceliwé smrti raměno rozbilo glm statnost kostj gegich. Byli gsau tu angelé w twáři lidské, ale ni těch neušetřil osten smrti; rozlaučiti se musili s tjmto swětem, a hledati sobě ginau wlast; neboť wynesl Bůh saud.: „*Člowěče, smrtj zemřeš!*“

Kamkoli se obrátjm, kamkoli hledjm, wšude předstawugj se obrazowé nestálosti a porušitedlnosti oku mému; wšude nalezám auklady, gež smrt žiwotu našemu strogj. Mnohdy dosti malá přjčina činj tomuto konec. Maličko se k. p. nastudj wnitř, neb zewaitř tělo naše, a tudjž strašná bolest zuřj w andech geho, tudjž přicházj konec žiwota.

Maličko nečistého powěťj se nalykneme, malaunkého čerwjčka polkneme, křiwý krok na rovné zemi učinjme, neb se ulekneme, aneb nás zármutek náhle obkljěj: ga- ké to množstwj přjhad, genž hrozj žiwotu našemu! Kdo se gim všem může naprosto wyhnauti? Který člowěk může řjci: Gaktěžiw gsem nepřišel k úrazu — ?

Poněwadž tedy žiwobyťj naše tolikerym nebezpečen- stwjm podrobena gest, poněwadž na všech stranách řjhá na nás smrt, a ustawičně chodjme mezi střjlenými šjpy gegjni; poněwadž i celý swět klamný a pomjgegěj gest: kdož by chtěl gešě na časném žiwotu našemu tak welice sobě zakládati? kdož srdce swé k swětu uwázati, a pro geho titěrnost; pro geho pawučinu na Boha a na wěčnost zapomjnati? Kdo by raděgi o to pečowati nechtěl, co žádné změně a zkáze nepodléhá, alebř s člowěkem žige wěčně? „Neskládeyte sobě pokladů, přimlauwá Spasitel, kterjž molem a rzj hynau; ale skládeyte sobě poklady pro nebe.“ Nebe gest vlast waše; za nebe deyte wše- cky statky a rozkoše tohoto swěta, a ničjm a nikdy se nedejte zmásti w těženj hřiwnami Bohem wám swěřenými, abyste, přikwačila—liby wás smrt, aučty dokonalé slo- žiti mohli. „Newjte ani dne, ani hodiny,“ doložil Kri- stus Ježš. „Neymilegšj, zde, zde před očima swýma máte patrný důkaz prawdy slow těchto! „Zásobte se o- legem“ — wšelikými ctnostmi, wolá opěť neywyššj přj- tel lidský, „aby, když přigde ženich — On sám nalezl wás připrawené.“ Gíž přišel: nebeský ženich, přišel neyswětěgšj Kristus Pán, a požádal ruky této oswjčené knjzecz *Newěsty*, uweď gi do přjbytku Otce swěho — tam, kde za stolem sedj, Beránka požjwagjce, ti neywyčěněg- šj králowé a knjžata, ty neyšlechbetněgšj panny a ženy; uweď gi w přjbytek sláwy, kdež gest Maria, swatá ma- tka geho, kdež gsau Ludwjkové, Wáclawowé, Kateřiny, Antonie; tam gi uweď, kde, gakž pobožnau máme na- děgi, bohomystaj předkowé rodiuy *Lobkowiců a Kin- ských* w přeradostném žigj společenstwj. Tam, do ta- kowého přátelstwa, k takowému utěšenj přiwedl Kristus *choti swau*, genž mu zde wěrně slaužila. Ano tam gi přiwedl, tam gi powýšil na znamenitěgšj stupeň sláwy a *blahosti*, a opatrowati gi bude w bezpečných stáncjch ne- beských *co drahý poklad, až i wznešeného Manžela ge- besho tam* powolá, a ge zase spogj na wždycky swazkem *neye istějho* milowánj.

U prirownánj k nebi a k rádotem geho, drazi Po-
sluchači, wše wezdegšj gest malo, marno a chatrno; nebe
gest studnice wšj útěchy a slasti, tak gako slůnce střed a
zjdlu wšeho swětla gest. Kdo tam přicházj, koho tam
Bůh přjgmá, tomu býwá wrehowatě nahrazeno i to ney-
dražšj a neymilegšj, což zde gest opustil. „Co Zádne
oko newjdalo, Zádne ncho neslychalo, aniž kdy na mysl
lidskau wstaupilo, to poskytuje Bůh těm, gež k sobě po-
wolal,“ gistj Apoštol. Widěli gsme sice stjbra, zřata,
rozkošných sadů, hradů, trůnů, korun; slyšeli gsme lj-
bezných zwuků hudby a ptactwa, laskawých slow přátel-
stwj, hlasu radosti; ejtili gsme sladký pokog w srdci swém
a čistau rozkoš po každém dobrém skutku, zwlášť bylo-li
nám zápasiti s negakým pokušenjm, ejtili čarowňau wpa-
du wynyšlených swětů: ale wšak, což by se radostem ne-
beským wrownalo, nic gsme newiděli, nic neslyšeli, nic
nepomyslili a nepocjtili. Weliká tedy, nesmjrná, newy-
mluwná gest radost nebeská. A pročž může-li narjkat
ten, kdož, ztratiw zemi, nebe docházj? Možná-li, bý-
chom i my na zřau to stránku wykládali, že milostná
šlechtička, wznešená kněžna *Antonie* wzata gest z pro-
středku našeho? Ne slepým osudem, ně náhodau, nýbrž
dopuštěnjm Božjm se to stalo, že se od nás tělesně od-
dělila. „Zatjhená byla Bohu duše gegj; protož pospjšil
gi wywesti z tohoto údolj.“

Tázete se, N., čjm se duše gegj Bohu zaljbila?
Prawjm Wám o gegjm žiwotě, o gegjch mrawech a powa-
hách gediné to, což z neydůwodněgšjch zpráv mám: že
*byla plna wraucj pobžnosti, a plna srdečné lásky ke
wšem lidem.* Tyto dvě křestánské ctnosti téměř wšecky
giné w sobě zahrnuj; gsauť to práwě ctnosti kněžecj,
ctnosti králowské. — Kněžna *Antonie* rostla po celý
mladý wěk swág pod pečliwan strážj swých negen wysoce
urozených a slawných, ale i wysoce maudrých a nábož-
ných *Rodičů*; musilať tedy takřka dle wznešeného přj-
kladu gegich nábožňau a přešlechettňau učiněna býti. Sjmě
dobré padlo w dobrau, úrodnau půdu, a mělo časem swým
hogné, pochotné owoce wydáwati. Nedoštalo - li se kněžna
Antonii w krátkém, práwě teprw rozkwetlém žiwotě ge-
gj přjležitosti, skutkem prokázati to dobré, což měla
na srdci: wšewědaucj Bůh, gehož oko proniká wšitřnosti
duše, přjgal dobrau wůli gegj, gako někdy čtěnj Abra-
hamowo, za skutek, přestaw na tom, že každodenně srdce

swé w horlivých modlitbách k němu pozdvihovala, veřegným službám gého mileráda a skrauženě obcowávala, we všech žiwota případech gemu se poraučela, a posléze a njm a w něm žiwot swúg skončila, opatřena gsanc swátostmi umjragjejch.

Ana i to slaužj za důkaz spanilých vlastnostj gegich, že si gi za wzácnuu *Družj* dnů swých wywolil *Pán — Knjže — Josef Lobkowic*, gemuž, gakož celému oswjčenému knjžecjmu rodu *Lobkowickému*, neljčená bázeň Božj, wljdnost, láska a dobřota gako mlékem materským gsau do duše wštjpeny. Sudiž waše vlastaj srdce, mluwj-li prawdu, čili nie! A k takowému rodu, k rodu starožitnému, w celé Ewřopě známému, wysoce ctěnému a milowanému, k tak slawnému kmenu *knjžat z Lobkowic*, přiwětwna byla milostná hraběnká a kněžna *Antonie*, gegjžto tělo, žiwota prázdne, na tomto strogném místě žalu w temné rakwi odpočjwá. Náležela *Lobkowicům*: i nebyla-li giž proto samé gedna z neywybornějšjch a neymilostnějšjch dušj lidských?

O gá gi gako žiwau před sebou widjm, ana w bohomyslném rozgjmánj pohřžena klečj, a srdce swé wyléwá před Panowujkem všehomjra; slyšjm slowa laučenj gegjho s milowaným *Manželem*, slowa smutného laučenj gegjho s tjmto swětem, gakožto radosti ledwa teprw okaušeti začala — slowa: „*S Bohem tu buďte, w lásce na mne zpo-
mijneyte!*“ — Pro tyto hlawnj čtosti křesťanské ljbezna byla duše gegj Hospodin, a on poapjšil gi z tohoto puto-
wánj wywesti.

Popěwadž pak to Hospodin učinil, že kněžna *Antonie* opustila nás; protož přestaňme žalů a pláčo, všechno zřastawujjce swaté wůli gého; nebož co Bůh činj kolj, wšo dplře činj.

O kžby mohla tato slowa moge, slowa kněžská, až k *Tobě* proniknauti, neyoswjčenějšj *Knjže a Pane*, zarmaucený *Manžele*, genž pro hoře a boleť negsi tato přj-
tomen! Kžbys Ty dnes widěl, gak mnoho dobrých lidj ku hřobu knjžecjch otců Twých Twau drahan *Antoniz* dopřewázi! Kžbys, opřjým byl swědkem, gak mnoho hor-
kých slz čisté, upřjmné lásky teče *Té*, kterauž nade vše-
čky deřy lidské milowale srdce Twoge! I dey místa slowám útěchy a dowoliz mne řjci: Tys *knjže* — dokaž knjžecj silu, dokaž wzneženost ducha, hodnanu rodu, hodnanu gména *Lobkowiců!* Tys *wogn* — dokaž při za-

lostřm rozlačenj se se swau ohotj mysl hrđinskan! Tys muž oswjecného rozumu — tedy pomni, že i Tobě samámu gest godnau umřiti! Tys křestan — eyhle, ztrátn swau nalezněš w nebi zase! Přeg tedy, přeg *Drahé swé*, a přegte gj *Wy* všickni oswjecnj *Přátelé* gegj, že wětšjho štěstj giž dosáhla, nežli se dá zde pomysliti — wždyť prawá láska záležj w tom, když wětšjho a wětšjho blaha přegeme miláčkům swým.

Tjm pak bych, N., i skonál řeč swau, kdyby mně ono pjsem swatých słowo na mysl nepřipadalo, že i neysprawedliwějšj z lidj nenj bez hřichu, a že Bůh, genž srdce i ledwj skaumá, druhdy tam nalézá poskwrnu, kdež oko naše ničehož neznamená. Ale však upokog se, nábožuj posluchači, upokog se mysl waše. Bůh gest milosrdný a pln smilowánj. Bůh ina onom swětě wěrné duše očišťuge, a tjm samým, bylo-liby něgaké wady na duši zemřelé wznešené kněžny *Antonie*, ou gi milostiwě umyge, nad enjh bělegšj gi učinj, potom pak gi uwede w králowstwj wěčné. Což aby se w skutku a tjm dřjwe stalo, i my můzeme přispěti.

Nynj budau swatoswaté oběti mešny za srdečně *Oželenau* konány; spogtež tedy, N., w duchu prosby swé s modlitbami kněžj, a woleyte s pohnutým srdcem, by Swrchowaný na nebesjch milostiwě wzeřtel na zásluhy neyswětějšjho Syna swého, a těmi aby zaprawil a doplnil, kdyby se gj snad úplně nedostáwalo té čistoty a sprawedlnosti, bez kteréž nikde radosti nebeské okusiti nemůž. Tato gegj tělesná schránka zůstane mezi námi, gešto duch gegj se odebral k Twůrci swému. W tomto městě položeno bude tělo gegj k tělům slawných přátel a přjbužnych, gako druhdy *Rebeka* a *Rachel* podlé *Sáry* w geskyni u *Mambre* pochowány byly: i budemeť tedy mimo skwělé etnosti také tuto wzácnau památku gegj mezi sebau mjti. Pročež zpomjneyme na w Pánu *Zesnulau*, zpomjneyme w nábožných modlitbách na *Ni* a weškeren rod *Lobkowiců*. Zpomjneyme ale také na to, že i my gsme smrtedlnj lidé, že i nám gednau swatwečernj zwonec zawznj, že i naši rakeskew gedenkrátě k hrobu ponesau.

Eyhle, tomu všemu učj nás dnešnj truchlá slawnost pohřebnj. Učjť nás, že wše pozemské wetcha a marno, nebe pak předđstogno a plno neyčistšj, neubýwagjej blaženosti gest; že se ono gediné tomu za podjil dostáwá, kdož na Bohu a etnosti žiwot swůg založil, gako zwěčněná kněžna naše *Antonie*.

Bůh buď s *Nj*, Bůh buď s *knížetem Josefem* a s celým slavným, křesťanským *domem Lobkowiců*; Bůh buď s námi, a tak sprav život náš, bychom, když gednau wypršj i naše hodinka, ljbě w Pánu zesnuli, a tudjž přiwtěleni byli k zboru blahoslawených a swatých w nebeském rági! Amen.

E L E G I E

při prwnjm nawštwenj hrobu Sedláčkowa.*)

Mrtwé ticho wládne na hřbitowě,
Hroby oswěcuge Luny lesk;
Gen zde onde při některém rowě
Slyšet cypřišj tagemný stesk.

Wrby černé truchliwě se skláněgj
Na uwadlé wěnce hrobowé,
Z rowů čerstwých přjgemně zawáněgj
Nočnjch kwěťů dechy ambrowé.

W takowéto době rád prodjwám
U památek láskau wšjpených;
Ač bolestně, předce rád se djwám,
Kde kdo drjmá z přátel milených,

Dnes mne k stánku poklidu wěčného
Wolně nesly nohy wšhawé,
A po sochách hřbitowa tichého
Rozeslal gsem zraky zdrahawé,

*) Wšem přátelům a ctitelům *Sedláčkowjw* na wědomj dáwáme, že gsme na se wzali, wydánjm geho obrazu čestnau památku gemu pozůstawiti. Čistě w kameni rytj gest předstawan s dary, gimiž ho mnohé wznešené osoby poctily. — Cenu klademe na 20 kr., kdoby pak otisk na čjnském papjře žádal, za 30 kr. stf. mu ho podáme.

Čistě nás nesklame důwěrnost naše, že wázenj vlastencowé, pamatugjce na zásluhy geho, které sobě o sláwu vlasti a čest materského gazyka položil, toto wyobrazenj geho hogně odejbrati budau, a to tjm ochotněgj, an čistj wýnos k založenj fundacij při opatrowně plzenské pod gménem geho odhodlán gest.

Z toho ohledu kněhkupectwjm pauze 10 pct. obětowati můžeme. K dostánj ostatně bude rytina tato u Redakcj, pak w arcibiškupském Seminári u provisoru pana Antonjna Risplera, a w jesuitské ulici, w čerweném Domě, u kamenopisce p. K. Henniga.

Redakcj.

Proč bych tagil? — Chtěl gsem hrob nagjti,
 Kde vlastence ctného složili,
 Na památku wěnc mu uwjti
 Z kwjtků, — genž ho druhy těšily. —
 An tak pátrám, mysle na to stále,
 Kdo mogj zde tužbě ulewj:
 Ay před zrakerem wnitřnjm nenadále
 Nočnj widějnj se obgewj.
 Tam w negisté záři Lupy bledé
 Ženu zjram s twářj unylan.
 Socha-liž to? čili nárek wede
 Matka, nad synowau mohylan?
 Hlawu o slaup zkácený podpjrá,
 Oči k nebi má pozdwižené,
 Na prsau, gež těžký smutek swjrá,
 Ruce ležj křjžem složené.
 Máť to wlast želj miláčka swého,
 Genž w sirobě rád gj pomáhal,
 Z celé duše, ze srdce wěrného
 Čest i blaho gegj rozmáhal.
 Ten, genž hágil swatá gegj práwa,
 Kněz pobožnj, wfelý vlastenec,
 Giž zde tiše pod drnem pospává
 České Musy šťastnj milenec.
 Dřjmát lehce; — neboť skutky geho
 W prospěch člowěčenstwa konané
 Naklonili Saudce nebeského
 K milosti w odměnu podané. —
 Bolně lká syn wěrný české wlasti
 Nade schránkau časně zbeřman,
 Dach *Sedláčkůw* prost wělelké strasti
 Welebj wlast wěčně blaženau.
 Wlast pozemská ctila geho ctnosti,
 Wěnc sláwy gemu uwila;
 Skwělegšj wšak sláwau na wěčnosti
 Láska Božj geg poděllila.

J. G. Marek.

Zpráwy.

**Zdravý rozum našich starých předků o moci
 cirkwe.** Ondřej biskup český w počtu 18tý welmi hor-
 liwě práwa a swobody duchowenstwa českého zastával,
 neobáwage se žádných těžkostj, kteréž týmž způsobem na
 sebe uwalil. Po geho smrti powoław král Přemysl Ottokar

první k sobě pánův a vládk českých, i také kanovníkův, rokował s nimi, koho by měl na to biskupstvj posaditi. — Některým se widělo, aby byl wolen muž některý mjrný, ustupný, showjwagjcej, ne přisný, tichý, pokogný a pokorný. Slowem, chtěli mji biskupa takého, kterýžby nic nerozkazował, a jim na wůli dal, by činiti mohli, co by se jim ljbilo a widělo. — Gij maudřegšj ale za to měli, aby byl wolen muž ušený a maudrý, sprawedliwý a samostatný, kterýžby moc duchownj provozował, gakž na biskupa slušj. Třo tedy odstąpiwše na stranu, uradili se, a pak předstąpiwše před krále, poručili gednomu z prostředku swého takto mlawati: „Čtný Králi Český! Výbor těchto zde přistogjejch kmetůw poručil mi tobě oznámiti, že oni swé wůli k tomu dáti nemohau, aby w tomto twém králowstwj měl býti takowý wůdce a správce dušj našich, totiž biskup beze wšj moci, tak gakž tito Páni od nás oddělenj mji čtj. Rozważ, prosjme, co by z toho wyšlo dobrého. Na tento čas chtěj mji takowého biskupa, budanca i takowého nidecneho krále budau žadati, aby jim nic nerozkazował. Powaž, o koho tu běžj, že máš syna, a že sňad gestě za twých žiwota duň mohlaby se takowá wěc tobě přihoditi, žeby oni chtěli, abys ti newlādł, a sňad ani nerozkazował. Wlādni ty a buď mužem, a wól sobě za biskupa muže hodného, kterýžby se bál Pána Boha a Tebe, i twóg lid spravował, gak slušj na biskupa, totiž w křesťanské lásce, w upřjmnosti a sprawedlnosti, a my tobě jako twogi wěrnj budeme pomáhati.“

Za našich časů se w mnohých zemjch ewropegských tento sand těch wázných kmetůw českých potwrdil. Nebo widěli gsme w těch zemjch, že byla nejprw cirkew práw swých zlaupena — a potom i moc králowská. Z toho ať si tedy wezman naučenj mnozj z nowěgšjch spisowatelů práw cirkewnjch, genž o nemalé cirkwe škodě na oltář státu neprawě a nepřináležité oběti kladau, práwa gemu připisugjce, kterýmiž cirkew a posléz i stát škodu trpěti musj. —

Moc a síla wíry. W Asii gest weliké králowstwj mezi wýchodnj Indij a Persij, kteréž tspraw za našich časů se mocně pozdwišlo, gménem *Lahore*. Gest skorem tak weliké, jako Francauzy, a má ke 20 milionům lidí. Král toho mocánsstwj se gménuje *Raušit Sing*. Sou se do-

stal asi před 15 lety gedem z wogenských důstojníků Napoleonových, gménem *Allard*. Gest nyní asi 50 let stár, a nevyšším wogenským wüdcem *Rausit Singowým*. Králowu důwěrnost tak si zjiskal, že mu i gedu swan blížkau přjhuznau za manželku dal, a nyní po swém mčouáři gest ten neymacnějšj a neywznešenějšj w celém králowstwj. Při wšj té moci a důstojnosti swjá předce srdce geho weliký bol, wida, an djtky geho wjry katolické nepoznáwaj, prosj tedy swého krále, by mu dowoleno bylo, po patnáctj letech swan wlast zase spatřiti. Slyše to král, welmi se zarmutil, a dlauho se zpěčowal, takowé powolenj dát. „Nech mi zde, prawj konečně, twých dětj, pak uwěřjm, že se nawrátjš. — Práwě přjčinau mých djtek, odpowj *Allard*, chei do Francouz; nebo gen tam mohau podlé něužj a obyčejá móho náboženstwj wychowány býti.“ Po těchto slowech přestal král odpor činiti. „Ty muš prawjš o swém náboženstwj; zde nemám, čjm bych tobě odporowati mohl; toj se týká swědomj. Mážeš se wydati na cestu.“ Ohgaw ho alzáwýma očima, rozčehual se s njm.

Pan *Allard* wydaw se na tak dalekau cestu, s swan manželkau i s swými djtkami skutočně do Francouz přišel, a zde za několik mčsíců w létě 1825 a to otcowsky pečowal, aby djtky geho, dle náboženstwj katolického wychowány byly. Manželce ale geho obyčej a mrawy francouzské se hrubě ljhiti nechčeli, awlast swobodným gednaujm pohlawj ženského se urážela, a protož přj tanžita domů se nawrátiti. Francouzowé, zwlastě *Parížané*, měli zase něco pro podjwanau a pro kowor. Nedáwno gsme čtli, že král franc. *P. Allardowi* práwa wěščenj francouzského na tak dlauhý čas udělil, dokawádhy zhraně proti francouzské zemi nenosil. — Čítel ale náboženstwj pozoruge z toho, gak hluboké základy wjra w srdcech lidských mjtí musj, když i francouzský prw wogenský wüdc, mezi pohany žiw gsaucej, a wšjm oplýwagjcej, žádného pokoge nemá, dokudž djtek swých podté předpisů wjry katolické wychowaných newidj.

Nábožnost předků našich. Z fundacij ku konci čtrnáctého a z počátku patnáctého stoletj učiněných wjdjme, že starj naši předkowé částku na mši sw., částku na chodé, a třetj částku na školácky obětowali. Gak krásný a následowánj hodný to přjklad gest, z něhož ne-

gen nábožnosti a dobročinnosti, ale i láska k umění vysvítá. — Z týchž fundací patrná gest žetnost a láska našich předků k svým králům i po gich smrti. P. Aleš z Wráběj roku 1399, 22 Řjgna založil při kollegialním chrámu S. S. Kosmy a Damiána w Staré Boleslawi oltář, ustanowiw, by mimo jiné pówinnosti každoročně se při něm gedna mše sw. slaužila za krále Wáclawa IV a manželku geho Johannu.

— 8 —

Ze Salcburku.

Když Geho kněžecj Oswjcenost Bedřich Josef Coelestin ze Šwarzenberků a wévoda na Krumlowě, od 23. Zářj 1835 za arcibiskupa Solnohradeckého zwolený, od Geho swatosti papežské Řehore XVI potvrzen a na biskupstwý poswěcen byl, slawil dne 2. Kwětna r. l. swé uwedenj neb installacj, při čemž mu i pallium podáno bylo. Byla-li Solnohradským weliká slawnost dne 23. Zářj r. m., tjm slawnějšj byl gim zagisté den 2. Kwětna l. r., an u přjtomnosti některých bližšjch biskupůw, welikého počtu duchowenstwa a giných úřadem a důstogenstwjm wznešených osob a nestjšlného zástupu lidu ode všech srdečně milowaný knjže na stolici arcibiskupskau uwáděn byl.

Wšak mjsto obšjrnějšjho popisowanj slawnosti této, kteréž se giž stalo w politických nowinách, podáváme raděgi přjchylnému čtenářstwju swému pastýrský list, kterýž (p. t.) arcibiskup Solnohradský téhož dne rozeslal wěťjcm swé dioecesj. Pastýrský list na duchowenstwo následowati bude w přjštjm swazku.

Bedřich z Božj milosti Arcibiskup Solno-Hradský, Apoštolské stolice Řjmské wyslanec rozený, Primas německé řjše, doktor sw. theologie, knjže ze Šwarzenbergů, wévoda na Krumlowě.

Wšem wěťjcm arcidioecese Solno-Hradské milost a požehánj!

Důležitě gest wolánj Páně, wjzti berlu pastýrskau, bđjti nad stádem Ježšowým, zprawowati Cirkew Božj, kteréž sobě dobyl krwj swau. (Skut. 20, 28.) Bůlit wj, gaké city we mně procitly

a srdcem mým pohybugj, an widjm sebe od nynj Wašjm wrchnjm pastýřem, a Wás, neymilegšj, mogjm od Pána mi swěřenjm stádem, an Wás powozugi co neywzácněgšj předmět všech swých budaucjch pětj, budaucjho wynasnažowanj, swé radosti anebo i starosti. Čjm užšj gest duchownj tato wazba mezi pastýřem a stádem, a čjm blížegi stogjm wěrjcjm této arcidioecese: tjm wětšj láska poháuj mne k Wám, a ulehčenjm gest srdci přeplněnému, že tjnto listem pastýřským k Wám ke všem mluwiti mohu.

Přetěžké břímě uloženo mi gest, kteréž w skutku lidskau sjlu přewšuge. An řizenjm Božjm za biskupa dušj Wašich gsem zwolen, pod pohrůžkau vlastnjho zkaženj gest mi rozkázáno, bdjeti o spasenj Waše, aby nikdo z Wás, kteréž za drahou mzdu od Krista Ježise wykaupeni gste, nezahynul, ale měl žiwot wěčný. Přistogj mně, bych hříchů cizjch nebyl aučastným, starati se o to, aby nábožnj toliko, we swatém uměnj zkušej a žiwotem bezauhonným známi kněžj posláni byli k Wám, kteréžby s prospěchem mezi Wámi pracowali. Mně náležj, a gsem k tomu powolan od Boha a Krista Ježise, kteréž sauditi bude žiwých i mrtvých, abych dle prawého smyslu sw. Cjrkwe katolické ulozenau radu Božj Wám zwěstowal, a hlásal Wám učenj wstěleného Syna Božjho w celosti, wáznosti, slowo zdravé, bez auhony. Mně přistogj, bdjeti, aby nikdo ginak neučil, nýbrž aby všickni powolowali zdravým řečem Pána našeho Ježise Krista a tomu učenj, kteréž wede k pobožnosti, abyste uchráněni byli před swodným učenjm lidj přewrácených, kteréž zdravé prawdě odpjraj, a žádostem lidským pochlebugj, žiwobyjtj tomuto opravdowosti odnjmagj, cenu wjry nábožné a chowánj šlechetného, gakož i wěčné blahoslawenstwj zlehčugj a trestu bezbožnosti upjraj. Neyswětěgšj gest mi powinnostj, abych netoliko ctilhodným spolupracownjkům swým we službě Páně, nýbrž i ostatnjm wěrjcjm za pjklad slaužil w slowě a w žiwotě, w lásce, we wjře, w zdrželiwosti. Péče moge wstawowati se musj na celé stádo: aby blaudjcj uwedeni byli na cestu dobrau, leniwj powzbuzeni, potáčegjcjm dána byla podpora, newinnost aby uchráněna byla, sprawedlnost potwřzena, malomyslnost potěšena; wšechněm wšecko se státi mám, aby všickni spaseni byli. Kterako wšecky tyto powinnosti pastýřské wylpajm, gak wás wšecky k blaženému cjlj dowedu, gak gednau před Bohem obstogjm, gak budu moci řici: „Newinný gsem,“ zahyneli geden z wás?

Wám, neymilegšj, chábne mysl, an skrowný počet swých podřizených od — Boha wám swěřené djtky — do počtu wywolených uwěsti chcete: gak mně tedy má býti okolo srdce, an mi gednau bude skládati aučet z takowého zástupu?

S welikau starostj a anzkostným srdcem nastupngi swúg pastýřský úřad, zwlášt když pomajm na swau mladost; nic méně negsem bez útěchy, a pročež podwolugi se s dobrým rozmyslem těžkým powinnostem swatého úřadu swého. Mámet bezpečnost, že nás pomoc Božj sjlj, an klesá lidská křehkost; slaužjmet Bohu a Otcj, kteréž w slabých mocný gest, a gehož zaslíbenj apoštola Páně sw. Pawla důwěrau naplnily, tak že utěšeně zwolal: „Wšecko mi gest možno w tom, genž mne sjlj.“ (Filip. 4, 13.) Na této pomoci Božj wšecku swau důwěrnost zakládám. Stal-li gsem se wašjm wrchnjm pastýřem tak, že zřegnau wůli Božj w tom nemohu nepoznawati: naděgi mám, že kteréž mně břímě uložil, sjlu též propůgčj, abych ge snesl. Tjm bez-

pečněgi dařfam we zvláštnj pomoc Božj k štástrnému wedenj úřadu pastýrského, poněwadž gsem swěcenj na biskupa co gisté znamenj milosti Božj přigali, anof při tom četně shromážděné owědčiky za mé a celé dioceesj prospěšenstwj srdcem k Bohu se obracely, a o nebeské požehnánj geg wzywaly. Co zvlášť starosti mé umenšuge a útěchy dodáwá, gest swatá wjra, neporušené křesťanské obcowánj, kteréž posud na mnoze w této dioceesj přewahu má; ona wjra, kteréž zugjmala srdce otcůw wašich, a kterauz geste od nich co drahé dědictwj přigali; ona wjra, kterauz zbožnj, ano i swatj biskupowé zde wštjřpili a pěstowali, kterau tolikěj horliwj kněžj rozšifowali a had nj bděli, z kterých mnozj giž odešli do lepšjo žiwota, mnozj geště mezi wámi, co mogli pomocnjci neymilegšj, ze mnau na spasenj wášem pracnj, ona křesťanskau laskau zgewná wjra, kterau w posledně minulých letech, gakož si toho wšickni wděčným srdcem připomjáme, a wždycky bychom připomjati sobě měli, wěrnj a horliwj dělnjck na winici Páně, zbožnj wrdnj pastýř Augustin neunawenau pilnostj pěstowal, a tjm se mi stal wzorem a příkladem, gehož následowati srdečně žádám a swatě si umiňugi.

Anof mi tauto útěchau mysli a srdce dodáno, laskawým srdcem; gakožto wrdnj pastýř k wám přicházjm, a pozdrawugi pozdrawenjm apoštolským: „*Milost Pána našeho Ježíše Krista, láska Božj, a aučastenstwj swatého Ducha budiž se wšemi wámi.*“ (2 Kor. 13, 13.)

Budiž swámi milost Ježíše Krista! Neskončené zásluby, kterýchž Syn Božj přehořkým umučenjm a smrtj swau člowěčenstwu pozústawil, nebudtež na wás zmařeny, nýbrž chraňtež dušj wašich před wěčným zahynutjm; neboť w Kristu dosahugeme krewj geho wykaupenj, odpuštěnj hřichůw, poněwadž se Bůh geho prostřednictwjem se swětem snjřil. Nedopauštěgte, aby se wám na wlastnjm spolupřičiněnj nedostáwalo, byste ugištěni býti mohli spasenj swého; pocítež tedy oškliwost před hřichem, bdětež nad žádostmi nezřizenjmi, postuřni budtež božjo Zákona podlé slowa a Ewangelium Krista Ježíše; neboť genom když we swětle chodjme, máme s njm obecenstwj, a krew geho očištuje nás od wšického hřichu. On smazal winy naše ná dřewě kříže, abychom umřeli hřichu, žiwi pak byli sprawedlnosti, milost pak geho uřj nás, abychom se odřeknauce wšj bezbožnosti a swětských žádostj, střížliwě a sprawedliwě a pobožně žiwi byli na tomto swětě.

Budiž s wámi láska Božj! O byste wždy lépe poznáwali, gak veliká gesti láska Božj, kteréž nás prwé milowal, než game byli, kteréž z lásky nám dal žiwot a naděgi wěčného blahoslawenstwj; kteréž po spáchaném hřichu, podlé velikosti miloordenstwj swého, z mrtwých wstánjm Ježíše Krista znouw zplodil nás k naděgi žiwé; nebo tjm zgewila se láska Božj k nám, že gednořozeného Syna swého poslal na swět, bychom skrze něho žiwi byli. Tato láska Božj budiž s wámi, tato láska Božj budiž wám wždy na ošjeh, zapalug srdce waše ku wračné wzágennosti, napřijug wás před njm synowskau báznj. Klaněgte se mu pokorně we wšech dopuštěnjch geho, a důwěrným srdcem podrobugte se geho swatě wáli. Milugte a ctěte geg w osobě těch, genž na zemi gsu na geho mjstě, ctěte swé duchownj otce, k nimž Syn Božj sám prawil: „Gakož mne poslal Otec, i gá posjlam wás; kdo wás slyšj, slyšj mne, kdo wámi pohrdá, pohrdá mnau; kdo

ale mnan pohrdá, pohrdá tjm, kterýž mne poslal;“ a nichž sw. Pawel píše: „Na mjstě Kristowě poselstwí konáme, gakeby napojnal Bůh skrze nás.“ Uctiwi a poslušni budtež těch, a nichž dj tentýž apoštol: Každá duše mocnostem wyššjm poddána budť neboť nej mocnosti, nežli od Boha.“ Wšak i, kteříž giným rozkazujete, nezapomjneyte na lásku Boží; pomněte, že wás někdo nad nimi neustanowil, abyste podlé zwůle nad nimi panowali; nýbrž že zastupowati máte u swých poddaných mjsto swátého a lásky plného Boha, že gakožto následowjci geho láskau a dobrotiwostj ge zprawowati, a důstogenstwjm a příkladem swým k časnému i wěčnému prospěšenstwí gegich napomáhati máte.

Budiz s wámi aučastenstwí Duchu swátého! Wzjwámť Boha, abyste všickni skrze poswěcujcjj milost, kteráž gest darem Duchu swátého, stali se chrámem Božjm; uchowán budť we wás we všech čistý obraz, k němuž stwořenj gste, kterýž skrze wodu duchownjho narozenj a wylitjm Duchu swátého we wás obnowen gest; neboť obmytí, poswěcení a osprawedlnění gste we gměnu Pána našeho Ježíše Krista a w Duchu Boha našeho. Hledtež, abyste tuto we wás přebjwagjj milost Boží, neystkwostnějšj poklad tento, kterýž w hliněných nádobách nosjme, modlitbaj a bděním zachowali, a hodným swátostj přijmánjm obnowowali a rozmnožowali. Starestliwi budtež tjm wjce o zachowánj téhož nebeského pokladu — poswěcujcjj milosti Boží, pončwadž dobrowolně hřešcjj člověk nesuadno, totiž genom prostředkěm horliwělo pokánj, kteréž s mnohými těžkostmi a násilným duchownjm bogem spogen gest, osprawedlněnj a poswěcenj swého, a naděge wěčného spasenj dogjti může. Wšecken wáš žiwot, wšecko vaše činněnj i opauštěnj důkazem budiz vašeho obecnstwí s Duchem swátým, ozdoba, kterauž milost Boží duše naše krásjj, zgewug se we zbožném a swatém obcowánj, a ty ctnosti přinášeg, kteréž apewštol sw. Pawel owoce Duchu sw. gmenuge: Lásku, radost, pokog, trpěliwost, dobrotu, dlawočekánj, tichost, zdrželiwost, čistotu.

Srdečně wás, neymilějšj, napoujnam, modliti se za swatau, římskau katolickau Cjrkew, milenau mátku naši, aby gj Bůh náš Pán na celém okršleku země we prawém pokogí a gednotě zachowal, aby swjčena we všem bogi a we všem protiwenstwí, kterýmž obklopena gest. Modlete se též za neywyššjho pastýře našeho Řehoře XVI., aby ho Bůh zachowal a ostrjhal, tak aby křestanská Cjrkew pod geho wznešenau wládu skrze milost Ježíše Krista we wjře a aučinně lásce se rozináhala. Modlete se za neymilostiwějšjho cjsare našeho Ferdinadda I., aby geg dobrotiwý Bůh, gehožto narjzenjm knížetem země učiněna gest, pomocj swau podporowal, wšecku nehod od něho odwracel, a k zachowánj pokoge a mju mu přispjwal. Modlete se za wšecky duchownj a swětské wrchnosti, aby ge oswjčiti a posilniti ráčl, aby wšecko řjdiły a zprawowaly, coby k geho Božské eti, k obecnému pokogí a prospěšenstwí geho swaté Cjrkwe se hoditi mohlo. Modlete se za wšcken staw a důstogenstwí, cirkewnj a státnj, aby wěrně Bohu slaužjce milosrdenstwí geho dosáhli.

Přimnětež tato slowa, co prwnj wolánj pastýře swého, přimněte ge laskawě, gakož i gágsem laskawě k wám ge promluwil. Ač gsem wás geště všech newiděl, připomjnam sobě wás denně na modlitbách. Daufám, že s pomocj Boží wás wšecky čas po čase w obcěch wáších nawšjwjm, abych neunaweně přispjwal k wa-

žemu spasenj ; však negenom pro wás sobě toto žádám, nýbrž i pro sebe, abych se wašj wjrau a wašj zbožnostj vzdělal. Waše wjra, waše poslušnost budiž mi útěchau, bych pod břemenem pastýrského úřadu swého neklesl! Naděje mé, mé útěchy w též mje bude přibýwati, w kteréž požehnánj apoštolowo, gakož i požehnánj mé a srdečné pozdrawenj na wás vyplňowati se bude, kteréž zde geště gednau opakugi : Milost Pána našeho Ježíše Krista, a láska Božj, a účastenstwj swatého Ducha budiž se všemi wami. Amen.

W Solných Hradech dne 2. Kwětna 1836.

Bedřich
arcibiskup.

Ze Lwowa dne 12 Dubna.

Geho Excellencj, Neydůstogněgšj Pán, Pan *František Pištěk*, od Geho Msti. Cjsaře gmenowaný Arcibiskup Lwowský latinského obřadu a Primas králowstwj Haličského, slawil dne 10 b. m. swůg průwod do katedrálňjho kostela. O hodinu osmau rannj přigel Geho Exc. pan arcibiskup do kostela dominikánského, kdež geg weškeré duchowenstwo, magistrát hlawnjho města Lwowa, množstwj obywatelů města a cechowé s korauhwemi očekawali, odkudž po wyslyšenj tiché mše sw. celé toto slawné shromážděnj při zwuku všech zwonů do kostela katedrálňjho se ubjralo. Průwod počali řeholnice kláštera milosrdných sester spolu s chowanými u nich sirotkami ; za nimi následowala mládež škol normálnjch a žákové škol gymnasiálnjch, za kterými šlo duchowenstwo řeholnj, duchowenstwo swětské hlawnjho města i wenkowské, alumni semináršj, magistrát Lwowský, sekretáři konsistoře nesaucj nominacj cjsarskau i bullu papežskou ; kapitula metropolitálnj a duchowenstwo arcikatedrálňj w rauchu chorálnjch ; konečně šel Geho Exc. p. arcibiskup, za který mž následowalo nesčjslné množstwj lidu ze všech stawů. Od kostela dominikánského až na náměstj dělalo řady wogsko městské, odtamtud až do kostela katedrálňjho bataliou c. k. pěšjho pluku Benzur, při kterých řadách stáli i cechowé s korauhwenti ; mimo to rozstawena byla na placu katedrálňjch diwisj granátňjkůw. Při wstapenj do chrámu katedrálňjho přigat byl G. Exc. pan arcibiskup

od výboru c. k. řízení zemského, od c. k. generálního s valným počtem officjův, a od členův stávu zemských. Weháže do chrámu pokropil G. Exc. p. arcibiskup veškeren lid svěcenau wodau, po čemž se zpjwalo Tě Boha chváljme; mezi tjm se modlil G. Exc. p. arcibiskup před Neyswětěgšj Swátostj. Odtamtud se odebral k welkému oltáři, kdež předepsané modlitby odzpjwány byly. Potom byla čtena z kazatedlnice neywyššj nominacj G. c. k. Msti. a bula papežská, pak složil G. Exc. p. arcibiskup wyznánj wjry a přjsahu do rukau Neydüstog-něgšjho p. arcibiskupa Armenského, kterýžto u prostřed welkého oltáře naproti němu zasedl, a přijtán byl od ney-milostiwěgi gmenowaného biskupa Tarnowského, kustosa kathedrálnjho a c. k. gubernialnjho rady p. Frant. Xav. Zachariašewiče okoličnostem přiměrenau a welmi tkliwau řečj, na kterauž odpovědew připustil kapitolu kathedrálnj i wšbec weškeré duchowenstwo k poljbenj ruky.

Po odzpjwánj modliteb k sw. patronu kostela a modliteb za Neymilostiwěgšjho zakladatele (pro augustis-simó fundatore) ozdoben byl Geho Exc. p. primas od p. arcibiskupa Armenského dle předepsaných obřadů římským pallium (plášťem), po čemž odslawil slawnau mši sw., mezi kterau c. k. a městské wogsko 7 ran dalo, a tolikéz i městské dělostřelectwo. Po ewangelium měl p. kanownjk Lisiecký k slawnosti té přiměrené kázanj, a celá ta kostelnj wzpešená slawnost, kterauž mimo to i spanilá prowázela hudba, dokončila se ohlášenjm odpustků papežských a požehnánjm arcipastýrským. — W šestispřežném woze, prowázen oddjlem gizdy a zástupem wal-ně shromážděného lidu, wrátil se Geho Exc. p. arcibiskup do swého arcibiskupského domu, kdež přijmal wyššjch auřednjků státnjch i wogenských, gakož i přijtomnau šlechtu.

Po poledni bylo u G. Exc. skwostné stolowánj na šedesát osob, při kterémž konáno připjgenj na zdrawj země Pána i neygasněgšjho cjsarského domu. W sijněch kláštera dominikánského uhostěn byl ostatek duchowen-stwa, a Geho Exc. p. arcibiskup pactil i tyto zde shromážděné hosti ku konci stolowánj swau přítomnostj. Celé této spanilé slawnosti přála též pěkná pohoda a s radostným, bobabogností plným citem přigat byl ten nowý arcipastýř, a předcházejcj geg chwalná powěst o geho pobožnosti, dobročinnosti, spanilé a šlechtné mysli, a wů-

bec o geho kněžských vlastnostech naklonila mu všechna srdce.

Geho Exc. Neydůstognějšj p. arcibiskup a primas královstwj Halického Frant. de Paula Pištěk ráčil za přjčinau swého na Lwowskau arcibiskupskau stolicu dosednutj pro ústawy dobročinné, ústawy churawých hlawnjho města Lwowa, gakož i pro chudé bez rozdjlj wyznánj určiti 2750 zl. w. č., kterážto summa, gakž to G. Exc. p. arcibiskup sám ustanowil, bez prodlenj skrze c. k. ředitelstwo policie rozdána byla, začěž podělenj pomoci potřebnj o nebeské požehnánj spanilomyslnému dárci prosj. Summa ta rozdělena byla na tento způsob:

1. Ustaw pro chudé dostal	- - - -	1000	zl.
2. — pro hluchoněmé	- - - -	250	„
3. Sirotkové u milosrdných sester	- - - -	250	„
4. Sestry uctěnj Neyswětějšj Swátosti	- - - -	250	„
5. Nemocnice milosrdných sester	- - - -	250	„
6. Ustaw pro nedužiwé	- - - -	250	„
7. Osirělj cholerau	- - - -	125	„
8. Chudj bez rozdjlj wyznánj	- - - -	125	„

W Genfu slawili 23. Srpna m. r. památneu slawnost oné od Kalwina pošlé tak řečené „cjrkewnj reformacj.“ K této slawnosti dalo se mnoho učěných Protestantů tak helwetského gako auřspurského wyznánj wynagjti, a newjm, nerozhněwal-li se Luther, wida tyto swé wyznawače do Genfu na slawnost swého neyauhlawnějšjho nepřjtele putowati. Sešel se gich tam z obého wyznánj walný počet. Byli tam Protestanti negem z Němec, Francouz a Skotska, nobrž i ze sewernj Ameriky. Slawnost trwala po tři dny, a potom se geště několik dnj o záležitostech cjrkewe weřegně i priwátně mnoho rokowalo. Ze Sas tam byl slowůtný pan Dr. a kazatel Ammon, z Wjmaru pan Dr. Rühr, a z Gothy pan Bretschneider. Wšickni tři kázanj činili, a gegich řeči s welikau libostj byly slyšány. Než gaky byl cjl a konec wšeho toho, což zde omluweno a wygednáno bylo? Bylo wúbec za hlawnj pravidlo přigato: „Entfernung aller Discussionen über abweichendes Dogma und Verschiedenheit der Liturgie.“ Tak!! Coby k tomu řekl Kalwin, kdyby wstal z hrobu? Zagisté byl by prwnj, kterýžby takých indifferentistů spo-

Ječnost opustil, a stal se katoljkem. Mnjm také, že kdyby byl předzwjdal, w gakyých mjstech geho, nástupjci po třech stech letech se octnau, žeby mu byla zašla chuť k reformowánj. Rozdávau byl též ražený penjz, magjcy na sobě biblj s nápisem: „Biblia fidei et rationi restituta.“ Mělo snad státi: Quot capita tot sententiae! —

W Pánu zesnulý kanownj k Hildesheimský pan z Bourkeidtu byl muž weliké dobročinnosti. Wšickni chudj ho na wysost welebili, a co swého otce a wšady oshotného spomocnjka ctili. Nebylo také dobročinného ústawu, gehožby on nebyl všemožně podporowal. Nedlauho před swau smrtj zaplatil za gednoho kregčowského towaryše, kterýž se chtěl mistrem a měšťanem státi, wšeecky autraty, což ho ke třem stům dolarů stálo. Na oprawenj kathedrálnjho chrámu Páně darowal 500 dolarů. W neygasnějšjm swětle ale obgowila se dobročinnost srdce geho, auto poslednj wůle geho se wykonáwala. Mezi jiným nařjdl, by se z geho gměnj wyplatilo

sirotčjmu domu w Hildesheimu	1000 dolarů
mrawným měštským dcerkám schudlých rodičů	300 —
chudým šestinedělkám	700 —
chudým měštským školáčkům	400 —
chudým wenkowským školáčkům	200 —
Osmi farárům Hildesheimským bez rozdjl	
náboženstwj po 20 dolarjch	160 —

a konečně weliké odkázal dary špitálnjkům opět bez rozdjl náboženstwj. To čteme w časopisu „Katoljk“ nazwaném. My ale dokládáme: Nebylo-li by whodno a slušno, by všech šlechetných katolických kněžj poslednj wůle wždy k weřegnému oznámenj přišla? Newyniklo-li by tjm. během překrásně katolické duchowenstwo? Wídělby swět, gakým duchem katolické duchowenstwo w žiwotě i při smrti se spravuge, a gak mnoho dobrého působj. Poslednj wůle čili kšaft gest neylepšj nekroloğ gednoho každého člowěka. Tak nazwané kšafy gsau neylepšj ručnj knjzka pro psychologa; nebo w nich se duše bez barwy, bez raušky a zástěry, neyprawdiwěgi obgewuge. Mnohý takowý kšaft často wjce také maudrosti w sobě zawjrá, než weliké, břichaté folianty nedoučených aneb přeučených učenců. Nebud' tedy w zapomenutj dána zádného wýtečného a šlechetného kněze poslednj wůle. Kdeco podobného wj, oznam to. Kdyby byl w swětě archiv

na wšecy kšafy katolického duchowenstwa, chtěli bychom do něho wěsti tupiče stawu našeho, a gemu řjci: Braře, chceš-li wěděti, co gest katolické duchowenstwo, a co we swětě působilo, otewři tyto knihy, a přeswěď se! —

Giz gest tomu 36 let, co se w Londýně sgednotila společnost, rozšřřenj užitečných knjžek za aučel magcej. W roce 1835 přes 16 millionů takých spjšků tau společnostj wydáno bylo. Gegj přjgmy wynášely w tomto roce 56,370 liber sterlinků. W těchto pak 36 rocjch bylo nj wydáno přes 215 millionů náboženských spisů w řetjch asi osmdesáti. Tato společnost wydáwánjm a rozšřřowánjm swých knih působj negen na Ewropu, nobřž i na ostatnj djly swěta. Že wšak nenj wšeecko zlato, což se w těchto knjžkách podává, ležj na gewě tomu, kdož zná náboženské nastupowánj těchto ostrowanůw. A wšak z toho wšeho opět widěti gest, že „synowé tohoto swěta opatrnějšj gsau, nežli synowé swětla w pokolenj swém.“ My katoljci měli bychom alespoň z toho wzjti to naučenj, bychom rovně tak horliwě hleděli rozšřřowati wšemi způsoby prawdu, gako ginj hledj rozšřřowati často neprawdu. Aniz smjme sobě nařjkati, že k tomu přjležitosti nemáme. I u nás se giz učinil počátek s wydáwánjm laciných katolických knjžek, toliko na nás to záležj, bychom seč gsme toto naše „dědictwj swatého Jana Nepomuckého“ podporowali, a wětšjho wzniku gemudáwali. —

J. V. J.

Usudky o přjtomném časopisu a o dědictwj sw. Jana Nep.

Každá dobrá wěc má swé přátely i nepřátely. Dobřj a rozumnj člowěk z dobrého se wždycky raduge, a proto gest přjtelem dobré wěci; uzawři tedy každý u sebe sám, kdo ten gest, kterýž si dobrého newšjmá, a kdo ten, genž se dobrému protiwj. Dobrá wěc nenj owšem sama sebou ta neylepšj, může se ale zdokonalowati tak dlanho, ažby se w skutku neylepšj stala. Toho se nadjji lze, když gegj pěstowatelé magj dobran wůli, přičinliwi gsau a reanaweni. Dobřj a rozumnj člowěk ra-

duge se tedy hned z počátku z dobrého, raduge se zněho, když se rozsývá, když květe, wzrůstá, přispívá gemu všjm, seč býti může, aby se zdravého ovoce dočkal.

Co gsme zde vůbec podotkli, a čemuž nikdo nebude odporowati, obraťme na přítomný Časopis.

Záměr „Časopisu pro katolické duchowenstwo“ zagisté dobrý gest, neboť každému poskytuge pěknau příležitost, aby seznal ducha wěku našeho, aby djlem w řeči materské, djlem we wěcech, každému křesťanu vůbec, kužjnm a duchownjm správěm zvlášť důležitých, se utwrzowal, při tom i nowých a přjgemných známostí nabýwal. Kdo dobré miluge, a dobrému chce, raduge se z tohoto Časopisu, a radowal se z počátku hned, když w roce 1828 prwuj swazek na swětlo wyšel.

Poněwadž tedy přjčiny, z kterýchž zde onde „Časopis pro katolické duchowenstwo“ s nepřátely se potkává, naskrze liché, ano i směšné gsau; dokládá náš welewážený P. Jos. Chmelenský, Dct. práv, mjstosudj dworský králowstwj českého, žeby obrany žádně nepotřebowal. Neboť takto čteme w 1. sw. Časopisu Českého Museum na rok 1836. na str. 100 I. (ab initio.) Časopis pro katolické duchowenstwo . . . rok od roku wjce prospjwá, a dle našeho sandu mu nebylo třeba *obrany*, ač ostatně welmi wtipně a důkladně pracowané. Wšem se zachowati nelze, gednotliwé hlasy gednotliwých nespokogenců poslauchati ani neslušj tak wáznému ústawu. Láce tohoto Časopisu, pozorugeme-li krásný papjr, rytiny přidané a giné přjdawky, gest w skutku náramná a bez přjkladu“

Zasluhuge-li „Časopis pro kat. duch.“ takowého swědectwj, byloby mu arci nebylo třeba *obrany*; však powážjme-li, že onyno hlasy gednotliwé byly hlasowé, kterýmž rádi stá giných přizwukuj: bylo se co obáwati, že se stane i zde, co zkušěný P. Swatopluk Presl, Dctr. w lékarstwj a cjs. kr. profess. w předmluwě na „Rozprawu o přewratech kůry zemnj“ str. IV. napsal: „Slabý člověk snadno takowým šwástánjm dá se zaslepiti, lenoch nalezne w tom podporu swé pohodlnosti, a pochlebnjk po přjzni sljděj wšeccko to co nálezek protřelého rozumu, dlauhého přemjtánj a zralého posuzowánj bude wychwalowati.“ Má pak Čech do sebe tu wadu, že newidj a newjzmá si dobrého a krásného, čjmž vlast geho slyne, djw, až ci-ziuci geg učinj pozorná.“ Což tedy diwu, že se mnohým

Čechům mezi jinými i tento „Časopis pro katolické duchovenstvo“ nelhjí; snad se jim bude líbiti, až uslyší, jak se o něm sandj w cizině. Neboť takto giž o něm čteme:

„Magazin für die Litteratur des Auslandes. Berlin gr. 4to 1836 N. 32. S. 125. Über die Bewegungen und Richtungen der neuböhmischen Litteratur vom Professor Doct. Parkyně in Breslau.

Seite 130. „Mit soliděrem Fortgange gestaltet sich ein geistiges Leben inmitten des böhmischen Klerus, durch die vom Prager Konsistorium seit 1828 herausgegebene böhmische theologische Zeitschrift für katholische Geistlichkeit mit zugleich heftweise beigegebenen Übersetzung der christlichen Kirchenväter. Die Ausstattung dieser Zeitschrift, in Beziehung auf ihr Äusseres, und auf die Reinheit der Sprache, ist durch die Bemühungen des gegenwärtigen Redakteurs des H. Canonicus Pešina wahrlich musterhaft zu nennen. Die Theilnahme sowohl der Schreibenden (im vorigen Jahre haben gegen 52 Schriftsteller Beiträge geliefert) als auch der Lesenden (der Praenumeranten waren 900) gewähren einen erfreulichen Blick auf die geistreiche Bewegung. Für Böhmen ist dieser Aufschwung desto wichtiger, da sein Klerus vermöge seiner Bestimmung und Stellung auf die Erziehung des Volkes in der heranwachsenden Generation einen ungemeinen Einfluss ausübt, auch sonst gewissermassen den Stamm des böhmischen Lesepublikums ausmacht; und durch viele treffliche Schriftsteller aus seiner Mitte die vaterländische Litteratur zu kultiviren bestrebt ist.“

„Es wäre auch zu wünschen, dass die für den pädagogischen Lehrkreis bestimmte Zeitschrift: „Freund der Jugend“ auch einen ähnlichen Schwung wie die theologische erfahren möchte, was nur durch diesen achtbaren Klerus am besten in Stand gesetzt werden könnte.“

Taktěž čteme o Dědictw j sw. Jana Nepomuckého.

Beilage zum Katholiken, Jahrgang 1835. 8. Speyer N. 10. S. XXV. „Aus Böhmen. Wie wichtig es sey, die Presse in die Dienste der Kirche zu nehmen und dem Lesehunger gesundes Brod vorzulegen, darüber scheint man immer allgemeiner einverstanden zu seyn. Auch Böhmen hat jetzt einen Verein zur Verbreitung ächtkatholischer Bücher in der Mundart, welche der grösste Theil seiner Bewohner spricht. Er erhielt noch von dem hochseligen

Kaiser Franz I. unter der Firma: Dēdictwj Sw. Jana Nepomuckého (Erbtheil des heiligen Johann von Nepomuk) seine Bestätigung. Ein einfacher Priester, Anton Haničyř, legte dazu den Grund, indem er sein seit langen Jahren Erspartes zum Opfer brachte. Die Theilnahme ist lebhaft. Bereits erschien ein Werkchen von dem Hochw. Pfarrer Johann Jirsjk, welches darauf berechnet ist, die Katholiken in ihrem Glauben zu bestärken, und wohl auch den Protestanten auf eine recht schlagende Weise zu zeigen, dass der Katholik eher aufhören müsste vernünftig zu seyn, bevor er aufhören könnte, ein Katholik zu seyn. Der Verfasser beantwortet die vielmal gestellte Frage: „Warum bin ich ein Katholik.“ Böhmen dankt dem Verein für dieses Geschenk, und wahrscheinlich werden es deutsche Freunde der Religion in ihrer Sprache zu besitzen verlangen. Das fürsterzbischöfliche Konsistorium zu Prag, welches heuer den achten Jahrgang seiner Zeitschrift (Časopis) besonders empfehlend ausgestattet herausgibt, leitet auch die Herausgabe der Vereinsschriften.“

Zpráva.

Wědomo gest nám, že nepořádným obdržovánjm Časopisu mnoho odbjratelů odstaupilo. — Redakci bedlivě na to hledj, by se všem a všudy whod poslaužilo; proto také letošnj Inj swazek vlastnj péčj w čas rozesjlala. Potěšila-li nás zpráva z Brna, že Časopis před Welikonočj tam došel: zarmautily nás zase zpráwy, že sem tam po osmi týdnech geště dodán nebyl.

Opakugeme tedy zde wraucj žádost, by gedenkaždý, genž Časopis náš k rozesjlánj obdržuge, té lásky byl, aby dobré věci ku prospěchu, odbjratelům pák á nám ku wděku každýkráte w čas ochotnostj swau w tom se propůgčil,

Opakugeme tuto „že kdoby Smi zlatými na Časopis na neyblížšj poště se předplatil, že geg čtwrtlětně ten samý týden, který w Praze wyšel, beze všeho dalšjho platu obdržj; což se každýkráte w pražských awřednjch nowinách p p. odbjratelům na wědomj dáwá.

Spolu w známost uwádjme, že lho čjsla spisů z Dědictwj Swatojanského „*Proč gsem katoljkem*,” druhé o-
prawené a rozmmožené wydánj, a zase gen w prwnj ceně
4 kr. tiskem wyšlo.

Wydánj Bohomila na sprostém papjře docházj; a gen
něco na pěkněgšjm papjře po 36 kr.stř. k dostánj gest.

Letos pokročj Dědictwj Swatojanské wydánjm třj dal-
šjch spisů.

Redakcj.

*K dědictwj sw. Jana Nepomuckého w měsječch Bře-
znu, Dubnu, Kwětnu a Čerwnu 1836 přistaupili:*

P. T. P. a p.	zl.	Wýt. darem pod.
<i>Frant. W. Tippmann, swětjcy biskup Pražský</i>	100	4
Hawelka Jan, kaplan w Dobrušce, hradec. dieces.	10	1
Černohorský Frant. posl. bohosl. w Kralohradci.	10	1
Johanek Tom. far. we Wacowě, buděg. dieces.	10	1
Pacowský Antonjn, farář w Libáni, litom. dieces.	10	1
Přibil Antonjn, adm. w Křinci, litom. dieces.	10	1
Jjlek Jan, kaplan w Kruzburku, hradecké dieces.	10	1
Seidl Josef, Děkan w Berauně, Pražské dieces.	10	1
Kaubek Wácl. kaplan w Berauně.	10	1
Pelikán Frant. čestný kanown. w Králohradci.	10	1
Walenta Jan, kaplan w Poděbradech, hradec. diec.	10	1
Wořjšek Flaw. milosrdný w Praze, Praž	10	1
Meder Augustin, far. w Okrauhlicjch, sk. diec.	10	1
Bezďeka Jan, Slánský arcib. vikář, far. w Lidicjch.	5	—
Brandeyský Vikariát.	14	—
Náhlowský Fr. kapl. w Českém Dubě, litom. diec.	10	1
Engelthaler Karel, farář w Hostauni, pražsk. diec.	5	—
Schauf Wawř. Bystř. arcib. vikář, f. w Wrcholtow.	10	1
Klette Josef, peněžoměnc w Schlukenowě	20	2
Hampeys František, kaplan w Mšeci	10	1
Kostka Frant. Dct. děkan w Přjbrami	10	1
Toğstein Mat. vikář Pjsecký pro školu Ginjnskau.	20	1
Sláma František, farář w Chraasticjch	10	1
Hora František, farář w Kostelnjm Hlawně	10	1
Horčice Josef, kanownjk w Staré Boleslawi.	10	1
Wacek Frant. zámecký kaplan w Březnici	10	1
Wrána Šimon, bisk. notář a farář w Miřowicjch	10	1
Kaffka Frant. arcib. notář, farář w Čjzkwě	10	1
Wšeho . . .	384	29

W. P. Woodcut.

W. P. Woodcut.

W. P. Woodcut.

*Řekl Hospodin: Wstaň! pomaz ho, neb to gest ten.
Jehova sprach: Auf! salbe ihn, denn Dieser ist es.*

I. Sam. XVI. 12.